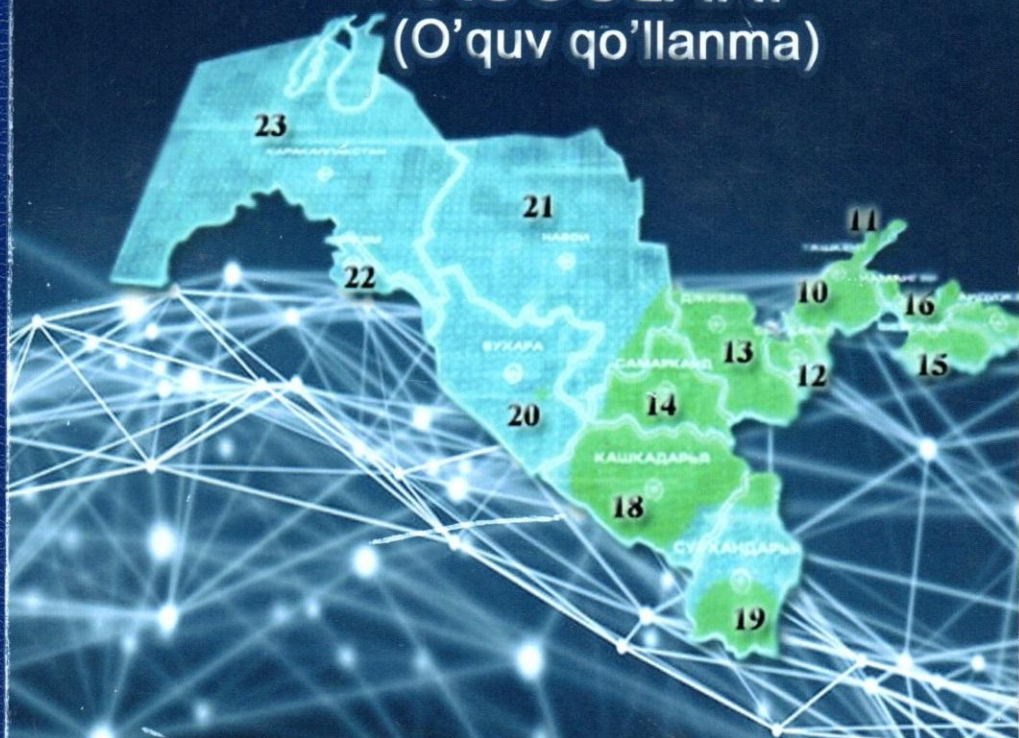

Raxmonov Q.R.,
Uspankulov B.M.

DAVLAT KADASTRLARI ASOSLARI

(O'quv qo'llanma)

Toshkent 2018

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI

Raxmonov Qosimdjon Raxmonovich,
Uspankulov Bekjan Musabekovich

DAVLAT KADASTRLARI
ASOSLARI

/ O‘quv qo‘llanma /

5410700 – “Yer kadastrı va yerdan foydalanish” bakalavriat ta’lim
yo‘nalishi talabalariga mo‘ljallangan

Toshkent 2018

Q.Raxmonov, B.Uspankulov

Davlat kadastrlari asoslari: Oliy o‘quv yurtlari uchun o‘quv qo‘llanma.
Toshkent, 2018, bet.6

O‘quv qo‘llanmada kadastr ishlarini rivojlantirish tarixi, xorijiy davlatlarda kadastr ishlarini olib borish tajribasi, O‘zbekiston Respublikasida davlat kadastrlarini yaratish va yuritish tartibi, normativ huquqiy asoslari, hududlarni kadastr birliklariga bo‘lish va kadastr raqamlarini shakllantirish, davlat kadastrlari yagona tizimi (DKYT) ni tashkil etish va yuritish bayon etilgan. Unda ko‘chmas mulk, chiziqli, tabiiy resurslar kadastrlarini yaratish va yuritishning o‘ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Shunindek, davlat kadastrlari yagona tizimiga tarmoq kadastrlaridan kiritiladigan ma’lumotlar tarkibi va ularni taqdim etish tartibi berilgan.

Oliy o‘quv yurtlarining 5410700– “Yer kadastr va yerdan foydalanish” bakalavriat ta’lim yo‘nalishi, “Yer resurslaridan foydalanish va boshqarish” magistratura mutaxassisligi talabalariga, soha mutaxassislari va mustaqil tadqiqotchilarga mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

B.Karimov– “Geoinformkadastr” DUK yetakchi mutaxassisi.

A.Babajanov – Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti, “Yerdan foydalanish” kafedrasida dotsenti, i.f.n.

ANNOTATSIYA

O‘quv qo‘llanmada respublikamizda davlat kadastrlarini yaratish va yuritish tartibi, normativ huquqiy asoslari, davlat kadastrlari yagona tizimini tashkil etish va yuritish masalalari yoritilgan. Ko‘chmas mulk, tabiiy resurslar, tabiiy hududlar kadastrlarining xususiyatlari, mazmuni va tamoyillari ochib berilgan. Ushbu qo‘llanma Oliy o‘quv yurtlarining 5410700– “Yer kadastr va yerdan foydalanish” bakalavriat ta’lim yo‘nalishi, “Yer resurslaridan foydalanish va boshqarish” magistratura mutaxassisligi talabalariga, soha mutaxassislari va mustaqil tadqiqotchilarga mo‘ljallangan.

АННОТАЦИЯ

В учебном пособии освещены вопросы создания и ведения государственного кадастра, нормативно - правовые основы организация работ по ведения единой кадастровой системы в Республике Узбекистан. Рассмотрены особенности, содержание и принципы ведения кадастров недвижимости, природно – ресурсные виды кадастров.

Данное учебное пособия предназначена для студентов направлений бакалавриата «Земельный кадастр и землепользования» и магистров по специальности «Управление и использование земельных ресурсов», специалистов отрасли а также соискателям.

ABSTRACT

The manual covers the creation and maintenance of the state cadastre, the legal basis for the organization of work on a unified cadastral system in the Republic of Uzbekistan. The characteristics, content and principles of real estate cadastre, types of natural resources, cadastres are described.

This manual is intended for undergraduate students "Land cadastre and land use" and masters of the specialty "management and use of land resources", industry professionals and applicants.

Mundarija

Kirish	11
1-Bob. Davlat kadastrlarini yaratish va yuritish	13
1.1. Kadastr ishlarining rivojlanish tarixi	13
1.2. Davlat kadastrlarini yaratish va yuritishda xorijiy mamlakatlarning tajribalari	20
1.3. O‘zbekiston Respublikasida davlat kadastrlarini yaratish va yuritish	24
1.4. Davlat kadastrlari yagona tizimini (DKYT) yaratish va yuritish	37
1.5. Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli ma’lumotlar tematik qatlamlari	41
1.6. Davlat kadastrlari yagona tizimiga taqdim etiladigan ma’lumotlar tarkibi	48
2-Bob. Ko‘chmas mulk kadastrlarini yuritish xususiyatlari	60
2.1. Davlat yer kadastri	60
2.2. Binolar va inshootlar davlat kadastri	67
2.3. Madaniy meros ob’ektlari davlat kadastri	75
2.4. Davlat shaharsozlik kadastri	86
2.5. Gidrotexnika inshootlari davlat kadastri	91
3-Bob. Chiziqli turdagi kadastrlarni yuritish xususiyatlari	94
3.1. Avtomobil yo‘llari davlat kadastri	94
3.2. Temir yo‘llar davlat kadastri	99
3.3. Aloqa ob’ektlari davlat kadastri	103
3.4. Energetika ob’ektlari davlat kadastri	109
3.5. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastri	113
3.6. Kartografiya-geodeziya davlat kadastri	119
4-Bob. Tabiiy resurslar kadastrlarni yuritish xususiyatlari	123
4.1. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastri	123
4.2. Davlat suv kadastri	129

4.3. Davlat o‘rmon kadastr	139
4.4. O‘simlik dunyosi ob‘ektlari davlat kadastr	143
4.5. Hayvonot dunyosi davlat kadastr	147
4.6. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastr	153
5-Bob. Tabiiy hududlar kadastrlarni yuritish xususiyatlari	159
5.1. Hududlar davlat kadastr	159
5.2. Qo‘riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastr	176
5.3. Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastr	181
5.4. Texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastr	188
Tayanch so‘zlar lug‘ati	196
Adabiyotlar	205

СОДЕРЖАНИЕ

Введение	11
Глава 1. Создание государственных кадастров	13
1.1. История развития кадастровых работ	13
1.2. Зарубежный опыт создание и ведение государственных кадастров	20
1.3. Создание и ведение государственных кадастров в Республике Узбекистан	24
1.4. Создание и ведение единой системы государственных кадастров	37
1.5. Информационные тематические слои относящийся к единой системы государственных кадастров	41
1.6. Структура информации предоставляемые к единой системе государственных кадастров	48
Глава 2. Особенности ведения кадастров недвижимости	60
2.1. Государственный земельный кадастр	60
2.2. Государственный кадастр зданий и сооружений	67
2.3. Государственный кадастр объектов историко-культурное наследие	75
2.4. Государственный кадастр градостроительства	86
2.5. Государственный кадастр гидротехнических сооружений	91
Глава 3. Особенности ведения кадастра линейного типа	94
3.1. Государственный кадастр автомобильных дорог	94
3.2. Государственный кадастр железных дорог	99
3.3. Государственный кадастр объектов связи	103
3.4. Государственный кадастр энергетических объектов	109
3.5. Государственный кадастр трубопроводов транспортировки	113
Государственный кадастр картографии и геодезии	119

Глава 4. Особенности ведения кадастров природных ресурсов	123
4.1. Государственный кадастр месторождений, проявлений полезных ископаемых и техногенных образований	123
4.2. Государственный водный кадастр	129
4.3. Государственный лесной кадастр	139
4.4. Государственный кадастр растительного мира	143
4.5. Государственный кадастр животного мира	147
4.6. Государственный кадастр мест захоронения и утилизация отходов	153
Глава 5. Особенности ведения кадастров природных территории	159
5.1. Территоряльный кадастр	159
5.2. Государственный кадастр охраняемой зоны природных территории	176
5.3. Государственный кадастр зон особо опасных природных территории	181
5.4. Государственный кадастр зон особо опасных техногенных территории	188
Глоссарий	196
Литература	205

CONTENT

Introduction	11
Chapter 1. The establishment of the state cadastres	13
1.1. The history of the development of cadastral works	13
1.2. Foreign experience in creation and maintenance of state cadastres	20
1.3. Establishment and maintenance of state cadastres in the Republic of Uzbekistan	24
1.4. Creation and maintenance of a unified system of state cadastres	37
1.5. Information thematic layers related to the unified system of state cadastres	41
1.6. Structure of information provided to the unified system of state cadastres	48
Chapter 2. Peculiarities of calatrav real estate	60
2.1. State land cadastre	60
2.2. State cadastre of buildings and structures	67
2.3. The state cadastre of objects of historical-cultural heritage	75
2.4. State cadastre of urban planning	86
2.5. State cadastre of hydraulic engineering structures	91
Chapter 3. Features cadastre linear typ	94
3.1. State cadastre of roads	94
3.2. State cadastre of Railways	99
3.3. State cadastre of communication objects	103
3.4. State cadastre of energy facilities	109
3.5. National inventory of truboprovodov transportation	113
3.6. State cadastre of cartography and geodesy	119
Chapter 4. Features of natural resource inventories	123
4.1. State cadastre of deposits and manifestations of minerals and technogenic formations	123
4.2. State water cadastre	129

4.3. State forest cadastre	139
4.4. State cadastre of flora	143
4.5. State cadastre of animal world	147
4.6. State inventory of burial sites and disposal of waste	153
Chapter 5. Features of the natural territory cadastre	159
5.1. Territorial cadastre	159
5.2. State cadastre of protected area of natural territory	176
5.3. State cadastre of zones of especially dangerous natural territories	181
5.4. State cadastre of especially hazardous industrial areas	188
Glossary	196
Literature	205

KIRISH

Xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarida o'tkazilayotgan iqtisodiy islohotlarning rivojlanishni hisobga olib, tabiiy va xo'jalik resurslaridan oqilona foydalanish hamda ularni muhofaza qilishni boshqarish tizimini takomillashtirish hamda hududlarning tabiiy-iqtisodiy salohiyatini majmuaviy tahlil qilish va baholash eng zarur masalalardan biri hisoblanadi.

Bozor iqtisodiyotining asosiy elementlaridan hisoblangan kadastr tizimi O'zbekiston Respublikasi rivojlanishining asosiy tamoyillariga va mazmuniga to'la muvofiq keladi. Bugungi kunda iqtisodiy sohalardagi islohotlarni chuqurlashtirishda muhim rol o'ynaydi.

Davlat kadastrlarini yaratish va yuritish uslubiyati, ilmiy tomoiyllarini va konsepsiyalari davlat kadastrini yurituvchi mas'ul vazirliklar, davlat qo'mitalari va idoralar tomonidan belgilab berilgan.

Respublikamizda yer, konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrini; davlat suv kadastrini; davlat o'rmon kadastrini; qo'riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastrini; binolar va inshootlar davlat kadastrini; gidrotexnika inshootlari davlat kadastrini; madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini; avtomobil yo'llari davlat kadastrini; temir yo'llar davlat kadastrini; aloqa ob'ektlari davlat kadastrini; energetika ob'ektlari davlat kadastrini; chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini; tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini (xavfli geologik jarayonlar bo'limi) kartografiya-geodeziya va hududlari davlat kadastrini tashkil etilib mas'ul davlat organlari zimmasiga yuklatilgan.

Davlat kadastrlari ma'lumotlari asosida geografik axborot tizimi qatlamlari yaratilib, ushbu axborotlar bazasi vazirliklar, davlat qo'mitalari, mahalliy hokimiyat, soliq organlari yuridik va jismoniy shaxslar uchun zaruriy ma'lumotlarni olishga xizmat qiladi. Bu o'rinda davlat yer kadastrini ma'lumotlari alohida muhim ahamiyatga ega.

Ushbu o'quv qo'llanma davlat kadastrlarini yaratish va yuritish sohasida ortirilgan ko'p yillik tajriba va yig'ilgan materiallarni o'rganish natijalari

hisoblanadi. O‘quv qo‘llanmani nashr etishdan maqsad respublikamizda Davlat kadastrlarini yaratish va yuritishning normativ huquqiy bazasi to‘lalgicha tashkil etilgan bo‘lsa-da bu jarayon bo‘yicha tizimli ta’lim berish uchun darsliklar, uslubiy qo‘llanmalar va boshqa o‘quv materiallari ishlab chiqish yo‘lga qo‘yilmagan. Shu sababdan respublikamizda davlat kadastrlarini yaratish va yuritishni mukammal ta’riflab bera oladigan o‘quv qo‘llanmasi yaratishni maqsad qilib qo‘ydik.

1-BOB. DAVLAT KADASTRLARINI YARATISH VA YURITISH

1.1 Kadastr ishlarining rivojlanish tarixi

Hozirgi vaqtda kadastr jahondagi barcha mamlakatlarda yuritilmoqda, u tabiiy resurslardan foydalanishni, muhandislik faoliyatini, ekologik, ijtimoiy xodisalarni hisobga olish, holatini baholash, tushunchasi bilan uzviy bog‘liqdir. Kadastr o‘z sharoiti bilan bir xil bo‘lgan hududiy birliklarni ajartishga, ularni kartaga tushirish, sifat va miqdor tavsiflaridan foydalangan holda ta’riflashga mo‘ljallangan.

Shunisi ahamiyatliki horijiy mamlakatlar tajribasida *kadastr* tushunchasini ko‘p hollarda *ko‘chmas mulk* tushunchasi bilan bog‘lashadi. Shuning bilan birlikda *ko‘chmas mulk* deganda quyidagilar tushiniladi: yerga mustahkam bog‘langan (bog‘liq) soni va

qiymati to‘g‘risidagi ma’lumotlarga ega bo‘lgan, yer uchastkalarga va boshqa ko‘chmas mulklarga bo‘lgan mulkchilikni *umumiy xatga olish* (ro‘yxatga olish).

“**Kadastr**” so‘zi butun dunyoga tarqalgan bo‘lib, faqat Skandinaviya davlatlari uning o‘rniga “**Reestr**” so‘zidan foydalanishadi.

“**Kadastr**” so‘zini kelib chiqishini etimolog-olimlar har xil tushuntirishadi. Masalan, fransuz etimologi Blondxeym “**kadastr**” so‘zi grekcha “**katastikon**” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib “**yozuv daftari**” degan ma’noni bildiradi deb hisoblaydi. Boshqa olim, Dobner (1892 y.) “**kadastr**” so‘zini o‘rta asr lotin so‘zi “**kapitastrum**” bilan bog‘laydi, bu so‘z ikkita so‘zdan “**kapitum**” va **registrum**” so‘zlarining qo‘shilishidan tashkil topgan bo‘lib, bo‘lingan rim viloyatlari hududlarni baholash birligi “**reestri**” degan ma’noni beradi.

Blondxeymning ta’rifi 1185- yilda yozilgan Venetsiya hujjatlariga asoslangan bo‘lib, haqiqatga yaqinroq deb tan olinadi. 1985- yilda kadastr va yer

axborotlari xalqaro ekspertlar guruhi kadastrga kengroq umumlashtirilgan ta'rif berishdi.

Kadastr – bu davlat tomonidan yerga bo‘lgan mulkchilik ma’lumotlarini uslubiy jihatdan tartibga solish uchun aniq bir davlat yoki tuman miqyosida mulkchilik uchastkalari chegaralarini s’yomka qilish natijasiga tayangan holda hisobga olish.

Har bir mulkka aniq tartib raqam beriladi – identifikator. Mulchilik chegaralari va tartib raqami odatda katta masshtabli kartalarda aks ettiriladi. Kadastr bilan “Kadastr s’yomkasi” atamasi chambarchas bog‘liq bo‘lib, u ko‘chmas mulk uchastkalarining chegaralari s’yomkasini bildiradi. Kadastr tushinchasi yer uchastkalaridan soliq olish, mulkiy va yuridik huquqlarini ro‘yxatdan o‘tkazish uchun kerakli bo‘lgan tizimli ma’lumotlarni o‘z ichiga oladi. Tashkil etilish maqsadiga muvofiq, turi va tasnifiga qarab, kadastr har xil ma’noga ega bo‘ladi.

Kadastr to‘g‘risida quyidagi tushinchalar ham mavjud: bir xil ko‘rinishdagi kadastr, qaysiki bitta ob’ekt to‘g‘risidagi ma’lumotlarni o‘z ichiga oladi (*qurilma, tom, vodoprovod, kvartira va h.k.*); ko‘p xil ko‘rinishdagi kadastr, qaysiki bir xil turdagi bir nechta ob’ektlar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni o‘z ichiga oladi

(muhandislik infrastrukturasi kadastr, tabiiy resurslar kadastr, ijtimoiy hodisalar kadastr va h.k.).

Hududiy prinsiplarga muvofiq ko'p xil ko'rinishdagi kadastr uchta darajada yuritiladi: Davlat darajasida – umumdavlat boshqaruvi manbai sifatida mamlakatning barcha hududini qamrab oladi. Davlat regionlari bo'yicha – aniq bir viloyat (shtat, kray) hududini qamrab oladi. Davlat hududiy bo'linmalari bo'yicha – tuman (shahar) hududa joylashgan, kadastr hisobiga olingan barcha ob'ektlar to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Kadastrning zamonoviy tushinchasi, uzoq davr tarixiy jarayonlarning natijalarini o'z ichiga qamrab olgan. O'tgan davr kadastr faoliyatini tahlil qilish va uni bugungi kunda yaxshiroq tashkil etish hamda ishonch bilan kadastrning kelajagini ko'z oldimizga keltirish imkoniyatini yaratadi. Antik davrlardan boshlab har xil davlatlarda fuqarolarga yerga egalik qilishni kafolatlash zaruriyati va soliq olishni ta'minlash yer kadastrini yaratish va yuritishga asos soldi. Masalan, o'tkazilgan arxeologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki: bizning eramizdan 4000 yil oldin allaqachon Xoldeeda kadastr mavjud bo'lgan – loydan yasalgan taxtachalarga mix xatda (klinopisda) yer uchastkasi tushirilgan, tomonlari o'lchamlari va maydoni ko'rsatilgan.

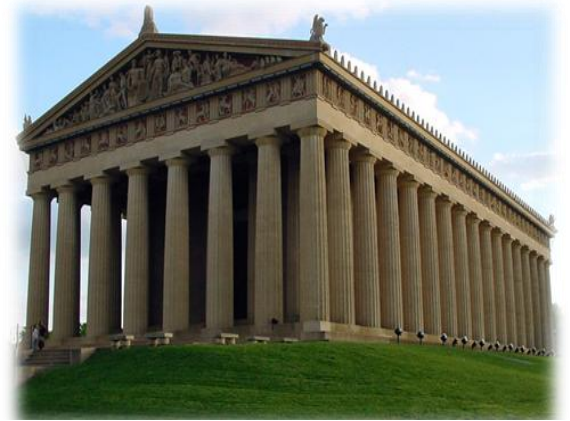
Eramizdan 3000 yil oldin misrliklar tomonidan kadastr s'yomkasi o'tkazilgan. Bu ishlar natijasida ishlab chiqilayotgan yer uchastkasining chegaralari o'rnatilgan, yer to'g'risidagi batafsil ma'lumotlar, yer uchastkasining chegarasi va maydoni, egalik qiluvchilarning nomlarini hisobga olgan holda ro'yxatga olingan. Keyinchalik

(bizning eramizdan 1700 yil oldin) **Misrda** yangi s'yomka o'tkazilgan, bundan maqsad yerni taqsimlash va ko'chmas mulkdan soliq olishni amalga oshirish

boʻlgan. Olingan daromadning 1/5 qismi soliq sifatida toʻlanganligi aniqlangan, bu miqdorga bizning davrimizgacha amal qilinib kelingan. Bunday yondashuv toʻrt ming yildan ortiq davrda mavjud boʻlgan, keyinchalik XX asrda u mukammallashtirilgan.

Taxminan eramizdan 600 yil oldin mavjud boʻlgan **Gretsiyadagi** jamiyat tuzilishi bir qator qonunlarga asoslangan boʻlib, bu qonunlar kichik yer egalari qarzlariga botishi, oʻzlari egalik qilayotgan yerlarini yoʻqotishgacha olib keldi. Eramizdan 594 yil oldin maqsadli kadastrga tayyangan Solona qonunchiligi jamiyatda tartibni qayta tiklashga

erishdi, koʻchmas mulk boʻyicha qarzlar bekor qilindi, qulchilik qarzlar va katta-katta yer maydonlarga (boʻshliqlariga) egalik qilishni bekor qildi. Fiskal soligʻini olishni kafolatlash maqsadida yerni qayta taqsimlash oʻtkazildi.

Rimda birinchi kadastr eramizdan oldin VI asrda Servi Tulli tomonidan tashkil etilgan boʻlib “Tabules senzuales” deb nomlangan. Bu kadastrda sʻyomka

koʻchmas mulkning perimetri boʻyicha olib borilgan, yer turining tarkibi, unga ishlov berish, sifati va hosildorligi hisobga olingan holda soliq miqdori belgilangan. Sʻyomka maʼlumotlari mulk egalari soʻzlaridan olingan, agar maʼlumotlarning toʻgʻriligiga shuhba tugʻilsa yer oʻlchovchi

tayinlanib u tomonidan tekshiruv oʻtkazilgan. Koʻchmas mulk maydoni vaqtga, uni shudugor qilish uchun sarflangan qoʻsh xoʻkiz soniga yoki ekish uchun kerakli boʻlgan urugʻlik miqdoriga qarab baholangan.

Buyuk Karl davrida ko'chmas mulkka soliq joriy etilgan bo'lib u **ushr** (*daromadning o'ndan biri miqdori*) sifatida ma'lum. Ammo bunday soliqlarni yig'ish qadim zamondagi rim kitoblaridagi yozuvlarga asoslangan bo'lganligi sababli, samarasiz bo'lgan. Feodalizm davrida eramizdan oldingi 900 yildan 1200 yilgacha syuzerenlar va ruhonilar ko'chmas mulkka bo'lgan egalikni hujjat imzolash orqali ro'yxatdan o'tkazishni qo'llab quvatlashgan.

Italiyada 1160 yillarda fiskal maqsadi bilan yer kadastr tashkil etilgan. Milanda 50 yil davomida (1260-1310 yillar) kadastr s'yomkalari o'tkazilgan, ammo s'yomka natijalaridan soliq olish tizimini o'rnatish uchun ma'lumotlar olinmagan.

Angliyada birinchi kadastr 1066 yillarda tashkil topgan, uning maqsadi ko'chmas mulkka soliq belgilash bo'lgan. Bu kadastr xalq tomonidan "Barchaning umumiy sud kuni kitobi" ("*Domesday book*" yoki "*Книга дня всеобщего суда*") deb nomlangan, modomiki

kimdir soliq idoralarini aldagan bo'lsa, oqibatda unga qarshi jazo qo'llanishi mumkin bo'lgan.

Fransiyada birinchi kadastrlarning ma'lum bo'lishi 1269- yil sanaladi. Dastlab

“Hisoblar kitobi” deb nomlangan kadastr muvofaqiyatga erisha olmadi. Faqat Lui XIV davrida unga tegishli bo‘lgan “*Tabaqasidan qat’iy nazar kadastr odamlarni tenglashtirishi kerak*” degan mashhur so‘zidan keyin fransuzlar kadastr s‘yomkasi asosida faskal tizimini muvofaqiyatli tadibiq eta olishdi.

Yangi era yillarida ishlab chiqilgan asboblari va usullari kadastr uchun su‘ratga olishga sezilarli darajada ta‘sir ko‘rsatdi. 1608 yil Galileo Galiley tomonidan 100 baravar kattalashtirilgan teleskop kashf etildi. 1590 yilda Avstriyalik matematik Yan Priterius «Menzula Pretoriani» nomi bilan zamonoviy planshet tayyorladi. 1615 yilda gollandiyalik Snel-Lius Triangulyasiyani topografiyada qo‘llash usulini nashir etdi. 1730- yil birinchi teodolit kashf etildi.

Kadastr turlarining rivojlanishida Fransiya kadastr alohida o‘ringa ega deb hisoblanadi. 1801- yillarda Napoleon fransiya hududida ko‘chmas mulkka soliqning adolatli taqsimlashni o‘rganib chiqish uchun komissiya tuzdi. Undan oldin 1800 ta alohida hududlarda kadastr uchun su‘ratga olish ishlari o‘tkazildi. O‘tkazilgan ishlar natijasida hisoblangan soliq miqdorini boshqa hududlarda ham taqqoslash usuli bilan qo‘llash ko‘zda tutilgan edi, ammo olingan natijalar qoniqarsiz bo‘lib chiqdi, natijada butun Fransiya hududini kadastr su‘ratiga olish lozimligi to‘g‘risida qaror qabul qilindi. Shu sababli 1814- yilgacha 12 million gektar hududda 36 million ob‘ektlarda, 9 ming hududiy okruglarda s‘yomka ishlar o‘tkazildi. Kadastr uchun su‘ratga olish asosan fiskal va yuridik xarakterda o‘tkazildi.

Bu vaqtga kelib turli mamlakatlar kadastr uchun su‘ratga olishni boshlab yuborishdi. Filip X1 podshohlik davrida Ispaniyada birinchi maratoba ko‘chmas mulkni baholash bo‘yicha statistik ishlari o‘tkazildi. Shuning bilan birgalikda oppozitsiyadagi yirik latifundistlar fiskal tizimini samarali qo‘llash imkoniyatini bermadi. O‘rta asrda kadastr uchun su‘ratga olish va yer kadastrini yuritishning asosiy tamoyillari Rim imperiyasi davridagi kadastr ishlaridan kamdan-kam farq qilar edi (yerlar arqon yoki *jezla* yordamida to‘g‘ri chiziqli o‘lchangan, geomertik bilimlar va hisoblashlardan bo‘sh foydalanilgan), 1718- yilga kelib Milanlik Djovanni Djakomo Marioni qattiy ilmiy usullarga rioya qilingan yer

uchastkalarining chegaralarini triangulyasiya usulida va poligonometrik tarmoq bilan aniqlashga asoslangan birinchi kadastrni ishlab chiqdi.

Bu kadastr hujjati sifatida menzuladan foydalanib 1:2000 masshtabda bajarilgan barcha qishloq jamoalari muhut (ситуационные) kartalari hisoblangan. Kartada alohida jamoalarning egaligidagi yer uchastkalari (parsellar), shuning bilan birgalikda egalikning maydoni, tuproq turi, olinadigan sof foyda ko'rsatilgan, bu ma'lumotlar soliqqa tortish uchun asos bo'lib hisblangan. Bu kadastr o'zining sifati va aniqligi tufayli **Milan** kadastr deb nom olgan, 1760- yil 1- yanvardan boshlab kuchga kiritilgan va XIX asrda Fransiya, Belgiya, Avstriya, Gollandiya, Shveysariya kadastrlarini ishlab chiqish uchun na'muna hisoblanadi.

Rossiyada kadastr to'g'risidagi birinchi ma'lumotlar X asrlarga tegishli bo'lib, yerni baholash va yer solig'ini yig'ish bilan bog'liq bo'lgan, 1483- yilda Pskovda Svyatogorskiy monastiri uchun yer ajratish ishlari kartografik asosda chegara belgilarini o'rnatish tartibida bajarilganligi to'g'risida huquqiy

eslatmalar mavjud. Rossiyada yer kadastr kartografik materiallari yerlarni ta'riflash, yig'ilgan yozuvlar, kuzatishlar, nazorat, chegara belgilarini o'rnatish (межевых) kitoblari va joyida o'tkazilgan (naturada) yer o'lchov ishlari natijalari asosida tuzilgan.

Yer o'lchov ishlari chegara chiziqlarining uzunligini o'lchashdan iborat bo'lgan **“мерной вервью”** (uzunligi 80, 40, 20 sajenga teng arqon, 1 sajen 2,1336 metrga teng bo'lgan). Chegara chizig'i yerdagi ekin turiga qarab o'rnatilgan va “yaxshi”, “o'rta”, “oriq” («добрую», «среднюю» и «худую») yer deb ajratilgan.

Zamonaviy Yevropa yer kadastr tizimi ko'p jihatdan uning tushunchasi va mazmunini shakllantirgan Napoleon bilan bog'liq. Lekin har bir mamlakatda kadastr rivoji o'z sharoitlari va an'alariga asoslanadi, shuning uchun jahonda

ikkita bir xil kadastr tizimini topish mumkin emas. Mamlakatimiz hududida o'tgan asrda qozilar tomonidan yuritilgan "Temir daftar" nomli kadastr ko'rinishlaridan biri amal qilgan. Amir Temurning "Temur tuzuklari" kitobida keltirilishicha yer maydonining miqdori, undan olinadigan hosil soliq miqdorini belgilangan, ekin yerlari o'lchangan va olinadigan hosil hisobga olingan. Agarda noto'g'ri ma'lumotlar yig'ilgan bo'lsa xizmatchilar jazolangan. O'lchash natijalarini maxsus davlat xodimlari va yerlar bilan shug'ullanuvchi oliy mansabdorlardan iborat **xolisa** deb ataluvchi xay'at tekshirgan. Xolisa egasiz qolgan yerlarni obod qilishga yordam bergan.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. "Kadastr" so'zining ma'nosi?
2. Maqsadiga qarab kadastr nechta toifaga bo'linadi?
3. Misrda kadastr syomkasi qachon boshlangan?
4. Fransiyada birinchi kadastr "hisob – kitobi" nechanchi yildan boshlab yozilgan?
5. Amir Temurning "Temur tuzuklari" kitobida yerga qanday soliq belgilangan?

1.2 Davlat kadastrlarini yaratish va yuritishda horijiy mamlakatlarning tajribalari

Avstriya – 1985- yildan tashkiliy jihatdan yer kitobi va kadastr bitta hisoblanadi va markazlashgan holda yuritiladi. Yer kitobi federal Adliya vazirligi, kadastr esa federal Iqtisodiy masalalar vazirligi tasarrufidadir. Yer kitobi va kadastr federal hukumatga bo'ysunadi. Ko'chmas mulk ob'ektlarini shakillantirish (inventarizatsiya, baholash, kadastr sur'atga olish, yuridik hujjatlarni yig'ish) hususiy geodezistlar tomonidan ham olib boriladi. Kelajakda

Yer kitobi va kadastrning birligi keng qamrovli geografik ma'lumotlar tizimini yanada kengaytirish asosida amalga oshirish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Buyuk Britaniya - Ko'chmas mulk kadastr - mulkiy huquq himoyasi tizimining funksional birligi sifatida mavjud emas. 1862- yildan yer uchastkalariga

bo'lgan huquqni ro'yxatdan o'tkazish - yer uchastkalari nomlari reestri amalga kiritildi. Ko'chmas mulkni shakllantirish (inventarizatsiyalash, baholash, kadastr sur'atiga olish, yuridik hujjatlarni yig'ish), o'lchash ishlari bo'yicha xususiy byurolar tomonidan olib boriladi, ular shuningdek, kadastr yuritishni ham amalga oshiradilar. Ingliz tizimi mulkiy

huquqning himoyasini ta'minlash tizimida davlat aralashuvi (ishtiroki) ning juda kamligi na'munasidir. To'la qamrovli yer-kadastr tizimini yaratish yaqin kelajakda kuzatilmayapti.

Gollandiya - Yer kitobi va kadastrni yuritish funksiyalari uy-joy qurilishi, rejalashtirish va atrof-muhitni himoya qilish vazirligi tasarufidagi «Kadastr» xizmatlari tomonidan olib boriladi. Kadastrni yuritish to'liq avtomatlashtirilgan. Ro'yxatdan

o'tkazish va kartografik ma'lumotlar

integratsiyalanish tendensiyasi asosida amalga oshirilmoqda.

Germaniya Federativ Respublikasi - Germaniya tizimi tashkiliy jihatdan yer kitobi va yer kadastriga bo'linadi. Tizim tarix davomida shunday shakllanganki, yer kitobini yuritish - yer uchastkasiga bo'lgan yuridik ma'lumotlar reestri sifatida (mulkka munosabat, huquq va boshqa huquqiy holatlar) federal

Adliya vazirligi (ro'yxatdan o'tkazish sudlari) tomonidan amalga oshiriladi. Yer kadastrisi esa - mulkni haqiqiy holatini (tarkibini) isboti sifatida (bunda: nomi, holati, o'lchami, qurilish inshootlari, foydalanish va boshq.) yuritiladi va federal yer vakolatida hisoblanadi. Ko'chmas mulkni shakllantirish xususiy geodezistlar tomonidan ham amalga oshiriladi.

Ma'muriy va byurokratik qiyinchiliklar yagona federal tizimni rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Tashkiliy va texnologik jihatdan kadastr xizmatlari va ro'yxatdan o'tkazish sudlarining birlashishi hamda ro'yxatdan o'tkazishni to'liq kompyuter texnologiyalariga o'tish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Fransiya - Ko'chmas mulk reestri – ko'chmas mulkning ipotekasi va garovi kartotekalari bo'yicha moliya vazirligi tarkibiga kiruvchi asosiy huquqlar va ipotekalar reestr xizmati tomonidan yuritiladi. Saqlash vazifasi (обременение) bo'lmagan yer uchastkalari ro'yxatdan o'tkazilmaydi. Mahalliy hokimiyat organlarining kadastr xizmatlari o'lchashlar asosidagi, soliq solish uchun asos bo'lib xizmat qiladigan grafik kadastrni yuritadilar. Kadastr yuritishni kompyuter texnologiyalariga o'tkazish amalga oshirilmoqda, tarixan shakllanib kelgan soliq kadastrisi bosqichma-bosqich geoaxborot tizimiga qayta shakllanib bormoqda.

AQSH - To'la qamrovli kadastr mavjud emas. Yerni ro'yxatdan o'tkazish, o'lchash yoki markirovkalash majburiyati yo'q. Mulkni boshqa shaxsga o'tkazish: yozma shaklda tuzilgan oldi-sotdi to'g'risidagi majburiyat shartnomasi, kamida so'nggi 30 yil ichida ushbu mulkka bo'lgan huquqni isbotlashda advokat ishtiroki, tegishli yer uchastkasi bo'yicha sug'urta kompaniyasi tomonidan beriladigan tarixiy ma'lumot va mulkni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi jamoa reestriga kiritiladigan hujjat kabi bir nechta bosqichlarda amalga oshiriladi. Reestr hususiy sug'urta kompaniyalari tomonidan

yuritiladi. Ayrim shtatlarda asosan yerlarni, bino va inshootlarni hisobini olib borish maqsadida ko'chmas mulk kadastrini tashkil etish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Shvetsariya - Kadastr tizimi ikkita organ: Federal adliya vazirligi tasarufidagi yer kitobi, va kantonlar tasarufidagi kadastr vositasida butun mamlakat

hududida bir hil shaklga keltirilgan (unifikatsiyalangan). Ko'chmas mulkni shakllantirish ishlari shuningdek xususiy geodezistlar tomonidan ham olib boriladi. Mavjud tizimni kadastr xaritalash federal agentligi rahnamoligida yer ma'lumotlari yagona milliy kompyuter tizimini yaratish yo'li

bilan qayta tashkil etish rejalashtirilmoqda.

Shvetsiya - Ko'chmas mulkni shakllantirish va unga bo'lgan huquqni davlat ro'yxatidan o'tkazish Shvetsiya milliy yer xizmatining hududiy organlari tomonidan amalga oshiriladi. Ro'yxatdan o'tkazish tartibi to'liq avtomatlashtirilgan, yer axborotlari yagona ma'lumotlar banki amal qiladi. Mazkur sohada Shvetsiya dunyoda yetakchi hisoblanadi. Hozirda kompyuter tizimini isloh qilish undan bozor strukturalari tomonidan (banklar, sug'urta kompaniyalari) yanada kengroq foydalanishga, shuningdek huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish to'g'risidagi arizalarni berishni kompyuterlashtirishga qaratilgan.

Rossiya Federatsiyasi - «Ko'chmas mulkka bo'lgan huquq va ular bilan bog'liq bitimlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish» qonuniga muvofiq, ko'chmas mulkka bo'lgan huquq va ular bilan bog'liq bitimlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish hamda yagona davlat reestrini yaratish va yuritish adliya organlari zimmasiga yuklatilgan. Ko'chmas mulk ob'ektlarini texnik inventarizatsiyalash va davlat hisobini olib borish bir nechta tashkilot (organ)lar orqali amalga oshiriladi

jumladan: Geodeziya va kartografiya federal xizmati; federal Yer kadastr xizmati; Qurilish va uy-joy kommunal kompleksi davlat qo‘mitasi.

Ko‘chmas mulkka bo‘lgan huquq va ular bilan bog‘liq bitimlarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazish borasida adliya muassasasi hamda ko‘chmas mulk ob‘ektlarini texnik inventarizatsiyalash va davlat hisobini olib boruvchi organlar o‘rtasida o‘zaro hamkorlik borasida hukumat qarori bilan Idoralararo Kengash tashkil etilgan. Ko‘chmas mulkka bo‘lgan huquq va ular bilan bog‘liq bitimlarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazish tizimini bosqichma-bosqich rivojlantish to‘g‘risida «Federal dastur» tasdiqlangan. Yer va mulkiy munosabatlarni tartibga solish va isloh qilish maqsadida «Davlat yer kadastrini hamda ko‘chmas mulk ob‘ektlarini davlat hisobini yuritishning avtomatlashtirilgan tizimini yaratish» maqsadli federal dasturi tasdiqlangan. Manfaatdor idoralarning o‘zaro hamkorligi va faoliyatini muvofiqlashtirish tendensiyasi yuzaga kelgan.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Avstriyada nechanchi yildan kadastr ishlari yuritila boshladi?
2. Buyuk Britaniyada davlat kadastrlarini yaratish va yuritish?
3. Rossiya Federatsiyasida ko‘chmas mulk ob‘ektlarini texnik inventarizatsiyalash va davlat hisobini olib borish nechta tashkilot (organ)lar orqali amalga oshiriladi?
4. Fransiyada kadastr ishlari qanday yuritiladi?
5. AQSH da mulkni boshqa shaxsga o‘tkazish qaysi bosqichlarda amalga oshiriladi?
6. Shvetsariya davlatida kadastr ishlarini qaysi organlar yuritadi?

1.3 O‘zbekiston Respublikasida davlat kadastrlarini yaratish va yuritish

Davlat kadastr tushunchasi va uning mazmuni. Tarmoqlar davlat kadastrlari davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi, hamda u tabiiy, xo‘jalik ob‘ekti yoki boshqa ob‘ekt muayyan turining geografik

joylashuvi, huquqiy maqomi, miqdor, sifat tavsiflari va bahosi to'g'risidagi yangilanib turiladigan ma'lumotlar va hujjatlar tizimidan iborat bo'ladi.

Kadastr tushunchasining zamonaviy ta'rifi sifatida aytish mumkinki, kadastr - mamlakatimiz hududidagi tabiiy resurslar va inson yaratgan moddiy va ma'naviy boyliklarning joriy holatiga oid ma'lumotlarni yig'ish, saqlash va foydalanuvchilarga havola qilish tizimidir.

Tabiiy va moddiy boyliklar bir qancha turlarga bo'linganligi uchun mutanosib ravishda davlat kadastrlari tizimi ham bir qancha tarmoq kadastrlarini o'z ichiga oladi. Masalan, yer kadastr, energetika resurslari kadastr, hayvonot olami kadastr, temir yo'llar kadastr, bino va inshootlar kadastr, suv resurslari kadastr, o'rmon kadastr, arxitektura yodgorliklari va tarixiy obidalar kadastr, aloqa kadastr va h.k. Mamlakat hududidagi har qanday boylik yoki yer ostida, yoki yer ustida joylashganligi tufayli mazkur kadastrlar ichida yer kadastr alohida o'rin tutadi.

Xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarida o'tkazilayotgan iqtisodiy islohotlarning rivojlanishini hisobga olib, tabiiy va xo'jalik resurslaridan oqilona foydalanish hamda ularni muhofaza qilishni boshqarish tizimini takomillashtirish, hududlarning tabiiy-iqtisodiy salohiyatini majmuaviy tahlil qilish va baholash eng zarur masalalardan biri hisoblanadi.

Bozor iqtisodiyotining asosiy elementlaridan hisoblangan kadastr tizimi O'zbekiston Respublikasi rivojlanishining asosiy tamoyillariga va mazmuniga to'la muvofiq keladi, bugungi kunda iqtisodiy sohalardagi islohotlarni chuqurlashtirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan 2000- yil 15-dekabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining "Davlat kadastr to'g'risida"gi qonuni mazmuni va mohiyati bilan mamlakatimizda Davlat kadastrlarini yaratish va yuritish tomoiyllarini to'liq belgilab berdi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2005- yil 16- fevralda qabul qilingan "Davlat kadastrlari yagona tizimini yaratish va yuritish tartibi to'g'risida Nizomni tasdiqlash haqida"gi 66-sonli qarori asosida respublikamizda 21 ta davlat tarmoq kadastrlarini yaratish va yuritish bo'yicha tegishli vazirliklar,

davlat qo‘mitalari va idoralar mas’ul etib tayinlangan. Davlat kadastrlari yagona tizimi (DKYT) davlat kadastrlarining barcha turlarini birlashtiruvchi ko‘p maqsadli axborot tizimi bo‘lib uni yuritish “Davyergeodezkadastr” qo‘mitasi zimmasiga yuklatilgan.

“Davyergeodezkadastr” qo‘mitasi o‘z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarishda vazirliklar, davlat qo‘mitalari, idoralar va mahalliy davlat hokimiyati organlarini davlat kadastrlarini yuritish sohasidagi faoliyatini muvofiqlashtiradi va davlat kadastrlari yagona tizimini yuritadi. Davlat kadastrlarining yagona tizimi yuritish metodologiyasini, ilmiy prinsiplarini va konsepsiyalarini ishlab chiqish davlat kadastrini yurituvchi manfaatdor vazirliklar, davlat qo‘mitalari va idoralar tomonidan belgilangan bo‘lib bugungi kunda davlat kadastrlarini yaratish va yuritish borasida to‘laqonli normativ-huquqiy baza shakllantirildi va hukumatimizning tegishli qarorlari bilan davlat kadastrlarini yuritish va yaratish to‘g‘risida nizomlar tasdiqlanib ishga tushirildi.

Hozirgi paytda davlat kadastrlari; yer, konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrlari; davlat suv kadastrlari; davlat o‘rmon kadastrlari; qo‘riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastrlari; binolar va inshootlar davlat kadastrlari; gidrotexnika inshootlari davlat kadastrlari; madaniy meros ob’ektlari davlat kadastrlari; avtomobil yo‘llari davlat kadastrlari; temir yo‘llar davlat kadastrlari; aloqa ob’ektlari davlat kadastrlari; energetika ob’ektlari davlat kadastrlari; chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrlari; tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrlari (xavfli geologik jarayonlar bo‘limi) kartografiya-geodeziya davlat kadastrlari bo‘yicha tematik qatlam ko‘rinishidagi ma’lumotlar DKYT markaziy ma’lumotlar bazasiga kiritib kelinmoqda.

Bugungi kunda Davlat kadastrlari ma’lumotlari asosida geografik axborot tizimi qatlamlari yaratilmoqda. Bu o‘rinda davlat er kadastrlari ma’lumotlari alohida muhim ahamiyatga ega. Davlat yer kadastrini yuritishning asosiy maqsadi – iqtisodiyotni rivojlantirish, yer uchastkalariga bo‘lgan huquqlarning kafolatlarini ta’minlash, yerlardan oqilona foydalanish, ularni muhofaza qilish uchun kadastr ma’lumotlaridan foydalanishning huquqiy asoslarini belgilashdan iborat.

Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar hududida joylashgan yer uchastkalari bo‘yicha kadastr hujjatlari tayyorlanib, yuridik va jismoniy shaxslarni yer uchastkasiga tegishli bo‘lgan huquqlari davlat ro‘yxatidan o‘tkazilmoqda, shu bilan birgalikda yerdan foydalanuvchilar kesimida tuman, shahar hokimliklarning tasdiqlangan qarorlari asosida yer hisoboti tayyorlanib, viloyatda umumlashtirilgan holda “Davyergeodezskadastr” qo‘mitasiga har yil yakuni bo‘yicha 1- yanvar holatiga taqdim etilib borilmoqda.

Hozirgi kunda yuridik va jismoniy shaxslarni yer uchastkasiga bo‘lgan huquqlari davlat ro‘yxatidan o‘tkazilib, ro‘yxatga o‘tkazish jarayonidagi ma’lumotlar Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar (tuman va shaharlar kesimida) va Toshkent shahri bo‘yicha navbatchi elektron xaritalarga kiritilmoqda. Bugungi kunda barcha tuman, shahar yer tuzish va ko‘chmas mulk kadastr xizmatlari qishloq xo‘jaligi ekinlarini tezkor va aniq o‘lchovini o‘tkazish, topogeodeziya ishlarining sifatini oshirish maqsadida eng zamonaviy 160 ta komplekt yo‘ldosh tizimli geodezik asbob-uskunalar hamda ularga tegishli dasturiy ta’minotlar, zamonaviy kompyuterlar, shuningdek yagona dasturiy tizimni joriy qilish maqsadida viloyat boshqarmalari hamda tuman bo‘limlari ArcGIS dasturiy ta’minoti bilan ta’minlangan.

Davlat yer kadastr ma’lumotlari har bir yuridik va jismoniy shaxslarga tegishli yer uchastkalariga bo‘lgan huquqlari belgilangan tartibda tuman va shaharlarda davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgandan so‘ng, joylarda ma’lumotlar bazasi yaratilmoqda va koordinatlar sistemasida jadval shaklida davlat kadastrlari yagona tizimi ma’lumotlar bazasiga kiritib borilmoqda. Hukumatimiz tomonidan keyingi yillarda qabul qilingan qarorlarga muvofiq, hozirgi paytda, ko‘chmas mulkka bo‘lgan huquqlarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazishning kompyuterlashtirilgan yagona milliy tizimini yaratish bo‘yicha, ishlar amalga oshirilmoqda. Kelajakda ko‘chmas mulk to‘g‘risida atributiv va grafik ma’lumotlarni o‘z ichiga olgan yagona ma’lumotlar banki yaratilishi ko‘zda tutilmoqda.

Yuridik va jismoniy shaxslar ko‘chmas mulk ob’ektlariga kadastr yig‘ma jildini tayyorlash uchun o‘zlarining tanlovlariga ko‘ra telekommunikatsiya

kanallari bo'yicha elektron raqamli imzoni qo'llagan holda elektron hujjat ko'rinishida arizalarini O'zbekiston Respublikasi yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastri davlat qo'mitasining Interaktiv davlat xizmatlari yagona portali va axborot resursi orqali elektron shaklda jo'natishlarini yo'lga qo'yish ko'zda tutilmoqda.

Bu yo'nalishda ariza va unga ilova qilingan hujjatlarni elektron tarzda qabul qilish va ularga ishlov berish tizimi axborot tizimlari kompleksi, shuningdek aloqa kanallari va axborotni uzatish va qabul qilishning axborot xavfsizligi ta'minlangan dasturiy - apparat vositalari, olingan axborotga ishlov berish, uni saqlashning dasturiy-apparat vositalari dasturlari ishlab chiqilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2014- yil 7-yanvardagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan "Ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni va u haqida tuzilgan bitimlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish tartibi to'g'risida nizom"ga muvofiq, yuridik va jismoniy shaxslarning yer uchastkalariga, binolar va inshootlarga (shu jumladan yer osti inshootlariga), ko'p yillik dovdaraxtlarga bo'lgan huquqlarini, shuningdek ipotekani hamda binolar va inshootlar va yer uchastkalariga bo'lgan ashyoviy huquqlar ipotekasi to'g'risidagi shartnomalarni, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llab, «bir oyna» tamoyili bo'yicha davlat ro'yxatidan o'tkazish tartibi joriy etilmoqda.

Hukumat qaroriga muvofiq, hozirgi paytda, ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishning kompyuterlashtirilgan yagona milliy tizimini yaratish bo'yicha, yetakchi horij mamlakatlar tajribasini hisobga olgan holda "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi tomonidan «Davlat investitsiya dasturi» amalga oshirilmoqda.

Kelajakda ko'chmas mulk to'g'risida atributiv va grafik ma'lumotlarni o'z ichiga olgan yagona ma'lumotlar banki yaratilishi ko'zda tutilyapti.

Davlat kadastrlarini yuritish tartibi. Davlat kadastrlarini yuritish tegishli vazirliklar, davlat qo'mitalari, idoralar va mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan amalga oshiriladi. Davlat kadastrlarini yuritishga quyidagilar kiradi:

kadastr ob'ektlariga bo'lgan mulk huquqi va boshqa huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish; kadastr ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish; kadastr ob'ektlarini sifat va qiymat jihatidan baholash; kadastrga doir axborotni tizimga solish, saqlash va yangilab borish; kadastr ob'ektlarining holati haqida hisobotlar tuzish; Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun tegishli axborot taqdim etish; foydalanuvchilarni qonun hujjatlarida belgilangan tartibda kadastrga doir axborot bilan ta'minlash.

Kadastr ob'ektlarining mulkdorlari hamda kadastr ob'ektlariga doir boshqa huquqlarning egalari tegishli vazirliklar, davlat qo'mitalari, idoralar, mahalliy davlat hokimiyati organlariga kadastr ob'ektlarining geografik joylashuvi, huquqiy maqomi, miqdor, sifat tavsiflari va bahosi to'g'risida, shuningdek ularning holatidagi joriy o'zgarishlar haqida axborot taqdim etishlari shart. Davlat kadastrlarini yuritish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadi. Davlat kadastrlari yuritilishini moliyalashtirish davlat byudjeti hisobidan amalga oshiriladi.

Kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish.

Kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish yuridik va jismoniy shaxslarning kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlari davlat tomonidan e'tirof etilishi va tasdiqlanishining yuridik hujjati hisoblanadi. Kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish hujjatlar bilan tasdiqlangan axborotlarni davlat reestrlariga kiritish yo'li bilan amalga oshiriladi. Kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish kadastr ob'ektlarining barcha mulkdorlari va kadastr ob'ektlariga doir boshqa huquqlarning egalari uchun majburiydir.

Kadastr ob'ektlarini hisobga olish. Kadastr ob'ektlarini hisobga olish vazirliklar, davlat qo'mitalari, idoralar, mahalliy davlat hokimiyati organlarining tegishli bo'linmalari tomonidan kadastr ob'ektlarining chegaralari doirasida, shuningdek aholi punktlari, tumanlar, mintaqalar, tabiiy va iqtisodiy tegrallar hamda butun O'zbekiston Respublikasi bo'yicha ularning amaldagi holati va ulardan foydalanilishiga ko'ra olib boriladi.

Kadastr ob'ektlarini baholash. Kadastr ob'ektlarini baholash sifat va qiymat jihatidan baholashni o'z ichiga oladi. Kadastr ob'ektlarini sifat jihatidan baholash ularning tabiiy va jismoniy tavsiflari asosida amalga oshiriladi. Kadastr ob'ektlarini qiymat jihatidan baholash ularning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Kadastr hujjatlari. Kadastr ob'ektiga bo'lgan mulk huquqini va boshqa huquqlarni tasdiqlovchi hujjatlar, ob'ektning kadastr yig'majildi, kadastr xaritasi (plani), kadastr kitobi, kadastr ob'ektlarining holati haqidagi hisobot kadastr hujjatlarining asosiy turlaridir.

Kadastr yig'majildi - kadastr ob'ektiga bo'lgan huquqni shakllantirish, hisobga olish va keyinchalik davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun zarur bo'ladigan kadastr ob'ektini kadastr suratiga olish, texnik inventarizatsiya qilish va pasportlashtirishning, maxsus tekshirish va izlanishlarning, sifat va qiymat jihatidan baholashning hujjatlari, materiallari va ma'lumotlaridan iborat bo'ladi.

Kadastr xaritasi (plani) - kadastr ob'ektlari joylashgan yerni, ularning chegaralari, muhofaza tegralari, baholash, miqdor va sifat tavsiflarini aks ettiruvchi grafik chizma hujjati bo'lib, u qog'ozda, magnit va boshqa vositalarda tuziladi. Kadastr kitobi - kadastr ob'ektlarini ro'yxatdan o'tkazish va hisobga olishning asosiy hujjati hisoblanib, u kadastr ob'ektlarining geografik joylashuvi, huquqiy maqomi, miqdor hamda sifat jihatdan tavsiflari va bahosi haqidagi ma'lumotlardan iborat bo'ladi. Kadastr ob'ektlarining holati to'g'risidagi hisobot - davlat kadastrining har bir turi bo'yicha belgilangan tartibda tuziladi hamda kadastr ob'ektlarining alohida hududlar va butun O'zbekiston Respublikasi bo'yicha miqdor va sifat holati, bahosi haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. O'zbekiston Respublikasida davlat kadastrlarini yaratish va yuritish?
2. Davlat kadastrlari yagona tizimi nechta kadastrni o'z ichiga qamrab oladi?
3. Davlat kadastrlarini yuritish tartibi?
4. Kadastr ob'ektlariga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish?

5. Kadastr ob'ektlarini hisobga olish?
6. Kadastr ob'ektlarini baholash?

Davlat kadastrlarini yaratish va yuritish uchun mas'ul davlat organlari

№	Davlat kadastrlarining nomlanishi	Yaratish va yuritish uchun mas'ul davlat organi	Respublika bo'yicha yuritish uchun mas'ul tashkilot	Yurituvchi tashkilot yoki bo'lim
1	Davlat yer kadastr	“Davyergeodezkadastr” qo'mitasi	“O'zdavyerloyiha”	Tuman shahar “Yermulkkadastr” davlat korxonalar
2	Foydali qazilma konlari, belgilari va texnogen hosilalar davlat kadastr	Geologiya davlat qo'mitasi	Davlat geologiya axborot markazi DK	DGAM Davlat kadastr bo'limi
3	Davlat suv kadastr: (yer osti suvlar bo'yicha)	Geologiya davlat qo'mitasi	Davlat geologiya axborot markazi DK	DGAM Davlat kadastr bo'limi
	(Suvdan foydalanish bo'yicha)	Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi	Irrigatsiya tizimlari basseyni boshqarmasi	Suv resurslari balansi va suvni tejash texnologiyalar boshqarmasi
	(Yer usti suvlari bo'yicha)	Vazirlar Mahkamasining Gidrometeorologiya xizmati markazi	O'rta-Osiyo gidrometeorologiya ilmiy-ta'dqiqot instituti	Suv kadastr bo'limi
4	Davlat o'rmon kadastr	Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi	O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi	Davlat o'rmon kadastr bo'limi
5	O'simliklar dunyosi ob'ektlari davlat	Tabiatni Muhofaza qilish	Davlat biologik nazorat	O'simliklarni himoya qilish bo'limi

	kadastr	davlat qo‘mitasi	boshqarmasi	
6	Hayvonot dunyosi davlat kadastr	Tabiatni Muhofaza qilish davlat qo‘mitasi	Davlat biologik nazorat boshqarmasi	Hayvonot dunyosi monitoringi va kadastr bo‘limi
7	Alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastr	Tabiatni Muhofaza qilish davlat qo‘mitasi	Bosh yer suv nazorat boshqarmasi	Davlat biologik nazorat boshqarmasining muhofaza etiladigan tabiiy hududlar maxsus bo‘limi
8	Binolar va inshootlar davlat kadastr	“Davyergeodezkadastr” qo‘mitasi	Viloyat yer mulk kadastr davlat korxonasi	Tuman (shahar) yermulkkadastr davlat korxonasi
9	Davlat shaharsozlik kadastr	Davlat arxitektura va qurilish qo‘mitasi	«OZGASHK» DK	Davlat shaharsozlik kadastr bo‘limi
10	Gidrotexnika inshootlari davlat kadastr I, II, III kapitallik klasslari gidrotexnika inshootlari	“Davsuvxo‘jaliknazorat” inspeksiyasi	“Davsuvxo‘jaliknazorat” inspeksiyasi	Gidrotexnika inshootlari kadastr bo‘limi
	III dan quyi kapitallik klasslari– inshootlarning mansubligi bo‘yicha	Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi	Irrigatsiya tizimlari basseyni boshqarmasi	Suv resurslari balansi va suvni tejash texnologiyalar boshqarmasi
	III dan quyi kapitallik klasslari– inshootlarning mansubligi bo‘yicha	“O‘zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi	«Uzenergsozlash» unitarkorxonasi	Energetika ob‘ektlari kadastr sektori

11	Tarixiy va madaniy yodgorliklar davlat kadastri	Madaniyat va sport ishlari vazirligi	Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi	Tarixiy-arxeologiyabo'limi
12	Avtomobil yo'llari davlat kadastri	«O'zavtoyul»DAK	Avtomobil yo'llari ilmiy-tadqiqot instituti	AYDK bo'limi
13	Temir yo'llar davlat kadastri	«O'zbekistontemiryo'llari» DATK	Strategik rivojlantirish boshqarmasi	DTYK bo'limi
14	Transportquvurlaridavlatkadastri	«Uzbekneftgaz»milliy xolding jamiyati (MXJ)	«Uztransgaz»Aksiadorlik jamiyati	Transport quvurlari davlat kadastri bo'limi
15	Aloqa ob'ektlari davlat kadastri	O'zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi	Ilmiy texnik va marketing tadqiqotlari markazi	Aloqa ob'ektlari davlat kadastri bo'limi
16	Energetika ob'ektlari davlat kadastri	«Uzbekenergo»DAK	«Uzenergosozlash» unitar korxonasi	Energetika ob'ektlari kadastri sektori
17	Chiqindilarni ko'mib tashlash va utillashtirish joylari davlat kadastri	Tabiatni Muhofaza qilish davlat qo'mitasi	Bosh yer suv nazorat boshqarmasi	Davlat biologik nazorat boshqarmasining Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar maxsus bo'limi
18	Tabiiy xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri: Xavfli geologik jarayonlar ro'y	Davlat geologiya qo'mitasi	"O'zbekgidrogeologiya" davlat geologiya korxonasi	XGJRZbo'limi

	beradigan zonalar (XGJRZ) bo'yicha			
	Seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar (SXYUZ) bo'yicha	Fanlar Akademiyasi	Seysmologiya instituti	SXYUZ bo'limi
	Gidrometeorologiya hodisalari xavfi yuqori bo'lgan zonalar (GMHXYUZ) bo'yicha	"O'zgidromet" markazi	Meteorologik o'lchovlar va suv kadastr boshqarmasi	Meteorologik o'lchovlar va suv kadastr boshqarmasi
19	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastr; Kuchli ta'sir qiluvchi zaharli ximikatlar, pestitsidlar, radioizotop buyumlar, radioaktiv va boshqa moddalarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ob'ektlari bo'yicha	O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi	Respublika davlat sanitariya-epidemiologiya nazorat markazi	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr markazi
	Odamlarni evakuatsiya qilishni yoki ko'chirishni talab qiladigan xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha	Favqulodda Vaziyatlar Vazirligi	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr markazi	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr markazi

	Yadro fizikasi korxonalarida radiatsiya xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha	Fanlar Akademiyasi	Yadro fizikasi instituti	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr markazi
	Portlash va yong'in chiqishi xavfi yuqori bo'lgan zonalar (ob'ektlar) bo'yicha	Ichki Ishlar Vazirligi	Davlat yong'in xavfsizligi xizmati	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr markazi
	Ishlab chiqarish ob'ektlarida, portlash-yong'in chiqishi va radiatsiya xavfi mavjud bo'lgan ob'ektlarda avariya hollari sodir bo'lishi mumkin bo'lgan yuqori xavfli zonalar bo'yicha	Sanoatda, konchilikda va kommunal-maishiy sektorda ishlarning bexatar olib borilishi bo'yicha davlat inspeksiyasi «Sanoatkontexnazorat» DI	Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining bosh kadastr markazi	Tarmoq va mintaqaviy inspeksiyalar
20	Kartografiya-geodeziya davlat kadastri	“Davyergeodezkadastr” qo'mitasi	Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi	Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi
21	Hududlar davlat kadastri	“Davyergeodezkadastr” qo'mitasi	Geodeziya, kartografiya milliy markazi	Viloyat “Yermulkkadastr” davlat korxonasi Tuman (shahar) “Yermulkkadastr” davlat korxonasi

1.4 Davlat kadastrlari yagona tizimini (DKYAT) yaratish va yuritish.

Davlat kadastrlarining yagona tizimi. Davlat kadastrlarining yagona tizimi O'zbekiston Respublikasi va uning ayrim hududlari tabiiy-iqtisodiy salohiyatining yagona umumdavlat hisob-kitobi yuritilishini, baholanishini ta'minlashga mo'ljallangan ko'p maqsadli axborot tizimi tarzida yuritiladi. Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritiladigan davlat kadastrlarining axborotini taqdim etish tartibi davlat kadastrlarini yuritish sohasidagi maxsus vakolatli organ tomonidan belgilanadi.

Davlat kadastrlari yagona tizimiga quyidagilar kiradi: davlat yer kadastrlari; foydali qazilma konlari, belgilari va texnogen hosilalar davlat kadastrlari; davlat suv kadastrlari; davlat o'rmon kadastrlari; o'simliklar dunyosi ob'ektlari davlat kadastrlari; hayvonot dunyosi davlat kadastrlari; muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrlari; binolar va inshootlar davlat kadastrlari; davlat shaharsozlik kadastrlari; gidrotexnika inshootlari davlat kadastrlari; tarixiy va madaniy yodgorliklar davlat kadastrlari; avtomobil yo'llari davlat kadastrlari; temir yo'llar davlat kadastrlari; transport quvurlari davlat kadastrlari; aloqa ob'ektlari davlat kadastrlari; energetika ob'ektlari davlat kadastrlari; chiqindilarni ko'mib tashlash va utillashtirish joylari davlat kadastrlari; tabiiy xavfi yuqori bo'lgan tegrallar (zonalar) davlat kadastrlari; texnogen xavfi yuqori bo'lgan tegrallar davlat kadastrlari; kartografiya-geodeziya davlat kadastrlari; hududlar davlat kadastrlari.

Davlat kadastrlari yagona tizimi (DKYAT) - davlat kadastrlarining turlarini birlashtiruvchi ko'p maqsadli axborot tizimidir. Davlat kadastrlari yagona tizimini yuritish O'zbekiston Respublikasi yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastrlari davlat qo'mitasi ("Davyergeodezkadastr" qo'mitasi) tomonidan amalga oshiriladi. Davlat kadastrlari yagona tizimini yaratish va yuritish hukumatimiz tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solib boriladi. Davlat kadastrlari yagona tizimi davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, yuridik va jismoniy shaxslarni ularning faoliyati uchun zarur bo'lgan barcha turdagi davlat kadastrlari axborotlari bilan tezkor taminlash uchun mo'ljallangan.

Belgilangan tartibga muvofiqlashtirilgan kadastr ob'ektlarining huquqiy maqomi to'g'risidagi ma'lumotlar, kartografiya-geodeziya materiallari, statistik hisobga olish ma'lumotlari, davlat kadastrlari ma'lumotlari davlat kadastrlari yagona tizimining asosini tashkil etadi. Davlat kadastrlari yagona tizimi doirasida hududlarni kompleks baholash uchun zarur bo'lgan boshqa ma'lumotlar ham jamlanadi.

Davlat kadastrlari ob'ektlari va sub'ektlari tavsifi. Yer, konlar hamda foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari, suv, o'rmon, o'simlik va hayvonot dunyosi, alohida qo'riqlanadigan tabiiy hududlar, binolar va inshootlar, shahar va shaharchalar, gidrotexnika inshootlari, madaniy meros ob'ektlari, avtomobil yo'llari va temir yo'llar, yetkazib berish quvurlari, aloqa ob'ektlari, energetika ob'ektlari, chiqindilarni ko'mish va yo'q qilish joylari, texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar, geodeziya punktlari va Davlat kadastrlari yagona tizimi masalalarini hal etish uchun zarur bo'lgan boshqa ob'ektlar Davlat kadastrlari yagona tizimining *ob'ektlari* hisoblanadi.

Tegishli davlat kadastrlarini yuritish bo'yicha vakolatli organlar davlat kadastrlari sub'ektlari hisoblanadi. Davlat kadastrlarini yuritish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli nizomlar bilan belgilanadi.

Davlat kadastrlarini yuritishning asosiy prinsiplari. Davlat kadastrlari yagona tizimi ma'lumotlari davlat boshqaruvi barcha organlari, yuridik va jismoniy shaxslar, shu jumladan horijiy yuridik va jismoniy shaxslar uchun majburiy kuchga egadir. Kadastr hujjatlari mulkchilik va xo'jalik yuritishning barcha shakllaridagi ob'ektlar to'g'risidagi huquqiy, iqtisodiy va texnik ma'lumotlarning boshlang'ich manbai sifatida qabul qilinishi kerak.

Quyidagilar Davlat kadastrlari yagona tizimini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: har bir kadastr ob'ektlari turi bo'yicha O'zbekiston Respublikasining barcha hududlarini to'liq qamrab olish; makon koordinatalarining yagona tizimini qo'llash; kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi; kadastr axborotlarining ochiqligi.

«Davyergeodezkadastr» qo‘mitasi va ma’lumotlarni taqdim etuvchi organlarning mansabdor shaxslari Davlat kadastrlari yagona tizimidagi ma’lumotlarning ishonchligi uchun qonun hujjatlarida belgilangan tartibda javob beradilar. Davlat kadastrlari yagona tizimini yaratish va yuritish bilan bog‘liq ishlar davlat byudjeti mablag‘lari hisobiga moliyalashtiriladi.

Davlat kadastrlariga doir axborotni taqdim etish. Davlat kadastrlariga doir axborot davlat hokimiyati organlariga bepul, boshqa yuridik va jismoniy shaxslarga esa belgilangan tartibda haq evaziga taqdim etiladi. Davlat siri hisoblangan davlat kadastrlariga doir axborotdan foydalanish qonun hujjatlari bilan tartibga solinadi. Kadastr ob‘ektlari to‘g‘risidagi kadastr ma’lumotlarining kompyuter bazasi davlat kadastrlarini yurituvchi ma’sul organ tomonidan tuman, shahar kadastr, reestr daftariga kiritilgan ma’lumotlari asosida tuziladi. Kadastr ob‘ektlari to‘g‘risidagi kompyuter ma’lumotlari Qorqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri bo‘yicha yilning har choragida umumlashtiriladi, bir tizimga solinadi va ular ma’lumotlari asosida O‘zbekiston Respublikasi bo‘yicha kadastr ob‘ektlari to‘g‘risidagi kadastr ma’lumotlarining bir tizimga solingan kompyuter bazasi shakllantiriladi.

Davlat kadastrlari ma’lumotlari (kadastr axboroti) DKYATga alfavit-raqamli (matnlar, jadvallar, qaydnomalar, yilnomalar va h.k.) va grafik (kartalar, planlar, kesmalar, sxemalar va h.k.) shakllarda an‘anaviy (qog‘oz) va (yoki) elektron shakllarda taqdim etiladi. Davlat kadastrlari ma’lumotlari belgilangan tartibda tasdiqlangandan so‘ng DKYATga 1 yanvar holati bo‘yicha, tegishli kadastrlarni yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomlar bilan belgilangan muddatlarda, lekin hisobot yilidan keyingi yilning 1 apreldan kechiktirmay taqdim etiladi. Davlat kadastrlarining tezkor tavsifdagi ma’lumotlari belgilangan tartibda tasdiqlangandan so‘ng DKYATga zaruriyatga qarab taqdim etiladi.

Davlat siri bo‘lgan kadastr axborotini taqdim etish. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat sirlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonuni va boshqa qonun hujjatlari bilan belgilangan tartibda amalga oshiriladi. Davlat kadastrlari ma’lumotlarini elektron (raqamli) shaklda taqdim etish ArcGIS oilasiga mansub

dasturiy mahsulotda raqamli kartografik asosda unga atributiv ma'lumotlar bazasini bog'lagan holda GAT-loyiha yoki 1:200 000 bazaviy masshtabdagi tematik qatlam ko'rinishida amalga oshirilishi lozim. Raqamli kartografik asos va ma'lumotlar bazasining texnik parametrlari (klassifikatorlar, shartli belgilar va boshqalar "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi) bilan davlat kadastrining har bir turi bo'yicha alohida kelishuvdan o'tkaziladi.

Davlat kadastrlari yagona tizimi ob'ektlari to'g'risidagi ma'lumotlar respublika uchun yagona texnologiya bo'yicha quyidagi vazirlik va idoralar tomonidan taqdim etiladi: davlat yer kadastr bo'yicha - «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi; konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi; davlat suv kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Gidrometeorologiya xizmati markazi (tabiiy suv manbalari), O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi (yer osti suvlari), O'zbekiston Respublikasi Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi (suv resurslaridan foydalanish va yerlarning meliorativ holati); davlat o'rmon kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligining, O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi; o'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi; hayvonot dunyosi davlat kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi; muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastr bo'yicha O'zbekiston Respublikasi davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi; binolar va inshootlar davlat kadastr bo'yicha –"Davyergeodezkadastr" qo'mitasi; davlat shaharsozlik kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi; gidrotexnika inshootlari davlat kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi yirik va alohida muhim suv xo'jaligi ob'ektlarining texnik holatini hamda bexatar ishlashini nazorat qilish davlat inspeksiyasi, boshqa vakolatli organlar; madaniy meros ob'ektlari davlat kadastr bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi; chiqindilarni

ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrı bo‘yicha - O‘zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni Muhofaza qilish qo‘mitasi; kartografiya-geodeziya davlat kadastrı bo‘yicha - «Davyergeodezkadastr» qo‘mitasi; hududlar davlat kadastrı bo‘yicha - «Davyergeodezkadastr» qo‘mitasi.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Davlat kadastrlari yagona tizimi nima maqsadda yuritiladi?
2. DKYT ning ob‘yektlari?
3. DKYT ning sub‘yektlari?
4. Davlat kadastrlarini yuritishning asosiy prinsiplari ?
5. Davlat kadastrlariga doir axborotlarni qanday tartibda taqdim etiladi?

**1.5 Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli ma‘lumotlar
tematik qatlamlari**

Davlat kadastrlari yagona tizimi Geoaxborot tizimining bazaviy kartografik asosi 1:200 000 masshtabli kartaga muvofiq keladigan quyidagi tematik qatlamlardan tashkil topadi: “Matematik asos” tematik qatlami; “Gidrografiya” tematik qatlami; “Joy rel’efi” tematik qatlami; “Aholi punktlari” tematik qatlami; “Aloqa yo‘llari” tematik qatlami; “Tuproq-o‘simlik qoplami” tematik qatlami; “Siyosiy va ma‘muriy chegaralar” tematik qatlami.

Davlat kadastrlari yagona tizimi Geoaxborot tizimi (GAT) bazaviy kartografik asosi hamda davlat kadastrlarining tegishli GATlarini tematik qatlamlarini yuritish uchun zarur kartografik asoslar “Davyergeodezkadastr” qo‘mitasi tomonidan shakllantiriladi hamda davlat kadastrlarini yuritish bo‘yicha vakolatli organlarga taqdim etiladi.

Davlat kadastrlari yagona tizimi GATga tegishli tematik qatlamlarning matematik asosi bazaviy kartografik asosning matematik asosiga muvofiq bo‘lishi lozim. Tematik qatlamlarni shakllantirishda vektorli ob‘ektlarni (nuqtalar, chiziqlar va poligonlarning) o‘zaro bog‘liqligi va yondoshligi ularni fazoviy joylashuvini inobatga olgan holda tasvirlanadi. Qatlamlarning atributiv ma‘lumotlari davlat tilida yuritiladi.

Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli kadastrlar ma'lumotlari bu kadastrlarni yuritish bo'yicha vakolatli organlar tomonidan "Davyergeodezkadastr" qo'mitasini Davlat kadastrlari, geodeziya va kartografiya milliy markaziga quyidagi muddatlarda taqdim etiladi:

1) texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri bo'yicha – har yili mart oyida;

2) davlat suv kadastri (yer osti suvlari va suvdan foydalanish bo'limlari), davlat o'rmon kadastri, o'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastri, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastri, davlat shaharsozlik kadastri, gidrotexnika inshootlari davlat kadastri, madaniy meros ob'ektlari davlat kadastri, avtomobil yo'llari davlat kadastri, yetkazib berish quvurlari davlat kadastri, aloqa ob'ektlari davlat kadastri, energetika ob'ektlari davlat kadastri, chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastri, tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri (xavfli geologik jarayonlarning yuzaga chiqish hollari va seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar qismlari) bo'yicha – har yili aprel oyida;

3) hayvonot dunyosi davlat kadastri bo'yicha – har yili may oyida;

4) temir yo'llar davlat kadastri, konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastri bo'yicha – har yili iyun oyida;

5) davlat suv kadastri (yer usti suvlari bo'limi), tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri (gidrometeorologik hodisalar xavfi yuqori bo'lgan zonalar qismi) bo'yicha – har yili dekabr oyida;

6) davlat yer kadastri, binolar va inshootlar davlat kadastri, kartografiya-geodeziya davlat kadastrlari bo'yicha – yilning har choragidan keyingi oying o'ninchi sanasiga qadar.

Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli ma'lumotlar davlat yer kadastri, binolar va inshootlar davlat kadastri, kartografiya-geodeziya davlat kadastrlari bo'yicha o'tgan chorakning oxirgi sanasi holatiga ko'ra, boshqa davlat kadastrlari bo'yicha, o'tgan yilning 31- dekabr sanasi holatiga ko'ra taqdim etiladi. Har bir davlat kadastri bo'yicha tematik qatlamlar va ularning atributiv ma'lumotlar jadvali yaratiladi va ular quyidagilardan iborat bo'ladi:

1. Texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrini bo‘yicha:

“Texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar ega korxonalar” tematik qatlami; “Yuqori texnogen xavf yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan zonalar” tematik qatlami; “Odamlarni zonadan evakuatsiya qilish yoki ko‘chirish” tematik qatlami; “Bino va inshootlarning yong‘in xavfliligi bo‘yicha tavsifi” tematik qatlami; “Yong‘inga qarshi suv manbalari” tematik qatlami; “Radioaktiv mahsulotlarni, radioaktiv va boshqa moddalarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ob‘ektlari” tematik qatlami; “Radiatsiyaviy xavf ega korxonalar” tematik qatlami; “Radiatsiyaviy xavf yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan zonalar” tematik qatlami shakllantiriladi.

2. Davlat suv kadastrini bo‘yicha:

“Suv ob‘ektlari – yer usti suvlari” tematik qatlami; “Suvlarning sathlari”, “Suv sarfi” tematik qatlamlari; “Yer osti suv konlari resurslari” tematik qatlami; “Yer osti suv koni uchastkalarining tasdiqlangan zaxiralari” tematik qatlami; “Suv chiqarish inshootlari” tematik qatlami; “Yer osti suvlaridan foydalanish” tematik qatlami; “Hududlarda suvdan turli ehtiyojlar uchun foydalanish” tematik qatlami.

3. Davlat o‘rmon kadastrini bo‘yicha:

“O‘rmon xo‘jaligi bo‘limlari” tematik qatlami; “O‘rmon kvartallari” tematik qatlami; “O‘rmonli yerlar” tematik qatlami; “O‘rmonsiz yerlar” tematik qatlami.

4. O‘simlik dunyosi ob‘ektlari davlat kadastrini bo‘yicha:

“Quyi o‘simliklar” tematik qatlami; “Tomirli o‘simliklar” tematik qatlami; “Qo‘ziqorinlar” tematik qatlami; “Yaylovlar va pichanzorlar tabiiy o‘simlik qoplami holatining tavsifi” tematik qatlami.

5. Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrini bo‘yicha:

“Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar” tematik qatlami; “Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning o‘simlik dunyosi” tematik qatlami; “Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning hayvonot dunyosi” tematik qatlami; “Davlat tabiat yodgorliklarining umumiy tavsifi” tematik qatlami; “Muhofaza etiladigan tabiiy hududlarda tabiatni muhofaza qilish faoliyatining asosiy natijalari” tematik qatlami.

6. Davlat shaharsozlik kadastrı bo'yicha:

“Shaharsozlik ob'ekti” tematik qatlami; “Funksional zonalar” tematik qatlami; “Hududni shaharsozlik nuqtayi nazaridan baholash” tematik qatlami; “Aholi punktini geologik zonalash” tematik qatlami.

7. Gıdrotexnika inshootlari davlat kadastrı bo'yicha:

“Suv omborlari”, “III sinfdan past kapitallıkdagi suv omborlari” va “Sel omborlari” tematik qatlamlari; “Gıdrouzellar” va “III klassdan past kapitallıkdagi gidrouzellar” tematik qatlamlari; “Kanallar” va “III klassdan past kapitallıkdagi kanallar” tematik qatlamlari ; “Nasos stansiyalari” va “III klassdan past kapitallıkdagi nasos stansiyalari” tematik qatlamlari; “Kollektorlar” va “III klassdan past kapitallıkdagi kollektorlar” tematik qatlamlari.

8. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrı bo'yicha:

“Arxitektura yodgorliklari” tematik qatlami; “Arxeologik yodgorliklar” tematik qatlami; “Monumental san'at yodgorliklari” tematik qatlami; “Diqqatga sazovor joylar” tematik qatlami.

9. Avtomobil yo'llari davlat kadastrı bo'yicha:

“Avtomobil yo'llarining umumiy ko'rinishi” va “Avtomobil yo'llari” tematik qatlamlari; “Sun'iy inshootlar” tematik qatlami; “Tartibga keltirish va jihozlash ob'ektlari” tematik qatlami; “Yo'llar chorrahaları va tutashuvlari” tematik qatlami; “Himoya inshootlari” tematik qatlami; “Bino-inshootlar” tematik qatlami.

10. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrı bo'yicha:

“Gaz yetkazib berish quvurlari – magistral gazoprovodlar” tematik qatlami; “Gazoprovod-tarmoqlari” tematik qatlami; “Gaz taqsimlash stansiyalari” tematik qatlami; “Kompresor stansiyalari” tematik qatlami; “Gazni yer ostida saqlash stansiyalari” tematik qatlami; “Gazni yer ostida saqlash stansiyasi kon zonasi” tematik qatlami.

11. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrı bo'yicha:

“Xalqaro kommunikatsiya markazlari va avtomatik shaharlararo telefon stansiyalari” tematik qatlamlari; “Tuman telekommunikatsiya uzellari va shahar

telekommunikatsiya bog‘lamalari” tematik qatlamlari; “Avtomatik telefon stansiyalari” tematik qatlamlari; “Radiorele stansiyalari” tematik qatlami; “Radiotelevizion stansiyalar va radio eshittirish stansiyalari” tematik qatlamlari; “Yo‘ldosh aloqasi yer stansiyalari” tematik qatlamlari; “Mobil aloqa kommunikatsiyasi markazlari” tematik qatlamlari; “Simsiz aloqa kommunikatsion bog‘lamalari” tematik qatlamlari; “Bazaviy qabul qilish-uzatish stansiyasi” tematik qatlami; “Kabel aloqa liniyalari” tematik qatlami; “Radiorele aloqa liniyalari” tematik qatlami; “Pochta aloqasi hududiy tashkilotlari” tematik qatlamlari; “Pochta aloqasi shahar va tuman bog‘lamalari” tematik qatlamlari; “Pochtamlar” tematik qatlamlari; “Pochta aloqasi shahar va qishloq bo‘linmalari” tematik qatlamlari; “Almashuv punktlari” tematik qatlamlari; “Pochta punktlari” tematik qatlamlari; “Kurer aloqasi ob‘ektlari” tematik qatlamlari.

12. Energetika ob‘ektlari davlat kadastrı bo‘yicha:

“Issiqlik elektrostansiyalari va issiqlik elektr markazlari” tematik qatlami; “Gidravlik elektrostansiyalar” tematik qatlami; “Hududiy elektr tarmoqlari, korxonalari” tematik qatlami; “Magistral elektr tarmoqlari” tematik qatlami.

13. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrı bo‘yicha:

“Chiqindilarni ko‘mish joylari” tematik qatlami; “Chiqindilarni utilizatsiya qilish joylari” tematik qatlami.

14. Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrı bo‘yicha:

“Xavfli geologik jarayonlar zonaları” tematik qatlami; “Xavfli geologik jarayonlar kichik zonaları” tematik qatlami; “Ayrım xavfli geologik jarayonlar yuzaga chiqish hollari” tematik qatlami; “Seysmogen zonalar” tematik qatlami; “Tebranish zonaları” tematik qatlami; “Yer qobig‘ining aktiv yorilish joylari” tematik qatlami; “Kuchli zilzilalar izoseystlari” tematik qatlami; “Zilzilalar episentrlari” tematik qatlami; “Seysmik stansiyalar” tematik qatlami; “Havo harorati 40 gradus va undan ortiq bo‘lgan kunlar soni” tematik qatlami; “Havoda oxirgi bahor ayozi ning bo‘lishi sanasi” tematik qatlami; “Tuproqda oxirgi bahor ayozi ning bo‘lishi sanasi” tematik qatlami; “Havoda birinchi kuz ayozi ning kelishi

sanasi” tematik qatlami; “Tuproq sirtida birinchi kuz ayozining bo‘lishi sanasi” tematik qatlami; “12 soat va undan kam vaqt mobaynida 30 mm va undan ortiq yomg‘ir ko‘rinishidagi kuchli yog‘inlar bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “12 soat va undan kam vaqt mobaynida 20 mm va undan ortiq qor ko‘rinishidagi kuchli yog‘inlar bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “Yarim sutka mobaynida yomg‘ir ko‘rinishidagi kuchli yog‘inlar bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “Yarim sutka mobaynida qor ko‘rinishidagi kuchli yog‘inlar bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “15 m/sek va undan ortiq tezlikdagi kuchli shamol bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “Turli me‘yorlardan yuqori shamol tezligidagi kuchli shamollar bo‘lgan sutkalar soni” tematik qatlami; “Atmosfera qurg‘oqchiligi bo‘lgan kunlarning umumiy soni” tematik qatlami; “Gidrologik postlarning joylashuvi karta-sxemasi” tematik qatlami; “Suv miqdorining gidrologik tavsiflari va hisobot yilining vegetatsiya davrida foizlardagi ta‘minlanuvi” tematik qatlami; “Sellar” tematik qatlami; “Ko‘chkilar” tematik qatlami; “Ko‘p yillik davr mobaynida havo harorati 40 gradus va undan ortiq bo‘lgan kunlar sonining taqsimlanishi karta-sxemasi” tematik qatlami; “Havo harorati 40 gradus va undan ortiq bo‘lgan kunlar sonining taqsimlanishi karta-sxemasi” tematik qatlami; “Kunlar taqsimlanishining ko‘p yillik davr davomida atmosfera qurg‘oqchiligi ko‘rsatkichi ko‘rsatilgan karta-sxemasi” tematik qatlami; “Kunlar taqsimlanishining hisobot yili davomida atmosfera qurg‘oqchiligi ko‘rsatkichi ko‘rsatilgan karta-sxemasi” tematik qatlami; “Toshqinlar, suv bosish xavfining taqsimlanishi karta-sxemasi” tematik qatlami; “Ko‘chki xavfining tarqalishi karta-sxemasi” tematik qatlami.

15. Hayvonot dunyosi davlat kadastrı bo‘yicha:

“Sut emizuvchilar” tematik qatlamlari; “Qushlar” tematik qatlamlari; “Reptiliyalar” tematik qatlamlari; “Suvda va quruqlikda yashovchi hayvonlar” tematik qatlamlari; “Baliqlar” tematik qatlamlari; “Umurtqasizlar” tematik qatlami.

16. Temir yo‘llar davlat kadastrı bo‘yicha:

“Stansiyalar” tematik qatlami; “Peregonlar” tematik qatlami; “Temir yo‘llar” tematik qatlami; “O‘tish joylari” tematik qatlami.

17. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastr bo'yicha:

“Metallga oid foydali qazilmalar (konlar)” tematik qatlami; “Metallga oid foydali qazilmalar (yuzaga chiqish hollari)” tematik qatlami; “Nometall foydali qazilmalar (konlar)” tematik qatlami; “Nometall foydali qazilmalar (yuzaga chiqish hollari)” tematik qatlami; “Radioaktiv xomashyo (konlari)” tematik qatlami; “Radioaktiv xomashyo (yuzaga chiqish hollari)” tematik qatlami; “Neft va gaz konlari” tematik qatlami; “Tarqoq konlar” tematik qatlami; “Toshko‘mir va yonuvchi slanetslar konlari” tematik qatlami; “Toshko‘mir va yonuvchi slanetslarning yuzaga chiqish hollari” tematik qatlami.

18. Davlat yer kadastr bo'yicha:

“Hududiy darajadagi ma'muriy-hududiy birliklar” tematik qatlami; “Tuman (shahar) darajasidagi ma'muriy-hududiy birliklar” tematik qatlami; “Qishloq va shahar fuqarolar yig'inlarining ma'muriy-hududiy birliklari” tematik qatlami; “Mintaqa hududini kadastr bo'yicha bo'lish” tematik qatlami; “Tuman (shahar)ni kadastr bo'yicha bo'lish” tematik qatlami; “Zonalar hududlarini kadastr bo'yicha bo'lish” tematik qatlami; “Massivlar hududini kadastr bo'yicha bo'lish” tematik qatlami; “Mavzelar hududini kadastr bo'yicha bo'lish” tematik qatlami; “Yer uchastkalari” tematik qatlami; “Yer uchastkalarini yer fondidan taqsimlash” tematik qatlami; “Hududni iqtisodiy zonalash” tematik qatlami; “Yerlarning sifat tarkibi (bonitirovka)” tematik qatlami.

19. Binolar va inshootlar davlat kadastr bo'yicha:

Binolar va inshootlar tematik qatlamlar.

20. Kartografiya-geodeziya davlat kadastr bo'yicha:

1:1 000 000, 1:500 000, 1:200 000, 1:100 000, 1:50 000, 1:25 000 va 1:10 000 masshtabli topografik kartalar noshirlik originallarining mavjudligi kartogrammalari tematik qatlamlari; 1:1000 000, 1:500 000, 1:200 000, 1:100 000, 1:50 000, 1:25 000 va 1:10 000 masshtabli topografik kartalar tematik qatlamlari; “Shaharlar va boshqa aholi punktlari topografik planlarining noshirlik originallari va tirajlash ottisklarining mavjudligi kartogrammalari” tematik qatlami;

“Aerofotos’yomka materiallarining mavjudligi kartogrammalari” tematik qatlami; “O‘zbekiston Respublikasi hududi kosmik s’yomkasi materiallarining mavjudligi kartogrammalari” tematik qatlami; “Triangulyatsiya davlat geodezik tarmog‘i va davlat s’yomka tarmog‘i punktlari bo‘yicha kartogrammalar” tematik qatlami; “Poligonometriya punktlari” tematik qatlami; “Nivelirlash punktlari” tematik qatlami; “O‘zbekiston Respublikasining raqamli topografik kartalari” tematik qatlami; “O‘zbekiston Respublikasi shaharlarining raqamli topografik planlari” tematik qatlami.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Davlat kadastrlari yagona tizimi Geoaxborot tizimining bazaviy kartografik asosi qaysi masshtabli kartaga muvofiq keladigan va qanday tematik qatlamlardan tashkil topadi?
2. Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli kadastr ma’lumotlari qaysi tashkilotga taqdim etiladi?
3. Davlat kadastri bo‘yicha tematik qatlamlar va ularning atributiv ma’lumotlar nimalardan iborat bo’ladi?
4. Davlat suv kadastri bo‘yicha tematik qatlamlarni ayting?
5. Davlat yer kadastri bo‘yicha tematik qatlamlar nimalardan iborat?

1.6 Davlat kadastrlari yagona tizimiga(DKYAT) taqdim etiladigan ma’lumotlar tarkibi

Davlat kadastrlari bo‘yicha DKYATga taqdim etiladigan ma’lumotlar tarkibi va unga mas’ul vazirliklar va idoralar quyidagilar hisoblanadi:

1. Davlat yer kadastri bo‘yicha –O‘zbekiston Respublikasi yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastri davlat qo‘mitasi: yer uchastkasining kadastr raqami; yer uchastkasining o‘rnashgan joyi; yuridik yoki jismoniy shaxsning – yer uchastkasiga bo‘lgan huquq egasining nomi va manzili; maqsad vazifasi; yerlar toifasining turi; yer uchastkasiga bo‘lgan huquqlarning davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risidagi ma’lumotlar; yer uchastkasining chegaralari, maydoni (imoratlar solingan va imorat solinmagan) to‘g‘risidagi

ma'lumotlar; yer uchastkasining uning chegaralari burilish nuqtalarining koordinatalari ko'rsatilgan kadastr plani (kartasi); qishloq xo'jalik ixtisoslashuvi zonasi; qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi yerlari uchun bonitet balli; qiymat bahosi.

2. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastr bo'yicha –O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi: kadastr ob'ektining nomi; yuridik yoki jismoniy shaxsning – yer uchastkasi mulkdorining, egasining, foydalanuvchisining yoki ijaraga oluvchisining nomi va manzili; ob'ektning kodi (identifikatsion raqami); kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi (viloyat, tuman, geografik koordinatalari); kadastr ob'ekti ishga solingan yil; kadastr ob'ektining maydoni; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; asosiy foydali qazilma va hamroh foydali qazilmalar hamda hamroh foydali komponentlar; foydali qazilmalarning turlari va miqdorlari to'g'risidagi ma'lumotlar; tasdiqlangan zahiralar (miqdori, tasdiqlash instansiyasi, sanasi); kadastr ob'ektida qazish usuli; mineral xom ashyodan foydalanish sohasi; tasdiqlangan zahiralarining yil boshiga qoldig'i (texnogen hosilalarning baholangan hajmlari qoldig'i); kadastr ob'ektining o'zlashtirilganlik darajasi; kadastr ob'ektining joylashish sxemasi; kadastr ob'ektining iqtisodiy bahosi (rentabelligi, kapital mablag'larning qoplanish muddati).

3. Davlat suv kadastr bo'yicha –O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologiya xizmati markazi ("O'zgidromet") – bosh tashkilot; Davlat geologiya qo'mitasi; O'zbekiston Respublikasi Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi:

a) tabiiy suv manbalari ("O'zgidromet" markazi): kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; kadastr ob'ektining maqsad vazifasi; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi; kadastr ob'ekti ishga solingan sana (sun'iy suv ob'ektlari uchun); daryo va ko'llardagi suv sathi (belgilangan muddatlarda, shuningdek kritik vaziyatlarda); daryo va

kanallarda suvning asosiy gidrologik postlar bo'yicha o'rtacha oylik, o'rtacha yillik va ekstremal sarflanishi.

b) yer osti suvlari bo'yicha (Davlat geologiya qo'mitasi): kadastr ob'ektining nomi (yuzaga kelgan joyi yoki uchastkasi); ob'ektning kadastr raqami; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi (viloyat, tuman, geografik koordinatalari); kadastr ob'ekti ishga solingan sana (sun'iy suv ob'ektlari uchun); yuridik yoki jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; foydali qazilmaning (yer osti suvlarining) turi: chuchuk, minerallashgan, termal, mineral, sanoatga oid; tasdiqlangan ekspluatatsion zahiralari to'g'risida ma'lumotlar (miqdori, zahiralarni tasdiqlagan organ, tasdiqlash sanasi); suv olish (ekspluatatsion) inshootining turi va egallagan maydoni; suvdan foydalanish maqsadi va olinadigan suvning miqdori; kadastr ob'ektining joylashish, suv olish inshootlarining sanitar muhofazaning chegaralari ko'rsatilgan joylashish sxemasi;

v) suv resurslaridan foydalanish va yerlarning meliorativ holati (Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi): Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlarda oylar, yil choraklari bo'yicha va butun yil davomida suv resurslaridan haqiqatda foydalanish to'g'risida suvdan foydalanish turlari: sug'orish, kommunal xo'jalik, sanoat, energetika, baliq xo'jaligi bo'yicha bo'lingan ma'lumotlar; suv resurslarining qiymat bahosi; suvdan foydalanuvchilarning ro'yxatdan o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotlar.

4. Davlat o'rmon kadastr bo'yicha – Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligining O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi:

Kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; kadastr ob'ektining maqsad vazifasi; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi va maydoni; o'rmon fondi maydonlarining o'rmonlarning himoyalanih toifalari, yer turlari va ulardan foydalanishning tavsifi bo'yicha strukturasi; o'rmon maydonlarining ko'p uchraydigan daraxt turlari, yosh tarkibi va yog'och zahiralari bo'yicha taqsimlanishi; o'rmon ekinlarining turlari va

barpo etilgan yillar bo'yicha holati; o'rmon fondi yerlarida joylashgan alohida qo'riqlanadigan tabiiy hududlar to'g'risidagi ma'lumotlar; o'tqazilgan daraxtlar boniteti; kadastr ob'ektining qiymat bahosi; kadastr ob'ektining ijtimoiy-ekologik bahosi; kadastr plani (kartasi).

5. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastr bo'yicha –O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi– bosh tashkilot; O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi; O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi; “Davyergeodezkadastr” qo'mitasi:

a) oziq-ovqat maqsadida foydalaniladigan yovvoyi dorivor va dekorativ o'simliklar bo'yicha – Fanlar Akademiyasi va O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi;

b) texnik maqsadlarda foydalaniladigan yovvoyi o'simliklar bo'yicha – Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi;

v) tabiiy yaylov va pichanzorlar o'simliklari bo'yicha – “Davyergeodezkadastr” qo'mitasi;

g) nodir va yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lgan yovvoyi o'simlik turlari bo'yicha – Fanlar Akademiyasi: yovvoyi o'simliklarning turlari va tiplari; o'simliklarning maqomi; o'simlik to'dalari; o'simlik dunyosining ekologik holati; o'simliklarning iste'molchilik xususiyatlari va ularning bahosi; Qizil kitobga kiritilgan o'simlik turlari; o'simlik dunyosidan foydalanish sohasi va tavsifi; o'simlik dunyosi ob'ektlarining maydonlari ko'rsatilgan tarqalish sxemasi; o'simlik dunyosining qiymat bahosi.

6. Hayvonot dunyosi davlat kadastr bo'yicha – vakolatli tashkilotlar: Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi – bosh tashkilot, Fanlar Akademiyasi, Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi, O'zbekiston baliqchilik va ovchilik uyushmasi; davlat qo'riqxonalari, tabiiy parklar, O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi:

a) Qizil kitobga kiritilgan hayvonot turlari bo'yicha – Fanlar Akademiyasi;

b) belgilangan tartibda ovchilik ob'ektlariga kiritilgan hayvonlar bo'yicha – O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi, O'zbekiston baliqchilik va ovchilik uyushmasi;

v) davlat qo'riqxonalari va tabiiy parklar hududlarida hisobga olinishi va hayvonot dunyosi davlat kadastriga kiritilishi lozim bo'lgan barcha hayvonot turlari (kichik turlari) bo'yicha – davlat qo'riqxonalari, tabiiy parklar;

g) ovlanadigan baliq turlari bo'yicha – Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi;

d) o'ta xavfli infeksiyon kasalliklarni tashuvchi hayvonlar bo'yicha – Sog'liqni Saqlash Vazirligi;

e) qishloq xo'jaligi zararkunandalari bo'lmish hayvonlar bo'yicha – Qishloq va Suv Xo'jaligi Vazirligi;

j) boshqa hayvonot turlari (guruhlari) bo'yicha – Fanlar Akademiyasi:

hayvonlarning turlari (turlar guruhlari); turning (kichik turning) maqomi; hayvonlarning turlar bo'yicha soni; tur (kichik tur) biologiyasi va populyatsiya holatining xususiyatlari; Qizil kitobga kiritilgan hayvonlar ro'yxati va ularning joylashish zonalari; hayvonlardan foydalanish sohasi va tavsifi; mamlakat hududida hayvonlarning o'rnashuv joyi va joylashuv zichligi (turlar bo'yicha) sxemalari; qiymat bahosi.

7. Qo'riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastrini bo'yicha – Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi: kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; ob'ektning kadastr raqami; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi (viloyat, tuman, geografik koordinatalari) va maydoni; qo'riqlanadigan tabiiy hududda xo'jalik faoliyatini amalga oshiruvchi jismoniy va yuridik shaxslarning nomi va manzili; qo'riqlanadigan tabiiy hudud maqomi kim tomondan va qachon belgilangan; xo'jalik yuritishning belgilangan cheklovlari; kadastr ob'ektining sanitar muhofazaning 2- va 3-poyaslari(chegaralari)ko'rsatilgan joylashish sxemasi.

8. Binolar va inshootlar davlat kadastrini bo'yicha – “Davyergeodezkadastr” qo'mitasi: kadastr ob'ektining nomi; yuridik yoki jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; bino, inshootning kadastr raqami; kadastr ob'ekti ishga solingan sana; kadastr ob'ektiga

bo‘lgan mulkiy huquqlarning ro‘yxatdan o‘tkazilganligi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; kadastr ob‘ektining funksional vazifasi; kadastr ob‘ektining konstruksiyasi; qavatlar soni; muhandislik uskunalari to‘g‘risida ma‘lumotlar; bino va inshootlar deformatsiyalarini naturada kuzatishlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; bino, inshootlarning holati (eskirish, zilzilaga chidamlilik); kadastr ob‘ektining qiymat bahosi; turli ahamiyatdagi bino va inshootlarning muhofaza zonalarida joylashuvining alohida shartlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; kadastr ob‘ekti to‘g‘risidagi batafsil hujjatlashtirilgan ma‘lumotlarning mavjudligi va turgan joyi.

9. Davlat shaharsozlik kadastr bo‘yicha – O‘zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo‘mitasi: shaharsozlik faoliyati ob‘ektlari ro‘yxati (reestri); aholi punkti hududidan shaharsozlik bo‘yicha (funksional) foydalanishning amaldagi reglamentlari, shu jumladan: imoratlar solishni tartibga soluvchi qizil chiziqlar; funksional zonalash kartasi; hududdan foydalanish turi bo‘yicha yer uchastkalarini o‘zlashtirishning qonuniy o‘rnatilgan tartibiga ega (shu jumladan xo‘jalik faoliyatini cheklashlar) huquqiy zonalash kartasi; seysmik zonalash kartasi; hududni shaharsozlik-iqtisodiy jihatdan baholash kartasi.

10. Hidrotexnika inshootlari davlat kadastr bo‘yicha – O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi katta va alohida muhim suv xo‘jaligi ob‘ektlarining texnik holati hamda bexatar ishlashini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (“Davsuvxo‘jaliknazorat”), Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi, “O‘zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi:

a) I, II, III kapitallik klasslari gidrotexnika inshootlari (GTIlari) – “Davsuvxo‘jaliknazorat” inspeksiyasi;

b) III dan quyi kapitallik klassi GTIlari – Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi, “O‘zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi – inshootlarning mansubligi bo‘yicha: kadastr ob‘ektining nomi; yuridik yoki jimoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob‘ektining idoraviy mansubligi; kadastr ob‘ektining o‘rnashgan joyi (viloyat, tuman, geografik koordinatalari) va maydoni; kadastr raqami; kadastr ob‘ekti ishga solingan sana; kadastr ob‘ektining maqsad vazifasi; kadastr ob‘ektiga bo‘lgan

huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotlar; kadastr ob'ektining qiymat bahosi; turli ahamiyatdagi bino va inshootlarning muhofaza zonalarida joylashuviga oid alohida shartlar to'g'risidagi ma'lumotlar; kadastr ob'ekti to'g'risidagi batafsil hujjatlashtirilgan ma'lumotlarning mavjudligi va turgan joyi.

11. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastr bo'yicha – O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi Bosh ilmiy-ishlab chiqarish boshqarmasi: kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; ob'ektning kadastr raqami; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi va maydoni; kadastr ob'ektining tipologik mansubligi (arxeologiya yodgorligi, tarixiy yodgorlik, arxitektura yodgorligi, monumental san'at yodgorligi); yodgorlik bunyod bo'lgan sana va yodgorlik vujudga kelishi bilan bog'liq bo'lgan tarixiy voqeaning sanasi; yodgorlikning maqsad vazifasi (madaniy-ma'rifiy, turistik-ekskursion, davolash-sog'lomlashtirish, turar joy, xo'jalik xonalari, foydalanilmaydi); yodgorlikning texnik holati; qiymat bahosi; yodgorlikdan foydalanish samaradorligi (ijtimoiy, iqtisodiy); ob'ektning kadastr plani.

12. Avtomobil yo'llari davlat kadastr bo'yicha – O'zbekiston avtomobil yo'llari qurish va foydalanish davlat-aksiyadorlik kompaniyasi ("O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi): kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining maqsad vazifasi; kadastr raqami; kadastr ob'ektining o'rnashgan joyi va maydoni; kadastr ob'ekti ishga solingan sana; yer uchastkasi va kadastr ob'ektiga bo'lgan huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotlar; kadastr ob'ektining toifasi; avtomobil yo'li polotnosining uzunligi; kadastr ob'ektining ahamiyati (davlatlararo, davlat, respublika, viloyat, mahalliy); kadastr ob'ektidan foydalanish rejimi; qiymat bahosi; ob'ektning masofaga cho'zilgan chiziqli ma'lumotlari hamda burilish nuqtalari koordinatalari ta'riflangan va ko'rsatilgan kadastr plani (kartasi).

13. Temir yo‘llar davlat kadastrı bo‘yicha – “O‘zbekiston temir yo‘llari” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi: kadastr ob‘ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob‘ektining maqsad vazifasi; kadastr raqami; kadastr ob‘ektining o‘rnashgan joyi va maydoni; kadastr ob‘ekti ishga solingan sana; yer uchastkasi va kadastr ob‘ektiga bo‘lgan huquqlarning davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; kadastr ob‘ektidan foydalanish rejimi; temir yo‘l polotnosining toifasi va turlari; temir yo‘llarning uzunligi; kadastr ob‘ektining ahamiyati (davlatlararo, davlat, respublika, viloyat, mahalliy); qiymat bahosi; ob‘ektning masofaga cho‘zilgan ob‘ektlarning chiziqli ma‘lumotlari hamda burilish nuqtalari koordinatalari ta‘riflangan va ko‘rsatilgan kadastr plani (kartasi).

14. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrı bo‘yicha – “O‘zbekneftgaz” milliy xolding kompaniyasi: kadastr ob‘ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob‘ektining maqsad vazifasi; kadastr raqami; kadastr ob‘ektining o‘rnashgan joyi va maydoni; kadastr ob‘ekti ishga solingan sana; yer uchastkasi va kadastr ob‘ektiga bo‘lgan huquqlarning davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; kadastr ob‘ektidan foydalanish rejimi; qiymat bahosi; ob‘ektning masofaga cho‘zilgan ob‘ektlarning chiziqli ma‘lumotlari hamda burilish nuqtalari koordinatalari ta‘riflangan va ko‘rsatilgan kadastr plani (kartasi).

15. Aloqa ob‘ektlari davlat kadastrı bo‘yicha – O‘zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi Ilmiy-texnika va marketing tadqiqotlari markazi: kadastr ob‘ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob‘ektining maqsad vazifasi; kadastr raqami; kadastr ob‘ektining o‘rnashgan joyi va maydoni; kadastr ob‘ekti ishga solingan sana; yer uchastkasi va kadastr ob‘ektiga bo‘lgan huquqlarning davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar; kadastr ob‘ektining tarkibi; inshoot va kommunikatsiyalarning tiplari; konstruksiyasi; kanallar soni; ob‘ektdan foydalanish rejimi; ob‘ektning texnik holati; shovqinli,

radiatsion va elektromagnitli ta'siri; qiymat bahosi; pochta va telekommunikatsiya ob'ektlarining kadastr plani (kartasi).

16. Energetika ob'ektlari davlat kadastr bo'yicha – “O'zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi: kadastr ob'ektining nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining maqsad vazifasi; kadastr raqami; kadastr ob'ektining o'rnatilgan joyi va maydoni; kadastr ob'ekti ishga solingan sana; yer uchastkasi va kadastr ob'ektiga bo'lgan huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotlar; imoratlar egallagan maydon; yillik ishlab chiqariladigan elektr energiyasi; yillik ishlab chiqariladigan issiqlik; inshootlar tipi; konstruksiyasi; kadastr ob'ektining texnik holati; qiymat bahosi; ob'ektning kadastr plani (kartasi).

17. Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastr bo'yicha – Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi: kadastr ob'ektining (chiqindi va u ko'milgan joyning) nomi; yuridik va jismoniy shaxsning – mulkdor, egalik qiluvchi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchining nomi va manzili; kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi; kadastr ob'ektining o'rnatilgan joyi va maydoni; kadastr ob'ekti ishga solingan sana; chiqindining turi; chiqindilarning tavsifi, tipi, agregat holati, o'lchov birligi; chiqindidan ikkilamchi resurs sifatida foydalanuvchi ob'ektlar ro'yxati, ularning ehtiyojlari; bahosi (qiymat, ekologik, ijtimoiy); sanitar-himoyalash zonalari to'g'risidagi ma'lumotlar; ob'ektning kadastr plani (kartasi).

18. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastr bo'yicha – Davlat geologiya qo'mitasi, “O'zgidromet” markazi, Fanlar Akademiyasi Seysmologiya instituti:

a) xavfli geologik jarayonlarning yuzaga chiqish zonalari (Davlat geologiya qo'mitasi): xavfli zonaning nomi; xavfli geologik jarayonlarning yuzaga chiqish zonalarining va zararlanish mumkin bo'lgan maydonining o'lchamlari; o'rnatilgan joyi (yuzaga chiqish joyi, viloyat, tuman, koordinatalari, egallagan maydoni); xavfli geologik jarayonlar rivojlanishining ustunlik qiluvchi turi; xavfli geologik jarayonlarning ta'sir qilish zonasida joylashgan ob'ektlar ro'yxati; xavfli geologik

jarayonlarning yuzaga chiqish zonalarining 1:200 000 masshtabdagi joylashish sxemasi.

b) gidrometeorologik hodisalar xavfi yuqori bo‘lgan zonalar (“O‘zgidromet” markazi): xavfli zonalar nomi; O‘rnashgan joyi (viloyat, tuman); gidrometeorologik hodisalarning ustunlik qiluvchi turi; xavfli gidrometeorologik hodisalarning yuzaga chiqish zonalarining va zararlanishi mumkin bo‘lgan maydonining o‘lchamlari; kadastr kartalari (xavfli gidrometeorologik hodisalar vujudga kelishi mumkin bo‘lgan zonalar hisobga olingan); xavfli gidrometeorologik hodisalarning ta’sir qilish zonasida joylashgan ob’ektlar ro‘yxati;

v) seysmik xavf yuqori bo‘lgan zonalar (Fanlar Akademiyasi Seysmologiya instituti): seysmik xavf mavjud bo‘lgan zonaning nomi; seysmik xavf mavjud bo‘lgan zonaning makoniy joylashuvi va tavsifiy o‘lchovlari; seysmik xavf turining ustunlik qiluvchi turi (vujudga kelgan zonasi, tebranish zonasi, turli xildagi seysmik dislokatsiyalarning holatlari); zilzilalar katalogi; kuchli zilzilalarning manbaviy (pleystoseystli) mintaqasi; seysmogen zonalarining va seysmik tebranishlar ta’sir qilish zonalarining 1:1 000 000 masshtabdagi joylashish kartasi, va alohida hududlar uchun 1:500 000, 1:200 000 masshtablarda.

19. Texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastri – O‘zbekiston Respublikasi sanoatda, konchilikda va kommunal-maishiy sektorda ishlarning bexatar olib borilishini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (“Sanoatkontexnazorat”) – bosh tashkilot, O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda Vaziyatlar Vazirligi, O‘zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi, Sog‘liqni Saqlash Vazirligi Davlat sanitariya-epidemiologiya stansiyasi respublika markazi Fanlar Akademiyasi Yadro fizikasi instituti:

a) ishlab chiqarish ob’ektlarida, portlash-yong‘in xavfi va radiatsiya xavfi mavjud ob’ektlarda avariya hollari ehtimoli bor xavf yuqori bo‘lgan zonalar bo‘yicha – “Sanoatkontexnazorat” davlat inspeksiyasi;

b) evakuatsiya yoki odamlarni ko‘chirishni talab qiladigan xavf yuqori bo‘lgan zonalar bo‘yicha – Favqulodda Vaziyatlar Vazirligi;

v) portlash xavfi va yong'in xavfi yuqori bo'lgan zonalar (ob'ektlar) bo'yicha – Ichki Ishlar Vazirligi Davlat yong'in xavfsizligi xizmati;

g) kuchli ta'sir qiluvchi zaharli ximikatlar, pestitsidlar, radioizotop mahsulotlar, radioaktiv va boshqa moddalar ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ob'ektlari bo'yicha – Sanitariya-epidemiologiya stansiyasi respublika markazi;

d) Yadro fizikasi korxonalarida radiatsion xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha – Fanlar Akademiyasi Yadro fizikasi instituti; kadastr ob'ektining texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining ehtimoliy yuzaga chiqishi turi ko'rsatilgan nomi; yuqori texnogen xavf yaratuvchi xavfli kadastr ob'ektining idoraviy mansubligi va u ishga solingan sana; texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining maqsad vazifasi; ob'ektning kadastr raqami; ob'ektning o'rinish joyi (viloyat, tuman, geografik koordinatalari); ob'ekt ro'yxatdan o'tkazilgan sana; xavfli jarayonlar rivojlanishining ustunlik qiluvchi turi; texnogen xavf yuqori bo'lgan zona zararlanishi mumkin bo'lgan ehtimoliy maydonning o'lchamlari; texnogen xavf yuqori bo'lgan zonada joylashgan sanoat va fuqarolik ob'ektlari ro'yxati; sanitar-himoyalash va muhofaza zonalarini to'g'risidagi ma'lumotlar; xavfli jarayonlarning yuzaga chiqishi bilan yetkazilgan ziyonlar (iqtisodiy, ijtimoiy) to'g'risidagi ma'lumotlar; texnogen xavf yuqori bo'lgan zonaning xavfli jarayonlarning yuzaga chiqish maydoni (zonasi) ko'rsatilgan kadastr plani.

20. Kartografiya-geodeziya davlat kadastr bo'yicha – “Davyergeodezkadastr” qo'mitasi: topografik karta va planlarning nomenklatura hamda masshtablari; ob'ektlari ro'yxati hamda topografiya-geodeziya va kartografiya ishlarining ishlar bajarilgan yil ko'rsatilgan maqsad vazifasi; davlat geodeziya tarmog'i punktlari o'rnatilgan va geodezik o'lchovlar bajarilgan yil, o'rinish joyining ta'rifi, holati, koordinatalari va balandliklari; topografik-geodezik va kartografik axborot yangilangan yil; kartalar nashr etilgan yil. DKYATga uzatiladigan ma'lumotlar ro'yxati tegishli davlat kadastrlarining DKYATga oid ma'lumotlarining tarkibi va ularni taqdim etish tartibi to'g'risidagi nizomlar asosida kengaytirilishi yoki unga aniqliklar kiritilishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Davlat suv kadastri bo'yicha DKYATga taqdim etiladigan ma'lumotlar tarkibi va unga mas'ul vazirliklar va idoralar?
2. Ko'chmas mulk guruhiga kiruvchi kadastrlar ma'lumotlarining tarkibi?
3. Chizikli guruhga kiruvchi kadastrlar ma'lumotlari?
4. Hududlar guruhiga kiruvchi kadastrlar DKYATga taqdim etiladigan ma'lumotlar tarkibi va unga mas'ul vazirliklar va idoralar?
5. DKYAT tarkibiga kiruvchi kadastrlar ma'lumotlari qaysi idora mas'ul vazirliklarga taqdim etiladi?

2-BOB. KO‘CHMAS MULK KADASTRLAR GURUHIGA KIRUVCHI DAVLAT KADASTRLARI VA ULARNI YURITISH XUSUSIYATLARI

Ko‘chmas mulk kadastrlari guruhiga quyidagilar kiradi:

- 2.1. Davlat yer kadastr;
- 2.2. Binolar va inshootlar davlat kadastr;
- 2.3. Davlat shaharsozlik kadastr;
- 2.4. Madaniy meros ob’ektlari davlat kadastr;
- 2.5. Gidrotexnika inshootlari davlat kadastr;

2.1. Davlat yer kadastr

Davlat yer kadastr yerlarning tabiiy, xo‘jalik va huquqiy toifalari, sifat xususiyatlari va qiymati, yer uchastkalarining o‘rni va o‘lchamlari, va ularni yer egalari, yerdan foydalanuvchilar, ijarachilar va mulkdorlar o‘rtasidagi taqsimoti to‘g‘risidagi ma’lumotlar va hujjatlar tizimidan iboratdir.

O‘zbekiston Respublikasining yer fondi davlat yer kadastr ob’ekti hisoblanadi. Yerning tabiiy xossalarini, huquqiy holatini va undan foydalanishni har tomonlama o‘rganish va baholash davlat yer kadastrining mavzusi hisoblanadi.

Yer kadastr axborotini ishlab chiqish texnologiyasini doimiy ravishda takomillashtirish, tizimlashtirish, saqlash, yangilash va foydalanuvchilarga ishonchli va tejamli axborot berish davlat yer kadastrining asosiy vazifalari hisoblanadi. Davlat yer kadastrini yuritish aerokosmik suratga olish, topografik-geodezik, kartografik, tuproq, agrokimyoviy, geobotanik va boshqa tadqiqotlar olib borish asosida, yerlarning miqdor va sifat jihatidan hisobga olish va baholash, yuridik va jismoniy

shaxslarning yer uchastkalariga bo'lgan huquqlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish bilan ta'minlanadi.

Davlat yer kadastrini yer munosabatlarini tartibga solish maqsadida davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni yer to'g'risidagi axborot bilan ta'minlash, yerdan oqilona foydalanishni, qayta tiklash va muhofaza qilishni, yer tuzishni tashkil etish, yer uchun haq to'lash miqdorlarini asoslash, xo'jalik faoliyatini baholash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar davlat yer kadastrining tarkibiy qismlari hisoblanadi: yer uchastkalariga egalik qilish, ulardan foydalanish, ularni ijaraga yoki mulk etib olish huquqlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish to'g'risidagi ma'lumotlarni, shuningdek servitutlarni va ushbu huquqlarga doir boshqa cheklashlarni hisobga olish; yer miqdorini hisobga olish; yer sifatini hisobga olish (tuproq bonitetini aniqlash); yerni qiymat jihatidan baholash.

Quyidagilar davlat yer kadastrini yuritishning asosiy tamoyillari hisoblanadi: respublikaning butun hududini qamrab olish; fazoviy koordinatlarning yagona tizimini qo'llash; yer kadastriga doir axborot ishlab chiqilishi uslubiyatining birligi va uzluksizligi; yer kadastrini axborotining ishonchligi va tejamligi.

Davlat yer kadastrini ma'lumotlari asosiy (dastlabki) va joriy ma'lumotlarga bo'linadi. Asosiy ma'lumotlar dastlabki ro'yxatdan o'tkazish vaqtida olingan va davlat yer kadastriga kiritilgan ma'lumotlar hisoblanadi. Davlat yer kadastrini ma'lumotlarini qayta ro'yxatdan o'tkazish va (yoki) o'zgartirish jarayonida olingan ma'lumotlar joriy ma'lumot hisoblanadi. Davlat yer kadastrini Davlat kadastrlarining yagona tizimini, boshqa kadastr tizimlari va monitoringlarini yaratish va yuritish uchun fazoviy-huquqiy asos hisoblanadi.

Davlat kadastrlarini yagona tizimga kiritish uchun yer-kadastr axborotining tarkibi va taqdim etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastrini davlat qo'mitasi tomonidan belgilanadi. Yer kadastrini axborotidan yer munosabatlarini tartibga solishda, yerdan foydalanish bilan bog'liq ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik vazifalarni hal etishda foydalanilishi kerak. Davlat

yer kadastrini yuritish ishlari davlat byudjetidan va boshqa manbalar hisobidan mablag‘ bilan ta‘minlanadi. Quyidagilar davlat yer kadastrining mazmunini tashkil etadi: yer uchastkalariga bo‘lgan mulk huquqini davlat ro‘yxatidan o‘tkazish, yer miqdori va sifatini hisobga olish (tuproq bonitetini aniqlash), yerni qiymat jihatidan baholash, shuningdek yer kadastri axborotini tizimlashtirish, saqlash, yangilash va manfaatdor shaxslarga tegishli shakllar va hajmlarda berish.

Mulk huquqi sub‘ektini, yer uchastkalariga egalik qilish va foydalanishni belgilovchi, yer uchastkasiga bo‘lgan huquqlar kafolatlanishini ta‘minlovchi, yerni hisobga olish va baholash uchun asos yaratuvchi yerni ro‘yxatdan o‘tkazishga doir axborot yer kadastri axborotining asosiy, dastlabki tarkibiy qismi hisoblanadi. Dastlabki ro‘yxatdan o‘tkazish axborotini shakllantirish paytida ishlarni o‘tkazish paytigacha tegishli hujjatlarni rasmiylashtirish bilan bog‘liq holda paydo bo‘luvchi yer uchastkalariga bo‘lgan huquqlar chegaralari belgilanadi va ro‘yxatdan o‘tkaziladi (qayta ro‘yxatdan o‘tkaziladi).

Yer uchastkalariga bo‘lgan mulk huquqi va boshqa ashyoviy huquqlar, ushbu huquqlarning paydo bo‘lishi, boshqa shaxsga o‘tishi, cheklanishi va to‘xtatilishi qonun hujjatlarida belgilangan tartibda davlat ro‘yxatidan o‘tkaziladi. Yer uchastkalarining naturada chegaralarini belgilash geodeziya usullari bilan yoki kartografik materiallardan foydalanib joyning o‘zida chegaralarning burilish nuqtalarini zarur aniqlikda belgilash va ularni chegara qoziqlari bilan mahkamlash yo‘li bilan amalga oshiriladi. Yer uchastkalarining umumiy maydoni talab qilinadigan aniqlikda analitik, grafik-analitik va mexanik usullar bilan aniqlanadi.

Yerni ro‘yxatdan o‘tkazish axboroti avtomatlashtirilgan yerga doir axborot tizimiga kiritiladi. Joriy ro‘yxatdan o‘tkazish axborotini shakllantirishda ro‘yxatga oluvchi hujjatlar mundarijasiga mulkdorlar, yer uchastkalari egalari va foydalanuvchilarining huquqiy holati, shuningdek yerning maydoni, chegaralari, undan foydalanish maqsadi va foydalanish rejimi bo‘yicha yuz bergan o‘zgarishlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar kiritiladi.

Naturada ro‘y bergan o‘zgarishlar, ular hujjatlar bilan rasmiylashtirilgandan keyin, yer kadastri kitobiga hamda avtomatlashtirilgan yerga

doir axborot tizimiga kiritiladi. Yer uchastkalarining umumiy maydonini hisoblash asosan geodeziya usullari bilan, yuqori aniqlikni talab etmaydigan hollarda esa kartometrik usullar bilan bajariladi. Ekinlar turlari bo'yicha yer maydonini asosiy hisobga olish tegishli darajadagi yangilangan plan-kartografik materiallar asosida kartometrik usul bilan amalga oshiriladi. Yer sifatini hisobga olish quyidagilarni o'z ichiga oladi: tabiiy-qishloq xo'jaligi va yer kadastri bo'yicha rayonlashtirish, yer tasnifi, ularni ekologiya, texnologiya va shaharsozlik belgilari va boshqa belgilar bo'yicha tavsiflash, tuproq va yerni guruhlarga ajratish.

Yerlarning o'lchami, joylashgan o'ri, ekin maydonlari turlari va sifat holatiga oid qayd etiladigan ma'lumotlar yerni hisobga olish axborotini tashkil etadi. Ma'muriy-hududiy darajaning oshishiga qarab yerni hisobga olish axboroti uning ko'rsatkichlarining qiyosiylikiga rioya qilingan holda umumlashtiriladi.

Yerlar qiymatini baholash turli maqsadlarga mo'ljallangan yerlardan foydalanish samaradorligining hozirgi vaqtdagi darajasini aniqlash, kelajakda uni oshirish imkoniyatlarini tahlil qilish, asoslash, yer solig'i va boshqa to'lovlarni, uning normativ bahosini hisoblab chiqarish, yerlardan oqilona va samarali foydalanishni rag'batlantirish uchun amalga oshiriladi.

Barcha toifadagi yerlarni baholash qonunchilik bilan belgilangan tartibda natura (yerlarning har bir toifasi uchun o'ziga xos bo'lgan) va qiymat ko'rsatkichlari tizimi yordamida amalga oshiriladi.

Qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi maqsadlaridagi yerlar uchun ham tuproqning unumdorlik quvvati — tuproq boniteti bo'yicha qiyosiy baholash amalga oshiriladi. Yerlarning qiymat bahosiga va tuproq bonitetiga doir ma'lumotlar yer bahosiga oid axborotni tashkil etadi.

Yerni ro'yxatga va hisobga olish, yerni baholashga doir asosiy va joriy axborotlar yer kadastri axboroti majmuini tashkil etadi, ular har xil shakllarda qayd etiladi: alfavit — raqamli (matn, jadval, koordinatlar va maydonlar ro'yxati), grafik (reja, harita, sxemalar), elektron raqam (EHMning tezkor xotirasi, magnit manbalari). Tuman (shahar)ning navbatchi yer-kadastr haritasini yuritish davlat yer kadastrining tarkibiy qismi hisoblanadi.

Navbatchi yer-kadastr haritasi barcha yer uchastkalari chegaralarini yetarli darajada aniq ko'rsatish imkonini beradigan masshtabda, elektron va qog'oz shaklida tayyorlanadi. Navbatchi yer-kadastr haritalarida barcha yer uchastkalarining chegaralari ko'rsatiladi. Keyinchalik haritaga yer uchastkalarining egalari, foydalanuvchilari, ijarachilari va mulkdorlari tarkibida, shuningdek chegaralarda bo'lgan o'zgarishlar muntazam ravishda kiritib boriladi. Navbatchi yer-kadastr haritasini yuritish tartibi O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasi tomonidan belgilanadi.

Har bir ma'muriy-hududiy darajada taqdim etiladigan er kadastriga doir hujjatlarning tarkibi va shakli «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi, Davlat soliq qo'mitasi va Iqtisodiyot Vazirligi bilan kelishib ishlab chiqiladi. Yer kadastriga doir ma'lumotlarning ishonchliligi uchun davlat yer kadastrini yuritish vazifasi yuklangan tumanlar (shaharlar) yer resurslari va davlat kadastr bo'limlarining vakolatli shaxslari, shuningdek, yer uchastkalari egalari, yerdan foydalanuvchilar, ijarachilar va yer uchastkalari mulkdorlari javob beradilar.

Tumanlar va shaharlarda binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasining tumanlar (shaharlar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalariga tomonidan amalga oshiriladi. Dastlabki kadastr ma'lumotlari yangilanayotganda yer uchastkalarining huquqiy holatida, yerlarning sifat holati va ulardan foydalanishda, ularni baholashda yuz berayotgan o'zgarishlar aniqlanadi va ro'yxatdan o'tkaziladi. Yer uchastkalari mulkdorlari, yer uchastkalari egalari, yerdan foydalanuvchilar va ijarachilar O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasining tumanlar (shaharlar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalariga ko'rsatib o'tilgan o'zgarishlar to'g'risida o'n kun muddatda axborot berishga majburdirlar.

O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasining tumanlar (shaharlar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalariga: mulkdorlardan, yer egalardan, yerdan

foydalanuvchilardan va ijarachilardan huquqiy holatda, yer uchastkalarining tarkibida va yer uchastkalaridan foydalanishda yuz bergan o'zgarishlar to'g'risidagi ma'lumotlarni to'playdilar va naturada tekshirilgandan keyin joriy o'zgarishlarni uch kun mobaynida yer kadastr axborotiga kiritadilar;

yer kadastr daftarini va navbatchi yer-kadastr haritasini tashkil qiladilar va yuritadilar, tuman (shahar) yer resurslarining mavjudligi va sifat bo'yicha holati to'g'risidagi ma'lumotlar bazasini doimiy ravishda yangilab boradilar;

har yili 15 yanvargacha Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar yer resurslari va davlat kadastr boshqarmalariga yerlarning miqdori va ulardan foydalanish to'g'risida hisobot taqdim etadilar.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar yer resurslari va davlat kadastr boshqarmalari: tumanlar (shaharlar) yer resurslari va davlat kadastr bo'limlarining yer kadastrini yuritishga doir faoliyatini muvofiqlashtirib boradilar;

tumanlar (shaharlar) yer resurslari va davlat kadastr bo'limlarining hisobotlarini umumlashtiradilar, yer uchastkasiga egalik huquqi sub'ektlari, mintaqadagi yer resurslari miqdori, sifati va ularni baholashga doir ma'lumotlar bankini yaratadilar, Respublika yer ma'lumotlari yagona bankini yaratishda qatnashadilar;

tabiatni muhofaza qilish organlari bilan kelishib olingan mintaqa yerlarining miqdori va ulardan foydalanilish to'g'risidagi hisobotlarni har yili 1 fevralgacha «Davyergeodezkadastr» qo'mitasiga taqdim etadilar.

«Davyergeodezkadastr» qo'mitasi: davlat yer kadastr yuritilishini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlarning ishlab chiqilishini ta'minlaydi; viloyatlar, shaharlar, tumanlarning ma'muriy chegaralarini, keyinchalik ularning maydonlarini muvofiqlashtirgan holda, geodezik usullar bilan belgilash va joylarga biriktirib qo'yish ishlarini amalga oshiradi; topografiya-geodeziya ishlarini va yerlarni tegishli masshtablarda haritaga olishni tashkil qiladi; yer resurslarini aerokosmik usullar bilan o'rganishni tashkil etadi; hududiy bo'linmalarining yerlarning miqdori va ulardan foydalanilish to'g'risidagi hisobotlarini o'rganadi,

tahlil qiladi va umumlashtiradi; ishlab chiqilgan yer kadastr axborotlari sifatini nazorat qiladi; mutaxassislar tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etadi; tuproq, geobotanik va boshqa turdagi maxsus tadqiqotlarni, yerlarni baholashni tashkil etadi; yer kadastr axborotining sifati va har xilligiga talabni muntazam o'rganib boradi, yer kadastrini yuritish texnologiyasini takomillashtirishni ta'minlaydi; respublika mintaqalari bo'yicha yer kadastr hujjatlarini yangilash navbatini va muddatlarini asoslab beradi; avtomatlashtirilgan yer axboroti tizimini joriy etishni va uning faoliyatini amalga oshiradi; yer kadastr axborotlarini nashr etadi, manfaatdor vazirliklar va idoralarga ma'lumotlar taqdim etadi; Davlat kadastrlari yagona tizimiga taqdim etiladigan yer kadastr axborotlari tarkibini, hajmini va ularga texnik talablarni belgilaydi; har yili 1 martgacha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga Yer resurslarining holati to'g'risida Milliy hisobotni taqdim etadi»;

Yer kadastrini shakllantirish va undan foydalanishning umumiy tartibi:

1. Yer uchastkasining mulkdorlari foydalanuvchilari o'zlariga tegishli bo'lgan yer uchastkalari bo'yicha kadastr axborotlarini Tuman (shahar) yer resurslari va davlat kadastr bo'limlarga taqdim etadilar.

2. Tuman (shahar) yer resurslari va davlat kadastr bo'limlari yer uchastkalari mulkdorlari va foydalanuvchilaridan yer uchastkalari bo'yicha berilgan kadastr axborotlarini to'playdi, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, yer uchastkalari bo'yicha kadastr axborotlarini Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer resurslari va davlat kadastr boshqarmalariga beradi.

3. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer resurslari va davlat kadastr boshqarmalariga yer uchastkalari to'g'risidagi axborotlarni ma'lumotlar bazasiga kiritgandan keyin kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining Geodeziya va kartografiya milliy markazi DKYAT ma'lumotlar bazasidan yer uchastkalari bo'yicha zarur

axborotlarni Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer resurslari va davlat kadastrı boshqarmalariga yuboradi.

5. Foydalanuvchilar so‘rov bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasidan yer uchastkalari to‘g‘risidagi kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Davlat yer kadasining ob‘yekti nima?
2. Davlat yer kadastrı o‘tkazilish mazmuniga ko‘ra turlari?
3. Davlat yer kadastrı ishlarini o‘tkazish nima uchun zarur?
4. Davlat yer kadastrining sub‘yektlari kimlar?
5. Davlat yer kadastrı tamoyillari?

2.2. Binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish

Binolar va inshootlar davlat kadastrı hududiy prinsip bo‘yicha tashkil etiladi va bu ob‘ektlarning huquqiy, xo‘jalik va arxitektura-qurilish maqomi to‘g‘risidagi ma‘lumotlar tizimini mujassamlashtiradi. Binolar va inshootlar davlat kadastrı binolar va inshootlardan samarali foydalanishni va ularni muhofaza qilishni, mulk egalarning va bu ob‘ektlardan boshqa foydalanuvchilarning huquqlarini, shuningdek binolar va inshootlarga egalik huquqi va boshqa ashyoviy huquqlar davlat ro‘yxatidan o‘tkazilishini ta‘minlash uchun yuritiladi.

Binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish bo‘yicha munosabatlar O‘zbekiston Respublikasining qonun hujjatlari va qonun osti hujjatlari bilan tartibga solinadi. Binolar va inshootlar davlat kadastrı ma‘lumotlari barcha davlat organlari, yuridik va jismoniy shaxslar uchun majburiy yuridik kuchga egadir.

Kadastr hujjatlari binolar va inshootlar bilan fuqarolik-huquqiy bitishuvlarni amalga oshirishda, ularni loyihalashtirishda va boshqa yuridik harakatlarda huquqiy, iqtisodiy va texnik ma'lumotlar sifatida qabul qilinishi kerak. Binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish bu ob'ektlar to'g'risidagi kadastr ma'lumotlarini shakllantirishdagi ishonchli hujjatlar va boshqa ma'lumotlardan foydalanilgan holda amalga oshiriladi. Binolar va inshootlar to'g'risidagi kadastr ma'lumotlari mulk egalari, ularga ashyoviy huquqlarga ega bo'lgan shaxslar, uchinchi shaxslar, davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ va boshqa davlat organlari tomonidan sudda talashishi mumkin.

Binolar va inshootlarning davlat kadastrini yurituvchilar hamda bunda qonun buzilishlarini aniqlaganlar, bu haqida tegishli davlat organlariga, korxonalar, muassasalar, tashkilotlarga yoki prokuraturaga xabar berishga majburdirlar.

Mulk egasi bo'lgan binolar va inshootlarga ashyoviy huquqlarga ega yuridik va jismoniy shaxslar o'z huquqlarini davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi hujjatlarga ega bo'lishlari shart. Bino va inshootlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish majburiyati mulk egasiga yoxud bino yoki inshootga ashyoviy huquqlarga ega bo'lgan shaxsga yuklanadi. Ular bino yoki inshootni davlat ro'yxatidan o'tkazish bo'yicha barcha yoki ayrim majburiyatlarini uchinchi shaxslarga yuklashlari mumkin. Bu huquqlarni va majburiyatlarni ro'yobga chiqarish qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshiriladi.

Yuridik yoki jismoniy shaxslar yoki ular tomonidan vakolat berilgan shaxslar bino yoki inshootga bo'lgan mulk huquqi yoki boshqa ashyoviy huquqlar paydo bo'lgandan, o'zgargandan va to'xtagandan yoxud huquqiy holati o'zgargandan keyin bino va inshootga kadastr yig'ma jildini tayyorlash va uni davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun «Davyergeodezkadastr» qo'mitasining tuman (shahar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonasiga, huquqni belgilovchi hujjatlarni ilova qilgan holda buyurtma berishlari shart.

Tumanlar va viloyatga bo'ysunuvchi shaharlar bo'yicha binolar va inshootlarning davlat kadastrini yuritish O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastrini davlat qo'mitasining tumanlar

(shaharlar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalariga yuklanadi. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri bo'yicha kadastr ma'lumotlarini umumlashtirish tegishli ravishda O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasining Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalarini tomonidan amalga oshiriladi.

Umuman respublika bo'yicha kadastr ma'lumotlarini umumlashtirish, binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish ishlariga umumiy rahbarlik qilish, shu jumladan ularni metodik jihatdan ta'minlash O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastr davlat qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

Binolar va inshootlar davlat kadastrini yurituvchi organlar kadastr hujjatlarini va kadastr ma'lumotlarini ruxsatsiz olish va oshkor etishdan himoya qilinishini ta'minlashlari kerak. Kadastrini yuritish bo'yicha ishlar ushbu binolar va inshootlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun undiriladigan mablag'lar va davlat mulki bo'lgan bino va inshootlar uchun esa davlat byudjeti mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladi.

Binolar va inshootlar davlat kadastr tuman, shahar kadastr daftaridan, kadastr rejasidan, kadastr hujjatlaridan va geofondlardan, shuningdek mazkur Nizomda belgilangan tartibda shakllantiriladigan kompyuter ma'lumotlaridan iborat bo'ladi. Binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish ham an'anaviy (kadastr daftarida ro'yxatdan o'tkazish, kadastr rejasiga kiritish) va ham avtomatlashtirilgan (ma'lumotlar kompyuter bankini yaratish) usullarda uch bosqichda amalga oshiriladi:

1-bosqich — binolar va inshootlarning tuman, shahar darajasidagi huquqiy, xo'jalik va arxitektura-qurilish maqomi to'g'risida ma'lumotlar to'plash va kadastr daftarida ro'yxatdan o'tkazish;

2-bosqich — ob'ektlarni chizmada joylashtirib kadastr planini tuzish;

3-bosqich — oldingi bosqichlarda olingan ma'lumotlarni hisobga olgan holda ma'lumotlar kompyuter bazasini yaratish.

Binolar va inshootlar davlat kadastr ma'lumotlari tumanlar, shaharlar bo'yicha tuziladi, ularning hududi hisobga olish uchastkalariga bo'linadi.

Tumanlar, shaharlar va boshqa aholi yashash punktlarining kadastr birligiga bo'linishi chegaralarni belgilash va hududlarni tuman doirasida yoxud shahar, qo'rg'on chegaralarini hisobga olish uchastkalariga bo'lishni bildiradi. Qoraqalpog'iston Respublikasiga, viloyatlarga, Toshkent shahriga, tumanlar, shaharlar va boshqa aholi yashash punktlariga, shuningdek, hisobga olish uchastkalariga yagona tizim bo'yicha kadastr kodi (raqami) beriladi.

Binolar va inshootlar davlat kadastrida ma'lumotlar belgilangan tartibda ajratilgan yer uchastkasida qurilishi tugallangandan keyin yoxud qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda va shartlarda ular bo'yicha bitimlar tuzilgandan keyin hisobga olinadi. Kadastr daftarida binolar va inshootga mulk huquqi yoki boshqa ashyoviy huquqlar (ularning paydo bo'lishi, boshqa shaxsga o'tishi, cheklanishi va to'xtatilishi) to'g'risidagi, shuningdek ob'ektni tavsiflovchi boshqa ma'lumotlar qayd etiladi.

Mahfiylik rejimiga ega bo'lgan binolar va inshootlar to'g'risidagi ma'lumotlar maxsus kadastr daftarida qayd etiladi, ushbu daftarni yuritish xususiyatlari va mazkur ob'ektlarni ro'yxatdan o'tkazish bo'yicha ma'lumotlardan foydalanish shartlari qonun hujjatlarida belgilanadi.

Kadastrni yuritishda binolar va inshootlarning huquqiy, xo'jalik va arxitektura, qurilish maqomi to'g'risidagi ma'lumotlar kadastr daftariga ilovaga muvofiq kiritiladi.

Binolar va inshootlar joylashgan joy, ularning mulkiy huquqi yoki boshqa ashyoviy huquqlar bilan yuridik va jismoniy shaxslarga tegishliligi, ushbu huquqlarning paydo bo'lish asoslari va muddatlari, ularning to'xtatilish muddatlari, mulkiy huquqlarni va boshqa ashyoviy huquqlarni cheklash shartlari, ushbu ob'ektlarga uchinchi shaxslarning huquqlari to'g'risidagi ma'lumotlar binolar va inshootlarning huquqiy holati to'g'risidagi ma'lumotlar hisoblanadi.

Binolar va inshootlarning qiymati, ulardan foydalanish xususiyatlari, ushbu ob'ektlarning ishlab chiqarishdagi maqsadlari, ulardan belgilangan maqsadlarda

foydalanilishi va boshqa ma'lumotlar binolar va inshootlar xo'jalik maqomining asosini tashkil etadi.

Binolar va inshootlarning yer tuzish sxemalariga, shaharlarning bosh planlariga, aholi yashash punktlarini joylashtirish loyihalariga, shuningdek shaharsozlik normalari va qoidalari talablariga muvofiqligi, binolar parametrlari (qavatlari, umumiy, yashash, ishlab chiqarish maydonlari), egallab turgan yer uchastkasi, qurilgan sanasi, muhandislik-texnik kommunikatsiyalarning mavjudligi, seysmik chidamliligi to'g'risidagi va boshqa texnik ma'lumotlar binolar va inshootlarning arxitektura-qurilish maqomi hisoblanadi.

Kadastr ma'lumotlari asl hujjatlar yoki davlat organlari qarorlarining, shartnomalarning (oldi-sotdi, hadya qilish, almashtirish, ijaraga olish, renta va boshqalar), bino va inshootlar loyiha-smeta hujjatlarining, ilgari ro'yxatdan o'tkazilganligi to'g'risidagi boshqa ma'lumotlarning tegishli ravishda rasmiylashtirilgan nusxalari asosida tuziladi.

Har bir bino va inshoot kadastr daftariga muayan kadastr raqami ostida yozib qo'yiladi. Kadastr daftaridagi yozuvlarni tuzatishga yoki to'ldirishga yo'l qo'yilmaydi. Agar kadastr daftariga yozilgan ma'lumotlarni o'zgartirish yoki to'ldirish zaruriyati paydo bo'lsa, u holda ilgarigi yozuvlar bekor qilinadi va ob'ekt to'g'risidagi yangi ma'lumotlar bilan aynan shu kadastr raqami ostida to'ldiriladi.

Bino va inshootlar bo'yicha nazarda tutilgan ma'lumotlar to'plangach va ro'yxatdan o'tkazilgach bino yoki inshoot kadastr planga tushiriladi. Kadastr plan va haritalarining masshtab qatori 1:500 dan 1:10000 gacha bo'ladi, bu esa ro'yxatdan o'tkaziladigan ob'ektlarning joylashuvi va asosiy o'lchamlarining chizma tasvirlashni ta'minlaydi.

Bino va inshootlar ma'lumotlari asosida tuman, shahar geofondlari yuritiladi. Tuman, shahar geofondlari — binolar va inshootlarning topografiya-geodeziya, kartografiya, muhandislik-geologiya, gidrogeologiya, ekologiya, sanitariya-gigiena, sotsiologiya, loyihalash-rejalashtirish, tarixiy-madaniy, stixiyali ofatlar va texnogen falokatlari, texnik inventarizatsiyalanganligi va

pasportlashtirilganligi, mikroseysmik rayonlashtirilganligi va seysmik turg'unligiga oid zamonaviy va tarixiy geoaxborot ma'lumotlari omboridir.

Tuman, shahar binolari va inshootlari to'g'risidagi kadastr ma'lumotlarining kompyuter bazasi tuman, shahar binolari va inshootlarining kadastr daftariga kiritilgan ma'lumotlari asosida tuziladi. Binolar va inshootlar to'g'risidagi kompyuter ma'lumotlari Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri bo'yicha yilning har choragida umumlashtiriladi va bir tizimga solinadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining binolar va inshootlar to'g'risidagi kompyuter kadastr ma'lumotlari asosida O'zbekiston Respublikasi bo'yicha binolar va inshootlar to'g'risidagi kadastr ma'lumotlarining bir tizimga solingan kompyuter bazasi shakllantiriladi.

Ma'lumotlarning kompyuter bazasi binolar va inshootlarni klassifikatsiyalashning quyidagi belgilar bo'yicha ob'ektlarning guruhlari bo'linishi asos qilib olinadigan yagona tizimi bo'yicha shakllantiriladi: binolar va inshootlarning maqsad yo'nalishi, mulk huquqi yoki boshqa ashyoviy huquqlarda, shuningdek qurilish-texnik tavsiflari bo'yicha hududiylik, yuridik va jismoniy shaxslarga tegishlilik. Binolar va inshootlarning yilning 31 dekabr holati bo'yicha kadastr ma'lumotlari «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan har yili tumanlar, shaharlar, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri va O'zbekiston Respublikasi bo'yicha nashr etiladi.

**Binolar, inshootlarning
KADASTR DAFTARI**

Kadastr raqami		Pochta manzili	Yuridik va jismoniy shaxsning nomi	Mulkchilik shakli	Ob'ektning nomi	Binolar, inshootlarning ___dagi holatiga ko'ra kadastr (inventar) baholanishi							
Massivning kadastr raqami	Hisobga olingan uchastkaning kadastr raqami					Yer uchastkasi maydoni		Bino, inshootlar					
						umumiy yer uchastkasi maydoni	shu jumladan qurilish ostidagi yer uchastkasi maydoni	Qurilish davri	Kapital- ligi	Funksiyasi (mo'ljallanganligi)	Konstruk- tiv turi	Imoratnang holati (eskirishi, seysmik turg'unligi)	Muhandislik jihozlangan- ligi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

A. Asosiy ro'yxatdan o'tkazish

V. Joriy ro'yxatdan o'tkazish

_____dagi holati									Bahsli masalalar (sababi). Sanasi	Cheklanishlar, servitutlar	Joriy baholash	Mufassal hujjatlashtirilgan qanday ma'lumotlar bor va qayerda joylashgan (kadastr hujjati raqami)
(sana)												
				Muhandislik kommunikatsiyalari								
Loyiha tipi	Maydoni	Qavat- liligi	Qiymati	Nomi	Qurilish usuli va joylashuv balandligi	O'lchov parametrlari (diametri, kesimi)	Texnik parametrlar (quvvati, bosimi, kuchlanishi)	Ahamiyati (mintaqaviy, shahar, tuman, mikrorayon, sanoat)	24	25	26	27
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27

A. Asosiy ro'yxatdan o'tkazish

V. Joriy ro'yxatdan o'tkazish

Bino va inshootlar davlat kadastrini tuzish va foydalanish tartibi:

1. Tura uy-joy, bino va inshootlarning mulkdorlari, foydalanuvchilari o'zlariga mulkiy huquq bilan tegishli bo'lgan ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini Tuman (shahar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr xizmatlariga taqdim etadilar.

2. Tuman (shahar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr xizmatlari ob'ektlar mulkdorlari va foydalanuvchilaridan turar-joy, bino va inshootlar bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, ular bo'yicha kadastr axborotlarini Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr xizmatlariga beradi.

3. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr xizmatlari yer uchastkalari, bino va inshootlar to'g'risidagi axborotlarni ma'lumotlar bazasiga kiritib, ularni "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr xizmatlari so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan yer uchastkalari, bino va inshootlar bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

5. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan yer uchastkalari, bino va inshootlar to'g'risidagi kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Bino va inshootlar davlat kadastrini nima maqsadda yuritiladi?
2. Binolar va inshootlar davlat kadastrini necha bosqichda amalga oshiriladi?
3. Bino va inshootlar davlat kadastrini plan va haritalari ?
4. Bino va inshootlar davlat kadastrini tuzish va foydalanish tartibi?
5. Bino va inshootlar davlat kadastrini tamoyillari?

2.3. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini

Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini madaniy meros ob'ektlarining davlat muhofazasini hamda ulardan oqilona foydalanishni ta'minlash maqsadida yuritiladi. Ushbu kadastr madaniy meros ob'ektlarining geografik joylashishi, huquqiy maqomi, miqdoriy, sifat tavsiflari va bahosi to'g'risidagi yangilab turiladigan ma'lumotlar va hujjatlar tizimini ifodalaydi.

Quyidagilar Davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi:

respublikaning butun hududida madaniy merosning barcha ob'ektlarini kadastr bilan qamrab olish; kadastr axborotini shakllantirishning yagona metodologiyasi; kadastr yuritishni markazlashtirilgan tarzda boshqarish; kadastrlar yagona tizimi talablarini ta'minlash; kadastr axborotining ishonchliligi hamda uni to'ldirish va yangilab borishning uzluksizligi; kadastr axborotidan foydalanish mumkinligi.

Davlat kadastrini yuritish madaniy meros ob'ektlariga mulkchilik huquqini va boshqa huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishni, madaniy meros ob'ektlarini miqdoriy va sifat tavsiflarini hisobga olishni, madaniy meros ob'ektlarini sifat va qiymat jihatidan baholashni, kadastr axborotini turkumlashtirish, saqlash va yangilashni, madaniy meros ob'ektlarining holati to'g'risidagi hisobotlarni tuzishni, Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun tegishli axborotni taqdim etishni, foydalanuvchilarni kadastr axboroti bilan ta'minlashni o'z ichiga oladi.

O'zini tarixiy, ilmiy, badiiy yoki o'zga madaniy qimmatiga ega bo'lgan yodgorliklar, ansambllar va diqqatga sazovor joylar Davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi.

Ushbu kadastrni O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligining Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasining kadastr xizmati, shuningdek

Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida madaniy meros ob‘ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish mintaqaviy davlat inspeksiyalari tomonidan yuritiladi.

Madaniy meros ob‘ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish bo‘yicha ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasining kadastr xizmati:

madaniy meros ob‘ektlari davlat kadastrining yuritilishini muvofiqlashtiradi;

normativ-metodik hujjatlarni ishlab chiqadi;

kadastr yuritilishini nazorat qiladi;

mintaqaviy inspeksiyalar kadastr hisobotlarini turkumlashtiradi;

kadastr xizmatlarini moddiy-texnik ta‘minlaydi;

madaniy meros ob‘ektlarining davlat kadastrini avtomatlashtirilgan axborot tizimini ishlab chiqadi;

manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan kadastr materiallaridan foydalanish tartibi va shartlarini belgilaydi;

Davlat kadastrlari yagona tizimiga zarur kadastr axborotini beradi.

Mintaqaviy inspeksiyalar: madaniy meros ob‘ektlari, mulkchilik ob‘ektlari va sub‘ektlari, madaniy meros ob‘ektlariga egalik qilish, ulardan foydalanish va ular ijarasi, ulardan maqsadli foydalanish to‘g‘risidagi ma‘lumotlar hisobini hamda ulardan foydalanish rejimini yuritadi; madaniy meros ob‘ektlari to‘g‘risidagi miqdor va sifat axborotini to‘playdi; Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri bo‘yicha madaniy meros ob‘ektlari ro‘yxatini tuzadi; Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri madaniy meros ob‘ektlari bo‘yicha kadastr daftarini yuritadi; Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri madaniy meros ob‘ektlarining joylashishi sxemasini tuzadi.

Davlat kadastrini yuritish ishlari davlat byudjeti hisobiga mablag‘ bilan ta‘minlanadi va unda respublika hududidagi barcha madaniy meros ob‘ektlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar yig‘iladi.

Hisobga olish va baholash axboroti birgalikda madaniy meros ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotini tashkil etadi, ushbu axborot harfli-raqamli (matnli,

jadvallar, vedomostlar) va chiziqli (rejalar, sxemalar, kesimlar va o'lchamlar) shakllarda qog'ozda va elektron manbaalarda taqdim etiladi.

Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastr: madaniy meros ob'ektlarining geografik joylashishi haqidagi ma'lumotlarni; madaniy meros ob'ektlarining miqdoriy, sifat va qiymat tavsiflari hisobini o'z ichiga oladi.

Madaniy meros ob'ektlarining hisobga olish axboroti: kadastr tartib raqamini; ob'ektning nomini; joylashgan joyini; tipologik tegishlilikini; sana belgilashni; mulkdor, egasi, foydalanuvchi yoki ijaraga oluvchi yuridik yoki jismoniy shaxsning nomi va uning manzilini; madaniy meros ob'ektining idoraviy mansubligini; madaniy meros ob'ektining maqsadli vazifasini; tarixiy ma'lumotlarni; madaniy meros ob'ektining dastlabki qiyofasini o'zgartirilgani qayta qurish va yo'qotishlarni; ta'mirlash ishlarini (umumiy tavsif, qiymati, vaqti, muallif, hujjatlar saqlanadigan joy); bino, inshoot va yer uchastkasiga bo'lgan huquqlar davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotlarni; muhofaza zonalari va qurilishni tartibga solish zonalari chegaralarini (tasdiqlovchi hujjatga asoslangan holdagi reja, qisqacha tavsif) o'z ichiga oladi.

Quyidagilar: arxeologiya yodgorliklari uchun: sana qo'yish, qidirish va qazish ishlari kim tomonidan va qachon bajarilganligi, topilgan materiallarning saqlanish joyi; tarixiy yodgorliklari uchun: paydo bo'lish tarixi, ob'ekt yodgorlik ahamiyatiga ega ekanligi bilan bog'liq voqealar va shaxslarning qisqacha tavsifi; arxitektura va monumental san'at yodgorliklari uchun: ularni muallifi, quruvchisi, buyurtmachisi, qurilgan sanasi tarixiy ma'lumotlar hisoblanadi.

Madaniy meros ob'ekti tavsifi bo'lib: ob'ekt nomi; tipologik mansubligi; manzili; zamonaviy foydalanilishi; tarixiy ma'lumotlar; yodgorlikning dastlabki qiyofasini o'zgartirgan qayta qurishlar va yo'qotishlar; ilmiy-tarixiy va badiiy ahamiyati; asosiy bibliografiya, arxiv manbaalari, ikonografik material; texnik holati; muhofaza qilish tizimi; muhofaza qilish toifasi; muhofaza qilishga qabul qilinganligi to'g'risidagi hujjatning sanasi va tartib raqami; muhofaza zonasi chegaralari; balans bo'yicha mansubligi; muhofaza hujjatining sanasi va tartib raqami (majburiyatlar); arxeologiya yodgorligi tavsifi: sanasi, eng muhim

topilmalar ro'yxati va tavsifi; tarixiy yodgorliklari tavsifi: sanasi, marmar lavhada matnlar mavjudligi va o'rnatilgan vaqti; arxitektura yodgorliklari tavsifi: sanasi, rejalashtirilishi, kompozitsion-makon tuzilmasi va konstruksiyalarning o'ziga xosligi, fasad va intererlar bezagi xususiyati, rang-tasvir, haykaltaroshlik, amaliy san'at mavjudligi, qurilish materiali, asosiy o'lchamlari; monumental san'at yodgorliklari tavsifi: muallifi va sanasi, kompozitsion yechimi xususiyatlari, matnlar, material, texnika, hajmi; madaniy meros ob'ektining ijtimoiy, ilmiy-tarixiy va badiiy ahamiyatiga umumiy bahosidan iborat bo'ladi.

Madaniy merosning ko'chmas mulk ob'ektlariga huquqlar yer uchastkalari (shu jumladan muhofaza zonalari)ning naturada belgilangan va mustahkamlangan chegaralari mavjud bo'lgan taqdirda binolar va inshootlarning davlat yer kadastr va davlat kadastrini olib boruvchi organlarda kadastr ro'yxatidan o'tkaziladi. Yer uchastkasi chegaralarining burilish nuqtalari qoziq belgilari yo'qolgan taqdirda ular o'sha joyda yer uchastkasi chegaralarining burilish nuqtalari o'rnatilgan holda dala geodezik o'lchashlari o'tkazib yoki tegishli ko'lamdagi fotografiya ma'lumotidan foydalanilgan holda yer uchastkalari ajratish materiallari bo'yicha tiklanadi.

Madaniy meros ob'ektlari soni ularning amaldagi holati va foydalanilishiga ko'ra hisobga olinadi.

Madaniy meros ob'ektlarining sifatga doir tavsifini hisobga olish: sana belgilashni; texnik holatni; arxitektura bezagini; badiiy naqshlarni o'z ichiga oladi. Texnik holat quyidagi tasniflash bo'yicha baholanadi: yaxshi, o'rta, yomon, avariya holatida. Muhofaza tizimi uning toifasini (respublika ahamiyatiga, mahalliy ahamiyatga egaligi), muhofaza uchun qabul qilinishi to'g'risidagi hujjatning sanasi va tartib raqamini o'z ichiga oladi.

Madaniy meros ob'ektlarini baholash, shu jumladan qiymatini O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi tomonidan tasdiqlangan metodika bo'yicha ulardan samarali foydalanishni belgilash, yetkazilgan zarar miqdorini aniqlash, sug'urta, ijara to'lovi stavkalari, ularni ta'mirlash,

konservatsiya qilish harajatlarini qoplash, joriy ta'mirlashni olib borish uchun o'tkaziladi.

Davlat kadastr axborotning uzluksiz yangilanishini ta'minlovchi asosiy va joriy turlarni o'z ichiga oladi. Asosiy turda madaniy meros ob'ektlari birlamchi hisobi amalga oshiriladi, ularning soni ko'rsatiladi va naturada yer uchastkalari chegaralari belgilanadi (yer uchastkalarini ro'yxatdan o'tkazish ma'lumotlari asosida). Joriy turda asosiy turdan keyin madaniy meros ob'ekti bo'yicha ro'y bergan barcha o'zgartirishlar kiritiladi.

Madaniy meros ob'ektiga kadastr hujjatlari: madaniy meros ob'ektiga mulkchilik huquqini va boshqa huquqlarni tasdiqlovchi hujjatlardan; madaniy meros ob'ekti kadastr ishidan; kadastr planidan (rejadan); kadastr daftaridan; madaniy meros ob'ektining holati to'g'risidagi hisobotdan iborat bo'ladi.

Madaniy meros ob'ekti kadastr ishi kadastr ob'ektiga huquqlarni shakllantirish, hisobga olish va keyinchalik davlat ro'yxatidan o'tkazish uchun zarur bo'lgan pasport, boshqa hujjat va materiallar kadastr s'yomkasi hujjatlari, texnik xatlash va pasportlashtirish, maxsus tekshirish va qidiruvlar, kadastr ob'ektining sifat va qiymat bahosidan iborat bo'ladi.

Madaniy meros ob'ektining kadastr haritasi (plani) kadastr ob'ektlarining joylashgan joyini, ularning chegaralarini, muhofaza zonalarini, baholash, miqdoriy va sifat tavsiflarini aks ettiruvchi chiziqli hujjat hisoblanadi hamda qog'ozda, elektron manbalarda tuziladi.

Kadastr daftari madaniy meros ob'ektlarini ro'yxatdan o'tkazish va hisobga olishning asosiy hujjati hisoblanadi hamda ob'ektning geografik joylashishi, huquqiy maqomi, miqdoriy va sifat tavsiflari va baholash haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Tarixiy-madaniy qimmatga ega bo'lgan ob'ektlarni davlat kadastriga kiritish: davlat mulki bo'lgan madaniy meros ob'ektlariga nisbatan -joylardagi davlat hokimiyati organlarining; yuridik va jismoniy shaxslarning mulki bo'lgan madaniy meros ob'ektlariga nisbatan yuridik va jismoniy shaxslarning takliflari asosida amalga oshiriladi.

Tarixiy-madaniy qimmatga ega bo'lgan ob'ektlarni kadastrga kiritish to'g'risidagi takliflarni tegishli ravishda ob'ektlarning egalari yoxud joylardagi davlat hokimiyati organlari bilan kelishgan holda mintaqaviy inspeksiya ham kiritishga haqlidir.

Joylardagi davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslarning ob'ektlarni kadastrga kiritish to'g'risidagi takliflari mintaqaviy inspeksiyalarga taqdim etiladi. Mintaqaviy inspeksiya ob'ektni oldindan o'rganadi, zarur kadastr hujjatlarini tuzadi.

Mintaqaviy inspeksiya tomonidan tayyorlangan materiallar Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasiga yuboriladi. Kadastr materiallarini tarixiy-madaniy ekspertizadan o'tkazish uchun o'zini ilmiy-metodik kengashiga beradi. Kengash xulosasi asosida O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligiga madaniy merosning aniqlangan ob'ektini Davlat kadastriga kiritish to'g'risida taklif kiritadi. Davlat kadastriga kiritilgan madaniy meros har bir ob'ektiga pasport rasmiylashtiriladi va u mintaqaviy inspeksiya yuboriladi.

Madaniy meros ob'ekti pasportining shakli "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi tomonidan belgilanadi. Mintaqaviy inspeksiya madaniy meros ob'ekti egasini (yuridik yoki jismoniy shaxsni) yoxud joylardagi davlat hokimiyati organini madaniy meros ob'ekti davlat kadastriga kiritilganligi to'g'risida xabardor qiladi va unga madaniy meros ob'ekti pasportini beradi.

Davlat mulki bo'lgan madaniy meros ob'ekti pasporti tegishli mulkning balansi egasida saqlanadi. Mintaqaviy inspeksiya, joylardagi davlat hokimiyati organlari davlat kadastriga kiritilgan madaniy meros ob'ektlarining holati ustidan nazoratni ta'minlaydilar. Madaniy meros ob'ektiga nisbatan kadastr axboroti o'zgargan taqdirda ob'ektlarining egalari, davlat hokimiyati organlari bir oy muddatda bu haqda tegishli mintaqaviy inspeksiya ma'lum qilishlari shart.

Mintaqaviy inspeksiya joylardagi davlat hokimiyati organlari bilan birgalikda besh yilda bir marta madaniy meros ob'ektlarining holatini tekshiradilar

va qayd etadilar. Tekshirish natijalari bo'yicha, zarurat bo'lsa, ob'ektlarni muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasiga madaniy meros ob'ektlarini saqlash bo'yicha joriy va istiqbol dasturlarini ishlab chiqishga doir takliflar kiritadilar.

O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi har yili kadastr axborotini hisobot yilidan keyingi yilning 1 martigacha Davlat kadastrlarining yagona tizimiga taqdim etadi. Kadastr ma'lumotlarini taqdim etish shakli Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi tomonidan "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi.

Davlat kadastr axboroti davlat hokimiyati va boshqaruv organlariga bepul, boshqa yuridik va jismoniy shaxslarga esa belgilangan tartibda haq to'lash evaziga beriladi. Davlat kadastrini yuritishni tashkil etish bo'yicha yo'riqnoma "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda, belgilangan tartibda Madaniyat va Sport Ishlari Vazirligi tomonidan ishlab chiqib tasdiqlanadi.

Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini yuritish tartibi:

1. Mintaqaviy davlat inspeksiyalari joylardagi davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslar takliflari asosida yoxud ular bilan kelishgan holda madaniy meros ob'ektlarini Davlat kadastriga kiritish to'g'risida takliflar tayorlaydilar, madaniy meros ob'ektlari to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni to'playdilar.

2. Madaniy meros ob'ektlarini Davlat kadastriga kiritish to'g'risidagi takliflar zarur materiallar bilan birgalikda Madaniyat va sport ishlari vazirligining Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasiga yuboriladi.

3. Tarixiy-madaniy ekspertiza natijalariga ko'ra Ilmiy-metodik kengash ob'ektni Davlat kadastriga kiritishning maqsadga muvofiqligi to'g'risida tegishli xulosa taqdim etadi.

4. Madaniyat va sport ishlari vazirligiga ob'ektni Davlat kadastriga kiritish to'g'risida taklif kiritadi.

5. Madaniyat va sport ishlari vazirligi ob'ektni Davlat kadastriga kiritish to'g'risida tegishli buyruq chiqaradi.

6. Madaniyat va sport ishlari vazirligining buyrug'i asosida Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi ob'ektni Davlat kadastriga kiritadi.

7. Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi ob'ektni Davlat kadastriga kiritgandan so'ng "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga O'zbekiston Respublikasi davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun tegishli axborot beradi.

8. Buyruq chiqarilgan vaqtdan boshlab o'n kun mobaynida Davlat kadastriga kiritilgan madaniy meros ob'ektiga Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi tomonidan madaniy meros pasporti rasmiylashtiriladi. Madaniy meros pasporti rasmiylashtirilgandan keyin besh kundan kechiktirmay tegishli mintaqaviy inspeksiyaga yuboriladi.

9. Mintaqaviy inspeksiyalar besh kun mobaynida tegishli ravishda madaniy meros ob'ekti egasini (yuridik yoki jismoniy shaxsni) yoxud joylardagi davlat hokimiyati organini madaniy meros ob'ekti davlat kadastriga kiritilganligi to'g'risida xabardor qiladi va ularga madaniy meros ob'ekti pasportini beradi.

10. Mintaqaviy davlat inspeksiyalari va joylardagi davlat hokimiyati organlari Davlat kadastriga kiritilgan madaniy meros ob'ektining holati nazorat qilinishini ta'minlaydilar.

Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini yuritish tartibi:

1. Mintaqaviy davlat inspeksiyalari joylardagi davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslar takliflari asosida yoxud tegishli ob'ektlarning holatini o'rganish natijalariga ko'ra jismoniy jihatdan yo'qolib ketgan yoki madaniy meros ob'ekti sifatida qadrini yo'qotgan ob'ektlariga nisbatan ularni Davlat kadastridan chiqarish to'g'risida takliflar tayorlaydilar.

2. Madaniy meros ob'ektlarini Davlat kadastridan chiqarish to'g'risidagi takliflar zarur materiallar bilan birgalikda Madaniyat va sport ishlari vazirligining

Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasiga yuboriladi.

3. Tarixiy-madaniy ekspertiza natijalariga ko'ra Ilmiy-metodik kengash ob'ektni Davlat kadastridan chiqarishning maqsadga muvofiqligi to'g'risida tegishli xulosa taqdim etadi.

4. Madaniyat va sport ishlari vazirligiga ob'ektni Davlat kadastridan chiqarish to'g'risida taklif kiritiladi.

5. Madaniyat va sport ishlari vazirligi ob'ektni Davlat kadastridan chiqarish to'g'risida tegishli buyruq chiqaradi.

6. Buyruq asosida Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi Davlat kadastriga tegishli yozuvni kiritadi va "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga O'zbekiston Respublikasi davlat kadastrlari yagona tizimiga o'zgartirish kiritish uchun tegishli axborot beradi.

7. Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi madaniy meros pasportini bekor qiladi va tegishli mintaqaviy inspeksiyaga madaniy meros ob'ekti Davlat kadastridan chiqarilganligi to'g'risida axborot yuboradi.

8. Mintaqaviy davlat inspeksiyalari madaniy meros ob'ekti egasini (yuridik yoki jismoniy shaxsni) yoxud joylardagi davlat hokimiyati organini madaniy meros ob'ekti Davlat kadastridan chiqarilganligi to'g'risida xabardor qiladi.

Madaniy meros ob'ektlarining tarixiy-madaniy ekspertizasi:

Tarixiy-madaniy ekspertiza: Madaniy meros ob'ektlarini davlat kadastriga kiritilishini asoslash; madaniy meros ob'ektlarining toifasini aniqlash; madaniy meros ob'ektlari toifasining o'zgartirilishini asoslash; madaniy meros ob'ektlarini davlat kadastridan chiqarish; madaniy meros ob'ektlari muhofaza zonasi loyihalarini shaharsozlik va loyiha hujjatlariga, shuningdek amalga oshirilishi mo'ljallanayotgan yer tuzish, qurilish, melioratsiya, xo'jalik ishlarini va boshqalarni madaniy meros ob'ektlarini saqlash talablariga muvofiqligini aniqlash maqsadida o'tkaziladi.

Quyidagilar tarixiy-madaniy ekspertiza ob'ektlari hisoblanadi: xo'jalik maqsadlarida o'zlashtiriladigan yer uchastkalari, agar ularda madaniy meros ob'ektlari mavjud bo'lsa; madaniy meros ob'ektlarining davlat kadastriga kiritilishini asoslovchi materiallar; madaniy meros ob'ektlarining davlat kadastridan chiqarilishini asoslovchi materiallar; madaniy meros ob'ektlari toifasining o'zgartirilishini asoslovchi materiallar; shaharsozlik va loyiha hujjatlari, "Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunida belgilangan hollarda; madaniy meros ob'ektlariga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan yer qazish, qurilish, melioratsiya, xo'jalik ishlari va boshqa ishlarni amalga oshirilishini asoslovchi hujjatlar.

Tarixiy-madaniy ekspertiza O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligining Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi huzuridagi Ilmiy-metodik kengash tomonidan mazkur Nizomga ilova qilinayotgan sxemaga muvofiq amalga oshiriladi.

Ilmiy-metodik kengash tarkibiga (keyingi o'rinlarda "Kengash" deb ataladi) davlat organlari, ilmiy institutlar va muassasalar, nodavlat notijorat tashkilotlar, madaniy meros ob'ektlarini o'rganish, saqlash va ulardan zamonaviy foydalanish sohasidagi ayrim olimlar va mutaxassislar kiritiladi.

Kengash raisi, rais o'rinbosarlari, a'zolar va kotibidan tashkil topadi. Kengashning tarkibi O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi tomonidan tasdiqlanadi. Uning tarkibida tegishli yo'nalishlar bo'yicha seksiyalar tashkil etiladi.

Kengash majlislari zaruriyatga ko'ra, lekin har chorakda eng kamida bir marta o'tkaziladi. Kengashning ish tartibi O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi tomonidan tasdiqlanadi. Kengash faoliyatining moddiy-texnika ta'minoti Madaniy meros ob'ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish ilmiy-ishlab chiqarish bosh boshqarmasi tomonidan amalga oshiriladi. Tarixiy-madaniy ekspertizadan o'tkazish uchun taqdim etiladigan materiallar tarkibi va

mazmuni Madaniyat va sport ishlari vazirligi tomonidan belgilanadi. Zaruriyat bo'lganda madaniy meros ob'ektining tarixiy-madaniy ekspertizasi ob'ekt joylashgan joyda o'tkaziladi.

Tarixiy-madaniy ekspertizani o'tkazish metodikasi O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi bilan kelishgan holda Madaniyat va sport ishlari vazirligi tomonidan belgilanadi. Ekspertizani o'tkazishda Kengash mustaqil ekspertlarni jalb qilishga haqlidir. Tarixiy-madaniy ekspertiza natijalariga ko'ra Kengash seksiyalari ekspert xulosasi, shuningdek tarixiy-madaniy ekspertiza xulosasi loyihasini tayorlaydi va unga barcha materiallar ilova qilingan holda Kengash majlisida ko'rib chiqiladi.

Kengash majlisida tarixiy-madaniy ekspertiza xulosasining loyihasi tasdiqlanadi.

Kengash qarori majlis protokoli bilan rasmiylashtiriladi.

Tarixiy-madaniy ekspertizani o'tkazish muddati materiallarning yo'nalishiga, murakkabligiga va hajmiga qarab o'ttiz kundan oshmasligi kerak.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastrining ob'ekti?
3. Davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari qaysilar?
4. Davlat kadastrlari yagona tizimiga ma'lumotlar bazasiga kiritish uchun qanday axborotlar taqdim etiladi?
5. Madaniy meros ob'ektlari davlat kadastri kim tomonidan yuritiladi?

2.4. Davlat shaharsozlik kadastr

Davlat shaharsozlik kadastr - ushbu kadastr ob'ektlari, ularning geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda iqtisodiy bahosi to'g'risidagi yangilab boriladigan ishonchli ma'lumotlar tizimidir.

Davlat shaharsozlik kadastr Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va shaharlar, aholi punktlari hamda qishloqlar orasidagi hududlarni rivojlantirishni, ular to'g'risidagi shaharsozlik hujjatlari talablariga rioya qilish asosida hayotiy

faoliyatning qulay muhitini, muhandislik, transport va ijtimoiy infratuzilmalari faoliyatini muvofiqlashtirishni axborotlar bilan ta'minlash maqsadida yuritiladi.

Shaharsozlik faoliyati amalga oshiriladigan aholi punktlari, qishloqlar va ular orasidagi qismlari Davlat shaharsozlik kadastrining ob'ektlari hisoblanadi.

Shaharsozlik faoliyati deyilganda davlat organlari, yuridik va jismoniy shaxslar shahar va aholi punktlarini rivojlantirishni shaharsozlik jihatidan rejalashtirish faoliyati, yer uchaskalaridan foydalanish turlarini belgilash, fuqarolar, jamoatchilik va davlat manfaatlarini, shuningdek hududlar va aholi punktlarining milliy, tarixiy-madaniy, ekologik, tabiiy xususiyatlarini hisobga olgan moddiy boyliklarni ishlab chiqarish, binolar, inshootlar va boshqa ob'ektlarni loyihalash, qurish va rekonstruksiya qilish tushuniladi.

O'zbekiston Respublikasi Arxitektura va qurilish qo'mitasi (keyingi o'rinlarda "Davarxitektqurilish" qo'mitasi deb yuritiladi) Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Davlat shaharsozlik kadastr davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni kadastr ob'ektlari to'g'risidagi ishonchli ma'lumotlar bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar Davlat shaharsozlik kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasining butun hududini to'liq qamrab olish;

makon koordinatlari yagona tizimini va yagona topografik asosni qo'llash; kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatligi; kadastr axborotlarining qonun hujjatlarida belgilangan tartibda foydalanish qulayligi.

Hududlardan foydalanilish, foydalanish shartlari, shaharsozlik qoidalari va hududda amal qiladigan shaharsozlik reglamentlari to'g'risidagi ishonchli ma'lumotlar Davlat shaharsozlik kadastrining asosini tashkil qiladi.

Shaharsozlik reglamenti deyilganda aholi punktlari va hududlarni qurish qoidalari bilan belgilangan shaharsozlik faoliyatini amalga oshirishda yer uchaskalaridan hamda aholi punktlari va qishloqlar orasidagi hududlarning ko'chmas mulki boshqa ob'ektlaridan foydalanish parametrlari va turlari yig'indisi tushuniladi.

Davlat shaharsozlik kadastr material va ma'lumotlari quyidagilardan iborat bo'ladi: topografiya-geodeziya va kartografiya materiallari; hududlarning ekologik, muhandislik-geologik, seysmik, gidrogeologik holati to'g'risidagi ma'lumotlar; muhandislik, transport va ijtimoiy infratuzilma ob'ektlari, shuningdek hududlarning obodonlashtirilganligi to'g'risidagi ma'lumotlar; hududlarni, aholi punktlarini rivojlantirishni va ularni qurishni shaharsozlik jihatidan rejalashtirish to'g'risidagi ma'lumotlar; hududlarni zondlash va hududiy zonalarining shaharsozlik reglamentlari to'g'risidagi ma'lumotlar; uy-joy fondining texnik holati to'g'risidagi ma'lumotlar; shaharsozlik faoliyati ob'ektlari monitoringi ma'lumotlari.

Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish hududiy arxitektura va qurilish hamda mahalliy davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari tomonidan kadastr ob'ektlari to'g'risidagi ma'lumotlarni majburiy ravishda tekin berishni nazarda tutadi.

Kadastr hujjatlari Davlat shaharsozlik kadastr ob'ektlari to'g'risidagi huquqiy, iqtisodiy, texnik va rejalashtirish ma'lumotlarining boshlang'ich manbai sifatida qabul qilinadi va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirishda barcha davlat boshqaruvi organlari, boshqa yuridik va jismoniy shaxslar uchun majburiy kuchga ega bo'ladi.

Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish qog'oz vayoki elektron manbalarda amalga oshirilib kadastr ob'ektlari to'g'risidagi tizimlashtirilgan axborotlar belgilangan tartibda Davlat kadastrlari yagona tizimiga beriladi.

Ushbu kadastrni yuritish ishlarini moliyalashtirish davlat byudjeti hisobiga amalga oshiriladi. Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish "Davarxitektqurilish" qo'mitasining quyidagi tarkibiy bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladi: "Davarxitektqurilish" qo'mitasining vakolatli tashkiloti; hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalarining vakolatli idoralari.

Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish ishlariga umumiy rahbarlik va metodik ta'minlash "Davarxitektqurilish" qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

"Davarxitektqurilish" qo'mitasining vakolatli tashkiloti: Davlat shaharsozlik kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimini joriy etishni va uning faoliyatini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, uni hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalarining vakolatli bo'linmalariga berishni amalga oshiradi, ma'lumotlar bazasining to'g'ri to'ldirilishini nazorat qiladi; hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalarining vakolatli bo'linmalari xodimlarini Davlat shaharsozlik kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlashga o'qitishni tashkil qiladi; hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalari tomonidan taqdim etilgan kadastr axborotlarini tizimlashtirishni va kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritishni amalga oshiradi; Kadastrni yangi ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini nazorat qiladi; kadastr axborotlarini Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkorlik bilan berishni amalga oshiradi; Kadastr ob'ektlarining holati va ulardan foydalanish to'g'risidagi hisobotni Davlat kadastrlari yagona tizimiga har yili belgilangan tartibda taqdim etadi.

Hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalarining vakolatli bo'linmalari: Kadastr ob'ektlarining miqdor va sifat holatidagi joriy o'zgarishlarni to'playdi va tizimlashtiradi; Davlat shaharsozlik kadastrni ob'ektlarining kadastr daftarlarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va ularni tizimlashtirish hamda Davlat shaharsozlik kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish

uchun "Davarxitektqurilish" qo'mitasi vakolatli tashkilotiga beradi; Davlat shaharsozlik kadastrini yangi ob'ektlarini hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini to'playdi.

Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish kadastr ob'ektlari barcha turlarini ro'yxatga olishni, ularning miqdor va sifat tavsiflarini, iqtisodiy bahosini hisobga olishni, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, ishlash, tizimlashtirish, saqlash, yangilash va qonun hujjatlarida belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga berishni o'z ichiga oladi.

Davlat shaharsozlik kadastrini ob'ektlarining barcha turlari boshlang'ich ro'yxatga kiritilishi kerak. Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi, ularning tarkibi "Davarxitektqurilish" qo'mitasi tomonidan "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har bir ob'ekt uchun pasport tuziladi.

Miqdor va sifat tavsiflarining asosiy hisobi Davlat shaharsozlik kadastrining hisobga qo'yish vaqtida belgilangan tartibda tasdiqlangan har bir ob'ekti bo'yicha amalga oshiriladi.

Kadastr ob'ektlarining tavsiflarida kelgusida bo'ladigan o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi. Ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflari hisobi ularning iqtisodiy, shaharsozlik va ekologik belgilari bo'yicha tasnifini o'z ichiga oladi, ularning tarkibi kadastrni yuritish normativ hujjatlarida belgilanadi.

Davlat shaharsozlik kadastrini ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun "Davarxitektqurilish" qo'mitasi tomonidan "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda kadastr axborotlarini taqdim etishning texnik parametrlari va formatlari ishlab chiqiladi.

Hujjatlar asosida rasmiylashtirilgan va belgilangan tartibda tasdiqlangan hisobga olish axborotlari kadastr daftariga yoziladi va Davlat shaharsozlik kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi.

Davlat shaharsozlik kadastrini ob'ektlarini iqtisodiy baholash ularning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda qonun hujjatlarida belgilangan tartibda

soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun har bir ob'ektning qiymatini aniqlash orqali amalga oshiriladi.

Davlat shaharsozlik kadastrini ob'ektlari to'g'risidagi kadastr axborotlarining ishonchliligi uchun Davlat shaharsozlik kadastrini yurituvchi "Davarxitektqurilish" qo'mitasi vakolatli tashkilotlari va hududiy arxitektura va qurilish bosh boshqarmalari vakolatli bo'linmalarining rahbarlari javob beradilar.

Davlat shaharsozlik kadastrini yuritish:

1. HAQBB vakolatli bo'linmalari DSHK ob'ektlari to'g'risidagi kadastr axborotlarini to'playdi.

2. HAQBB vakolatli bo'linmalari DSHK ob'ektlari to'g'risidagi kadastr axborotlarini "Davarxitektqurilish" qo'mitasining DSHKni yuritish bo'yicha vakolatli tashkilotiga beradi.

3. "Davarxitektqurilish" qo'mitasining DSHKni yuritish bo'yicha vakolatli tashkiloti kadastr axborotlarini DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. "Davarxitektqurilish" qo'mitasining DSHKni yuritish bo'yicha vakolatli tashkiloti so'rovga ko'ra DKYAT ma'lumotlar bazasidan DSHK ob'ektlari bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

5. DKYAT va DSHK ma'lumotlar bazasidan foydalanuvchilar so'rovga ko'ra DSHK ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini belgilangan tartibda olishi mumkin.

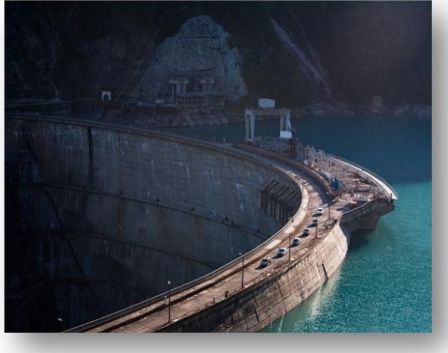
Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Davlat shaharsozlik kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Qaysi tashkilot davlat shaharsozlik kadastrini yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi?
3. Davlat shaharsozlik kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari?
4. Davlat shaharsozlik kadastrini material va ma'lumotlari nimalardan iborat bo'ladi?
5. Kadastrni yuritish ishlarini moliyalashtirish kimning hisobiga amalga oshiriladi?

2.5. Gidrotexnika inshootlari davlat kadastri

O‘zbekiston Respublikasi Gidrotexnika inshootlarining kadastri Gidrotexnika inshootlarining texnik holatini hisobga olish va baholash, ularning bexatar ishlashini ta‘minlash maqsadida yuritiladi.

Gidrotexnika inshootlari kadastri inshootning tabiiy shart-sharoitlari, joylashgan o‘rni, texnik, sifat va miqdor tavsifnomalari, xizmat qilish muddati, egasi to‘g‘risidagi va boshqa ma‘lumotlarni tashkil etuvchi ma‘lumotlar tizimi va hujjatlardan iborat bo‘ladi.

Davlat mulki bo‘lgan gidrotexnika inshootlari, shuningdek korxonalarining respublika va mintaqalar suv xo‘jaligi va energetika tizimiga kiruvchi gidrotexnika inshootlari kadastr ob‘ekti hisoblanadi.

Gidrotexnika inshootlari kadastri inshootlarning texnik holatini har tomonlama o‘rganish va baholash, sifat va miqdor tavsifnomalarini va foydalanish darajasini hisobga olish maqsadida yuritiladi.

Ma‘lumotlarni ishlab chiqish, turkumlash, saqlash, yangilash va ob‘ekt haqida axborot taqdim etish texnologiyasini takomillashtirish gidrotexnika inshootlari kadastrining asosiy vazifasi favqulodda vaziyatlarning paydo bo‘lish xavfini tug‘diruvchi gidrotexnika inshootlarini qamrab olish, yuritish uslubining yagonaligi, axborotlarning haqqoniyligi esa kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi.

Gidrotexnika inshootlari kadastri manfaatdor organlarni ehtimoli bo‘lgan avariyaalarning oldini olish maqsadida inshootlarni xavfsizligini, foydalanishni to‘g‘ri tashkil etish, ularning texnik holatini baholash to‘g‘risidagi axborotlar bilan ta‘minlash uchun mo‘ljallangan.

Kadastrni yuritish topogeodeziya qidiruvlarini, gidrologiya, geologiya, gidrogeologiya, geofizika, naturada kuzatishlar inshootlar tarkibi, suv xo‘jaligi, suv-energetika, texnik-iqtisodiy ko‘rsatkichlar, konstruktiv chizmalar, inshoot

holatini belgilovchi defektlarni aniqlash va boshqa maxsus tadqiqotlarni olib borish, shuningdek gidrotexnika inshootlarini maxsus reestrda ro'yxatdan o'tkazish bilan ta'minlanadi. Bunda kadastrni yuritish ishlari davlat byudjetidan mablag' bilan ta'minlanadi.

Gidrotexnika inshootlari kadastrida har bir inshootga kadastr raqami bergan holda inshootni maxsus reestrda ro'yxatdan o'tkazish, turkumlash, sifat va miqdorga oid tavsifnomalarni hisobga olish hamda inshoot bo'yicha ma'lumotlarni tegishli shakllarga kiritish, saqlash, yangilash va axborotlarni foydalanish uchun berish nazarda tutiladi.

Gidrotexnika inshootlari kadastrining mazmun bo'yicha shakllari O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi, "O'zdavenergonazorat" davlat inspeksiyasi bilan kelishgan holda gidrotexnika inshootlari (suv ombori, nasos stansiyasi, gidrouzel, kanal, kollektor va boshqalar)ning aniq turiga muvofiq "Davsuvxo'jaliknazorat" inspeksiyasi tomonidan tasdiqlanadi.

Mukammalligi I, II, III klassgacha davlat mulki bo'lgan, shuningdek respublika va mintaqalar suv xo'jaligi va energetika tizimiga kiruvchi gidrotexnika inshootlari kadastrini "Davsuvxo'jaliknazorat" inspeksiyasi tomonidan, mukammalligi III klassdan past bo'lgan boshqa gidrotexnika inshootlari bo'yicha inshootlarning mansubligiga qarab O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi, "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan yuritiladi.

Gidrotexnika inshootlari kadastrini yuritish yuklangan organlar gidrotexnika inshootlarining texnik holati va xavfsizligi ustidan nazorat (monitoring)ni ta'minlaydilar.

Gidrotexnika inshootlari kadastr ma'lumotlarini yangilashda inshootning tavsifnomasiga va texnik holatiga ta'sir qiluvchi rekonstruksiya qilish va kapital ta'mirlash va boshqa omillar natijasida ro'y bergan o'zgarishlar aniqlanadi va ro'yxatdan o'tkaziladi. Inshootlar egalari bir oy muddatda gidrotexnika inshootlari kadastrini yuritish yuklangan organlarga ko'rsatib o'tilgan o'zgarishlar haqida axborot taqdim etishga majburdirlar.

Gidrotexnika inshootlari davlat kadastrini

yuritish:

1. “Davsuvxo‘jaliknazorat” inspeksiyasi, Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi, “O‘zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi " tizimlarida hamda ulardan tashqarida faoliyat ko‘rsatadigan gidrotexnika inshootlari mulkdorlari foydalanuvchilari inshootlari bo‘yicha kadastr axborotlarini mansubligi bo‘yicha gidrotexnika inshootlari kadastr xizmatiga topshiradilar.

2. “Davsuvxo‘jaliknazorat” inspeksiyasi, Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi, “O‘zbekenergo” davlat-aksiyadorlik kompaniyasi kadastr xizmatlari davlat yer kadastr hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, bino va inshootlar to‘g‘risidagi axborotlarni olib gidrotexnik inshootlari axborotlari bilan birga ma‘lumotlar bazasiga kiritadilar hamda "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasiga yuboradilar.

3. Gidrotexnik inshootlari kadastr xizmatlari so‘rov bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasidan energetika ob‘ektlari bo‘yicha axborotlarni olishi mumkin.

4. DKYATdan foydalanuvchilar so‘rov bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasidan Gidrotexnika inshootlari bo‘yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Gidrotexnika inshootlari kadastrining ob‘yektlari?
2. Gidrotexnika inshootlari kadastrining sub‘yektlari?
3. Gidrotexnika inshootlarining kadastr nima maqsadda yuritiladi?
4. Gidrotexnika inshootlari kadastr bo‘yicha qanday axborotlarni DKYAT ma‘lumotlar bazasiga taqdim etadilar?
5. Gidrotexnika inshootlari kadastr qaysi vakolatli organ tomonidan yuritiladi?

3-BOB. CHIZIQLI INSHOOTLAR KADASTRLARI GURUHIGA KIRUVCHI DAVLAT KADASTRLARI VA ULARNI YURITISH XUSUSIYATLARI

- 3.1. Avtomobil yo'llari davlat kadastrı;
- 3.2. Temir yo'llar davlat kadastrı;
- 3.3. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrı;
- 3.4. Energetika ob'ektlari davlat kadastrı;
- 3.5. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrı;
- 3.6. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrı.

3.1. Avtomobil yo'llari davlat kadastrı

Avtomobil yo'llari davlat kadastrı - avtomobil yo'llari ob'ektlarini, geografikholati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari va iqtisodiy baholash to'g'risidagi yangilanib turiladigan ishonchli axborot tizimi.

Ushbu kadastr Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va avtomobil yo'llari ob'ektlarini hisobga olish hamda ularning holatini baholash maqsadida yuritiladi.

Mavjud bo'lgan va qurilayotgan avtomobil yo'llari, ulardan inshootlar hamda hududlarda joylashgan avtomobil yo'llarining boshqa ob'ektlari Avtomobil yo'llari davlat kadastrı ob'ektlari hisoblanadi.

"O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi kadastrni yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Avtomobil yo'llari davlat kadastrı davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni avtomobil yo'llari ob'ektlari to'g'risidagi ishonchli kadastr axborotlari bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar ushbu kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasining avtomobil yo'llari ob'ektlarini to'liq qamrab olish;

makon koordinatlarining yagona tizimini va yagona topografiya asoslarini qo'llash; barcha ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini shakllantirishning yagona metodologiyasi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatlilik; kadastr axborotlarining ochiqligi.

Avtomobil yo'llari ob'ektlariga tegishli bo'lgan yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun belgilangan tartibda vakolatli organlar tomonidan amalga oshiriladi.

Avtomobil yo'llari ob'ektlariga tegishli bo'lgan, davlat yer kadastridan Avtomobil yo'llari davlat kadastriga berilayotgan yer uchastkalari to'g'risidagi yer-kadastr axborotida maqsadli foydalanilishi bo'yicha yerning tarkibi, yer uchastkalariga bo'lgan huquqni davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi (shu jumladan yerdan foydalanishda servitutlarda belgilangan mavjud cheklashlar va taqiqlar to'g'risidagi ma'lumotlar), yerning miqdori va sifati to'g'risidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak.

Bino va inshootlar davlat kadastrini beradigan avtomobil yo'llari ob'ektlariga tegishli bo'lgan binolar va inshootlar to'g'risidagi kadastr axborotida ulardan maqsadli foydalanilishi, huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilishi, asosiy miqdor va sifat tavsiflari to'g'risidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak.

Avtomobil yo'llari ob'ektlari to'g'risidagi tizimlashtirilgan kadastr axboroti Davlat kadastrlari yagona tizimiga belgilangan tartibda beriladi.

Kadastrni yaratish va yuritish ishlarini moliyalashtirish O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Respublika yo'l jamg'armasi mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi.

Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritish "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining quyidagi tarkibiy bo'linmalari: "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining vakolatli tashkiloti; hududiy shu'ba yo'l-qurilish tashkilotlarining kadastr bo'linmasi tomonidan amalga oshiriladi.

Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritishni metodik ta'minlash "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan amalga oshiriladi. Bu

kompaniyaning vakolatli tashkiloti: avtomobil yo'llari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi joriy etilishi va mavjud bo'lishini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, uni yo'l korxonalariga beradi, ma'lumotlar bazasi to'g'ri to'ldirilishi ustidan nazorat qiladi; hududiy shu'ba yo'l-qurilish tashkilotlarining kadastr bilan ishlaydigan xodimlarini avtomobil yo'llari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlashga o'qitishni tashkil etadi; hududiy shu'ba yo'l-qurilish tashkilotlari tomonidan taqdim etilgan kadastr axborotlarini tizimlashtiradi va uni avtomobil yo'llari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritadi; avtomobil yo'llarining yangi ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlari to'planishi ustidan nazorat qiladi; kadastr axborotlari Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkor berilishini amalga oshiradi; har yili belgilangan tartibda Davlat kadastrlari yagona tizimiga "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining avtomobil yo'llari ob'ektlarining holati va ulardan foydalanish to'g'risida hisobot taqdim etadi.

"O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining hududiy shu'ba yo'l-qurilish tashkilotlari: avtomobil yo'llari ob'ektlarining miqdor va sifat holatidagi joriy o'zgarishlar, ularning atrof muhitga ta'siri, ekologik-iqtisodiy baholash to'g'risidagi axborotlarni to'playdi va tizimlashtiradi; avtomobil yo'llari ob'ektlari kadastr daftarlarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va ularni tizimlashtirish va avtomobil yo'llari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish uchun "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi vakolatli tashkilotining kadastr bo'limiga beradi; avtomobil yo'llarining yangi ob'ektlarini hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlarini to'playdi.

"O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimidan tashqarida mavjud bo'lgan avtomobil yo'llari ob'ektlarining egalari foydalanuvchilari kompaniyasining vakolatli tashkilotiga kadastr ob'ektlarining jug'rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdor tavsiflari va baholanishi, shuningdek ular holatining joriy o'zgarishlari to'g'risidagi axborotni taqdim etishi shart.

Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritish avtomobil yo'llari ob'ektlarining barcha turlarini ro'yxatdan o'tkazishdan, ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olishdan, ob'ektlarni ekologik-iqtisodiy baholashdan, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, tizimlashtirish, saqlash, yangilashdan va uni qonunda belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga taqdim etishdan iboratdir.

Avtomobil yo'llari ob'ektlarining barcha turlari birlamchi ro'yxatga olinishi kerak. Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi. Asosiy ko'rsatkichlarning tarkibi "Davyergeodezkadastr" t qo'mitasi bilan kelishuv bo'yicha "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har bir ob'ektga pasport tuziladi.

Miqdor va sifat tavsiflarining asosiy hisobga olinishi hisobga qo'yish paytida foydalanishga topshirilgan va mavjud bo'lgan avtomobil yo'llarining har bir ob'ekti bo'yicha amalga oshiriladi. Avtomobil yo'llari ob'ektlari tavsiflarida yuz beradigan bundan keyingi o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi. Avtomobil yo'llari ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflari hisobga qo'yilishi ularning iqtisodiy, texnologik va ekologik belgilar bo'yicha tasniflanishini o'z ichiga oladi, ularning tarkibi Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritish bo'yicha normativ hujjatlar bilan belgilanadi.

Avtomobil yo'llari ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishuv bo'yicha "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan texnik parametrlar va kadastr axborotini taqdim etish formatlari ishlab chiqiladi. Hisobga olish axboroti korxonaning kadastr daftariga yoziladi va avtomobil yo'llari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi.

Avtomobil yo'llari ob'ektlarini iqtisodiy baholash avtomobil yo'llari har bir ob'ektining qiymatini belgilash, soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun o'tkaziladi. Avtomobil yo'llari ob'ektlarini iqtisodiy baholash o'ziga xosliklar hisobga olingan holda qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritish:

1. "O'zavtoyol" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimida va ulardan tashqarida mavjud bo'lgan avtomobil yo'llari ob'ektlari egalari foydalanuvchilar kadastr axborotlarini avtomobil yo'llari ob'ektlari bo'yicha hududiy shu'ba yo'l-qurilish tashkilotlarining kadastr bo'linmalariga taqdim etadilar.

2. Hududiy sho'ba yo'l-qurilish tashkilotlarining kadastr bo'linmalari ushbu ob'ektlarning egalari va foydalanuvchilardan avtomobil yo'llari ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdilar, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradilar, avtomobil yo'llari ob'ektlari bo'yicha axborotni AYDKni yuritish bo'yicha vakolatli tashkilotga taqdim etadilar.

3. Vakolatli tashkilot avtomobil yo'llari ob'ekti bo'yicha axborotlarni AYDKga kiritgandan keyin kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi DKYATning ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. AYDKni yuritish bo'yicha vakolatli tashkilot so'rov bo'yicha DKYAT ma'lumotlar bazasidan avtomobil yo'llari ob'ektlari bo'yicha axborot olishi mumkin hamda zarur axborotni hududiy shu'ba-yo'l qurilish tashkilotlarining kadastr bo'linmalariga yuboradi.

5. DKYAT ma'lumotlar bazasidan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha avtomobil yo'llari ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Avtomobil yo'llari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Avtomobil yo'llari davlat kadastrni ob'ekti?
3. Avtomobil yo'llari davlat kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Avtomobil yo'llari davlat kadastrni qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Avtomobil yo'llari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

3.2. Temir yo‘llar davlat kadastr

Temir yo‘llari davlat kadastr - temir yo‘llar ob‘ektlari, ularning jug‘rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari va iqtisodiy baholash to‘g‘risidagi yangilanib turiladigan ishonchli axborot tizimi.

Kadastr Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va temir yo‘llar ob‘ektlarini hisobga olish, ular holatini baholash maqsadida yuritiladi.

Mavjud bo‘lgan va qurilayotgan temir yo‘llar, stansiyalar hamda

O‘zbekiston Respublikasi hududida joylashgan temir yo‘llarning boshqa ob‘ektlari Temir yo‘llari davlat kadastr ob‘ektlari hisoblanadi. "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi Temir yo‘llari davlat kadastrini yuritish bo‘yicha vakolatli organ hisoblanadi. Bu kadastr davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni temir yo‘l ob‘ektlari to‘g‘risidagi ishonchli kadastr axborotlari bilan ta‘minlash uchun mo‘ljallangan.

Quyidagilar Temir yo‘llari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O‘zbekiston Respublikasi butun hududining temir yo‘l ob‘ektlarini to‘liq qamrab olish; makon koordinatlarining yagona tizimini va yagona topografiya asoslarini qo‘llash; barcha ob‘ektlar bo‘yicha kadastr axborotlarini shakllantirishning yagona metodologiyasi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko‘rgazmaliligi va hujjatliligi; kadastr axborotlarining ochiqligi.

Temir yo‘llari davlat kadastrini yuritish temir yo‘l ob‘ektlarini xatlash, hisobga olish, baholash bilan ta‘minlanadi hamda davlat yer kadastr, binolar va inshootlar davlat kadastr axborotlaridan majburiy foydalanilishini nazarda tutadi.

Temir yo‘l ob‘ektlariga tegishli bo‘lgan yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo‘lgan huquqlarni davlat ro‘yxatidan o‘tkazish uchun belgilangan tartibda vakolatli organlar tomonidan amalga oshiriladi.

Temir yo‘l ob‘ektlariga tegishli bo‘lgan, davlat yer kadastridan Temir yo‘llari davlat kadastriga berilayotgan yer uchastkalari bo‘yicha yerning tarkibi yer uchastkalariga bo‘lgan huquq davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi (shu jumladan yerdan foydalanishda servitutlarda belgilangan mavjud cheklashlar va taqiqlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar), yerning miqdori va sifati to‘g‘risidagi ma‘lumotlar bo‘lishi kerak.

Bino va inshootlar davlat kadastridan temir yo‘l ob‘ektlariga tegishli bo‘lgan binolar va inshootlar to‘g‘risidagi beriladigan kadastr axborotlarida ulardan maqsadli foydalanilishi, huquqlarning davlat ro‘yxatidan o‘tkazilishi, asosiy miqdor va sifat tavsiflari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar bo‘lishi kerak. Temir yo‘l ob‘ektlari to‘g‘risidagi tizimlashtirilgan kadastr axboroti Davlat kadastrlari yagona tizimiga belgilangan tartibda beriladi.

Temir yo‘llari davlat kadastrini yaratish va yuritish ishlarini moliyalashtirish "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi mablag‘lari hisobiga amalga oshiriladi.

Kadastr yuritishni "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining quyidagi tarkibiy bo‘linmalari ta‘minlaydi: "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining Strategik rivojlanish boshqarmasining temir yo‘llar davlat kadastr bo‘limi; temir yo‘l korxonalarining kadastr bo‘linmalari. Kadastrini yuritish bo‘yicha ishlarga umumiy rahbarlik qilishni "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining bosh menejeri - bosh muhandisi amalga oshiradi. Temir yo‘llari davlat kadastrini yuritishni metodik ta‘minlashni "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi amalga oshiradi.

Temir yo‘llar davlat kadastr bo‘limi quyidagilarni ta‘minlaydi: temir yo‘llar davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi joriy etilishi va mavjud bo‘lishini; ma‘lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqish, uni temir yo‘l

korxonalariga berish, ma'lumotlar bazasi to'g'ri to'ldirilishi ustidan nazorat qilishni; korxonalarining kadastr bilan shug'ullanadigan xodimlarini temir yo'llar davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlashga o'qitishni; korxonalar tomonidan taqdim etilgan kadastr axborotini tizimlashtirish va uni temir yo'llar davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritishni; temir yo'llarning yangi ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlari to'planishi ustidan nazorat qilishni; kadastr axborotlari Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkor berilishini amalga oshirishni; har yili belgilangan tartibda Davlat kadastrlari yagona tizimiga "O'zbekiston temir yo'llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining temir yo'l ob'ektlarining holati va ulardan foydalanish to'g'risidagi hisobotni taqdim etishni.

Temir yo'l korxonalarining kadastr bo'linmalari: temir yo'l ob'ektlarini miqdor va sifat holatidagi joriy o'zgarishlar, ularning atrof muhitga ta'siri, ekologik-iqtisodiy baholash to'g'risidagi axborotlarni to'playdi va tizimlashtiradi; temir yo'l ob'ektlari kadastr daftarlarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va ularni tizimlashtirish va temir yo'llar davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish uchun Temir yo'llari davlat kadastr bo'limiga beradi; temir yo'llar yangi ob'ektlarini hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlarini to'playdi. "O'zbekiston temir yo'llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimidan tashqarida mavjud bo'lgan temir yo'l ob'ektlarining egalari foydalanuvchilar kompaniyani kadastr xizmatiga kadastr ob'ektlarining jug'rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdor tavsiflari va baholanishi, shuningdek ular holatining joriy o'zgarishlari to'g'risidagi axborotni taqdim etishi shart.

Temir yo'llari davlat kadastrini yuritish temir yo'l ob'ektlarining barcha turlarini ro'yxatdan o'tkazishdan, ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olishdan, ob'ektlarni ekologik-iqtisodiy baholashdan, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, tizimlashtirish, saqlash, yangilashdan va uni qonunda belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga taqdim etishdan iboratdir.

Temir yo‘l ob’ektlarining barcha turlari birlamchi ro‘yxatga olinishi kerak. Bunda asosiy ko‘rsatkichlar qayd etiladi. Asosiy ko‘rsatkichlarning tarkibi "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi bilan kelishuv bo‘yicha "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro‘yxatga olish natijalari bo‘yicha har bir ob’ektga pasport tuziladi.

Miqdor va sifat tavsiflarining asosiy hisobga olinishi hisobga qo‘yish paytida foydalanishga topshirilgan va mavjud bo‘lgan temir yo‘llarning har bir ob’ekti bo‘yicha amalga oshiriladi. Temir yo‘l ob’ektlari tavsiflarida yuz beradigan bundan keyingi o‘zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi.

Temir yo‘l ob’ektlarining miqdor va sifat tavsiflari hisobga qo‘yilishi ularning iqtisodiy, texnologik va ekologik belgilar bo‘yicha tasniflanishini o‘z ichiga oladi, ularning tarkibi temir yo‘llar davlat kadastrini yuritish bo‘yicha normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Temir yo‘l ob’ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi bilan kelishuv bo‘yicha "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan texnik parametrlar va kadastr axborotlarini taqdim etish formatlari ishlab chiqiladi.

Hujjatlar bilan rasmiylashtirilgan va belgilangan tartibda tasdiqlangan hisobga olish axboroti korxonaning kadastr daftariga yoziladi va temir yo‘llar davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi.

Temir yo‘l ob’ektlarini iqtisodiy baholash har bir ob’ektning qiymatini belgilash, soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun o‘tkaziladi. Temir yo‘l ob’ektlarini iqtisodiy baholash o‘ziga xos hisobga olingan holda qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi. Temir yo‘l ob’ektlari to‘g‘risidagi kadastr axborotining ishonchliligi uchun "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining Temir yo‘llari davlat kadastrini yurituvchi tarkibiy bo‘linmalari rahbarlari javob beradilar.

Temir yo‘llari davlat kadastrini yuritish:

1. "O‘zbekiston temir yo‘llari" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimida va undan tashqarida mavjud bo‘lgan temir yo‘l ob’ektlari egalari foydalanuvchilari

ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini temir yo'l korxonalarining kadastr bo'linmalariga taqdim etadilar.

2. Ushbu kadastr bo'linmalari ob'ektlarning egalari va foydalanuvchilardan temir yo'l ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdilar, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradilar, temir yo'l ob'ektlari bo'yicha axborotni Strategik rivojlanish boshqarmasining temir yo'llar davlat kadastr bo'limiga taqdim etadilar.

3. Strategik rivojlanish boshqarmasining temir yo'llar davlat kadastr bo'limi temir yo'l ob'ekti TYDKga kiritilgandan keyin kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi DKYATning ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. Strategik rivojlanish boshqarmasining temir yo'llar davlat kadastr bo'limi so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan temir yo'l ob'ektlari bo'yicha axborot olishi mumkin.

5. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha temir yo'l ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Temir yo'llari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Temir yo'llari davlat kadastrining ob'ekti?
3. Temir yo'llari davlat kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Temir yo'llari davlat kadastr qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Temir yo'llari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

3.3. Aloqa ob'ektlari davlat kadastr

Aloqa ob'ektlari davlat kadastr ob'ektlarni, geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda iqtisodiy bahosi to'g'risidagi yangilab boriladigan ishonchli ma'lumotlar tizimidir. U davlat kadastrlari yagona tizimining

tarkibiy qismi hisoblanadi va O‘zbekiston Respublikasining barcha hududidagi aloqa ob’ektlarini hisobga olish va baholash maqsadida yuritiladi.

Quyidagilar Aloqa ob’ektlari davlat kadastrini yuritish bo‘yicha vakolatli organ hisoblanadi: xalqaro, shaharlararo, viloyat va tuman ahamiyatiga ega bo‘lgan telefon-telegraf stansiyalari, shu jumladan turg‘un aloqa asbob-uskunalar va magistral liniyalari; aloqaning tarmoq uzellari; shahar aloqa telefon uzellari, shu jumladan stansiyalari va chiziqli inshootlari; tuman telekommunikatsiya uzellari, shu jumladan stansiya asbob-uskunalar, hududiy va qishloq chiziqli inshootlari; aloqa radiorele chiziqlari stansiya va inshootlari; yo‘ldoshli aloqa stansiyalari; qabul qilish-uzatish radiostansiyalari; ko‘chma ob’ektlarga ega bo‘lgan quruqlikdagi radioaloqa stansiyalari (shaxsan radiochaqiruv, radial tizimlar, uyali telefonlar); radiotelevizion stansiyalar va retranslyatorlar; simli eshittirish stansiyalari va tarmoqlari; pochta va maxsus aloqa ob’ektlari.

O‘zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi Aloqa ob’ektlari davlat kadastrini yuritish bo‘yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Kadastr davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, O‘zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni aloqa ob’ektlari to‘g‘risidagi ishonchli kadastr ma’lumotlari bilan ta’minlash uchun mo‘ljallangan.

Quyidagilar Aloqa ob’ektlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O‘zbekiston Respublikasi hududidagi barcha aloqa ob’ektlarini qamrab olish; makon koordinatlari yagona tizimini va yagona topografik asosni qo‘llanish; barcha ob’ektlar bo‘yicha kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko‘rgazmaliligi va hujjatliligi; kadastr axborotlarining ochiqligi.

Aloqa ob’ektlari davlat kadastrini yuritish bu ob’ektlarni ro‘yxatdan o‘tkazishni ta’minlaydi, yer kadastrini hamda bino va inshootlar davlat kadastrlari ma’lumotlaridan majburiy foydalanishni nazarda tutadi.

Aloqa ob'ektlariga tegishli yer uchastkalari, bino va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish vakolatli organlar tomonidan belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Aloqa ob'ektlari to'g'risidagi tizimlashtirilgan kadastr axborotlari Davlat kadastrlari yagona tizimiga belgilangan tartibda, geoaxborot tizimining tugallangan loyihasi tarzida beriladi. Ma'lumotlar elektron-raqamli bazalarining texnik parametrlari (klassifikatorlar, shartli belgilar va boshqalar) "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishishi kerak.

Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yaratish va yuritish ishlarini moliyalashtirish O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi apparati ta'minoti uchun smetada nazarda tutilgan mablag'lar, shuningdek qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobiga amalga oshiriladi.

Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritish O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligining quyidagi tarkibiy bo'linmalari hamda vakolatli shaxslari tomonidan amalga oshiriladi: Vazirlikni ilmiy-texnika va marketing tadqiqotlari markazi tarkibidagi Aloqa ob'ektlari davlat kadastr xizmati;

Vazirlik tizimida faoliyat ko'rsatadigan mulkdorlar yoki aloqa ob'ektlariga boshqa huquqlar egalarining kadastr xizmatlari.

O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalariva kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi Aloqa ob'ektlari davlat kadastr xizmati: kadastr xizmatlari (vakolatli shaxslar) ishlarini muvofiqlashtiradi; tushayotgan axborotlar sifatini nazorat qiladi, ularning ishonchliligi va Aloqa ob'ektlarining geoaxborot tizimiga kiritilishi uchun javob beradi; kadastr axborotlarining va sifatiga talabni muntazam ravishda o'rganadi, kadastr yuritish texnologiyasining takomillashtirilishini ta'minlaydi; aloqa ob'ektlarining geoaxborot tizimini joriy etadi va uning faoliyat ko'rsatishini ta'minlaydi; kadastr xizmatlari aloqa ob'ektlarini mavjudligi, miqdori va sifati, bahosi va ulardan foydalanish to'g'risidagi hisobotlarini o'rganadi, tahlil qiladi va umumlashtiradi; O'zbekiston Respublikasi hududida aloqa ob'ektlarining

joylashish haritasini tuzishni ta'minlaydi; manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar tomonidan kadastr axborotlaridan foydalanish tartibi va shartlarini belgilaydi; Davlat kadastrlari yagona tizimiga zarur kadastr axborotlarining tezkorlik bilan taqdim etilishini amalga oshiradi; har yili, belgilangan tartibda "Davyergeodezskadastr" qo'mitasiga Davlat kadastrlari yagona tizimi ma'lumotlar bazasiga kiritish uchun aloqa ob'ektlarining holati va ulardan foydalanilishi to'g'risidagi hisobotni taqdim etadi.

Mulkdorlar va aloqa kadastr ob'ektlariga boshqa huquqlar egalarining kadastr xizmatlari: tasarrufidagi bo'linmalar vakolatli shaxslarining faoliyatini muvofiqlashtiradi; tasarrufidagi bo'linmalar vakolatli shaxslarining hisobotlarini tizimlashtiradi va umumlashtiradi; Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri darajasida kadastr axborotlarini shakllantiradi; har yili 1 martgacha O'zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi Aloqa ob'ektlari davlat kadastr xizmatiga taqdim etish uchun tasarrufidagi aloqa ob'ektlarining holati, bahosi, ulardan foydalanilishi to'g'risidagi yig'ma hisobotlarni tuzadi.

Tasarrufdagi bo'linmalar vakolatli shaxslari dastlabki bosqichda: yangi aloqa ob'ektlarini hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini yig'adi; aloqa ob'ektlarining kadastr daftarlarini yuritadi; aloqa ob'ektlarining kadastr rejalari (haritalari, sxemalari)ni tuzadi va ularga tuzatishlar kiritadi; aloqa ob'ektlarining miqdori va sifatidagi joriy o'zgarishlar, ularning qiymat bahosi, atrof muhitga ta'siri to'g'risidagi axborotlarni to'playdi hamda ularni kadastr daftarlari, rejalari (haritalari, sxemalari)ga kiritadi; har yili 15 fevralgacha mulkdorlar va aloqa kadastr ob'ektlariga boshqa huquqlar egalarining kadastr xizmatlariga aloqa ob'ektlarining holati va bahosi to'g'risidagi hisobotni taqdim etadi.

O'zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatuvchi aloqa ob'ektlari mulkdorlari foydalanuvchilari vazirlik Aloqa ob'ektlari davlat kadastr xizmatiga kadastr ob'ektlarining geografik holati, huquqiy maqomi, miqdoriy tavsiflari va bahosi, shuningdek ularning holatidagi joriy o'zgarishlar to'g'risidagi axborotlarni taqdim etishlari shart.

Aloqa ob'ektlari bu ob'ektlarining barcha turlari ro'yxatini, ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olishni, iqtisodiy baholashni, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, ishlash, tizimlashtirish, saqlash, yangilashni hamda ularni qonun hujjatlarida belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga berishni o'z ichiga oladi.

Aloqa ob'ektlari bo'lmish shaharlararo aloqaning chiziqli inshootlari uchun yerlar faqat qurilish davrida ajratiladi. Aloqaning chiziqli inshootlaridan foydalanish jarayonida yerlardan foydalanish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1998 yil 15 maydagi 210-son qarori bilan tasdiqlangan Telekommunikatsiyalar liniyalari va inshootlarini muhofaza qilish qoidalari, boshqa normativ-huquqiy hujjatlar bilan belgilanadi.

Aloqa ob'ektlari ro'yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish hamda ekologik-iqtisodiy baholash uchun asos hisoblanadi. Aloqa ob'ektlarining barcha turlari boshlang'ich ro'yxatga kiritiladi. Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi, ushbu ko'rsatkichlarning tarkibi "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda O'zbekiston aloqa va axborotlashtirish agentligi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxatga kiritish natijalari bo'yicha har qaysi ob'ekt uchun pasport tuziladi.

Miqdor va sifat tavsiflarini asosiy hisobga olish vaqtida foydalanishga topshirilgan va faoliyat ko'rsatayotgan (sanoat maqsadida ishlatilayotgan) har qaysi aloqa ob'ekti bo'yicha amalga oshiriladi, keyingi o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi.

Aloqa ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish ularning iqtisodiy, texnologik va ekologik belgilari bo'yicha klassifikatsiya qilishni o'z ichiga oladi, ushbu belgilar tarkibi aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha normativ hujjatlarda belgilanadi.

Aloqa ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda kadastr axborotlarini taqdim etishning texnik parametrlari va hajmlari ishlab chiqiladi. Aloqa ob'ektlarini iqtisodiy baholash ularning xususiyatlarini hisobga olgan holda, qonun

hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi va soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun har qaysi ob'ekt qiymatini baholash uchun amalga oshiriladi.

Har qaysi aloqa ob'ekti bo'yicha baholash kadastr ko'rsatkichlari tizimi quyidagi natural (aloqa ob'ektining har qaysi turi uchun xos bo'lgan) va qiymat ko'rsatkichlari yig'indisini o'z ichiga oladi: ob'ekt quvvati; smeta qiymati; balans qiymati; ishlovchilarning son tarkibi; ekologik ko'rsatkichlar; mazkur aloqa turining xizmatlar bilan ta'minlanganligi; shovqin, radiatsiya va elektromagnit ta'siri; atmosfera havosi, yer, suvning ifloslanishi; ob'ektning texnik holati; asosiy asbob-uskunalar va ularning texnik hamda ma'naviy eskirganligi.

Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritish zimmasiga yuklangan vakolatli mansabdor shaxslar kadastr axborotlarining ishonchliligi va ularning Davlat kadastrlari yagona tizimiga o'z vaqtida taqdim etilishi uchun javobgar xisoblanadi.

Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritish:

1. O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalariva kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligitizimidahamda uning tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatadigan aloqa korxonalarini ob'ektlari mulkdorlari foydalanuvchilari aloqa korxonalarini ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini kadastr xizmatlariga taqdim etadilar.

2. Kadastr xizmatlari ushbu ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, aloqa korxonalarini ob'ektlari bo'yicha axborotlarni ilmiy-texnika va marketing tadqiqotlari markazi (ITMTM)AODK xizmatiga beradi.

3. ITMTM AODK xizmati davlat yer kadastridan hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, bino va inshootlar to'g'risidagi axborotlarni oladi.

4. ITMTM AODK xizmati aloqa korxonalarini ob'ekti AODKga kiritilgandan keyin kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

5. ITMTM AODK xizmati so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan aloqa korxonalari ob'ektlari bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

6. Foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan aloqa korxonalari ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini ob'ekti?
3. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Aloqa ob'ektlari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYAT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

3.4. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini

Energetika ob'ektlari davlat kadastrini ushbu ob'ektlarni, geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda iqtisodiy bahosi to'g'risidagi yangilab boriladigan ishonchli ma'lumotlar tizimidir.

Ushbu kadastr davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va energetika ob'ektlarini hisobga olish va baholash maqsadida yuritiladi.

Faoliyat ko'rsatayotgan va qurilayotgan gidro hamda issiqlik elektr stansiyalari, o'z ichiga yordamchi stansiyalarni oladigan elektr tarmoqlari, "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tarkibida jamlangan havo va yer osti kabel liniyalari hamda O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan, texnologik jarayonning

yaxlitligi vositasida energiya tizimi bilan bog'langan boshqa energiya ob'ektlari Energetika ob'ektlari davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi.

"O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi. Kadastr davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni energetika ob'ektlari to'g'risidagi ishonchli kadastr ma'lumotlari bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasi energetika ob'ektlarini to'liq qamrab olish; makon koordinatlarining yagona tizimini va yagona topografik asosni qo'llash; barcha ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatligi; kadastr axborotlarining ochiqligi.

Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish energetika ob'ektlarini xatlovdan o'tkazish, hisobga olish, baholash bilan ta'minlanadi hamda davlat yer kadastrini va bino va inshootlar davlat kadastrini ma'lumotlaridan majburiy foydalanishni nazarda tutadi. Energetika ob'ektlariga tegishli yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish vakolatli organlar tomonidan, ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish energetika ob'ektlarining barcha turlari ro'yxatini, ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olishni, ob'ektlarni ekologik-iqtisodiy baholashni, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, ishlash, tizimlashtirish, saqlash, yangilashni hamda ularni qonun hujjatlarida belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga berishni o'z ichiga oladi.

Energetika ob'ektlari ro'yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish hamda ularni ekologik-iqtisodiy baholash uchun asos hisoblanadi. Energetika ob'ektlarining barcha turlari boshlang'ich ro'yxatga kiritiladi. Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi, ushbu ko'rsatkichlarning tarkibi

"Davyergeodezkastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxatga kiritish natijalari bo'yicha har qaysi ob'ekt uchun pasport tuziladi. Energetika ob'ektlari to'g'risidagi tizimlashtirilgan kadastr axborotlari Davlat kadastrlari yagona tizimiga belgilangan tartibda beriladi. Kadastrni yaratish va yuritish ishlarini moliyalashtirish "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi.

Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining quyidagi tarkibiy bo'linmalari: "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining "O'zenergosozlash" unitar korxonasi kadastr xizmati; energetika ob'ektlari kadastr xizmatlari - bo'yicha bo'linmalar tomonidan amalga oshiriladi. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritishni metodik ta'minlash "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tomonidan amalga oshiriladi.

"O'zenergosozlash" unitar korxonasi: energetika ob'ektlari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi joriy etilishini va faoliyat ko'rsatishini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, uni energetika korxonalariga berishni amalga oshiradi, ma'lumotlar bazasi to'ldirilishining to'g'riligini nazorat qiladi; energetika ob'ektlari kadastr xizmatlari xodimlarini energetika ob'ektlari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlashga o'qitishni tashkil qiladi; energetika ob'ektlari kadastr xizmatlariga taqdim etilgan kadastr axborotlarini tizimlashtirishni va ularni energetika ob'ektlari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritishni amalga oshiradi; yangi energetika ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlari to'planishini nazorat qiladi; kadastr axborotlarining Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkorlik bilan berilishini amalga oshiradi; har yili, belgilangan tartibda "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi energetika ob'ektlarining holati va ulardan foydalanilishi to'g'risidagi hisobotni Davlat kadastrlari yagona tizimiga taqdim etadi.

Energetika ob'ektlari kadastr xizmatlari: energetika ob'ektlarining miqdor va sifatini joriy o'zgarishlarni, ularning atrof muhitga ta'sirini, ekologik-iqtisodiy bahosini to'playdi va tizimlashtiradi; energetika ob'ektlarining kadastr daftarlarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va ularni tizimlashtirish hamda davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish uchun "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi vakolatli tashkilotining kadastr bo'limiga beradi; yangi energetika ob'ektlarini ro'yxatga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini to'playdi.

"O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatuvchi energetika ob'ektlari mulkdorlari foydalanuvchilari "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi kadastr xizmatiga kadastr ob'ektlarining jug'rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdoriy tavsiflari va bahosi, shuningdek ularning holatidagi joriy o'zgarishlar to'g'risidagi axborotlarni taqdim etishlari shart.

Energetika ob'ektlari tavsiflaridagi keyingi o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi. Energetika ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish ularni iqtisodiy, texnologik va ekologik belgilari bo'yicha klassifikatsiya qilishni o'z ichiga oladi, ularning tarkibi energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha normativ hujjatlarda belgilanadi.

Hisobga olish axborotlari korxonaning kadastr daftariga yoziladi va energetika ob'ektlari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi. Energetika ob'ektlarini iqtisodiy baholash soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun har qaysi ob'ekt qiymatini baholash uchun amalga oshiriladi.

Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritish

1. "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasi tizimidahamda uning tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatadigan energetika ob'ektlari mulkdorlari foydalanuvchilari energetika ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini energetika ob'ektlari kadastr xizmati(EOKX)ga taqdim etadilar.

2. EOKX ushbu ob'ektlar mulkdorlari va foydalanuvchilaridan energetika ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, energetika ob'ektlari bo'yicha axborotlarni "O'zbekenergo" davlat-aksiyadorlik kompaniyasining "O'zenergsozlash" unitar korxonasi kadastr xizmatiga beradi.

3. "O'zenergsozlash" unitar korxonasi kadastr xizmati davlat yer kadastridan hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, bino va inshootlar to'g'risidagi axborotlarni olib, EOKXga kiritilgandan keyin "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. "O'zenergsozlash" unitar korxonasi kadastr xizmati so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan energetika ob'ektlari bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

5. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan energetika ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini ob'ekti?
3. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Energetika ob'ektlari davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Energetika ob'ektlari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

3.5. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini - Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarini, geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari va iqtisodiy baholash to'g'risidagi yangilanib turiladigan ishonchli

axborot tizimi.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va ushbu ob'ektlarni hisobga olish hamda holatini baholash maqsadida yuritiladi.

Neft, gaz va gaz kondensatini Yetkazib berishga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasi hududidagi mavjud va qurilayotgan quvurlar va ularga xizmat ko'rsatish ob'ektlari: armaturali Yetkazib berish quvurlarining chiziqli qismi, kompressor va nasos stansiyalari, elektrokimyoviy himoya vositalari, gaz taqsimlash stansiyalari, neft, gaz va gaz kondensati transporti korxonalarini balansida bo'lgan, katta uzunlikdagi, yuqori bosimli, qo'riqlash zonasiga ega bo'lgan ularning yuqori xavfliligi munosabati bilan Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi.

"O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Kadastr markazi davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni Yetkazib berish quvurlari ob'ektlari to'g'risidagi ishonchli kadastr axborotlari bilan ta'minlashdan iborat.

Quyidagilar Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasining butun hududida lokal va magistral quvurlarning butun tizimini va ularga xizmat ko'rsatish ob'ektlarini qamrab olish; makon koordinatlarining yagona tizimini va yagona topografiya asoslarini qo'llash; barcha ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini shakllantirishning yagona metodologiyasi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatlilik; kadastr axborotlarining ochiqlicigi.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish quvur ob'ektlarini ro'yxatga olish, baholash va davlat yer kadastrini hamda bino va inshootlar davlat kadastrini axborotlaridan majburiy foydalanilishini nazarda tutadi.

Yetkazib berish quvurlari ob'ektlariga tegishli bo'lgan yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish ko'chmas

mulkka bo'lgan huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun belgilangan tartibda vakolatli organlar tomonidan amalga oshiriladi.

Yetkazib berish quvurlari ob'ektlariga tegishli bo'lgan, davlat yer kadastridan berilayotgan yer uchastkalari yer-kadastr axborotlari bilan ta'minlangan bo'lishi kerak. Bino va inshootlar davlat kadastridan yetkazib berish quvurlari davlat kadastriga tegishli bo'lgan bino va inshootlar to'g'risidagi ma'lumotlar berilishi kerak.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish qog'oz va/yoki elektron manbalarda olib boriladi va tizimlashtirilgan kadastr axboroti Davlat kadastrlari yagona tizimiga belgilangan tartibda beriladi. Kadastrni yaratish va yuritish ishlarini moliyalashtirish "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasining tegishli korxonalarini mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasining quyidagi tarkibiy bo'linmalari: "O'zLITI neftgaz" ochiq aksiyadorlik jamiyati huzuridagi Yetkazib berish quvurlari davlat kadastr xizmati; neft-gaz-transport korxonalarining kadastr bo'linmalari tomonidan amalga oshiriladi. Hisobga olish va baholash kadastr axborotlarini shakllantirish Yetkazib berish quvurlari bo'yicha ma'lumotlar banki tashkil etilgan holda "O'zLITI neftgaz" ochiq aksiyadorlik jamiyati tomonidan amalga oshiriladi.

"O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasining Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarini quruvchi, foydalanuvchi, rekonstruksiya qiluvchi va ta'mirlovchi bo'linmalari ma'lumotlar bazasiga ob'ektlarining miqdor va sifat o'zgarishlari, holati va ulardan foydalanish to'g'risidagi axborotni kiritishlari shart.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastr xizmati: Kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimi joriy etilishi va mavjud bo'lishini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, uni neft-gaz-transport korxonalariga beradi, ma'lumotlar bazasi to'g'ri to'ldirilishi ustidan nazorat qiladi; xodimlarni kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlash bo'yicha o'qitishni tashkil etadi; korxonalar tomonidan taqdim etilgan kadastr axborotlarini tizimlashtiradi va davlat kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritadi;

yangi ob'ektlar to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlari to'planishi ustidan nazorat qiladi; shakllantirilayotgan kadastr ma'lumotlari sifati ustidan nazorat olib boradi, uning ishonchliligi va o'z vaqtida davlat kadastrni avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritilishi uchun javobgar bo'ladi; kadastr axborotlarining xilma-xilligi va sifatiga talabni muntazam o'rganadi, kadastrni yuritish texnologiyasi takomillashtirilishini ta'minlaydi; Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrni yuritishni metodik ta'minlash "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi tomonidan amalga oshiriladi.

Neft-gaz-transport korxonalarining kadastr bo'linmalari: Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarining miqdor va sifat holatidagi joriy o'zgarishlar, ularning atrof muhitga ta'siri, ekologik-iqtisodiy baholash to'g'risidagi axborotlarni to'playdi va tizimlashtiradi; Yetkazib berish quvurlari ob'ektlari kadastr daftarlarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va ularni tizimlashtirib davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish uchun kadastr xizmatiga beradi; yangi ob'ektlarni hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash ma'lumotlarini to'playdi.

"O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi: butun tarmoq bo'yicha Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha kompaniyaning tarkibiy bo'linmalari ishini muvofiqlashtiradi; har yili belgilangan tartibda "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarining holati va ulardan foydalanish to'g'risida hisobot taqdim etadi.

"O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi tizimidan tashqarida mavjud bo'lgan Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarining egalari foydalanuvchilar kadastr xizmatiga kadastr ob'ektlarining jug'rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdor tavsiflari va baholanishi, shuningdek ular holatining joriy o'zgarishlari to'g'risidagi axborotni taqdim etishi shart.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish magistral va lokal quvurlarning barcha turlarini va ularning xizmat ko'rsatish ob'ektlarini ro'yxatga olishdan, ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olishdan, ob'ektlarni

ekologik-iqtisodiy baholashdan, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, tizimlashtirish, saqlash, yangilash va uni qonunda belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga taqdim etishdan iboratdir.

Yetkazib berish quvurlari ob'ektlari ro'yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish, ekologik-iqtisodiy baholash uchun asos hisoblanadi. Yetkazib berish quvurlari ob'ektlari birlamchi ro'yxatga olinib asosiy ko'rsatkichlari qayd etiladi. Asosiy ko'rsatkichlarning tarkibi "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishuv bo'yicha "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi tomonidan tasdiqlanadigan tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har bir ob'ektga pasport tuziladi. Miqdor va sifat tavsiflarining asosiy hisobga olish foydalanishga yangi topshirilgan va mavjud bo'lgan Yetkazib berish quvurlarining har bir ob'ekti bo'yicha amalga oshiriladi.

Ob'ektlar tavsiflarida yuz beradigan bundan keyingi o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi. Ob'ektlarning miqdor va sifat tavsiflarini hisobga qo'yilishi ularning iqtisodiy, texnologik va ekologik belgilar bo'yicha tasniflanishini o'z ichiga oladi, ularning tarkibi Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish bo'yicha normativ hujjatlar bilan belgilanadi.

Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishuv bo'yicha "O'zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi tomonidan texnik parametrlar va kadastr axborotini taqdim etish formatlari ishlab chiqiladi.

Hujjatlar bilan rasmiylashtirilgan va belgilangan tartibda tasdiqlangan hisobga olish axboroti korxonaning kadastr daftariga yoziladi va Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi. Yetkazib berish quvurlari ob'ektlarini iqtisodiy baholash har bir ob'ektning qiymatini belgilash, soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun o'tkaziladi.

Yetkazib berish quvurlari ob'ektlari to'g'risidagi kadastr axborotlarining ishonchliligi uchun neft-gaz-transport korxonalarining mansabdor shaxslari va

"O‘zLITIneftgaz" ochiq aksiyadorlik jamiyati huzuridagi yetkazib berish quvurlari davlat kadastr xizmati javob beradi.

Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritish:

1. "O‘zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniyasi tizimida va uning tizimidan tashqarida mavjud bo‘lgan yetkazib berish quvurlari ob‘ektlari egalari foydalanuvchilar kadastr axborotlarini neft-gaz-transport korxonalarining kadastr bo‘linmalariga taqdim etadilar .

2. Neft-gaz-transport korxonalarining kadastr bo‘linmalari ushbu ob‘ektlarning egalari va foydalanuvchilardan yetkazib berish quvurlari ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotlarini tolib, o‘z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradilar, ularni "O‘zLITIneftgaz" ochiq aksiyadorlik jamiyati huzuridagi yetkazib berish quvurlari davlat kadastr (EBQDK) xizmatiga taqdim etadilar.

3. EBQDK xizmati davlat yer kadastr hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, binolar va inshootlar to‘g‘risidagi axborotni olib, yetkazib berish quvurlari ob‘ektlari ma‘lumotlari bilan axborotlar bazasiga kiritilgandan keyin axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi DKYATning ma‘lumotlar bazasiga beradi.

4. "O‘zbekneftgaz" milliy-xolding kompaniya-sining "O‘zLITIneftgaz" ochiq aksiyadorlik jamiyati huzuridagi EBQDK xizmati transport korxonalarini ob‘ektlari bo‘yicha axborotni so‘rov bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi DKYATning ma‘lumotlar bazasidan olishi mumkin.

5. Foydalanuvchilar so‘rov bo‘yicha yetkazib berish quvurlari ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi DKYAT ma‘lumotlar bazasidan olishlari mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastr bu ?
2. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastr ob‘ekti?
3. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastr qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?

5. Yetkazib berish quvurlari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

3.6. Kartografiya-geodeziya davlat kadastri

Kartografiya-geodeziya davlat kadastri - O'zbekiston Respublikasi hududida bajarilgan geodezik va kartografik ishlar materiallari, geodezik tayanch tarmoqlar punktlarining yer osti markazi va yer usti belgilari, ularning miqdor va sifat tavsiflari to'g'risidagi yangilab boriladigan ishonchli axborotlar tizimidir.

Quyidagilar O'zbekiston Respublikasi hududida Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini ro'yxatga olish ob'ektlari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasi barcha hududlarining turli masshtablardagi topografik haritalari; O'zbekiston Respublikasi shaharlari,

shaharchalari va qishloq aholi punktlarining topografik planlari; O'zbekiston Respublikasining raqamli elektron haritalari; O'zbekiston Respublikasining navbatchi ma'lumotnoma haritasi; O'zbekiston Respublikasi hududini aerofoto va kosmik suratga olish materiallari; O'zbekiston Respublikasi davlat geodeziya tarmoqlari va zichlash tarmoqlari punktlari, reperlari va ularni yer usti belgilari; yer uchastkalari chegaralarini belgilovchi chegara tarmoqlari punktlari; barcha geodezik tarmoqlar punktlari, reperlari hamda chegara belgilari koordinatlari va balandliklari kataloglari; geodeziya, topografiya va kartografiya ishlarini bajarish sanasi ishlarni bajaruvchilar to'g'risidagi ma'lumotlar, bajarilgan ishlar.

O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastri davlat qo'mitasi (keyingi o'rinlarda "Davyergeodezkadastr") Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini yuritish bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Kartografiya-geodeziya davlat kadastri davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni kartografiya-geodeziya axborotlari bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O‘zbekiston Respublikasining barcha hududini to‘liq qamrab olish; kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko‘rgazmaliligi va hujjatligi; kadastr axborotlarining qonun hujjatlarida belgilangan tartibda foydalanishga qulayligi. Kadastrni yuritish ishlarini moliyalashtirish davlat byudjeti hisobiga amalga oshiriladi.

"Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining idoraviy mansub tashkiloti - Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi kadastrni yuritish ishlarining ijrochisi hisoblanadi. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrni yuritish ishlariga umumiy rahbarlik va kadastrni yuritishni metodik ta‘minlash "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi tomonidan amalga oshiriladi.

Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi: geodeziya, topografiya va kartografiya ishlari materiallarini Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasiga o‘z vaqtida taqdim etilishini nazorat qiladi; kadastr axborotlarini shakllantirish va taqdim etish formatlarini ishlab chiqadi, ularning sifatini nazorat qiladi; Kadastr avtomatlashtirilgan axborot tizimi ma‘lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi va uni to‘g‘ri to‘ldirilishini nazorat qiladi; hisobga olish va baholash kadastr axborotlarini tizimlashtiradi, shakllantiradi va ularni kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritadi; kadastr axborotlariga bo‘lgan talabni muntazam ravishda o‘rganadi, kadastrni yuritish texnologiyasini takomillashtirishni ta‘minlaydi; O‘zbekiston Respublikasi hududining kartografiya-geodeziya jihatidan o‘rganilganligi monitoringini yuritadi; kadastr ma‘lumotlarini davlat hokimiyati va boshqaruvi organlariga, jismoniy va yuridik shaxslarga taqdim etadi, ulardan foydalanish tartibi va shartlarini belgilaydi; kadastr axborotlarini ruxsatsiz foydalanishdan himoya qilishni ta‘minlaydi; tizimlashtirilgan kadastr axborotlarining Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkorlik bilan berilishini amalga oshiradi. Geodeziya, topografiya va kartografiya ishlari materiallarining ro‘yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini hamda iqtisodiy bahosini hisobga olish uchun asos hisoblanadi.

Kartografiya-geodeziya davlat kadastrı ob'ektlarining barcha turlari boshlang'ich ro'yxatga kiritiladi, ularni yaratish uchun dastlab geodeziya, topografiya va kartografiya ishlari amalga oshiriladi, ilgari yaratilgan ob'ektlar to'g'risidagi yangilangan ma'lumotlar yoziladi. Bunda ilgari yo'qolgan va qayta tiklangan geodeziya belgilari va reperlari, ishlarning bajaruvchilari to'g'risidagi ma'lumotlar, ularni bajarish muddatlari va qiymati ham yoziladi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har qaysi ob'ekt uchun pasport tuziladi. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrı ob'ektlarini hisobga olish haritalar nomenklaturasi bo'yicha, davlat geodeziya tarmoqlari klasslari va turlari bo'yicha, shu jumladan ma'muriy-hududiy bo'linish bo'yicha hamda aholi punktlari bo'yicha alohida amalga oshiriladi.

Hujjatli rasmiylashtirilgan va belgilangan tartibda tasdiqlangan hisobga olish axborotlari reestr daftariga yoziladi va Kartografiya-geodeziya davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborotlar tizimiga kiritiladi.

Kartografiya-geodeziya davlat kadastrı ob'ektlari to'g'risidagi kadastr axborotlarining ishonchliligi uchun Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi javob beradi.

Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini yuritish:

1. Geodeziya, topografiya va kartografiya ishlarini bajaruvchilar KGDK ob'ektlari bo'yicha boshlang'ich axborotlarni Davlat geodeziya nazorati inspeksiyasi (DGNI)ga taqdim etadilar.

2. DGNI taqdim etilayotgan boshlang'ich materiallar belgilangan talablarga muvofiq bo'lmagan taqdirda ularni puxtalashtirish uchun qaytaradi.

3. DGNI KGDK ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. DGNI so'rov bo'yicha DKYAT ma'lumotlar bazasidan axborotlarni olishi mumkin.

5. DKYAT, DGNI ma'lumotlar bazasidan foydalanuvchilar so'rovga ko'ra KGDK ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini belgilangan tartibda olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini ob'ekti?
3. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Kartografiya-geodeziya davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

4-BOB. TABIIY RESURLAR GURUHIGA KIRUVCHI DAVLAT KADASTRLARI VA ULARNI YURITISH XUSUSIYATLARI

4.1. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrı

4.2. Davlat suv kadastrı

4.3. Davlat o‘rmon kadastrı

4.4. O‘simlik dunyosi ob‘ektlari davlat kadastrı

4.5. Hayvonot dunyosi davlat kadastrı

4.6. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrı

4.1. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrı

Konlar, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalari (mineral xom ashyoni qazib olish va qayta ishlash chiqishlari) davlat kadastrı foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar ob‘ektlariga tenglashtirilgan tavsifnomalari to‘plamidan iboratdir va u O‘zbekiston Respublikasi davlat kadastrı yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining davlat kadastrı respublikaning mineral xom ashyo resurslari holatini baholash, yer osti boyliklarini geologik o‘rganish bo‘yicha ishlarni rivojlantirish

dasturlarini ishlab chiqishni ta‘minlash, konlar, foydali qazilmalar nishonalarning asosiy tavsifnomalari va texnogen hosilalar ob‘ektlari bilan tezkorlik bilan tanishish, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi davlat kadastrı yagona tizimidagi yer uchastkalarini baholash uchun mo‘ljallangan.

Quyidagilar kadastrni hisobga olish ob‘ektlari hisoblanadi:

O‘zbekiston Respublikasi foydali qazilmalari zaxiralari davlat balansida hisobga olingan foydali qazilmalar zaxiralari mavjud bo‘lgan konlar;

foydali qazilmalar konlari uchastkalari, agar ularning zaxiralari O‘zbekiston Respublikasining foydali qazilmalari zaxiralari davlat balansida alohida satr bilan hisobga olinsa;

O‘zbekiston Respublikasining foydali qazilmalari zaxiralari davlat balansida hisobga olinmagan, foydali qazilmalar zaxiralari mavjud bo‘lgan, lekin qidiruv (mufassal baholash) ishlari tugallanmagan konlar;

foydali qazilmalari zaxiralari O‘zbekiston Respublikasi foydali qazilmalar zaxiralari davlat balansi hisobidan qandaydir sababga ko‘ra chiqarilgan konlar;

tarkibida mineral xom ashyoning shunday turi bo‘yicha qazib olinayotgan konlarga sanoat talablariga javob beruvchi qimmatli komponentlar borligi jihatidan hech bo‘lmaganda bitta ruda jismi (qatlami) mavjudligi aniqlangan foydali qattiq qazilmalar nishonalari;

tarkibidagi qimmatli komponentlar amaliy qiziqish tug‘diruvchi, shuningdek, atrof-muhitni ifloslantiruvchi va aholiga jiddiy xavf-xatar tug‘diruvchi kambag‘al rudalar ag‘darmalari, chiqindi omborlari va boshqa texnogen hosilalar.

O‘zbekiston Respublikasining konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalari davlat kadastrida quyidagi ma’lumotlar bo‘ladi.

1. Foydali qazilmalar bo‘yicha: ob‘ektning geografik va ma’muriy holati to‘g‘risidagi ma’lumotlar, asosiy va ular bilan birgalikda joylashgan foydali qazilmalarning miqdoriy, sifat tarkibi hamda ularda mavjud bo‘lgan foydali va zararli komponentlar, konlarni qazishning geologik-iqtisodiy, kon-texnik, texnologik, gidrogeologik, ekologik va boshqa sharoitlari haqida.

2. Foydali qazilmalar nishonalari bo‘yicha: Nishonaning geografik va ma’muriy holati, uning geologik jihatdan o‘rganilganlik darajasi, aniqlangan zaxiralar miqdori va baholangan, prognoz qilingan resurslar to‘g‘risidagi ma’lumotlar, mineral xom ashyoning mumkin bo‘lgan xossalari, shuningdek ob‘ektning kelgusida o‘rganish bo‘yicha tavsiyanomalar bo‘ladi.

3. Texnogen hosilalar ob'ektlari bo'yicha: Texnogen hosilalar manbalari, ularning shakllanish davri, texnogen xosilalarining ularning miqdoriy-sifat ko'rsatkilari hamda ularni saqlash kon-texnik sharoitlari ko'rsatilgan holdagi turi yoki xili to'g'risidagi ma'lumotlar bo'ladi.

4. Geologik-qidiruv va foydalanish ishlari, foydali qazilmaning texnologik sinovlari natijalariga doir aniq hisobotlarda, texnik-iqtisodiy tushunchalarda, dokladlar va texnik-iqtisodiy asoslashlarda, mineral xom ashyo konditsiyalarini va foydali qazilmalar zaxiralarini tasdiqlash bo'yicha protokollarda mufassalroq axborotning, shuningdek, yer osti boyliklariga oid boshqa dastlabki axborotning mavjudligi to'g'risidagi ma'lumotlar ham bo'ladi.

Konlar, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar pasportlarini tuzish uchun quyidagilar dastlabki axborot manbalari hisoblanadi: geologik-suratga olish, qidirish, muhandislik-geologik, gidrogeologik, gioekologik, tematik, tajriba-uslubiy, ilmiy-tadqiqot ishlari va yer osti boyliklarini o'rganish bo'yicha boshqa ishlar natijalari to'g'risidagi tasdiqlangan hisobotlar; mineral xom ashyoning texnologik sinovlari natijalari to'g'risidagi hisobotlar; qazib oluvchi korxonalarining texnogen hosilalarining yuqori daraja xavfli ob'ektlari to'g'risidagi ma'lumotlardan iborat bo'lgan yillik hisobotlari; foydali qazilmalar zaxiralari balanslari; mineral xom ashyo konditsiyalarini va foydali qazilmalar zaxiralarini tasdiqlash bo'yicha protokollar, shuningdek zaxiralarni hisobdan chiqarishga doir materiallar. Geologik materiallar seysmoaktivlik, sel xavfi, xavfli geologik jarayonlar (o'pirilish, ko'chish, cho'kish, suffoziyalar, karetlar) alomatlari mavjudligi to'g'risidagi ma'lumotlar bilan to'ldiriladi.

Konlar, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar pasportlari maxsus shakl (blanka)larda quyidagilar bo'yicha tuziladi: rudali foydali qazilmalar konlari; rudasiz foydali qazilmalar konlari; sochma konlar; radioaktiv xom ashyo konlari; ko'mir va yonuvchi slanetslar konlari; neft va gaz konlari; rudali foydali qazilmalar nishonalari; rudasiz foydali qazilmalar nishonalari; radioaktiv xom ashyo nishonalari; texnogen hosilalar ob'ektlari.

Pasportlarni tuzish uslublari, maxsus shakllar (blankalar) O'zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitasi tomonidan tasdiqlanadi. O'zbekiston Respublikasi konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalari davlat kadastrini yuritish tartibi O'zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitasi huzuridagi Davlat geologik fondi foydali qazilmalarni qazib olish va yer osti boyliklarni geologik o'rganish ishlarini amalga oshiruvchi korxonalar (tashkilotlar) taqdim etgan dastlabki ma'lumotlarni to'plash, hisobga olish va tartibga solish asosida amalga oshiriladi.

Hisobga olinishi kerak bo'lgan konlar, foydali qazilmalar nishonalari aniqlangan taqdirda pasport yer osti boyliklaridan foydalanuvchi tomonidan har qaysi kon yoki foydali qazilmalar nishonasi uchun tuziladi. Qidirilayotgan (mufassal baholanayotgan) konlarni O'zbekiston Respublikasi qazilmalari zaxiralari davlat balansida hisobga qo'yishda pasport yer osti boyliklaridan foydalanuvchi tomonidan har qaysi kon yoki foydali qazilmalar nishonasi uchun tuziladi. Qidirish (mufassal baholanayotgan) tugallangach yangi pasport tuziladi.

Qazilayotgan konlar va texnogen hosilalar ob'ektlari bo'yicha pasportlar yer osti boyliklaridan foydalanuvchilar tomonidan ularning texnik chegaralarining har galgi o'zgarishida tuziladi. Alohida uchastkalarda (qismlarda) kon ajratmalari doirasida konning geologik tuzilishini puxta aniqlash imkonini bergan qo'shimcha geologik-qidiruv ishlari o'tkazilgan qazilayotgan konlar bo'yicha pasportlar yer osti boyliklaridan foydalanuvchilar tomonidan, mazkur ob'ekt bo'yicha foydali qazilmalar zaxiralarini navbatdagi yillik balansi taqdim etilgan taqdirda, tuziladi. Konlar, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar pasportlari yer osti boyliklarini geologik o'rganish ishlari natijalari bo'yicha hisobotlar uchun belgilangan tartibda tasdiqlanadi.

Pasportni tuzgan, tekshirgan va tasdiqlagan shaxslar unda keltirilgan ma'lumotlarning to'g'riligi uchun javob beradilar. Pasport tuzilmagan taqdirda yoki u belgilangan talablardan chetga chiqqan holda tuzilganda, Davlat geologiya fondi foydali qazilmalar zaxiralarining tegishli hisoboti yoki balansini hisobga olishni rad etadi, shuningdek, yer osti boyliklarini geologik o'rganish bo'yicha

amalga oshirilgan ishlar harajatlarini hisobdan chiqarish yuzasidan ma'lumotnoma berishni rad qiladi.

Quyidagilar O'zbekiston Respublikasi konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalari davlat kadastrini yuritish bo'yicha Davlat geologiya fondining asosiy vazifalari hisoblanadi: pasportlarni qabul qilish, ro'yxatdan o'tkazish va saqlash; hisobga olish ob'ektlari katalogini yuritish; hisobga olish ob'ektlarining ro'yxatdan o'tkazish kartalarini yuritish; konlar, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar davlat kadastri materiallarini to'plash, hisobga olish, tartibga olish va saqlash.

Hisobga olish ob'ektlari pasportlarini qabul qilish ro'yxatdan o'tkazish va saqlash, katalog va ro'yxatdan o'tkazish kartalarini yuritish O'zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitasi belgilaydigan tartibda amalga oshiriladi.

Davlat geologiya fondi o'zining asosiy vazifalariga muvofiq quyidagilarni ta'minlaydi: yer osti boyliklaridan foydalanuvchilar tomonidan hisobga olish ob'ektlari pasportlarini tuzishga uslubiy rahbarlik qilish; hisobga olish ob'ektlari pasportlarining Davlat geologiya fondiga o'z vaqtida taqdim etilishini nazorat qilish; materiallarni davlat boshqaruv organlariga va davlat hokimiyati organlariga taqdim etish; manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarning ulardan foydalanish tartibi hamda shartlarini belgilash; tushadigan ma'lumotlarni avtomatlashtirilgan holda ishlash tizimini yaratish va uning ixtisoslashtirilgan dasturiy ta'minotini yo'lga qo'yish.

Konlari, foydali qazilmalar nishonalari va texnogen hosilalar davlat kadastrini yuritish:

1. O'zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo'mitasi huzuridagi Davlat geologik fondi tizimida hamda uning tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatadigan O'zbekiston Respublikasi konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob'ektlari mulkdorlari foydalanuvchilari foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob'ektlari bo'yicha

kadastr axborotlarini “O‘zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo‘mitasi huzuridagi Davlat geologik fondiga taqdim etadilar.

2. Foydali qazilmalarni qazib olish va yer osti boyliklarni geologik o‘rganish ishlarini amalga oshiruvchi korxonalar va tashkilotlar kadastr xizmatlari ushbu ob‘ektlar mulkdorlari va foydalanuvchilaridan konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotlarini to‘playdi, o‘z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob‘ektlari bo‘yicha axborotlarni O‘zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo‘mitasi huzuridagi Davlat geologik fondi kadastr xizmatiga beradi.

3. O‘zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo‘mitasi huzuridagi Davlat geologik fondi kadastr xizmatlari davlat yer kadastridan hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, bino va inshootlar to‘g‘risidagi axborotlarni olib, ma‘lumotlar bazasiga kiritigandan keyin kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasiga beradi.

4. “O‘zbekiston Respublikasi Geologiya va mineral resurslar davlat qo‘mitasi huzuridagi Davlat geologik fondi kadastr xizmati so‘rovi bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasidan konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob‘ektlari bo‘yicha axborotlarni olishi mumkin.

5. DKYATdan foydalanuvchilar so‘rov bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma‘lumotlar bazasidan foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrini ob‘ekti?

3. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?

4. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?

5. Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

4.2. Davlat suv kadastrini

Davlat suv kadastrini suv resurslaridan oqilona foydalanishni tashkil etish, suv xo'jaligi munosabatlarini tartibga solish, xo'jalik faoliyatini, ekologik vaziyatni baholash maqsadida yaratiladi.

Davlat suv kadastrini yagona davlat suv fondini tashkil etuvchi suv ob'ektlari, suv resurslari, suv rejimi, sifati va undan foydalanish haqidagi, shuningdek, suvdan foydalanuvchilar to'g'risidagi tartibga solingan, doimiy to'ldirib boriladigan va zarurat bo'lganda aniqlashtiriladigan ma'lumotlar to'plamini o'z ichiga oladi.

Yer usti va yer osti suv ob'ektlari va ularning resurslari Davlat suv kadastrining ob'ektlari hisoblanadi.

Kadastrni predmeti bo'lib, tabiiy suv resurslari, ulardan miqdor va sifat ko'rsatkichlari bo'yicha foydalanish har

tomonlama o'rganish va baholash, suvdan foydalanish huquqini va suvdan xo'jalik maqsadlarida foydalanishni ro'yxatdan o'tkazish uchun xizmat qiladi.

Suv resurslarini baholash deganda bir yil hamda ko'p yillar davomida standart gidrometrik asboblardan o'lchash orqali ularni miqdor va sifat ko'rsatkichlari bo'yicha muntazam hisobga olish, olingan ma'lumotlarning ishonchligi tahlili, ularni standart usullar bilan qayta ishlash va turli hududiy va vaqt birliklari bo'yicha umumlashtirish tushuniladi.

Davlat suv kadastrini davlat hokimiyati organlarini, yuridik va jismoniy shaxslarni suv ob'ektlari, suv resurslari, suv rejimi, sifati va undan foydalanish, shuningdek, suvdan foydalanuvchilar to'g'risidagi zarur ma'lumotlar bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Kam harajatlar bilan zamonaviy darajada axborotlarni to'plash, umumlashtirish, saqlash va taqdim etish texnologiyasini doimiy ravishda takomillashtirib borish yo'li bilan suv resurslari va suv ob'ektlari haqida ishonchli axborotni olish va saqlash Davlat suv kadastrining asosiy vazifasi hisoblanadi.

Quyidagilar Davlat suv kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: respublikaning barcha suv ob'ektlarini qamrab olish; suv resurslarini va ulardan foydalanishni hisobga olishning yagona tizimini qo'llash; boshlang'ich kadastr axborotini qayta ishlash usulining yagonaligi; Davlat kadastrlari yagona tizimi talablarini hisobga olish; Davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha ishlarga markazlashtirilgan tartibda rahbarlik qilish; suv-kadastr axborotining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatlarga asoslanganligi; Davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha ishlarning uzluksizligi; kadastrni yuritishning avtomatlashtirilgan axborot tizimi faoliyat ko'rsatishi; suv kadastrini yuritish bo'yicha ishlarning tejamli. Belgilangan tartibda qabul qilingan suv-kadastr axboroti suv va suv xo'jaligi munosabatlarini tartibga solishda, suvdan foydalanish bilan bog'liq ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik vazifalarni hal etishda majburiy yuridik kuchga egadir.

Quyidagilar Davlat suv kadastrini yuritadilar: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologiya xizmati markazi - yer usti suvlari bo'limi bo'yicha, O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi - yer osti suvlari bo'limi bo'yicha, O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi - suvdan foydalanish bo'limi bo'yicha.

Respublika hududida suv ob'ektlarini ro'yxatdan o'tkazish, suv resurslari, ularning rejimi, foydalanish, shuningdek suvdan foydalanuvchilar to'g'risidagi miqdor va sifat baho ko'rsatkichlari haqida ishonchli, zamonaviy va tejamli axborotlarni olish, tartibga solish, saqlash va ularni foydalanuvchilarga berishning texnologik jarayoni Davlat suv kadastrining mazmuni hisoblanadi.

Davlat suv kadastri ma'lumotlari quyidagi maqsadlarda foydalanish uchun mo'ljallanadi: suvdan foydalanishni joriy va istiqbolli rejalashtirish hamda suvni muhofaza qilish tadbirlarini amalga oshirishda; mamlakat hududida ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishda; suvdan kompleks foydalanish va uni muhofaza qilish sxemalarini hamda suv xo'jaligi balanslarini tuzishda; suvdan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan suv xo'jaligi, transport, sanoat korxonalarini hamda boshqa korxonalar va inshootlarni loyihalashtirishda; gidrologik va gidrogeologik sharoitlar, daryolarda suv hajmi va suv sifati o'zgarishlarini prognozlashda; suv xo'jaligi tizimlari ishi samaradorligini oshirish tadbirlarini ishlab chiqishda; suvni iste'mol qilish va chiqarib yuborishni, shuningdek, suv sifati ko'rsatkichlarini normalashtirishda; suvning zararli ta'sirining oldini olish va uni bartaraf etish tadbirlarini ishlab chiqishda; suvdan oqilona foydalanish va uni muhofaza qilish tadbirlari o'tkazilishi ustidan davlat nazoratini amalga oshirishda; suvdan foydalanuvchilar o'rtasidagi, shuningdek, suvdan foydalanuvchilar bilan boshqa manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tartibga solishda; suvdan foydalanish va uni muhofaza qilish bilan bog'liq boshqa masalalarni hal etishda.

Davlat suv kadastri suv va suv xo'jaligi ob'ektlarining quyidagi turlari to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi:

1. Suv ob'ektlari -daryolar; turli suv tizimlarini birlashtiruvchi, oqar suvni hududiy qayta taqsimlashga yoki sug'orishga xizmat qiluvchi kanallar; ko'llar va suv omborlari; muzliklar; yer osti suvlari (havzalar, suvli gorizontlar, konlar).

2. Suv xo'jaligi ob'ektlari (inshootlari) - gidrouzellar va suv omborlari; suv ob'ektlaridan suv olishga mo'ljallangan inshootlar (kanallar, nasos qurilmalari, foydalanish quduqlari va boshqalar); oqar suvni hududiy qayta taqsimlashga xizmat qiluvchi kanallar; foydalanilgan va shaxta suvlarini suv ob'ektlariga tashlash inshootlari (kollektorlar, drenaj va suv to'planadigan kanallar, quvursimon suv chiqargichlar va boshqalar); foydalanilgan suvlarni tozalash inshootlari. Davlat suv kadastri ma'lumotlari quyidagilarga bo'linadi: arxiv materiallari (daftarchalar, jadvallar, o'zi yozadigan texnikaning lentalarini va boshqalar); uzoq muddatli texnik

manbalardagi ma'lumotlar; e'lon qilinadigan materiallar (suv va suv xo'jaligi ob'ektlari kataloglari, har yilgi va ko'p yillik ma'lumotlar va boshqalar).

Davlat suv kadastri ma'lumotlari tarkibi O'zbekiston Respublikasi "O'zgidromet" markazi, Davlat geologiya qo'mitasi hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan tasdiqlangan "Suv kadastri ma'lumotlari tarkibi" nomli normativ-texnik hujjat bilan belgilanadi. Bu ma'lumotlar foydalanuvchilarga pulli nashrlar tarzida va so'rov bo'yicha (belgilangan tartibda) taqdim etiladi.

Kadastrning chop etilayotgan nashrlari, so'rov bo'yicha foydalanuvchilarga beriladigan ma'lumotlar turlari berish tartibi to'g'risida "O'zgidromet" markazi tomonidan Davlat geologiya qo'mitasi hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi bilan birgalikda "Suv kadastri axborotnomasi" nashr etiladi. Suv ob'ektlari turlariga hamda suvni va undan foydalanishni o'rganish bo'yicha vazifalar taqsimotiga muvofiq Davlat suv kadastri quyidagi bo'limlarga bo'linadi: Yer usti suvlari, Yer osti suvlari, Suvdan foydalanish.

Suv ob'ektlari sonini va holatini hisobga olish ob'ektlarning hajmi, holati, o'rganilganlik darajasi va muhimligiga qarab kartografiya, gidrogeologiya va geodeziya usullari bilan amalga oshiriladi. Suv ob'ektlari rejimini o'rganish tegishli idoralar tomonidan tasdiqlangan hamda "O'zgidromet" markazi bilan kelishilgan standart usullar bo'yicha standart asboblarda vositasida olib boriladi.

Davlat suv kadastri ma'lumotlari respublika, viloyatlar, Qoraqalpog'iston Respublikasi hududlari, daryo havzalari, havza irrigatsiya tizimlari bo'yicha, yer osti suvlari bo'limi bo'yicha esa gidrogeologiya mintaqalari bo'yicha ham tizimlashtiriladi va nashr etiladi.

Yer usti suv resurslari, ularning sifati va xo'jalik faoliyati ta'siridagi o'zgarishlar to'g'risidagi ma'lumotlar suv ob'ektlari va ularning maydonlari, davlat va davlatlararo ahamiyatga ega bo'lgan daryo havzalari, havza irrigatsiya tizimlari, viloyatlar va umuman respublika bo'yicha umumlashtiriladi.

Yer osti suv resurslari, ularning sifati va xo'jalik faoliyati ta'siridagi o'zgarishlar to'g'risidagi ma'lumotlar konlar, daryo havzalari va ularning

maydonlari, suvli gorizontlar va yer osti suvlari havzalari, viloyatlar hamda umuman respublika bo'yicha umumlashtiriladi.

Yer osti suvlari resurslarini baholash ularning yer usti suvlari bilan o'zaro bog'liqligini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Suvdan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlar davlat ahamiyatiga ega bo'lgan daryo havzalari, havza irrigatsiya tizimlari, alohida muhim suv xo'jaligi ob'ektlari, viloyatlar va umuman respublika bo'yicha, shuningdek, suvdan foydalanish turlari va iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha umumlashtiriladi.

Davlat suv kadastrini yuritish tizimining yagonaligini ta'minlash uchun Davlat geologiya qo'mitasi hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan (Davlat suv kadastrining tegishli bo'limlari bo'yicha) ishlab chiqiladigan yuritishga oid uslubiy ko'rsatmalar, nashrlari maketlari va Davlat suv kadastri bo'yicha boshqa normativ-texnik hujjatlar "O'zgidromet" markazi bilan kelishib olinishi kerak.

Suvdan foydalanuvchilarni suv resurslari va ulardan foydalanish to'g'risidagi zarur ma'lumotlar bilan ta'minlashda tezkorlikni oshirish, shuningdek, iste'molchilarning talablarini hisobga olgan holda ma'lumotlarni qayta ishlash va umumlashtirish darajasini oshirish uchun suv kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi tashkil etiladi.

Davlat suv kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimi "O'zgidromet" markazi, Davlat geologiya qo'mitasi hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan tasdiqlanadigan yagona texnik topshiriq asosida tarmoq axborot tizimlari negizida loyihalashtiriladi va tashkil etiladi. Davlat suv kadastrini yuritish uchun yer usti suvlari, yer osti suvlari va suvdan foydalanish bo'limlari bo'yicha kadastrning idoralararo bosh markazi, tashkil etiladi.

Idoralararo bosh markaz funksiyasini "O'zgidromet" markazining O'rta Osiyo gidrometeorologiya ilmiy-tadqiqot instituti bajaradi. Davlat suv kadastrining idoralararo bosh markazi, hududiy markazlari va mahalliy organlarining funksiyasi ("Yer usti suvlari", "Yer osti suvlari" va "Suvdan foydalanish" bo'limlari bo'yicha) tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi
Gidrometeorologiya xizmati markazining Davlat suv kadastrini yuritish bo‘yicha
funktsiyalari:

a) Davlat geologiya qo‘mitasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi bilan
birgalikda Davlat suv kadastrining umumiy prinsiplarini va ilmiy-uslubiy
asoslarini, kadastrni yuritish, uni avtomatlashtirilgan axborot tizimini loyihalash va
tashkil etish tartibini ishlab chiqadi;

b) Kadastrni tashkil etish va yuritishga oid barcha ishlarni muvofiqlashtiradi,
yo‘naltiradi va birlashtiradi;

v) Davlat geologiya qo‘mitasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi bilan
birgalikda kadastrning idoralararo normativ-texnik hujjatlarini (shu jumladan
Davlat suv kadastrining qo‘shma nashrlari maketini), shuningdek,
avtomatlashtirilgan axborot tizimi uchun idoralararo loyiha hujjatlarini ishlab
chiqadi;

g) Davlat geologiya qo‘mitasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi
tomonidan ishlab chiqiladigan suv kadastrini yuritishga oid uslubiy ko‘rsatmalarni,
nashrlar maketini va boshqa normativ-texnik hujjatlarni shuningdek,
avtomatlashtirilgan axborot tizimi uchun loyiha hujjatlarini kelishib oladi;

d) Davlat geologiya qo‘mitasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi
mutaxassislarini jalb qilgan holda yer usti suvlari va yer osti suvlari hamda ulardan
foydalanish to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni yig‘ma tahlil qilishni, bog‘lashni va
umumlashtirishni bajaradi, qo‘shma nashrlarni chiqarishga tayyorlaydi va nashr
qiladi;

e) Davlat geologiya qo‘mitasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi bilan
birgalikda kadastr axborotnomasini nashr etishga tayyorlaydi;

j) "Yer usti suvlari" bo‘limi bo‘yicha: yer usti suvlarining klassifikatorlarini
ishlab chiqishni; yer usti suvlari to‘g‘risidagi axborotlarni to‘plash, nazorat qilish,
qayta ishlash va umumlashtirishga oid usullarni, algoritmlarni va
mashinalashtirilgan dasturlarni ishlab chiqish; axborotlarni kodlashtirish va saqlash
usullarini ishlab chiqish; Kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimi funksional

va idoraviy kichik tizimlarni loyihalash, sinash, joriy etish va takomillashtirish; Suv kadastrni hududiy markazlari va mahalliy organlari uchun kadastrni yuritishga oid uslubiy ko'rsatmalarni, nashrlari maketlarini va boshqa normativ-texnik hujjatlarni ishlab chiqish; yer usti suvlari to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, nazorat qilish, qayta ishlash, saqlash va ularni foydalanuvchilar so'roviga ko'ra berish; er usti suvlari resurslarini joriy va istiqbol uchun hamda ularning xo'jalik faoliyati ta'siridagi o'zgarishlarini baholash; Kadastr nashrlarini chiqarishga va e'lon qilishga tayyorlashni; o'ziga qarashli muassasalar hamda tashkilotlar tomonidan bajariladigan kadastrni ishlab chiqish va yuritishga oid ishlarga rahbarlik qilish, rejalashtirish va ularning bajarilishini nazorat qilishni amalga oshiradi.

"Yer osti suvlari" va "Suvdan foydalanish" bo'limlari bo'yicha kadastrni yuritish uchun zarur bo'lgan yer usti suvlari to'g'risidagi ma'lumotlarni Davlat geologiya qo'mitasiga hamda Qishloq va suv xo'jaligi vazirligiga berilishini ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasining Davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha funksiyalari:

"Yer osti suvlari" bo'limi bo'yicha kadastrni ishlab chiqishni va uni yuritishni, shu jumladan: yer osti suvlarining klassifikatorlarini ishlab chiqishni; yer osti suvlari to'g'risidagi axborotlarni to'plash, nazorat qilish, qayta ishlash va umumlashtirishga oid usullarni, algoritmlarni va mashinalashtirilgan dasturlarni ishlab chiqishni; axborotlarni kodlashtirish va saqlash usullarini ishlab chiqishni; Kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimi funksional kichik tizimlarni loyihalash, sinash, joriy etish va takomillashtirishni; Suv kadastrni hududiy markazlari va mahalliy organlari uchun kadastrni yuritishga oid uslubiy ko'rsatmalarni, kadastr nashrlari maketlarini va boshqa normativ-texnik hujjatlarni ishlab chiqishni; yer osti suvlari to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, nazorat qilish, qayta ishlash, saqlash va ularni foydalanuvchilar so'roviga ko'ra berishni; yer osti suvlari resurslarini joriy va istiqbol uchun hamda ularning xo'jalik faoliyati ta'siridagi o'zgarishlarini baholashni; "Yer osti suvlari" bo'limi bo'yicha kadastr nashrlarini chiqarishga va e'lon qilishga tayyorlashni; o'ziga qarashli muassasalar

hamda tashkilotlar tomonidan bajariladigan Davlat suv kadastrini ishlab chiqish va yuritishga oid ishlarga rahbarlik qilish, rejalashtirish va ularning bajarilishini nazorat qilishni amalga oshiradi; Kadastrni yuritish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar loyihalarini, kadastr nashrlari maketlarini va boshqa normativ-texnik hujjatlarini, shuningdek, "Yer osti suvlari" bo'limi bo'yicha avtomatlashtirilgan axborot tizimiga loyiha hujjatlarini kelishib olish uchun Gidrometeorologiya xizmati markaziga taqdim etadi; "Yer usti suvlari" bo'limi bo'yicha kadastrni idoralararo qo'shma nashrlarini tayyorlash va uni yuritish uchun zarur bo'lgan yer osti suvlariga oid materiallarning Gidrometeorologiya xizmati markaziga berilishini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi Davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha funksiyalari: "Suvdan foydalanish" bo'limini kadastrni avtomatlashtirilgan axborot tizimini yuritishni ishlab chiqishni va takomillashtirishni; suvdan foydalanish to'g'risidagi axborotlarni nazorat qilish, qayta ishlash va umumlashtirishga oid usullar, algoritmlarni hamda mashinalashtirilgan dasturlarni ishlab chiqishni; axborotlarni kodlashtirish va saqlash usullarini ishlab chiqishni; avtomatlashtirilgan axborot tizimining funksional kichik tizimlarini loyihalashni, sinashni, joriy etishni va takomillashtirishni; irrigatsiya tizimlarining havza boshqarmalari, magistral kanallar tizimlar boshqarmalari va irrigatsiya tizimlari boshqarmalari uchun kadastrni yuritish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalarni, nashrlar maketlarini va boshqa normativ-texnik hujjatlarini ishlab chiqishni; yer usti va yer osti suvlaridan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, nazorat qilish, qayta ishlash, saqlash va berishni; suvdan foydalanishni joriy va istiqbol uchun baholashni hamda suv xo'jaligi hisobot balanslarini tuzishni; "Suvdan foydalanish" bo'limi bo'yicha kadastr nashrlarini chiqarishga va e'lon qilishga tayyorlashni; o'ziga qarashli muassasa hamda tashkilotlar tomonidan bajariladigan kadastrni ishlab chiqish va yuritishga oid ishlarga rahbarlik qilish, rejalashtirish va ularning bajarilishini nazorat qilishni; davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar loyihalarini, kadastr nashrlari maketlarini va boshqa normativ-texnik

hujjatlarini, shuningdek, "Suvdan foydalanish" bo'limi bo'yicha kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimiga oid loyiha hujjatlarini kelishib olish uchun Hidrometeorologiya xizmati markaziga taqdim etishni; kadastrni idoralararo qo'shma nashrlarini tayyorlash va kadastrni yuritish uchun zarur bo'lgan suvdan foydalanishga oid materiallarning Hidrometeorologiya xizmati markaziga berilishini; Davlat suv kadastrini yuritish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarning Davlat geologiya qo'mitasiga berilishini ta'minlaydi.

Davlat suv kadastrini yuritish:

1. Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari joylardagi davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslar, suvdan foydalanuvchilar to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni to'playdilar.

2. Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari Davlat hokimiyati organlari, yuridik va jismoniy shaxslar suv ob'ektlari, suv resurslari, suv rejimi, sifati va undan foydalanish, shuningdek, suvdan foydalanuvchilar to'g'risidagi zarur ma'lumotlar mansubligi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologik xizmati markaziga, O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasiga, Qishloq va suv xo'jaligi vazirligiga taqdim etadilar.

3. Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari tomonidan taqdim etilgan materiallar ekspertizadan o'tkazish uchun Davlat suv kadastrining idoralararo bosh markazi, "O'zgidromet" markazining O'rta Osiyo gidrometeorologiya ilmiy-tadqiqot instituti Ilmiy-metodik kengashiga ko'rib chiqish uchun kiritiladi.

4. Ekspertiza natijalariga ko'ra Ilmiy-metodik kengash mansubligi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologik xizmati markaziga, O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasiga, Qishloq va suv xo'jaligi vazirligiga tegishli xulosa taqdim etadi.

5. Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari kadastr xizmatlari davlat yer kadastridan hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, bino va inshootlar to'g'risidagi axborotlarni oladi.

6. Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari kadastr xizmati suv ob'ektlar mulkdorlari va foydalanuvchilaridan suv ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi, o'z hududlari doirasida kadastr ishini shakllantiradi, mansubligi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologik xizmati markaziga, O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasiga, Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi kadastr xizmatlariga beradi.

7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologik xizmati markazi, O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi, Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi kadastr xizmatlari so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan suv ob'ektlari bo'yicha axborotlarni olishi mumkin va zarur axborotlarni Davlat suv kadastrining hududiy markazlari va mahalliy organlari kadastr xizmatlariga yuborishi mumkin.

8. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan Suv ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Davlat suv kadastrini qanday ma'lumotlarni o'z ichiga oladi?
2. Davlat suv kadastrini qanday tartibda yuritiladi?
3. Hidrometeorologiya xizmati markazining Davlat suv kadastrini yuritish bo'yicha funksiyalari nimalardan iborat?
4. Davlat suv kadastrining ob'yekti?
5. Suv ob'yektlariga nimalar kiradi?
6. Suv xo'jaligi ob'yektlari qaysilar?

4.3. Davlat o‘rmon kadastri

Davlat o‘rmon kadastri kadastr ob’ektlarining, geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda iqtisodiy bahosi to‘g‘risidagi yangilab boriladigan ishonchli axborotlar tizimidir.

Kadastr o‘rmonlarning himoyalanganlik toifasini aniqlash maqsadida, o‘rmonlardan oqilona foydalanishni, qo‘riqlashni, muhofaza qilishni va qayta tiklashni tashkil etish, davlat o‘rmon fondi yerlari

tuzilmasida ro‘y beradigan o‘zgarishlar hujjatlarini yuritish va nazorat qilishning yagona tartibini belgilash uchun yuritiladi.

O‘zbekiston Respublikasi hududida joylashgan barcha o‘rmonlar o‘rmon kadastrining ob’ektlari hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi huzuridagi O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi kadastrni yuritish bo‘yicha vakolatli organ hisoblanadi.

Davlat o‘rmon kadastri o‘rmon munosabatlarini tartibga solish, o‘rmonlarni qo‘riqlash, muhofaza qilish, ulardan oqilona foydalanish va ularni qayta tiklashni tashkil etish maqsadida davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni o‘rmonlar to‘g‘risidagi ishonchli kadastr axborotlari bilan ta’minlash uchun mo‘ljallangan.

Quyidagilar Davlat o‘rmon kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O‘zbekiston Respublikasi hududidagi barcha o‘rmonlarni to‘liq qamrab olish; makon koordinatlari yagona tizimini va yagona topografiya asosini qo‘llanish; o‘rmonlar to‘g‘risidagi kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi,

ko'rgazmaliligi va hujjatligi; kadastr axborotlarining qonun hujjatlarida belgilangan tartibda foydalanishga qulayligi.

Davlat o'rmon kadastrini ob'ektlariga taalluqli yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish vakolatli organlar tomonidan, ko'chmas mulkka huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi. Bunda o'rmon ob'ektlariga taalluqli yer uchastkalari to'g'risidagi yer-kadastr axborotlarida yerlarning maqsadli foydalanilishi bo'yicha tuzilmasi, yer uchastkalariga huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi (shu jumladan yerlardan foydalanishda servitutlarda belgilangan mavjud cheklashlar to'g'risidagi ma'lumotlar), yerlarning miqdori va sifati to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud bo'lishi kerak.

Binolar va inshootlar kadastridan o'rmon kadastriga beriladigan ob'ektlarga taalluqli binolar va inshootlar to'g'risidagi kadastr axborotlarida ulardan maqsadli foydalanilishi, huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi, asosiy miqdor va sifat tavsiflari to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud bo'lishi kerak.

Davlat o'rmon kadastrini yuritish ishlarini moliyalashtirish davlat byudjeti hisobiga amalga oshiriladi va o'rmon kadastrini bo'limi hamda O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi hududiy bo'linmalari (o'rmon xo'jaliklari) tomonidan amalga oshiriladi.

kadastrni yuritishni metodik ta'minlash O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi tomonidan amalga oshiriladi.

O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasining Davlat o'rmon kadastrini bo'limi:

Davlat o'rmon kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimini joriy etishni va uning faoliyatini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, ma'lumotlar bazasining to'g'ri to'ldirilishini nazorat qiladi; Davlat o'rmon kadastrini ob'ektlarining miqdor va sifat jihatidan holati, iqtisodiy bahosi to'g'risidagi joriy o'zgarishlarni to'playdi va tizimlashtiradi; Davlat o'rmon kadastrini ob'ektlarining kadastr daftarlarini yuritadi, tizimlashtirish va avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritish uchun ma'lumotlar bazasini to'ldiradi; Davlat o'rmon kadastrini yangi ob'ektlarini hisobga qo'yadi, ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash

axborotlarini to'playdi; kadastr axborotlarini tizimlashtiradi va ularni Davlat o'rmon kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritadi; kadastrni yangi ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini nazorat qiladi;

Kadastrni ob'ektlarining holati va ulardan foydalanish to'g'risidagi hisobotni Davlat kadastrlari yagona tizimiga har yili, belgilangan tartibda taqdim etadi.

O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatadigan Davlat o'rmon kadastrni ob'ektlarining mulkdorlari, shuningdek boshqa huquqlar egalari O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasining vakolatli bo'limiga kadastrni ob'ektlarining geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda bahosi to'g'risidagi axborotlarni, shuningdek ularning holatidagi joriy o'zgarishlar to'g'risidagi axborotlarni taqdim etishi shart.

Davlat o'rmon kadastrini yuritish kadastrni ob'ektlarining barcha turlarini ro'yxatlashni, ularning miqdor va sifat tavsiflarini, iqtisodiy bahosini hisobga olishni, shuningdek kadastrni axborotlarini to'plash, tahlil qilish, ishlash, tizimlashtirish, saqlash, yangilash va qonun hujjatlarida belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga berishni o'z ichiga oladi.

Davlat o'rmon kadastrni ob'ektlari ro'yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini va iqtisodiy bahosini hisobga olish uchun asos hisoblanadi.

Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi, ularning tarkibi tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har bir ob'ekt uchun pasport tuziladi.

Kadastrni ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarida kelgusida ro'y beradigan o'zgarishlar joriy hisobga olishda qayd etiladi.

Davlat o'rmon kadastrni ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflari hisobi ularning iqtisodiy, texnologik, biologik va ekologik belgilari bo'yicha tasnifini o'z ichiga oladi, ularning tarkibi kadastrni yuritish bo'yicha normativ hujjatlarda belgilanadi.

Davlat o'rmon kadastrni ob'ektlarining miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi tomonidan "Davyergeodezkadastr"

qo‘mitasi bilan kelishgan holda, kadastr axborotlarini taqdim etishning texnik parametrlari va formatlari ishlab chiqiladi.

Davlat o‘rmon kadastr ob‘ektlarini iqtisodiy baholash soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun har qaysi ob‘ekt qiymatini aniqlash maqsadida amalga oshiriladi.

Davlat o‘rmon kadastr ob‘ektlari to‘g‘risidagi kadastr axborotlarining ishonchliligi uchun O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi tarkibiy va hududiy bo‘linmalarining Davlat o‘rmon kadastrini yuritishga mas‘ul rahbarlari javob beradilar.

Davlat o‘rmon kadastrini yuritish:

1. O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasining vakolatli bo‘linmasi Davlat o‘rmon kadastr ob‘ektlari bo‘yicha kadastr axborotlarini to‘playdi.
2. O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasining vakolatli bo‘linmasi yer kadastridan hamda binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, binolar va inshootlar to‘g‘risidagi axborotlarni oladi va davlat kadastrlari yagona tizimi ma‘lumotlar bazasiga beradi.
3. O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasining vakolatli bo‘linmasi so‘rovga ko‘ra Davlat kadastrlari yagona tizimi ma‘lumotlar bazasidan Davlat o‘rmon kadastr bo‘yicha axborotlar olishi mumkin.
4. Davlat kadastrlari yagona tizimidan foydalanuvchilar so‘rovga ko‘ra uni ma‘lumotlar bazasidan belgilangan tartibda Davlat o‘rmon kadastr bo‘yicha kadastr axborotlari olishi mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Davlat o‘rmon kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Davlat o‘rmon kadastr ob‘ekti?
3. Davlat o‘rmon kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Davlat o‘rmon kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Davlat o‘rmon kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

4.4. O‘simlik dunyosi ob’ektlari davlat kadastr

O‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastr yovvoyi o‘simliklar turlari tarkibi, soni, geografik tarqalishi, miqdoriy va sifat tavsifi, ulardan fodalanish, iqtisodiy baholash, ular o‘sadigan muhitning tavsifi to‘g‘risidagi uzluksiz yangilanib turadigan axborot tizimi.

Kadastr foydalaniladigan, mintaqadagi ekologik muhitga ta‘sir ko‘rsatadigan yoki kamyob

va turi yo‘qolib ketish xavfi bo‘lgan yovvoyi holda o‘sovchi ildizli o‘simliklar va qo‘ziqorinlarning hamma turlarini hisobga oladi.

Bu kadastrni yurituvchilar, o‘simlik dunyosidan foydalanuvchi yuridik shaxslar: qishloq xo‘jaligida band bo‘lgan yerlarda qishloq xo‘jaligi korxonalari, muassasalar va tashkilotlar; davlat o‘rmon fondi yerlarida o‘rmon xo‘jaligi korxonalari; zahira yerlarda korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, joylardagi davlat hokimiyatining vakolatli organlari o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib borayotgan, dorivor oziqbop va manzarali turlari bo‘yicha respublikaning butun hududida O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi o‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastr sub’ektlari hisoblanadilar.

Kadastr davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni kadastr axboroti bilan ta‘minlashga mo‘ljallanilgan.

Quyidagilar o‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastrini asosiy prinsiplari hisoblanadi: respublikaning butun hududida o‘simlik dunyosining barcha ob’ektlarini davlat kadastr bilan qamrab olish; axborotni to‘plash, qayta ishlash texnologiyasi va taqdim etish usulining yagonaligi; davlat kadastrini yuritishni markazlashtirilgan tartibda boshqarish; Davlat kadastrlari yagona tizimi talablarini ta‘minlash; kadastr axborotini to‘ldirish va yangilashning ishonchiligi va uzluksizligi.

O‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastrini yuritish ob’ektlarni ro‘yxatga olish, ular sonini aniqlash va ulardan foydalanish sifatini, ob’ektlarin iqtisodiy baholashni, kadastr axborotini tizimlashtirishni, saqlashni, yangilashni va uni manfaatdor foydalanuvchilarga tegishli shakllarda va hajmlarda belgilangan tartibda tezkor berishni o‘z ichiga oladi.

Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari kadastr axborotidan bepul manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar qonun hujjatlarida belgilangan miqdorda haq to‘lab foydalanadilar.

Kadastrni yuritish byudjet mablag‘lari hisobiga amalga oshiriladi. O‘zbekiston Respublikasi o‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastrida quyidagi guruhlariga birlashtirilgan yovvoyi o‘simliklarning har bir turi bo‘yicha ma’lumotlar bo‘lishi kerak: yovvoyi holda o‘sadigan dorivor va manzarali, shuningdek, oziq-ovqat sifatida foydalaniladigan o‘simliklar; texnik maqsadlarda foydalaniladigan yovvoyi o‘simliklar; tabiiy yaylovlar va pichanzorlardagi o‘simliklar; yovvoyi o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostida turgan turlari.

Kadastr ob’ektlarining har bir guruhida quyidagi ma’lumotlar mavjud bo‘lishi kerak: ob’ektlar guruhlarining maqomi; o‘simliklar dunyosi (yaylovlarning turlari); keng tarqalishi (hududiy taqsimlanishi); mahsuldorligi; iqtisodiy baholanishi; foydalanilishi.

O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tomonidan ishlab chiqilgan "O‘zbekiston oliy o‘simliklarining ta’rifnomasi", shuningdek dalani tekshirish ma’lumotlari o‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastrini tuzish uchun axborot manbai hisoblanadi.

O‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastrini kadastr axboroti uzluksiz yangilashini ta’minlovchi axborotning asosiy va joriy turlarni o‘z ichiga oladi.

Asosiy (birlamchi) turini yuritishda ob’ektlar birlamchi ro‘yxatdan o‘tkaziladi (xatlanadi). Joriy turda asosiy tur o‘tkazilgandan keyin yuz bergan barcha keyingi o‘zgartirishlar qayd etiladi va kadastrga kiritiladi.

Ro'yxatdan o'tkazish, hisobga olish va baholash axboroti o'simliklar dunyosi to'g'risidagi jami kadastr axboroti bo'lib, uni alifbo-raqamli (matnlar, jadvallar) va chizma (haritalar, sxemalar) shakllarida, an'anaviy va avtomatlashtirilgan variantlarda taqdim etiladi.

O'simlik dunyosi ob'ektlarining davlat kadastr Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan quyidagi ma'muriy-hududiy darajalarda: birlamchi darajada o'simlik dunyosi ob'ektlarining davlat kadastr sub'ektlarining vakolatli shaxslari tomonidan; mintaqaviy darajada Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining kadastr xizmati va tabiatni muhofaza qilish viloyat qo'mitalarining vakolatli shaxslari tomonidan;

respublika darajasida O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining kadastr xizmati tomonidan yuritiladi.

Kadastr sub'ektlari darajasida vakolatli shaxslar: yovvoyi holda o'suvchi o'simliklarni ro'yxatga oladi, ularning soni, sifati va bahosi to'g'risidagi axborotni yig'adi, kadastr kitobini yuritadi, o'simliklarning turlar bo'yicha tarqalishining kadastr rejasini tuzadi va mintaqaviy darajada zarur kadastr axborotini beradi.

Mintaqaviy darajada vakolatli shaxslar kadastrini yuritishda sub'ektlarga uslubiy yordam ko'rsatadi, tushayotgan axborotni tahlil qiladi, taqdim etilgan ma'lumotlarning ishonchligini baholaydi, Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar bo'yicha yovvoyi o'simliklarning ro'yxatini va yovvoyi o'simliklarning turlar bo'yicha joylashishi hududiy sxemalarini tuzadi, xisobotlar tuzadi hamda ularni har yili 1 martgacha belgilangan shaklda Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasiga taqdim etadi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining kadastr xizmati respublika darajasida: o'simlik dunyosi ob'ektlarining davlat kadastrini yuritilishini muvofiqlashtiradi; me'yoriy-uslubiy hujjatlarni ishlab chiqadi; kadastr yuritilishi ustidan nazorat qiladi; viloyat kadastr hisobotlarini tizimlashtiradi; kadastr xizmatlarini moddiy-texnik ta'minlaydi; o'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimini ishlab chiqadi;

manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarning kadastr materiallaridan foydalanishi tartibi va shartlarini belgilaydi;

zarur kadastr axborotini Davlat kadastrlarining yagona tizimiga beradi.

O‘simlik dunyosi ob’ektlarini davlat hisobga olish: yovvoyi holda o‘sovchi dorivor va manzarali, oziq-ovqat maqsadida foydalaniladigan o‘simliklar bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi hamda Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi huzuridagi O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi tomonidan; texnik maqsadlarda foydalaniladigan yovvoyi o‘simliklar bo‘yicha "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi tomonidan; yovvoyi o‘simliklarning kamyob va yo‘qolib ketish xavfi ostida turgan turlari bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tomonidan yuritiladi.

O‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat hisobini yurituvchi vazirliklar va idoralar o‘simlik dunyosi ob’ektlarining davlat kadastr bo‘yicha zarur axborotni Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan belgilangan shaklda, hajmda va muddatlarda qo‘mitaga taqdim etadilar.

Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi 2001 yildan boshlab har yili o‘simlik dunyosi ob’ektlarining zarur axborotni hisobot yilidan keyingi yilning 1 aprelgacha Davlat kadastrlarining yagona tizimiga taqdim etadi. Kadastr ma’lumotlarini Davlat kadastrlarining yagona tizimiga taqdim etish shakli Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan tasdiqlanadi va "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi bilan kelishiladi.

O‘simlik dunyosining ishlab chiqiladigan kadastr axboroti ishonchiligi uchun Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati, o‘simliklarning davlat tomonidan hisobga olinishi yurituvchi vazirliklar va idoralarning vakolatli shaxslari qonun hujjatlariga muvofiq javob beradilar.

O‘simlik dunyosi ob’ektlari davlat kadastrini

yuritish:

1. Birlamchi darajada o‘simliklar dunyosining davlat kadastr sub’ektlari vakolatli shaxslari yovvoyi holda o‘sadigan dorivor va manzarali, shuningdek, oziq-ovqat sifatida foydalaniladigan o‘simliklar; texnik maqsadlarda

foydalaniladigan yovvoyi o'simliklar; tabiiy yaylovlar va pichanzorlardagi o'simliklar; yovvoyi o'simliklarning kamyob va yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlari to'g'risida hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi va Qoraqalpoqiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining kadastr xizmati, tabiatni muhofaza qilish viloyat qo'mitalarining vakolatli shaxslarga taqdim etadi ular hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini umumlashtiradilar va "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradilar.

2. Vakolatli tashkilotlar - Respublika darajasida O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi kadastr xizmati so'rovi bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

3. Foydalanuvchilar so'rov bo'yicha DKYAT ma'lumotlar bazasidan kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrining ob'ekti?
3. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrining yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrining qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. O'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

4.5. Hayvonot dunyosining davlat kadastrini

Hayvonot dunyosining davlat kadastrini yovvoyi hayvonlar soni, ularning geografik tarqalishi, miqdoriy va sifat tavsiflari, ulardan foydalanish hamda ularni iqtisodiy baholash to'g'risidagi uzluksiz

yangilanadigan axborot tizimi.

Tabiiy erkin holda yashovchi yovvoyi hayvonlar: sut emizuvchilar, parrandalar, sudralib yurivchi hayvonlar, ham suvda, ham quruqlikda yashovchi hayvonlar, baliqlar, umrtqasizlar hayvonot dunyosining davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi. Davlat kadastrini yurituvchi organlar, ov qilish va baliq ovlash xo'jaligini yurituvchi, xayvonlarni tabiiy muhitdan ajratib olib hamda ajratib olmasdan ilmiy, madaniy-ma'rifiy, o'quv va tayyorlash maqsadlarida hayvonot dunyosidan foydalanuvchi yuridik shaxslar hayvonot dunyosi davlat kadastrining sub'ektlari hisoblanadi.

Quyidagilar kadastrni yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: respublikaning butun hududida hayvonlarning barcha turlari yoki kichik turlarining imkoni boricha ko'p sonini qamrab olish; axborotni to'plash, qayta ishlash texnologiyasi va taqdim etish metodikasining yagonaligi; Davlat kadastrlari yagona tizimi talablarini ta'minlash; kadastr axborotini to'ldirish va yangilashning ishonchliligi va uzluksizligi; davlat kadastrini yuritishni markazlashtirilgan tartibda boshqarish.

Hayvonot dunyosining davlat kadastrini ob'ektlarni: ro'yxatdan o'tkazishni, ular sonini hisobga olish va foydalanish sifatini, iqtisodiy baholashni, kadastr axborotini tizimlashtirishni, saqlashni, yangilashni va uni manfaatdor foydalanuvchilarga tegishli shakllarda va hajmlarda belgilangan tartibda tezkor berishni o'z ichiga oladi.

Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari kadastr axborotidan bepul foydalanadilar, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslar qonun hujjatlarida belgilangan miqdorlarda haq to'lab foydalanadilar. Kadastrni yuritish davlat byudjeti mablag'lari hisobiga amalga oshiriladi. Hayvonot dunyosini davlat tomonidan hisobga olishni va davlat kadastrini yurituvchi barcha tashkilotlar mablaq bilan ta'minlanishi kerak.

O'zbekiston Respublikasining hayvonot dunyosini davlat kadastrida yovvoyi hayvonlarning har bir turi (kichik turi) bo'yicha ma'lumotlar mavjud bo'ladi. Yovvoyi hayvonlar turlari quyidagi guruhlariga birlashtiriladi:

- a) Qizil kitobga kiritilgan hayvonlarning kamyob va yo‘qolib ketayotgan turlari;
- b) muhofaza qilinadigan tabiiy hududlardagi hayvonlar turlari;
- v) ovlanadigan hayvonlar turlari;
- g) baliqlar;
- d) qishloq xo‘jaligi zararkunandalari bo‘lgan hayvonlar;
- e) o‘rmon xo‘jaligi zararkunandalari bo‘lgan hayvonlar;
- j) odam va hayvonlarning alohida xavfli yuqumli kasalliklarini tarqatuvchi hayvonlar;
- z) hayvonlarning boshqa turlari.

Turlar (kichik turlar)ning har bir guruhida quyidagi ma’lumotlar mavjud bo‘lishi kerak: tur (kichik tur)ning maqomi; tarqalishi (hududlar bo‘yicha taqsimlanishi); soni; biologiyasi va tur (kichik tur)ning ommaviylashuvi; foydalanilishi; iqtisodiy baholanishi.

O‘zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan tasdiqlangan Nizomga muvofiq yuritiladigan "O‘zbekiston Respublikasi hayvonlarining genetik fondi kitobi" kadastrni tuzish uchun axborot manbai hisoblanadi.

Hayvonot dunyosining davlat kadastrini kadastr axborotini uzluksiz yangilashni ta’minlovchi asosiy (birlamchi) va joriy turlarni o‘z ichiga oladi. Hayvonot dunyosining davlat kadastrini asosiy (birlamchi) turini yuritishda ob’ektlar birlamchi ro‘yxatdan o‘tkaziladi (xatlanadi). Joriy turda asosiy tur o‘tkazilgandan keyin yuz bergan barcha o‘zgartirishlar qayd etiladi va kadastrga kiritiladi.

Ro‘yxatdan o‘tkazish, hisobga olish va baholash axboroti hayvonot dunyosi to‘g‘risidagi jami kadastr axborotini tashkil etadi. Ushbu axborot harf-raqamli (matnlar, jadvallar) va chiziqli (haritalar, sxemalar) shakllarida, an’anaviy va avtomatlashtirilgan variantlarda taqdim etiladi.

Hayvonot dunyosining davlat kadastrini Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi yuritadi. O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi hayvonot dunyosining davlat kadastrini yuritish bo‘yicha maslahat organi hisoblanadi.

Hayvonot dunyosining davlat kadastr Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan quyidagi ma‘muriy-hududiy darajalarda: birlamchi darajada hayvonot dunyosining davlat kadastr sub‘ektlari vakolatli shaxslari tomonidan; mintaqaviy darajada Qoraqalpoqiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati, tabiatni muhofaza qilish viloyat qo‘mitalarining vakolatli shaxslari tomonidan; respublika darajasida O‘zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati tomonidan yuritiladi.

Yovvoyi hayvonlarni ro‘yxatdan o‘tkazish, ular to‘g‘risidagi miqdoriy va sifat axborotni to‘plash, kadastr daftarini yuritish, kadastr haritalarini tuzish va mintaqaviy darajaga zarur axborotni berish sub‘ektlar darajasidagi davlat kadastrining funksiyalari hisoblanadi.

Mintaqaviy darajada vakolatli shaxslar kadastrni yuritishda sub‘ektlarga uslubiy yordam ko‘rsatadi, tushadigan axborotni tahlil qiladi, taqdim etilgan ma‘lumotlarning ishonchliligini baholaydi, Qoraqalpoqiston Respublikasi va viloyatlar bo‘yicha yovvoyi hayvonlar ro‘yxatini, yovvoyi hayvonlarning turlar bo‘yicha joylashishi hududiy sxemalarini va hisobotini tuzadi hamda ularni har yili 1 martgacha belgilangan shaklda Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasiga taqdim etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi kadastr xizmati respublika darajasida: hayvonot dunyosining davlat kadastrni yuritilishini muvofiqlashtiradi; me‘yoriy-uslubiy hujjatlarni ishlab chiqadi; kadastr yuritilishi ustidan nazorat qiladi; viloyat kadastr xizmatlari hisobotlarini tizimlashtiradi; hayvonot dunyosining davlat kadastr bo‘yicha yillik hisobotni tuzadi; kadastr xizmatlarini moddiy-texnik ta‘minlaydi; hayvonot dunyosi davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimini ishlab chiqadi; manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarning kadastr materiallaridan foydalanishi tartibi va shartlarini belgilaydi; zarur kadastr axborotini Davlat kadastrlari yagona tizimiga beradi.

Hayvonlarni davlat tomonidan hisobga olish hamda ulardan foydalanish miqdorini aniqlash bo‘yicha hujjatlarni olib boruvchilar: hayvonlar turlarini Qizil

kitobga kiritish bo'yicha ilmiy tadqiqot tashkilotlari, o'quv yurtlari va boshqa idoralar, davlat qo'riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog'lar, zakazniklar va pitomniklar, davlat biosfera rezervatlari ishtirokida Fanlar akademiyasi tomonidan; belgilangan tartibda ov qilish va sanoat ob'ektlariga kiritilgan hayvonlar bo'yicha Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi huzuridagi O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi, "O'zbekbaliqovlash" uyushmasi, ov qilish xo'jaligini yurituvchi boshqa tashkilotlar tomonidan; hisobga olinishi va hayvonot dunyosi davlat kadastriga kiritilishi kerak bo'lgan hayvonlarning barcha turlari (kichik turlari) bo'yicha, davlat qo'riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog'lar, zakazniklar va pitomniklar, davlat biosfera rezervatlari hududida tegishli ravishda, idoraviy bo'ysunishidan qat'iy nazar, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy boqlar, zakazniklar va pitomniklar, davlat biosfera rezervatlari tomonidan; baliqlarning sanoat turlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan; alohida xavfli yuqumli kasalliklarni tarqatuvchi hayvonlar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Soqliqni saqlash vazirligining karantinli va alohida xavfli yuqumli kasalliklarning oldini olish respublika markazi tomonidan; qishloq xo'jaligi zararkunandalari bo'lgan hayvonlar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi tomonidan; o'rmon xo'jaligi zarurkunandalari bo'lgan hayvonlar bo'yicha Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi huzuridagi O'rmon xo'jaligi bosh boshqarmasi tomonidan; yuqorida ko'rsatilmagan hayvonlarning qolgan turlari (guruhleri) bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi tomonidan yuritiladi.

Hayvonlarning davlat ro'yxatini va ulardan foydalanish hajmi hisobini yurituvchi vazirliklar va idoralar hayvonot dunyosining davlat kadastrini bo'yicha zarur axborotni Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan belgilangan shaklda, hajmda va muddatlarda Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasiga bepul taqdim etadilar.

Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi har yili hayvonot dunyosining davlat kadastrini bo'yicha zarur axborotni hisobot yilidan keyingi yilning 1 apreliyigacha Davlat kadastrlari yagona tizimiga taqdim etishi kerak. Uning shakli

Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan tasdiqlanadi va "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasi bilan kelishiladi.

Hayvonot dunyosining ishlab chiqiladigan kadastr axboroti ishonchliligi uchun Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati, hayvonlarning davlat tomonidan hisobga olinishi yurituvchi vazirliklar va idoralarning vakolatli shaxslari qonun hujjatlariga muvofiq javob beradilar.

Hayvonot dunyosi davlat kadastrini yuritish:

1. Birlamchi darajada hayvonot dunyosining davlat kadastr sub’ektlari vakolatli shaxslari Tabiiy erkin holda yashovchi yovvoyi hayvonlar: sut emizuvchilar, parrandalar, sudralib yurivchi hayvonlar, ham suvda, ham quruqlikda yashovchi hayvonlar, baliqlar, umrtqasizlar hayvonot dunyosi to‘g‘risida hududlar bo‘yicha kadastr axborotlarini to‘playdi va Qoraqalpoqiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati, tabiatni muhofaza qilish viloyat qo‘mitalarining vakolatli shaxslarga taqdim etadi.

2. Mintaqaviy darajada Qoraqalpoqiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining kadastr xizmati, tabiatni muhofaza qilish viloyat qo‘mitalarining vakolatli shaxslari hududlar bo‘yicha kadastr axborotlarini umumlashtiradilar va "Davyergeodezkadastr" qo‘mitasining DKYAT ma’lumotlar bazasiga beradi.

3. Vakolatli tashkilotlar - Respublika darajasida O‘zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi kadastr xizmati so‘rov bo‘yicha hayvonot dunyosi to‘g‘risida hududlar bo‘yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

4. Foydalanuvchilar so‘rov bo‘yicha DKYAT ma’lumotlar bazasidan hududlar bo‘yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Hayvonot dunyosi davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Hayvonot dunyosi davlat kadastrining ob’ekti?
3. Hayvonot dunyosi davlat kadastrining yuritishning asosiy prinsiplari ?

4. Hayvonot dunyosi davlat kadastri qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?

5. Hayvonot dunyosi davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

4.6. Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastri

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastri - bu chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarini, geografik holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda iqtisodiy bahosi to'g'risidagi yangilab boriladigan ishonchli axborotlar tizimidir.

Ushbu kadastr Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi

va O'zbekiston Respublikasining butun hududida chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari to'g'risidagi axborotlarni to'plash, ishlash, saqlash va tahlil qilishni ta'minlash maqsadida yuritiladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat

kadastrini yuritish chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarining barcha turlarini ro'yxatga olishni, ob'ektlarning miqdor va sifat tavsiflarini, iqtisodiy bahosini, shuningdek kadastr axborotlarini to'plash, tahlil qilish, ishlash, tizimlashtirish, saqlash, yangilash va qonun hujjatlarida belgilangan tartibda manfaatdor foydalanuvchilarga berishni o'z ichiga oladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish uchun maxsus ajratilgan va uskunalangan joylar: sanoat yoki maishiy chiqindilar poligonlari, xavfli chiqindilarni ko'mish joylari, chiqindixonalar, kul-shlak tashlash joylari, foydalanib bo'lingandan keyin ko'mib tashlanadigan shlam to'plash joylari ushbu davlat kadastri ob'ektlari hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritish

bo'yicha vakolatli organ hisoblanadi. Bu kadastr davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari to'g'risidagi ishonchli kadastr axborotlari bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Quyidagilar Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: O'zbekiston Respublikasi butun hududidagi chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarini to'liq qamrab olish; makon koordinatlari yagona tizimini va yagona topografik asosni qo'llanishi; barcha ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatligi; kadastr axborotlarining qonun hujjatlarida belgilangan tartibda foydalanishga qulayligi; Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritish chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarini xatlovdan o'tkazish, hisobga olish, baholash yo'li bilan ta'minlanadi va Davlat yer kadastrini hamda Binolar va inshootlar davlat kadastrini axborotlaridan majburiy ravishda foydalanishni nazarda tutadi. Kadastr ob'ektlariga taalluqli bo'lgan yer uchastkalari, binolar va inshootlarga bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazish vakolatli organlar tomonidan, ko'chmas mulkka huquqlarni ro'yxatdan o'tkazish uchun qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga oshiriladi.

Davlat yer kadastridan Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastriga beriladigan yer uchastkalari to'g'risidagi yer-kadastr axborotida maqsadli foydalanilishi bo'yicha yerlarning tuzilmasi, yer uchastkalariga huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi (shu jumladan yerlardan foydalanishda belgilangan servitutlardagi mavjud cheklashlar va zo'riqishlar to'g'risidagi ma'lumotlar), yerlarning miqdori va sifati to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud bo'lishi kerak.

Binolar va inshootlar davlat kadastridan Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastriga beriladigan ushbu kadastr ob'ektlariga taalluqli binolar va inshootlar to'g'risidagi kadastr axborotlarida ulardan maqsadli

foydalanilishi, huquqlarning davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi, asosiy miqdor va sifat tavsiflari to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud bo'lishi kerak, kadastrni yuritish qog'oz va yoki elektron manbalarda amalga oshiriladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari to'g'risidagi tizimlashtirilgan kadastr axborotlari belgilangan tartibda Davlat kadastrlari yagona tizimiga beriladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritish Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining quyidagi tarkibiy bo'linmalari: respublika darajasida - Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining yer-suv resurslari bosh boshqarmasi; hududiy darajada - Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish qo'mitalari tomonidan amalga oshiriladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritishni metodik ta'minlash Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi Yer-suv resurslari bosh boshqarmasi tomonidan amalga oshiriladi.

Kadastrning avtomatlashtirilgan axborot tizimini joriy etishni va uning faoliyatini ta'minlaydi; ma'lumotlar bazasi tuzilmasini ishlab chiqadi, ularni Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining tarkibiy bo'linmalariga berishni amalga oshiradi, ma'lumotlar bazasining to'g'ri to'ldirilishini nazorat qiladi; kadastr xodimlarini kadastrni avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan ishlashga o'qitishni tashkil qiladi; kadastr axborotlarini tizimlashtiradi va ularni kadastrning avtomatlashtirilgan axborotlar tizimiga kiritadi; kadastr yangi ob'ektlari to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini to'plashni nazorat qiladi; kadastr axborotlarini Davlat kadastrlari yagona tizimiga tezkorlik bilan berilishini amalga oshiradi; kadastr ob'ektlariholati va ulardan foydalanish to'g'risidagi hisobotni Davlat kadastrlari yagona tizimiga har yili belgilangan tartibda taqdim etadi.

Qoraqalpog'iston Respublikasi viloyatlar va Toshkent shahar davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitalari: Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrni ob'ektlarining miqdor va sifat holatidagi joriy o'zgarishlar, ularning

atrof-muhitni, iqtisodiy bahosiga ta'siri to'g'risidagi axborotlarni to'playdilar; kadastr ob'ektlarining kadastr daftarlarini yuritadilar, ma'lumotlar bazasini to'ldiradilar va ularni tizimlashtirish va Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborotlar tizimiga kiritish uchun Yer-suv resurslari bosh boshqarmasiga beradilar; kadastr yangi ob'ektlarini hisobga qo'yadilar, shuningdek ular to'g'risidagi hisobga olish va baholash axborotlarini to'playdilar.

Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tizimidan tashqarida faoliyat ko'rsatuvchi, chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari mulkdorlari, shuningdek boshqa huquqlar egalari Yer-suv resurslari bosh boshqarmasiga kadastr ob'ektlarining jug'rofiy holati, huquqiy maqomi, miqdor va sifat tavsiflari hamda bahosi to'g'risidagi, shuningdek ularning holatidagi joriy o'zgarishlar to'g'risidagi axborotlarni taqdim etishi shart.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari ro'yxati ularning miqdor va sifat tavsiflarini va iqtisodiy bahosini hisobga olish uchun asos hisoblanadi. Bu ro'yxatga chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarining barcha turlari kiritilishi kerak. Bunda asosiy ko'rsatkichlar qayd etiladi, ularning tarkibi tegishli normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxat natijalari bo'yicha har bir ob'ekt uchun pasport tuziladi.

Miqdor va sifat tavsiflarining asosiy hisobi chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilishning hisobga qo'yish vaqtida foydalanishga topshirilgan va faoliyat ko'rsatayotgan har qaysi joyi bo'yicha amalga oshiriladi.

Chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylarining miqdor va sifat tavsiflari hisobi ularning iqtisodiy, texnologik, biologik va ekologik belgilari bo'yicha tasnifini o'z ichiga oladi, ularning tarkibi va davlat kadastrini yuritish bo'yicha normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Bu joylarni miqdor va sifat tavsiflarini hisobga olish uchun Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda kadastr axborotlarini taqdim etishning texnik parametrlari va formatlari ishlab chiqiladi.

Hisobga olish axboroti kadastr daftariga yoziladi va davlat kadastrining avtomatlashtirilgan axborot tizimiga kiritiladi. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylarini iqtisodiy baholash chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish soliq solish, xususiylashtirish va boshqa maqsadlar uchun har bir joyning holatini, qiymatini aniqlash maqsadida amalga oshiriladi. Iqtisodiy baholash qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ularning o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi.

Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari to‘g‘risidagi kadastr axborotlarining ishonchliligi uchun yer-suv resurslari bosh boshqarmasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish qo‘mitalarining Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritishni amalga oshiruvchi rahbarlari javob beradilar.

Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritish:

1. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari mulkdorlari, shuningdek boshqa huquqlarning egalari chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari bo‘yicha kadastr axborotlarini Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitalarining vakolatli bo‘linmalariga taqdim etadilar.

2. Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitalarining vakolatli bo‘linmalari mulkdorlardan va ushbu ob‘ektlarga boshqa huquqlar egalariidan chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari to‘g‘risidagi kadastr axborotlarini to‘playdilar, kadastr yig‘majildlarini shakllantiradilar va ularni Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining vakolatli bo‘linmasiga beradilar.

3. Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining vakolatli bo‘linmasi Davlat yer kadastridan hamda Binolar va inshootlar davlat kadastridan yer uchastkalari, binolar va inshootlar to‘g‘risidagi axborotlarni oladi.

4. Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining vakolatli bo‘linmasi ob‘ekt (chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari) ChKUJDKga kiritilgandan keyin kadastr axborotlarini DKYAT ma‘lumotlar bazasiga beradi.

5. Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining vakolatli bo‘linmasi so‘rov bo‘yicha DKYAT ma‘lumotlar bazasidan chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari to‘g‘risidagi axborotlarni olishi mumkin.

6. Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasining vakolatli bo‘linmasi chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari ob‘ektlari bo‘yicha zarur axborotlarni Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitalarining vakolatli bo‘linmalariga yuboradi.

7. DKYATdan foydalanuvchilar so‘rovga ko‘ra DKYAT va ChKUJDK ma‘lumotlar bazasidan chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari bo‘yicha kadastr axborotlarini belgilangan tartibda olishi mumkin.

Mustaqil o‘rganish uchun savollar:

1. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrini yuritishdan maqsad?

2. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrining ob‘ekti?

3. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrining yuritishning asosiy prinsiplari ?

4. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastri qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?

5. Chiqindilarni ko‘mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

5-BOB. TABIIY HUDUDLAR GURUHIGA KIRUVCHI DAVLAT KADASTRLARI VA ULARNI YURITISH XUSUSIYATLARI

- 5.1. Hududlar davlat kadastrini
- 5.2. Ko'riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastrini
- 5.3. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini
- 5.4. Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini

5.1. Hududlar davlat kadastrini

O'zbekiston Respublikasining ma'muriy-hududiy birliklari: Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar, Toshkent shahri va tumanlar (shaharlar) davlat kadastrini yuritiladigan hududlar hisoblanadi. Ayrim hollarda davlat kadastrini yuritiladigan hududlar bo'lib iqtisodiy mintaqa yoki erkin iqtisodiy zona va boshqalar bo'lishi mumkin.

Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiruvchi barcha davlat kadastrlarining ob'ektlari, muayyan hududda joylashgan sanoat, transport, sog'liqni saqlash, ta'lim, madaniyat, ijtimoiy soha, ma'muriy va boshqa ahamiyatga ega bo'lgan ob'ektlar, shuningdek ushbu ob'ektlar to'g'risidagi geofazoviy, statistik va boshqa zarur ma'lumotlar hamda ular joylashgan hududlar hududlarning davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastrini davlat qo'mitasi hududlar davlat kadastrini tashkil etish va yuritish bo'yicha maxsus vakolatli organ hisoblanadi.

Hududlar davlat kadastrini tuzish va yuritish ishlari O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti mablag'lari va qonun hujjatlari bilan taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobidan moliyalashtiriladi. Kadastr hududlarning tabiiy-resurs va xo'jalik salohiyati, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va ekologik holatini hisobga olish hamda baholash maqsadlarida tuziladi va yuritiladi. U davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, mahalliy davlat hokimiyati organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni hududiy rejalashtirish va hududlarni boshqarish sohasida qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan, hududlarning tabiiy-resurs va xo'jalik

salohiyati, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va ekologik holati to'g'risidagi kompleks, aniq axborot bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan.

Hududlar davlat kadastrini yuritish quyidagi tamoyillar asosida amalga oshiriladi: barcha darajadagi hududlarning davlat kadastrini yuritish metodologiyasining yagonaligi; hududlarni tabiiy-resurs va xo'jalik salohiyati, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va ekologik holatini to'liq qamrab olish; fazoviy koordinatalarning yagona tizimini va yagona kartografik asoslarini qo'llash; barcha ob'ektlar bo'yicha geofazoviy ma'lumotlarni shakllantirish metodologiyasining yagonaligi; hududlar davlat kadastrini axborot resurslarining dolzarbligi, to'g'riligi, to'liqligi, butligi, aniqligi, ravshanligi va hujjatlarga asoslanganligi; kadastr axborotining ochiqligi va undan hamma foydalanishi mumkinligi, uni olish, tarqatish va saqlashning qonuniyligi; yer kadastrini va boshqa davlat kadastrlarining axborot tizimlari hamda davlat axborot resurslarini tashkil qiluvchi reestrlar bilan o'zaro bog'langanligi; kadastr axborot resurslarini tuzish, yangilash, qayta ishlash, saqlash, taqdim qilish va ulardan foydalanishni ta'minlaydigan hududlar davlat kadastrining bazaviy sub'ektlari faoliyatini muvofiqlashtirish; kadastrni tuzish va yuritish ishlarini davlat yer kadastrini, DKYAT va Milliy geoaxborot tizimini tashkil etish va yuritish ishlari bilan muvofiqlashtirish.

Hududlar davlat kadastrini ma'lumotlarining kompleksligi, to'liqligi va to'g'riligi: hududiy rivojlanishni rejalashtirish va hududlarni boshqarish; aholi hayot faoliyatining xavfsiz muhitini shakllantirish; hududlarni tabiiy va texnogen tuzdagi favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish; hududlarda aholini, ishlab chiqarish ob'ektlarini va ishlab chiqarish kuchlarini bir xilda taqsimlash; atrof tabiiy muhitning ifloslanish darajasini pasaytirish; sanoat ob'ektlari va boshqa ob'ektlarning muhandislik-transport infratuzilmasi samarali va ishonchli faoliyat ko'rsatishi; hududlarni barqaror rivojlantirish maqsadida tabiiy resurslarni va alohida maqomga ega hududlarni, shu jumladan muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarni, tarixiy va qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlarni, suv resurslarini va o'rmonlarni muhofaza qilish hamda ulardan oqilona foydalanish; hududlarni

boshqarish va rivojlantirishni boshqa masalalari bo'yicha qarorlar qabul qilinishini ta'minlash.

Hududlarning davlat kadastrini tizimi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- 1) tashkiliy tuzilma;
- 2) texnik va dasturiy vositalar;
- 3) axborot resurslari;
- 4) metama'lumotlar bazalari;
- 5) geofazoviy ma'lumotlar servislari;
- 6) normativ-huquqiy hujjatlar, texnik reglamentlar va standartlar.

Hududlar davlat kadastrining tashkiliy tuzilmasi quyidagilar: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi, mahalliy davlat hokimiyati organlari (hududlarning davlat kadastrini axborotidan foydalanish); hududlarning davlat kadastrini tuzish va yuritish bo'yicha vakolatli organ sifatida «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi; Geodeziya va kartografiya milliy markazi, Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri, tumanlar (shaharlar) yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalarini; kadastr tizimida ro'yxatdan o'tkazilishi va hisobga olinishi lozim bo'lgan axborot resurslarini tuzish, yangilash, qayta ishlash, saqlash, taqdim etish va ulardan foydalanishni amalga oshiradigan davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, mulkchilikning barcha shakllaridagi xo'jalik yurituvchi sub'ektlar.

Hududlar davlat kadastrini umumdavlat (DKYAT va Milliy geoaxborot tizimi), Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri, tumanlar (shaharlar) darajasida yuritiladi.

Hududlarning davlat kadastrini tuzuvchi va yurituvchi «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tarkibiga kiruvchi korxonalar: respublika darajasida — Geodeziya va kartografiya milliy markazi; mintaqa, tuman va shahar darajalarida — tegishli hududiy yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalarini tomonidan amalga oshiriladi.

Hududlar davlat kadastrining tashkiliy tuzilmasiga o‘z vakolatlari doirasida axborot resurslarini taqdim etish uchun mas’ul bo‘lgan quyidagi bazaviy sub’ektlar kiradi:

1) O‘zbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo‘jaligi vazirligi — quyidagi ma’lumotlar uchun:

qishloq xo‘jaligiga mo‘ljallangan yerlardan foydalanish;

irrigatsiya tizimlari va inshootlari joylashishi va holati to‘g‘risidagi ma’lumotlar bo‘yicha;

gidrotexnika inshootlari davlat kadastri ma’lumotlari (kapitalligi III klassdan past gidrotexnika inshootlari bo‘yicha — inshootlarning mansubligi bo‘yicha);

vazirlik huzuridagi O‘rmon xo‘jaligi bosh boshqarmasi — davlat o‘rmon kadastri ma’lumotlari;

2) O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi — quyidagi ma’lumotlar bo‘yicha:

texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastri (portlash xavfi va yong‘in xavfi yuqori bo‘lgan zonalar (ob’ektlar) — bo‘lim) ma’lumotlari;

ichki ishlar organlarining hududiy bosh boshqarmalari, boshqarmalari va bo‘limlari, tayanch punktlari, yo‘l-patrul xizmati, yong‘in xavfsizligi xizmati postlarining va ichki ishlar organlari blok-postlarining joylashishi va ulanish ma’lumotlari;

3) O‘zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi quyidagilar bo‘yicha:

joydagi ob’ektlarning o‘zgarishiga sabab bo‘lgan tabiiy va texnogen tusdagi favqulodda vaziyatlar to‘g‘risidagi axborot;

texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastri (bo‘lim — xavfi yuqori bo‘lgan, odamlarni evakuatsiya qilish yoki ko‘chirishni talab qiladigan zonalar) ma’lumotlari;

4) O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi — moddiy madaniy meros ob’ektlari davlat kadastrı ma’lumotlari va ushbu ob’ektlarga xizmat ko‘rsatuvchi muassasalarning ulanish ma’lumotlari bo‘yicha;

5) O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi — quyidagi ma’lumotlar bo‘yicha:

texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar kadastrı (bo‘lim — kuchli ta’sir etuvchi zaharli kimyoviy moddalar, pestitsidlar, radioizotop mahsulotlar, radioaktiv moddalar va boshqa moddalarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ob’ektlari) ma’lumotlari;

sog‘liqni saqlash muassasalari: kasalxonalar, klinikalar, poliklinikalar, feldsherlik hamda jarohatlanish punktlari, dispansyerlar, dorixonalar va boshqalarning joylashishi hamda ulanish ma’lumotlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar;

6) O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi — maktabgacha hamda umumiy o‘rta ta’lim muassasalarining joylashishi va ulanish ma’lumotlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar bo‘yicha;

7) O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, tasarrufida oliy ta’lim muassasalari bo‘lgan vazirliklar va idoralar — idoraviy mansub oliy ta’lim muassasalarining joylashishi va ulanish ma’lumotlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar bo‘yicha;

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining O‘rta maxsus kasb-hunar ta’limi markazi — o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi muassasalarining joylashishi va ulanish ma’lumotlari bo‘yicha;

8) O‘zbekiston Respublikasi Aloqa, axborotlashtirish telekommunikatsiya texnologiyalari davlat qo‘mitasi — aloqa ob’ektlari davlat kadastrı ma’lumotlari bo‘yicha;

9) O‘zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo‘mitasi — quyidagi ma’lumotlar bo‘yicha:

Konlar, foydali qazilmalar va texnogen hosilalarning yuzaga chiqish hollari davlat kadastrı ma’lumotlari;

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri (bo'lim — xavfli geologik jarayonlarning yuzaga chiqish zonolari) ma'lumotlari;

10) O'zbekiston Respublikasi Davlat arxitektura va qurilish qo'mitasi — quyidagi ma'lumotlar bo'yicha:

davlat shaharsozlik kadastri ma'lumotlari;

qurilayotgan binolar va inshootlar to'g'risidagi ma'lumotlar;

11) O'zbekiston Respublikasi Tabiatni muhofaza qilish davlat qo'mitasi — quyidagi ma'lumotlar bo'yicha:

hayvonot dunyosi davlat kadastri ma'lumotlari;

o'simlik dunyosi ob'ektlari davlat kadastri ma'lumotlari;

chiqindilarni ko'mish va utilizatsiya qilish joylari davlat kadastri ma'lumotlari;

muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar davlat kadastri ma'lumotlari;

12) O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi — aholi soni to'g'risidagi statistik ma'lumotlar, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadigan Davlat statistika ishlari dasturi doirasida shakllanadigan tumanlar (shaharlar) bo'yicha alohida yillik statistik ko'rsatkichlar;

13) «Davyergeodezskadastr» qo'mitasi — quyidagi ma'lumotlar bo'yicha:

davlat yer kadastri ma'lumotlari;

binolar va inshootlar davlat kadastri ma'lumotlari;

kartografiya-geodeziya davlat kadastri ma'lumotlari;

14) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Hidrometeorologiya xizmati markazi — quyidagi ma'lumotlar bo'yicha:

davlat suv kadastri (yer usti suvlari, yer osti suvlari, suv resurslaridan foydalanish) ma'lumotlari;

tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri kadastri (bo'lim — gidrometeorologik hodisalar xavfi yuqori bo'lgan zonalar) ma'lumotlari;

15) O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi — quyidagi ma'lumotlar:

Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrı (bo‘lim — seysmik xavf yuqori bo‘lgan zonalar) ma‘lumotlari;

texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrı (bo‘lim — yadro fizikasi korxonalaridagi radiatsiya xavfi yuqori bo‘lgan zonalar) ma‘lumotlari;

16) O‘zbekiston Respublikasi «Sanoatgeokontexnazorat» davlat inspeksiyasi — texnogen xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrı (bo‘lim — ishlab chiqarish ob‘ektlarida, portlash-yong‘in xavfi va radiatsiya xavfi bo‘lgan ob‘ektlarda bo‘lishi mumkin bo‘lgan avariya holatlari xavfi yuqori bo‘lgan zonalar) ma‘lumotlari va texnogen xavf yuqori bo‘lgan ob‘ektlardan foydalanuvchi tashkilotlarning ulanish ma‘lumotlari bo‘yicha;

17) O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi «Davsuvxo‘jaliknazorat» davlat inspeksiyasi — gidrotexnika inshootlari davlat kadastrı (davlat mulkida bo‘lgan, shuningdek respublika va mintaqaviy suv xo‘jaligi va energetika tizimlariga kiradigan kapitalligi I, II, III klassli gidrotexnika inshootlari bo‘yicha) ma‘lumotlari;

18) «O‘zbekiston temir yo‘llari» davlat aksiyadorlik kompaniyasi — temir yo‘llar davlat kadastrı ma‘lumotlari;

19) «O‘zavtoyol» davlat aksiyadorlik kompaniyasi — avtomobil yo‘llari davlat kadastrı ma‘lumotlari bo‘yicha;

20) «O‘zbekenergo» davlat aksiyadorlik kompaniyasi — quyidagi ma‘lumotlar bo‘yicha:

energetika ob‘ektlari davlat kadastrı ma‘lumotlari;

gidrotexnika inshootlari davlat kadastrı (kapitalligi III klassdan past gidrotexnika inshootlari bo‘yicha — inshootlarning mansubligi bo‘yicha) ma‘lumotlari;

21) «O‘zbekneftgaz» milliy xolding kompaniyasi — yetkazib berish quvurlari davlat kadastrı ma‘lumotlari bo‘yicha.

Hududlar davlat kadastrı axborot tizimining texnik va dasturiy vositalariga hududlarning davlat kadastrı axborot resurslari ro‘yxatdan o‘tkazilishi, hisobga olinishi, saqlanishi, dolzarblashtirilishi va foydalanuvchilarga taqdim etilishini

ta'minlaydigan umumdavlat, mintaqaviy, tumanlar va shaharlar geoportallari hamda geoaxborot tizimlari tarmog'ini kiradi.

Kadastr tizimining axborot resurslari ma'lumotlarning umumlashtirilgan tarkibi va ularga kiritish uchun asoslar umumdavlat, mintaqaviy, tuman va shahar darajalaridagi axborot resurslaridan iborat bo'ladi.

Hududlar davlat kadastr axborot resurslarining tuzilmasi va batafsil mazmuni «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan o'z vakolatlari doirasida kadastr tizimi uchun axborot resurslari taqdim etilishi uchun mas'ul bo'lgan vazirliklar va idoralar bilan kelishgan holda belgilanadi. Kadastr metama'lumotlari axborot resurslari, shu jumladan hududning tarkibi, tuzilmasi, sifati, ayrim qismlari, geofazoviy ma'lumotlardan foydalanish shartlari va ularni tuzuvchilar to'g'risidagi ma'lumotnoma axborotni o'z ichiga oladi. Kadastr hujjatlari va geofazoviy ma'lumotlarning turiga qarab, metama'lumotlar boshqa ma'lumotnoma axborotni o'z ichiga olishi mumkin.

Metama'lumotlarning tartibga solingan to'plamlarini o'z ichiga oluvchi metama'lumotlar bazalari tegishli hududiy yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalarini tomonidan tuziladi hamda geofazoviy ma'lumotlar va axborot tizimlari servislarini qidirish, sifatini baholash, ulardan foydalanish shartlarini ta'minlash uchun geoportallar tarmog'ida joylashtiriladi.

Hududlar davlat kadastr tizimida quyidagi axborot tizimlari servislariga ega bo'lgan geoportallar tarmog'ini yaratiladi va unga xizmat ko'rsatiladi:

- 1) axborot tarmoqlarida geofazoviy ma'lumotlar to'plamlari va servislarini aniqlashni ta'minlaydigan qidirish servislarini;
- 2) geofazoviy ma'lumotlar to'plamlarini, geofazoviy ob'ektlarning tavsiflari to'g'risidagi axborotni va metama'lumotlar tarkibini ko'rib chiqish servislarini;
- 3) kadastr ma'lumotlariga bevosita kirishni yoki ulardan nusxalar olishni ta'minlaydigan kirish servislarini;

4) geofazoviy ma'lumotlar koordinatalarini bir koordinatalar tizimidan yoki kartografik proeksiyadan boshqasiga almashtirishni ta'minlaydigan almashtirish servislari.

Metodik, lingvistik, texnik va dasturiy vositalar hududlarning davlat kadastrini tuzish va yuritish jarayonida quyidagi asosiy operatsiyalarni avtomatlashtirilgan tarzda bajarilishini ta'minlashi lozim:

elektron hujjat aylanishi va kadastr ma'lumotlari almashuvining bir xillashirilgan tizimidan foydalangan holda boshqa kadastrlar va axborot tizimlari bilan hujjatlashtirilgan ma'lumotlar almashuvi;

hududlarning davlat kadastr axborot tizimida saqlanayotgan ma'lumotlardan rezerv nusxa ko'chirish va ularni himoya qilish;

yangi hujjatlar va ma'lumotlarni ro'yxatdan o'tkazish va hisobga olish, shuningdek belgilangan tartibda haqiqiy emas deb topilgan hujjatlar va ma'lumotlarning saqlanishini arxiv rejimiga o'tkazish yo'li bilan axborot resurslarini dolzarblashtirish;

geofazoviy ma'lumotlar bazasini kiritish, tahrir qilish va soz holda saqlash, hududlar davlat kadastr raqamli kartalarini shakllantirish, chiqarish va ulardan foydalanish;

axborotni ob'ektning manzili yoki ro'yxatdan o'tkazish (identifikatsiya) raqami, yer uchastkasining koordinatalari yoki kadastr raqami, hujjatning nomi va rekvizitlari bo'yicha qidirish;

tahliliy hisobotlar tuzish, chiqish hujjatlarini bosma va yoki elektron shaklda shakllantirish va chiqarish;

hududlarning davlat kadastr axborot resurslaridan foydalangan holda kiritilgan yoki shakllantirilgan va kiritilgan kirish chiqish hujjatlari reestrini bosma va yoki elektron shaklda yuritish.

«Davyergeodezskadastr» qo'mitasi tomonidan vakolatli vazirliklar va idoralar bilan birgalikda kadastr hisobi va kadastr ma'lumotlari almashuvi, hududlar davlat kadastrini tuzish va rivojlantirish uchun birxillashirilgan elektron

hujjatlar aylanishi tizimining axborot resurslarini tashkil etish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar, texnik reglamentlar va standartlar ishlab chiqiladi.

Hududlarning davlat kadastrini tuzish quyidagi asosiy masalalarning hal etilishini o'z ichiga oladi:

kadastrni tuzish konsepsiyasini va maqsadli davlat dasturini ishlab chiqish;

normativ-huquqiy va metodik bazani ishlab chiqish;

kadastr tizimining barcha bazaviy sub'ektlari faoliyat yuritishini va o'zaro hamkorlikda ishlashini tashkil qilish;

dasturiy-texnik komplekslarni ishlab chiqish (tanlash);

hududlarning davlat kadastrini yuritishning barcha darajalarida ularning axborot resurslarini shakllantirish va ma'lumotlar bazalarini tashkil etish (to'ldirish) bo'yicha ishlarni tashkil qilish;

bazaviy sub'ektlar bilan hududlar davlat kadastrini foydalanuvchilariga axborot taqdim etish tizimi o'rtasida axborotlar almashuvining axborot-kommunikatsiya tizimini shakllantirish;

hududlar davlat kadastrini axborot tizimidan foydalanuvchilarni va tizimga xizmat ko'rsatuvchi mutaxassislarini o'qitish yo'li bilan kadastr axborot tizimining faoliyat yuritishini kadrlar bilan ta'minlash.

Hududlarning davlat kadastrini tuzish ikkita asosiy bosqichda amalga oshiriladi.

Birinchi bosqich: kadastrni tuzish konsepsiyasini va maqsadli davlat dasturini ishlab chiqish hamda belgilangan tartibda tasdiqlash;

kadastr axborot tizimining ma'lumotlar bazasiga bazaviy axborot tariqasida kiritilishi nazarda tutiladigan materiallar va ma'lumotlarni uni yuritishning tegishli darajalarida to'plash, tizimlashtirish va tahlil qilish ishlari;

kadastr axborot tizimi va geoportallarining texnik komplekslarini uni yuritishning barcha darajalarida harid qilish va o'rnatish;

kadastr ma'lumotlarining kadastr hisobga olinishi va almashuvi uchun mo'ljallangan birxillashtirilgan elektron hujjatlar aylanishi tizimini ishlab chiqish hamda joriy etish;

kadastr geoaxborot tizimlari va geoportallarining dasturiy ta'minotini ishlab chiqish, zarur hollarda harid qilish hamda o'rnatish;

kadastr geoaxborot tizimlari va geoportallaridan tajriba tariqasida foydalanish;

«Davyergeodezkadastr» qo'mitasi markaziy apparatining tegishli bo'linmalari, Geodeziya va kartografiya milliy markazi, hududiy yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalarining, hududlar davlat kadastrini tuzish va yuritish bo'yicha boshqa bazaviy sub'ektlarning faoliyatini tashkil qilish.

Ikkinchi bosqich: hududlar davlat kadastrini bazaviy sub'ektlarining taqsimlangan ma'lumotlar bazalari o'rtasida axborot almashuvining kommunikatsiya kanallarini o'rnatish;

axborotni muhofaza qilishni va hududlarning davlat kadastrini axborot resurslaridan foydalanish tizimini tashkil qilish;

kadastrini geoaxborot tizimlari ma'lumotlar bazalariga ma'lumotlarni muntazam kiritib borish va dolzarblashtirish ishlarini uni yuritishning barcha darajalarida tashkil qilish;

foydalanuvchilarning so'rovlari bo'yicha kadastr hujjatlarini, ma'lumotnomalar va boshqa axborotni, shu jumladan interaktiv davlat xizmatlari shaklida shakllantirish va berish ishlarini tashkil qilish;

kadastr geoaxborot tizimlari va geoportallaridan sanoat yo'sinida foydalanish;

davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarini, mahalliy davlat hokimiyati organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni hududlarning davlat kadastrini axborotlari bilan muntazam (doimiy) ta'minlash.

Hududlarning davlat kadastrini yuritish Geodeziya va kartografiya milliy markazi, tegishli hududiy yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalaridan tomonidan hududiy davlat kadastrining bazaviy sub'ektlaridan olingan ma'lumotlar va hujjatlar, davlat hokimiyati va boshqaruvi, mahalliy davlat hokimiyati organlarining hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish masalalari bo'yicha qarorlari olingan, tizimlashtirilgan, umumlashtirilgan va ro'yxatdan

o'tkazilgandan keyin tegishli darajadagi hududlarning davlat kadastr axborot resurslarini shakllantirish va dolzarblashtirish yo'li bilan amalga oshiriladi.

Respublika darajasida hududlarning davlat kadastr tizimiga:

mamlakat hududining 1:200 000 masshtabdagi yagona raqamli kartografik asosi;

davlat chegarasi va ma'muriy-hududiy birliklarning chegaralari;

mamlakat hududining kadastr bo'yicha bo'linishi birliklari;

O'zbekiston Respublikasi aholisini joylashtirishning bosh sxemasi;

O'zbekiston Respublikasi hududini rejalashtirish sxemalari;

hududlardan foydalanish, mamlakat hududini ekologik, muhandislik-geologik, seysmik, gidrogeologik, tuproq, iqtisodiy, soliq va boshqalarga oid mintaqalarga bo'lish bo'yicha davlat kadastrlari va axborot tizimlarining axborot resurslari;

hududiy rejalashtirish, shaharsozlik, yer tuzish va boshqa sohadagi normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiritiladi.

Mintaqaviy darajada hududlarning davlat kadastr tizimiga:

Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar hududlarining 1:10 000 yoki 1:25 000 masshtabdagi yagona raqamli kartografik asosi;

davlat chegarasi va ma'muriy-hududiy birliklarning chegaralari;

Qoraqalpog'iston Respublikasi va viloyatlar hududlarini kadastr bo'yicha bo'lish birliklarining chegaralari;

Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar hududlari va aholi punktlari chegaralaridan tashqaridagi mintaqaviy ahamiyatga molik bo'lgan ob'ektlar hududlarining ayrim qismlarini rejalashtirish sxemalari;

hududlarni istiqbolli rivojlantirishning loyiha qarorlari va muhandislik, transport hamda ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish loyihalari;

hududlardan foydalanish, mintaqalar hududlarini ekologik, muhandislik-geologik, seysmik, gidrogeologik, tuproq, iqtisodiy, soliq va boshqalarga oid mintaqalarga bo'lish bo'yicha davlat kadastrlari va axborot tizimlarining axborot resurslari;

hududiy rejalashtirish, shaharsozlik, yer tuzish va boshqa sohadagi normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiritiladi.

Tuman darajasida hududlarning davlat kadastr tizimiga:

tuman hududining 1:5 000 yoki 1:10 000 masshtabdagi yagona raqamli kartografik asosi;

qishloq va posyolka fuqarolar yig'inlari hamda mahallalarning ma'muriy-hududiy birliklari chegaralari;

tuman hududini kadastr bo'yicha bo'lish birliklarining chegaralari;

yer uchastkalarining chegaralari;

tuman hududini va aholi punktlari chegaralaridan tashqaridagi mintaqaviy ahamiyatga molik ob'ektlar bilan birgalikda hududlarning ayrim qismlarini rejalashtirish sxemalari;

hududlar davlat kadastr axborot tizimlari alohida tuzilmaydigan tuman bo'ysunuvidagi shaharlar, posyolkalar, qishloq aholi punktlarining bosh rejaları, hududlarni zonalashtirish rejaları, ko'rsatib o'tilgan aholi punktlarining tarixiy-arxitektura rejaları to'g'risidagi ma'lumotlar;

hududlardan foydalanish, tuman hududini ekologik, muhandislik-geologik, seysmik, gidrogeologik, tuproq, iqtisodiy, soliq va boshqalarga oid mintaqalarga bo'lish davlat kadastrlari hamda axborot tizimlarining axborot resurslari;

hududiy rejalashtirish, shaharsozlik, yer tuzish va boshqa sohadagi normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiritiladi.

Shahar darajasida hududlarning davlat kadastr tizimiga: shaharning 1:2000 masshtabdagi yagona raqamli kartografik asosi; shahar, shahar tumanlari (mavjud bo'lsa) va mahallalarning chegaralari; shahar hududini kadastr bo'yicha bo'lish birliklarining chegaralari; shaharning bosh rejasi, hududlarni zonalashtirish rejaları, tarixiy-arxitektura rejasi va shahar hududining batafsil rejaları; iqtisodiy va soliqqa oid zonalashtirish chegaralari; davlat yer kadastr ma'lumotlari asosida — yer uchastkalari, ularning kadastr raqamlari, chegaralari va ekin maydoni (ularda joylashgan bino va inshootlarning konturlarini belgilagan holda), mo'ljallangan maqsad va funksional foydalanish, yerlarni yer uchastkalari egalari,

foydalanuvchilar, ijaraga oluvchilar hamda yer uchastkalari mulkdorlari o'rtasida taqsimlash, yer uchastkalaridan foydalanish bo'yicha majburiyatlar; binolar va inshootlar davlat kadastri, shaharsozlik davlat kadastri ma'lumotlari, xizmat ko'rsatuvchi ta'mirlash tashkilotlari ma'lumotlari, infratuzilmaning qurilishi tugallangan ob'ektlarini muhandislik-geodezik ijroviy s'yomka natijalari va boshqa rasmiy manbalar asosida — muhandislik-transport infratuzilmasi;

binolar va inshootlar davlat kadastri, madaniy meros ob'ektlari davlat kadastri, shaharsozlik davlat kadastri ma'lumotlari va boshqa rasmiy manbalar asosida — binolar va inshootlar, ularning huquqiy rejimi, texnik holati, me'moriy va madaniy qiymati; moddiy madaniy meros ob'ektlari davlat kadastri ma'lumotlari asosida — madaniy meros yodgorliklari; geografik ob'ektlarning nomlari davlat reestri ma'lumotlari, topografik chizmalar, boshqa rasmiy manbalar asosida — mahallalar, ko'chalarning nomlari va joyning nom berilgan boshqa ob'ektlari; topografik planlar, mahalliy davlat hokimiyati organlarining shahar hududidagi ob'ektlarning manzillarini belgilash yoki o'zgartirish haqidagi qarorlari asosida — shahar hududidagi manzillar reestri; belgilangan tartibda tasdiqlangan shaharsozlik dasturlari, infratuzilmani rivojlantirish, madaniy meros yodgorliklari va tabiiy ob'ektlarni muhofaza qilish, hududni ko'kalamzorlashtirish, obodonlashtirish hamda muhofaza qilish sxemalari va loyihalari, davlat investitsiya dasturlari va loyihalari; shaharsozlik davlat kadastri ma'lumotlari asosida — boshqa shaharsozlik hujjatlari, loyiha hujjatlari materiallari, qurilish uchun ruxsatnomalar, shaharsozlik reglamentlari, qurilishi tugallangan hamda foydalanish uchun qabul qilingan ob'ektlar va boshqa shaharsozlik hujjatlari qizil chiziqlar va qurilishlarni tartibga solish chiziqlari; shaharsozlik davlat kadastri ma'lumotlari, tegishli shaharsozlik hujjatlari, ekologik, gidrometeorologik, radiologik, sanitariya-gigienaga oid hamda boshqa tadqiqotlar va qidiruvlar ma'lumotlari asosida — ayrim hududlar va yer uchastkalarining ekologik va muhandislik-geologik tavsiflari, ularda shaharsozlik reglamentlari va cheklovlarni inobatga olgan holda shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish imkoniyati; boshqa davlat kadastrlarining va axborot tizimlarining hududlardan foydalanish, shahar hududini ekologik,

muhandislik-geologik, seysmik, gidrogeologik va boshqalarga oid mintaqalarga bo'lish bo'yicha axborot resurslari; hududiy rejalashtirish, shaharsozlik, yer tuzish va boshqa sohadagi normativ-huquqiy hujjatlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiritiladi.

Hududlarning davlat kadastrini yuritish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarning tarkibi, mazmuni, formatlari, taqdim etish davriyligi va tartibi «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan hududlar davlat kadastrining bazaviy sub'ektlari bilan kelishgan holda belgilanadi. Geodeziya va kartografiya milliy markazi, hududiy yer tuzish va ko'chmas mulk kadastr davlat korxonalari hududlar davlat kadastrini yuritishning tegishli darajalarida quyidagilarni amalga oshiradi: kadastrni bazaviy sub'ektlari bilan o'zaro hamkorlik qilish va ulardan kadastr axborot tizimining ma'lumotlar bazasida ro'yxatdan o'tkazilishi, hisobga olinishi hamda kiritilishi lozim bo'lgan axborotni doimiy qabul qilib olish; olingan ma'lumotlar va hujjatlarni dastlabki qayta ishlash, ularni nazorat qilish va tizimlashtirish hamda ularni kadastr axborot tizimining ma'lumotlar bazasiga kiritish; hududlarning davlat kadastr axborot tizimi hamda geoportallarining texnik va dasturiy vositalariga xizmat ko'rsatish; axborotni saqlash va arxivlashtirish tizimiga xizmat ko'rsatish; boshqa davlat kadastrlari, reestrlar va axborot tizimlari bilan axborot almashish; qonun hujjatlariga muvofiq axborotni undan ruxsatsiz foydalanishdan muhofaza qilish tadbirlari; qonun hujjatlariga muvofiq intellektual mulkni muhofaza qilish tadbirlari; «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan vakolatli vazirliklar va idoralar bilan kelishgan holda belgilangan tartibda kadastr hujjatlarini shakllantirish va uni manfaatdor foydalanuvchilarga berish; hududdan, yerdan va boshqa tabiiy va xo'jalik resurslaridan foydalanishning holati, ushbu hududda joylashgan turli ob'ektlarning holati va o'zgarishlari to'g'risidagi axborotni umumlashtirish va tahliliy hisobotlar tuzish; hududlarning davlat kadastr axborot resurslari to'g'risidagi metama'lumotlar bazasini tashkil etish va yuritish, hududlar davlat kadastrining ochiq axborot resurslarini shakllantirish hamda geoportallar tarmog'ida ulardan foydalanish; foydalanuvchilarning so'rovlariga javoban hududlarning davlat kadastr axborot tizimi ma'lumotlar bazasining axborot resurslaridan ruxsat

berilgan foydalanish chegaralaridagi kadastr ma'lumotnomalarini shakllantirish; tegishli darajadagi hududlarning davlat kadastr axborot resurslarini tasarruf qiluvchi tomonidan tasdiqlangan ro'yxatga muvofiq foydalanuvchilarning alohida toifalariga hududlar davlat kadastr axborot resurslaridan ruxsat berilgan holda to'g'ridan-to'g'ri foydalanishni ta'minlash tadbirlari; kadastrni yuritish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar va metodik hujjatlarni ishlab chiqish hamda joriy etish; kadastrni yuritish vositalarini rivojlantirish va joriy etish; kadastrda saqlanadigan axborot ochiq hisoblanadi va undan hamma foydalanishi mumkin, tarkibida foydalanish cheklangan axborot bor bo'lgan ma'lumotlar bundan mustasno.

Hududlarning davlat kadastrida saqlanadigan axborotni muhofaza qilish axborot munosabatlarning tegishli sub'ektlari tomonidan qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshiriladi. Kadastrning davlat mulki yoki davlat yoxud tijorat siri hisoblangan axborotidan foydalanishga cheklovlar qonun hujjatlarida nazarda tutilgan tartibda belgilanadi.

Hududlarning davlat kadastrida saqlanadigan va foydalanishga cheklovlar bo'lmagan axborot: davlat hokimiyati va boshqaruvi organlariga, mahalliy davlat hokimiyati organlariga, hududlar davlat kadastrining boshqa bazaviy sub'ektlariga — hududlarning davlat kadastr axborot resurslaridan ruxsat berilgan holda to'g'ridan-to'g'ri foydalanish huquqini berish yo'li bilan muntazam (doimiy) asosda; manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarga — so'rov bo'yicha besh kun ichida, shuningdek tegishli darajadagi hududlarning davlat kadastr axborot resurslarini tasarruf qiluvchi tomonidan tasdiqlangan foydalanuvchilarning alohida toifalari ro'yxatiga muvofiq hududlar davlat kadastr axborot resurslaridan ruxsat berilgan holda to'g'ridan-to'g'ri foydalanish; davlat hokimiyati va boshqaruvi organlariga, mahalliy davlat hokimiyati organlariga, hududlar davlat kadastrining boshqa bazaviy sub'ektlariga — to'lovlar undirilmasdan; manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarga — haq to'lash evaziga beriladi. To'lov miqdori, muddatlari va tartibi belgilangan tartibda «Davyergeodezkadastr» qo'mitasi tomonidan belgilanadi.

Hududlarning davlat kadastrini yuritish uchun taqdim etilgan ma'lumotlarni to'g'riligi uchun ushbu ma'lumotlarni taqdim etish vakolatiga kiradigan vakolatli tashkilotlar va mansabdor shaxslar qonun hujjatlarida belgilangan tartibda javob beradilar.

Yuridik va jismoniy shaxslar hududlarning davlat kadastrini davlat axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanishdagi shartlar: axborotni hujjatlashtirish, shakllantirish, undan foydalanish hamda davlat axborot resurslaridan foydalanishni tashkil qilish tartibi va talablariga rioya qilish; davlat axborot resurslarining axborot xavfsizligini ta'minlash; davlat axborot resurslarini shakllantirishda va ularning faoliyat yuritishini ta'minlashda litsenziyalik dasturiy hamda sertifikatlangan texnik vositalardan foydalanishga majburdir.

Yuridik va jismoniy shaxslar hududlarning davlat kadastrini davlat axborot resurslarini shakllantirishda va ulardan foydalanishda qonun hujjatlariga muvofiq boshqa majburiyatlarga ham ega bo'lishlari mumkin.

Yuridik va jismoniy shaxslar hududlarning davlat kadastrini davlat axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanishda: axborot bilan ishlash, davlat axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanish qoidalari buzganligi; davlat axborot resurslaridagi axborot o'g'irlanganligi, yo'qotilganligi, buzilganligi, blokirovka qilganligi va qalbakilashtirilganligi; mualliflik huquqlari va intellektual mulk to'g'risidagi qonun hujjatlari buzilganligi uchun javob beradilar.

Yuridik va jismoniy shaxslar hududlarning davlat kadastrini davlat axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanishda qonun hujjatlariga muvofiq boshqa jihatlar yuzasidan ham javob berishlari mumkin.

Hududlar davlat kadastrini yuritish:

1. Bazaviy sub'ektlar hududlar davlat kadastrini tizimiga berish uchun axborotlarini to'playdilar, yangilaydilar, qayta ishlab chiqadilar, saqlaydilar;
2. "Davyergeodezskadastr" qo'mitasining hududiy Yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalarida axborot resurslarini bazaviy sub'ektlardan oladilar, viloyatlar, tumanlar va shaharlar darajasida hududlar davlat kadastrini axborot resurslariga kiritadilar, Respublika darajasidagi hududlar davlat kadastrini

axborot resurslari bilan xamkorlikda ish olib boradilar;

3. Geodeziya va kartografiya milliy markazi respublika darajasida hududlar davlat kadastrini axborot resurslarini yuritadilar, hududiy Yer tuzish va ko'chmas mulk kadastrini davlat korxonalarini axborot resurslari bilan xamkorlikda ish olib boradilar;

4. Geodeziya va kartografiya milliy markazi DKYAT va Milliy geoaxborot tizimi axborot resurslari bilan xamkorlikda ish olib boradilar;

5. DKYAT va Milliy geoaxborot tizimi hududlar davlat kadastrini axborot resurslari bilan xamkorlikda ish olib boradilar;

6. Iqtisodiyot vazirligi va joylardagi davlat hokimiyati organlari hududlar davlat kadastrini axborot resurslaridan to'g'ridan-to'g'ri ruxsat etilgan miqdorda foydaladilar;

7. Foydalanuvchilar hududlar davlat kadastrini axborot resurslaridan so'rov bo'yicha axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Hududlar davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Hududlar davlat kadastrining ob'ekti?
3. Hududlar davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Hududlar davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Hududlar davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

5.2. Qo'riqlanadigan tabiiy hududlar davlat kadastrini

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrini O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan Fanlar akademiyasi ishtirokida yuritiladi va tabiiy muhitning muhofaza etiladigan toifalariga

kiritilgan ob'ektlari bo'yicha birxillashtirilgan ma'lumotlar to'plamidan iborat

bo‘ladi, u O‘zbekiston Respublikasi Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrini ana shunday hududlar tarmoqlarini rejalashtirish, ularni muhofaza qilishni ta‘minlash, ilmiy tadqiqotlar o‘tkazish, tegishli tartibga rioya qilinishi ustidan davlat nazorati darajasini oshirish, muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarning asosiy tavsiflari bilan tezkorlik bilan tanishish, shuningdek ularning ishlab chiqaruvchi kuchini va joylashtirishni rivojlantirishdagi rolini hisobga olish uchun mo‘ljallangan.

Quyidagilar muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrini hisobga olish ob‘ektlari hisoblanadi: davlat qo‘riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog‘lar, davlat tabiat yodgorliklari, tabiat pitomniklari, tabiiy kurort hududlari, dam olish hududlari, suvni muhofaza qilish zonalari va qirg‘oqbo‘yi polosalari, yer usti va yer osti suvlari hosil bo‘ladigan hududlar (daryo vodiylari, surilma konuslari, tog‘ etaklari) baliqchilik xo‘jaligi hududlari, alohida tabiiy resurslarni boshqarish uchun hududlar, davlat biosfera rezervatlari hamda qonun hujjatlari va xalqaro shartnomalar bilan muhofaza etiladigan toifaga kiritilgan boshqa tabiiy hududlar.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar o‘zining faoliyat ko‘rsatish maqsadi va rejimiga ko‘ra quyidagi toifalarga bo‘linadi: davlat qo‘riqxonalari; kompleks (landshaft) zakazniklar; tabiiy bog‘lar; davlat tabiat yodgorliklari; alohida tabiiy ob‘ektlar va komplekslarni saqlash, ko‘paytirish va tiklash uchun hududlar; muhofaza etiladigan landshaftlar; alohida tabiiy resurslarni boshqarish uchun hududlar.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar bo‘ysunishi, muhimligi, shuningdek tabiiy ob‘ektlarning noyobligiga ko‘ra mahalliy va umumdavlat ahamiyatiga ega bo‘lishi mumkin. Faqat qonunchilikda belgilangan tartibda tashkil etilgan ob‘ektlargina ro‘yxatdan o‘tkaziladi va muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastriga kiritiladi. Ob‘ektlarni kadastrga kiritish uchun zarur bo‘ladigan hujjatlar ro‘yxati Davlat tabiatni muhofaza qilish qo‘mitasi tomonidan belgilanadi.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrı ushbu hududlarning huquqiy maqomi va tartibi, ularni geografik holati, miqdori va sifatiga oid tavsiflari, ekologik, ilmiy, ma'rifiy, tarixiy va boshqa qimmatlari, idoraviy mansubligi, yer egalari va yerdan foydalanuvchilar, shuningdek hisobga olingan har bir ob'ekt bo'yicha ushbu hududlardagi tabiiy resurslardan foydalanish harakteri to'g'risidagi ma'lumotlardan iborat bo'ladi.

Kadastr hujjatlari kartografiya, fotografiya, hisobot, hisobga olish materiallarini va boshqa materiallarni, muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning holati to'g'risidagi, kadastr shakllarini tuzishda hisobga olinadigan ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastrı quyidagi asosiy shakllarni o'z ichiga oladi:

1-shakl (yig'ma) - "Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar ro'yxati";

2-shakl - "Davlat qo'riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog'lar, davlat biosfera rezervatlarining yer-suv resurslari";

3-shakl - "Davlat qo'riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog'lar, davlat biosfera rezervatlarining o'simlik dunyosi";

4-shakl - "Davlat qo'riqxonalari, kompleks (landshaft) zakazniklar, tabiiy bog'lar, davlat biosfera rezervatlarining hayvonot dunyosi";

5-shakl - "Davlat tabiat yodgorliklarini, alohida tabiiy ob'ektlar va komplekslarni saqlash, ko'paytirish va tiklash uchun hududlarni umumiy tavsifi";

6-shakl - "Muhofaza etiladigan landshaftlarning, alohida tabiiy resurslarni boshqarish uchun hududlarning umumiy tavsifi";

7-shakl - "Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar tabiatni muhofaza qilish faoliyatining asosiy natijalari".

Shakllarning tuzilishi va mazmuni Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi tomonidan belgilanadi.

7-shakldan tashqari, barcha shakllar bo'yicha ma'lumotlar tuman ("T" literli shakl), viloyat ("V" literli shakl) va respublika (litorsiz shakl) darajasida ishlab chiqiladi. 7-shakl bo'yicha ma'lumotlar faqat tuman darajasidagina beriladi.

Barcha shakllarga (tuman, viloyat va respublika darajasida) muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning hozirgi holati va uning o'zgarishi darajasi tahlil qilingan holdagi qisqacha izohnoma beriladi.

Tuman darajasida - muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastr tarkibiga "T" literi bilan barcha shakllar bo'yicha ma'lumotlar, muhofaza etiladigan tabiiy hududlar rahbarlarining hisobotlari, tadqiqotlar, izlanishlar materiallari, hisobga olish ma'lumotlari va boshqa birlamchi kadastr hujjatlari kiritiladi.

Viloyat darajasida - alohida "muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastr tarkibiga "T" va "V" lityerlari bilan barcha shakllar bo'yicha ma'lumotlar kiritiladi.

Respublika darajasida - muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastr tarkibiga "V" literi bilan va litersiz barcha shakllar bo'yicha ma'lumotlar kiritiladi.

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar kadastr Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining uchchala darajalardagi organlari tomonidan yuritiladi:

tuman (shahar) darajasida - tuman tabiatni muhofaza qilish inspeksiyasi tomonidan;

viloyat (Qoraqalpog'iston Respublikasi) darajasida - Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish inspeksiya xizmati tomonidan;

respublika darajasida - Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi respublika inspeksiya xizmati tomonidan.

3 va 4-shakllar bo'yicha ma'lumotlarni tayyorlashda O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi ishtirok etadi.

Yer osti chuchuk suvlarining shakllanish hududlari bo'yicha kadastr ma'lumotlari O'zbekiston Respublikasi Davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi tomonidan tuziladi. Belgilangan shakldagi yakuniy ma'lumotlar umumiy kadastrga kiritish uchun nazarda tutilgan muddatlarda Davlat tabiatni muhofaza qilish organlariga taqdim etiladi.

Kadastr tadrijiy ravishda yuritiladi, shakllar bo'yicha ma'lumotlar, hisobot yilidan keyingi yilning 1 yanvaridagi holat bo'yicha, har yili bir marta taqdim etiladi.

Tuman darajasida - 2-t, 3-t, 4-t, 5-t, 7-t shakllari bo'yicha ma'lumotlar (hisobotlar) tuman (shahar) tabiatni muhofaza qilish (ob'ekt joylashgan yerdagi) inspeksiyasiga muhofaza etiladigan hududlar rahbarlari tomonidan hisobot yilidan keyingi yilning 1 fevraligacha taqdim etiladi. (O'zR VM 01.04.2005 y. 95-son Qarori taxriridagi xat boshi)

6-t va 7-t shakllari bo'yicha ma'lumotlar yerlarni hisobga olish hujjatlari asosida tuman tabiatni muhofaza qilish inspeksiyasi tomonidan tayyorlanadi.

Tuman inspeksiyalari taqdim etilgan ma'lumotlar (hisobotlar)ni to'g'riligini aniqlaydilar, tuman (shahar) bo'yicha muhofaza etiladigan tabiiy hududlar ro'yxatini tuzadilar (1-t yig'ma shakl) barcha kadastr materiallarini tuman hokimligi bilan kelishib oladilar va 1-t, 2-t, 3-t, 4-t, 5-t, 6-t, 7-t shakllari bo'yicha 1 martgacha Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasiga, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish qo'mitalariga taqdim etadilar.

Viloyat darajasida - olingan materiallar viloyat inspeksiya xizmati tomonidan umumlashtiriladi va tahlil qilinadi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari bilan kelishib olinadi hamda 1 aprelgacha 1-"V", 2-"V", 3-"V" 4-"V", 5-"V", 6-"V" shakllari bo'yicha Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasiga jo'natiladi.

Respublika darajasida - muhofaza etiladigan tabiiy hududlar davlat kadastrini Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining "Boshersuvnazorat" boshqarmasi tomonidan yuritiladi.

Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrini yuritish:

1. Tuman (shahar) tabiatni muhofaza qilish inspeksiyasi Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi va Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasini, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish inspeksiya xizmatlariga taqdim etadi.

2. Qoraqalpog'iston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasini, viloyatlar va Toshkent shahar tabiatni muhofaza qilish inspeksiya xizmatlari hamda Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasining respublika inspeksiya

xizmati ("Boshyersuvnazorat" boshqarmasi) Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini umumlashtiradilar va "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

3. Vakolatli tashkilotlar - O'zbekiston Respublikasi Davlat tabiatni muhofaza qilish qo'mitasi "Boshyersuvnazorat" boshqarmasi va boshqalar so'rovi bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

4. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrining ob'ekti?
3. Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Muhofaza etiladigan hududlar davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

5.3. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va tizimli kuzatishlar, tadqiqotlar hamda axborotlar to'plash natijalari bo'yicha tayyorlanadigan, doimo yangilab boriladigan va zarurat bo'lganda

aniqlashtiriladigan tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalarining unifikatsiya qilingan

tavsiflari va tasvirlari, har yili ro‘y bergan xavfli tabiiy hodisalar to‘g‘risidagi ma‘lumotlar to‘plamidan iborat bo‘ladi.

Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrini kadastr ob‘ektlarini hisobga olishni, ularning holatini va ro‘y bergan xavfli tabiiy (geologik, gidrometeorologik) jarayonlar (hodisalar) oqibatlarini baholashni ta‘minlash maqsadida yuritiladi.

Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrini yuritish quyidagi vakolatli organlar tomonidan: Davlat geologiya qo‘mitasining "O‘zbekgidrogeologiya" davlat geologiya korxonasi xavfli geologik jarayonlar ro‘y beradigan zonalar bo‘yicha; O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining Seysmologiya instituti seysmik xavf yuqori bo‘lgan zonalar bo‘yicha; "O‘zgidromet" markazi gidrometeorologiya hodisalarini xavfi yuqori bo‘lgan zonalar bo‘yicha amalga oshiriladi.

Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrini yuritish: kadastr axborotlarini to‘plash, tizimlashtirish, saqlash, hisobga olish va baholash; Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun har yilgi axborot hisobotlarini tuzish; foydalanuvchilarni Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrini bo‘limlarini yuritish bo‘yicha vakolatli vazirliklar va idoralar tomonidan belgilangan tartibda kadastr axborotlari bilan ta‘minlash yo‘li bilan amalga oshiriladi.

Kadastr ob‘ektlarini hisobga olish to‘g‘risidagi, har yili ro‘y bergan xavfli tabiiy jarayonlar, ularning miqdor va sifat tavsiflari, xavfli tabiiy jarayonlar (hodisalar) oqibatlari to‘g‘risidagi muntazam ravishda yangilab va to‘ldirib boriladigan ma‘lumotlar: xavfli geologik jarayonlar ro‘y beradigan zonalarda - zilzilalar, ko‘chkilar, yemirilishlar, cho‘kishlar, o‘pirilishlar, suffoziyalar, karstlar va boshqalar; gidrometeorologiya hodisalarini xavfi yuqori bo‘lgan zonalarda - suv toshqinlari, sellar, qor ko‘chkilari, kuchli shamollar, jalalar, qurg‘oqchilik, suv bosishi va boshqalar Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrining asosini tashkil qiladi.

Quyidagilar Tabiiy xavf yuqori bo‘lgan zonalar davlat kadastrining asosiy prinsiplari hisoblanadi: O‘zbekiston Respublikasining butun hududini qamrab

olish; koordinatlar yagona tizimi va topografiya asoslarini qo'llanishi; hisobga olish yagona tizimini, kadastr axborotlarini ishlash va taqdim etish metodikasini qo'llanishi; avtomatlashtirilgan geoaxborot texnologiyalarini qo'llanishi; ma'lumotlarning ishonchliligi va ko'rgazmaliligi, kadastr axborotlarini har yili to'ldirib va yangilab borilishi; kadastr axborotlarining ochiqligi.

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yaratish va yuritish bilan bog'liq ishlar tegishli vazirliklar va idoralarga maqsadli foydalanish uchun ajratiladigan davlat byudjeti mablag'lari hisobiga moliyalashtiriladi.

Quyidagilar Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini ob'ektlari hisoblanadi: xavfli geologik jarayonlar ro'y beradigan zonalar bo'yicha - xavfli geologik jarayonlar ro'y berish zonasi (daryolar havzasi) elementlari - xavfli geologiya jarayonlari rivojlanadigan kichik zonalar (soy havzasi), uchastkalar; seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - zilzila markazlari paydo bo'lishi muqarrar zonalar (seysmogen zonalar) va turlicha toifadagi seysmik ta'sir zonalar; gidrometeorologiya hodisalari xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - xavfli gidrometeorologiya hodisalari ro'y berish zonalar (daryolar havzasi), elementlari va xavfli gidrometeorologiya hodisalari rivojlanadigan kichik zonalar.

Quyidagilar hisobga olishning boshlang'ich hududiy birligi hisoblanadi;

xavfli geologik jarayonlar ro'y beradigan zonalar bo'yicha - 1000 m³ dan ortiq hajmli xavfli geologiya jarayonlarining nomuntazam ro'y berishi. Shuningdek kadastr ob'ektlari doirasida xavfli geologiya jarayonlariga har yili duch keladigan maydon ham hisobga olinadi. Grafik hisobga olish tegishli shartli belgilardan foydalangan holda 1:25000 va 1:200000 masshtabli topografiya haritalarida amalga oshiriladi;

seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - zilzilalar ro'y beradigan zona va 25km² maydondagi turlicha toifada ta'sir ko'rsatish zonasi hududi. Shuningdek seysmogen zonadan tashqarida yoki seysmik xavfi ancha past bo'lgan zonada zilzila ro'y berganda seysmik xavfning yuqori toifasiga o'tadigan maydonlar ham hisobga olinadi. Seysmik xavfli zonalar tasvirlash uchun kartografik materiallar belgilangan shartli belgilardan foydalangan holda 1:1000000 yoki 1:500000 va

1:200000 (ayrim hududlar uchun) masshtabda tuziladi; gidrometeorologiya hodisalari xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - xavfli gidrometeorologiya hodisalari sodir bo'ladigan zona hududi, daryo havzasi (yuqori, o'rta, quyi oqim), tog' massivi (yonbag'ir ekspozitsiyasi). Xavfli gidrometeorologiya zonalarini tasvirlash uchun kartografik materiallar belgilangan shartli belgilardan foydalangan holda 1:1000000 yoki 1:500000 va 1:200000 (ayrim hududlar uchun) masshtabda tuziladi.

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastr ma'lumotlari tarkibiga quyidagilardan iborat bo'lgan hisobga olish va baholash axborotlari kiradi:

Xavfli geologik jarayonlar ro'y beradigan zonalar bo'yicha: kadastr ob'ekti (xavfli geologik jarayonlar ro'y berish zonasi) va kadastr ob'ekti elementlarini (kichik zona va uchastka) nomi; kadastr nomeri (soy havzasi, xavfli geologiya jarayonlari - xavfli geologik jarayonlar rivojlanish uchastkasi); kadastr ob'ektining, rivojlanishi mumkin bo'lgan va har yili xavfli geologik jarayonlar bilan zararlanadigan maydon hajmi; joylashgan o'rni (xavfli geologik jarayonlar ro'y bergan joy, ma'muriy manzili, koordinatlari); xavfli geologik jarayonlarning rivojlanish turlari (ko'chkilar, o'pirilishlar, cho'kishlar, yemirilishlar, suffiziyalar va karstlar); xavfli geologiya jarayonlari ro'y berish zonasida joylashgan ob'ektlar ro'yxati; xavfli geologiya jarayonlari yetkazgan zarar to'g'risidagi ma'lumotlar; xavfli geologiya jarayonlari ro'y berish zonalarining 1:25000 masshtabdagi kadastr haritalari (hisobdagi, operativ) hamda qog'oz va elektron manbalardagi 1:200000 masshtabli kadastr ob'ektlari haritalari;

Seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha:

Kadastr ob'ektining nomi - turlicha toifali seysmik xavfli zonalar, kadastr ob'ekti elementlari - seysmogen zonalar, toifalar bo'yicha tabaqalashtirilgan seysmik ta'sirning seysmogenlararo maydonlari, kuchli zilzilalar markazi (pleystoseyst) hududlari; seysmogen zonalarining, seysmik xavf toifalari bo'yicha seysmik ta'sirning seysmogenlararo maydonlari kadastr nomeri; seysmogen zonalarining va seysmik ta'sir zonalarining harakterli ta'sirlari (kengligi va uzunligi) bilan belgilanadigan kadastr ob'ekti hajmi; yuqori seysmik xavfning

rivojlanish turlari (seysmogen zonalar doirasida kuchli zilzilalarning takrorlanuvchanligi, muayyan maydonda silkinishlar takrorlanuvchanligining muqarrarlik bahosi); yuqori seysmik xavf zonalaridagi ob'ektlar ro'yxati; yuqori seysmik xavf yetkazgan zarar to'g'risidagi ma'lumotlar (ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik); ayrim hududlar uchun tabiiy xavf yuqori bo'lgan seysmik zonalarning 1:1000000, 1:500000, 1:200000 masshtabli qog'oz va elektron manbalardagi kadastr haritalari;

Gidrometeorologiya hodisalari xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha:

kadastr ob'ektini (gidrometeorologiya hodisalarining yuqori xavfli zonalarini, daryolar havzasi, tizmatog' yonbag'irlari, kotlovina) va kadastr ob'ekti elementlari (kichik zona - soy havzasi, yonbag'ir joylashuvi, gidrometeorologiya xavfining ro'y berish uchastkasi) nomi; kadastr nomeri (daryo va soy havzasi, tizmatog' yonbag'iri, kotlovina bo'yicha); joylashgan o'рни (ma'muriy manzili, xavfli gidrometeorologiya hodisasi ro'y berish uchastkasi); xavfli gidrometeorologiya hodisasining turlari (tavsifi); paydo bo'lishining asosiy sabablari; xavfli gidrometeorologiya hodisalarining ro'y berish zonasida joylashgan ob'ektlar ro'yxati; xavfli gidrometeorologiya hodisalari yetkazgan zarar to'g'risidagi ma'lumotlar; xavfli gidrometeorologiya hodisalari ro'y berish zonalarining qog'oz va elektron manbalardagi 1:25000, 1:200000 masshtabli kadastr haritalari.

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalarda davlat kadastrini har yili baholash mazmuni quyidagilardan iborat bo'ladi: yer yuzasining amalda zararlanishini baholash; xavfli tabiiy jarayonlar va hodisalar ro'y berishi intensivligini baholash; xavfli tabiiy jarayonlar va hodisalar ro'y berishidan ijtimoiy, moddiy va ekologik sohalarida ko'rilgan zararni baholash.

Quyidagilar kadastr hujjatlarining asosiy turlari hisoblanadi: ob'ektning kadastr ishi (tabiiy xavf yuqori zona pasporti); kadastr haritalari (1:25000 masshtabli hisob haritalari, 1:200000 masshtabli seysmik rayonlashtirish kadastr haritalari, (OSR, DSR) va seysmogen zonalarning 1:1000000, 1:500000, 1:200000 masshtabli haritalari); kadastr daftari (boshlang'ich kadastr axborotlari shakllari); kadastr ob'ektlarining holati to'g'risidagi hisobot.

Kadastr hujjatlari qog'oz, elektron va boshqa manbalarda tuziladi.

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastr bo'yicha ma'lumotlar "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga kelishilgan shakl bo'yicha vakolatli organlar tomonidan har yili hisobot yilidan keyingi yilning 1 yanvarigacha bo'lgan holatga ko'ra beriladi.

Xavfli geologik jarayonlar ro'y beradigan zonalar bo'yicha Davlat geologiya qo'mitasi "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga DKYAT ma'lumotlar bazasiga kiritish uchun ro'y bergan xavfli geologik jarayonlar to'g'risida quyidagi yig'ma axborotlarni taqdim etadi: xavfli zonalarning nomi; xavfli geologiya jarayonlari ro'y beradigan zonalar va zararlanishi mumkin bo'lgan maydonlarning hajmlari; joylashgan o'rni (sodir bo'lgan joy: viloyat, tuman, koordinatlar, egallagan maydoni); xavfli geologiya jarayonlari rivojlanishining eng ko'p turi; xavfli geologiya jarayonlari ta'sir ko'rsatadigan zonada joylashgan ob'ektlar ro'yxati; xavfli geologiya jarayonlari ro'y berish zonalarning 1:200000 masshtabli joylashish sxemasi.

Seysmik xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasining Seysmologiya instituti "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga DKYAT ma'lumotlar bazasiga kiritish uchun hududning seysmik xavfliligi to'g'risida quyidagi yig'ma axborotlarni taqdim etadi: seysmik xavfli zonalarning nomi; seysmik xavfli zonalarning makondagi holati va harakterli hajmlari; seysmik xavflilikning eng ko'p turi (paydo bo'lish zonalari, silkinish zonalari, har xil turdagi seysmik joylashuv holati); zilzilalar katalogi; kuchli zilzilalar markazlari (pleystoseyst); seysmogen zonalar va seysmik silkinishlar ta'sir ko'rsatadigan zonalarning 1:1000000 masshtabli hamda ayrim hududlar uchun 1:500000, 1:200000 masshtabli joylashish haritalari.

Gidrometeorologiya hodisalari xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha "O'zgidromet" markazi "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga DKYAT ma'lumotlar bazasiga kiritish uchun xavfli gidrometeorologiya hodisalari paydo bo'lishi mumkin bo'lgan zonalar to'g'risida quyidagi yig'ma axborotlarni taqdim etadi: xavfli zonalarning nomi; joylashgan o'rni (viloyat, tuman); gidrometeorologiya

hodisalarining eng ko'p turi; xavfli gidrometeorologiya hodisalarining vujudga kelish zonalarining va zararlanishi mumkin bo'lgan maydonning hajmlari; 1:200000 masshtabli kadastr haritalari (xavfli gidrometeorologiya hodisalari paydo bo'lishi mumkin bo'lgan zonalar hisobi); xavfli gidrometeorologiya hodisalari ta'sir ko'rsatadigan zonada joylashgan ob'ektlar ro'yxati.

Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritish:

1. Hududiy bo'linmalar va vakolatli tashkilotlar xizmatlari TXYUZ bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdi.

2. Vakolatli tashkilotlar - Davlat geologiya qo'mitasining "O'zbekgidrogeologiya" DGK, Fanlar akademiyasining Seysmologiya instituti, "O'zgidromet" markazi TXYUZ bo'yicha kadastr axborotlarini umumlashtiradilar va "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

3. Vakolatli tashkilotlar - Davlat geologiya qo'mitasining "O'zbekgidrogeologiya" DGK, Fanlar akademiyasining Seysmologiya instituti, "O'zgidromet" markazi so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

4. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha kadastr axborotlarini olishlari mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritishdan maqsad?
2. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrining ob'ekti?
3. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?
4. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?
5. Tabiiy xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrining qanday axborotlari DKYAT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

5.4. Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri Davlat kadastrlari yagona tizimining tarkibiy qismi hisoblanadi va tizimli kuzatishlar, o'lchashlar, tadqiqotlar hamda axborotlar to'plash natijalari bo'yicha tayyorlanadigan texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining unifikatsiya qilingan qisqacha tavsiflari va tasvirlari to'plamidan iborat bo'ladi. Kadastr ob'ektlarini hisobga olishni, ularning holatini va ro'y bergan xavfli texnogen hodisalar oqibatlarini baholash maqsadida yuritiladi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritish texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarini xatlovdan o'tkazish, uning tavsiflari va parametrlarini baholash, kadastr axborotlarini hujjatlashtirish, hisobga olish hamda undan texnogen avariya va halokatlarni oldini olish bo'yicha profilaktika va ogohlantirish choralarini o'z vaqtida va samarali amalga oshirish, ular vujudga kelgan taqdirda esa - ularni tezkorlik bilan mahalliyashtirish va bartaraf etish orqali ta'minlanadi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastri ob'ektlari bo'lib, O'zbekiston Respublikasining "Xavfli ishlab chiqarish ob'ektlarining sanoat xavfsizligi to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq belgilangan xavfli ishlab chiqarish ob'ektlarida ro'y berishi mumkin bo'lgan texnogen hodisalar (yong'inlar, portlashlar, xavfli zararli moddalarni tashqariga chiqarish, binolar, inshootlar, texnik qurilmalar va shu kabilar) zonalarini:

Radioaktiv moddalar va materiallar ishlab chiqariladigan, ulardan foydalaniladigan, ular qayta ishlanadigan, hosil bo'ladigan, saqlanadigan, tashiladigan, yo'q qilib tashlanadigan ob'ektlar; barcha turdagi sanoat elektr qurilmalari qo'llanadigan ob'ektlar; gidrotexnika inshootlaridan, shu jumladan yirik korxonalar chiqindixonalari va tindirgichlaridan foydalaniladigan ob'ektlar; ionli nurlanishlar manbalaridan foydalaniladigan ob'ektlar; favqulodda vaziyatlarga (suv, gaz, issiqlik va elektr energiyasi ta'minotining to'xtab qolishiga, uy-joy massivlarini suv bosishiga, kanalizatsiya va suvni tozalash tizimlarining

ishdan chiqishiga) olib keluvchi buzilishlar (zararlanishlar) sodir bo'lishi mumkin bo'lgan ob'ektlar hisoblanadi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritish quyidagi bo'linmalar tomonidan:

Ishlab chiqarish ob'ektlarida, portlash-yong'in chiqishi va radiatsiya xavfi mavjud bo'lgan ob'ektlarda avariya hollari sodir bo'lishi mumkin bo'lgan yuqori xavfli zonalar, sanoat, konchilik va kommunal-maishiy sektorda ishlarning bexatar olib borilishi bo'yicha davlat inspeksiyasi, uning tarmoq va mintaqaviy inspeksiyalarining Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar bosh kadastr markazi; odamlarni evakuatsiya qilishni yoki ko'chirishni talab qiladigan xavf yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligining Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr markazi; portlash va yong'in chiqishi xavfi yuqori bo'lgan zonalar (ob'ektlar) bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Davlat yong'in xavfsizligi xizmatining Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr markazi; kuchli ta'sir qiluvchi zaharli ximikatlar, pestitsidlar, radioizotop buyumlar, radioaktiv va boshqa moddalarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va ulardan foydalanish ob'ektlari bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi Davlat sanitariya-epidemiologiya nazorati respublika markazi va uning hududiy markazlari Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarning kadastr markazi; yadro fizikasi korxonalarida radiatsiya xavfi yuqori bo'lgan zonalar bo'yicha - O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Yadro fizikasi institutining Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr markazi tomonidan amalga oshiriladi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar bosh kadastr markazi kadastrni yuritishni muvofiqlashtiradi. Quyidagilar Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari hisoblanadi: Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarni to'la respublika butun hududida qamrab olishi; kadastr axborotlarining ishonchliligi, ko'rgazmaliligi va hujjatlilik; barcha ob'ektlar bo'yicha kadastr axborotlarini shakllantirish va ularni har yili yangilab borish

metodologiyasining yagonaligi; makon koordinatalari yagona tizimini va yagona topografik asosni qo'llanishi; kadastr axborotlarining ochiqqligi.

Quyidagilar Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrining asosiy vazifalari hisoblanadi: Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar to'g'risidagi axborotlarni to'plash, tahlil qilish, ishlash, hisobga olish, tizimlashtirish, saqlash, yangilab borish; Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar pasportlarini tuzish va yuritish; kadastr daftarini yuritish, kadastr plan va haritalarini tuzish; davlat hokimiyati va boshqaruv organlarini, manfaatdor yuridik va jismoniy shaxslarni zarur kadastr axborotlari bilan qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ta'minlash.

Kadastrni yuritish bo'yicha ishlar davlat byudjeti mablag'lari va qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobiga moliyalashtiriladi.

Kadastrni tegishli vakolatli organlarning rahbarlari tomonidan tasdiqlanadigan dasturlar va jadvallar asosida yuritiladi, ularda kuzatishlar, zonalarining boshlang'ich va joriy kadastr axborotlarini to'plash, ishlash, tadqiqotlar tartibi belgilanadi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini ob'ektlaridan foydalanuvchi tashkilotlar: ob'ektlarni identifikatsiya qiladi; boshlang'ich va joriy kadastr axborotlari hamda miqdori va sifat holati, iqtisodiy bahosi, atrof muhitga ta'sir ko'rsatishidagi o'zgarishlarni to'plash va tizimlashtirishni amalga oshiradi; kadastr daftarini yuritadi, ma'lumotlar bazasini to'ldiradi va tizimlashtiradi hamda texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini avtomatlashtirilgan ahborot tizimiga kiritish uchun ushbu kadastrni bosh markaziga beradi; texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr pasportlarini ishlab chiqadi; o'zgarishlarni kadastr pasportlariga o'z vaqtida kiritishni ta'minlaydi; texnogen xavf yuqori bo'lgan yangi zonalar hisobini yuritadi, ular to'g'risidagi axborotlarni to'playdi.

Har qaysi texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar uchun "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasi bilan kelishgan holda belgilangan namunadagi kadastr pasporti rasmiylashtiriladi va tasdiqlanadi.

Quyidagilar ob'ektning kadastr pasportini tuzish uchun boshlang'ich ma'lumotlar hisoblanadi: kuzatishlar, o'lchashlar va tadqiqotlar natijalari bo'yicha

olinadigan ma'lumotlar; sanitariya-texnika pasportlari, sanoat xavfsizligi deklaratsiyasi, ishlab chiqarish-texnika, konstruktorlik, texnologik, foydalanish hujjatlari; Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar to'g'risida korxonalar, tashkilotlar va boshqa rasmiy manbalardan olinadigan axborotlar.

Kadastr pasportlarini ishlab chiqqan vakolatli organlar 5 kun muddatda ulardan bir nusxadan: Ushbu bosh kadastr markaziga; Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar bosh kadastr markazining tegishli mintaqaviy bo'linmasiga; Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr markaziga; Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar kadastr markazining tegishli mintaqaviy bo'linmasiga taqdim etadi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar bosh kadastr markazi va zonalar kadastr markazi vakolati bo'yicha kadastr pasportlarini tekshiradi hamda tegishli ro'yxatdan o'tkazish axborotlarini kadastr daftariga yozib qo'yadi.

Bosh kadastr markazi har yili Davlat kadastrlari yagona tizimiga kiritish uchun hisobot yilidan keyingi yilning 1 martigacha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasiga zarur kadastr axborotlarini taqdim etadi. Kadastr ma'lumotlarini taqdim etish shakli va ularning hajmi "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasi tomonidan va "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi.

Quyidagilar Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrni (TXYUZDK) tarkibiy qismlari hisoblanadi: Ob'ektlarni identifikatsiya qilish va Texnogen xavf yuqori hodisalar ro'y berishi mumkin bo'lgan zonalarini ro'yxatdan o'tkazish; zonalarini miqdor va sifat tavsiyalarini hisobga olish; zonalarini iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy baholash.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining kadastr axborotlari quyidagilardan iborat bo'ladi: ro'y berishi mumkin bo'lgan turi ko'rsatilgan holda kadastr ob'ektining nomi; zonalarining joylashgan o'rnini; Texnogen xavf yuqori hodisalarini vujudga keltiradigan ob'ektning idoraviy mansubligi va uni foydalanishga kiritilgan; ob'ektdan foydalanish maqsadi (agar xavf antropogen omillar ta'sirida vujudga kelsa va tabiiy hodisa bo'lmasa); ob'ektning hisobga olish sanasi; ob'ektning

kadastr nomeri; zonalarda joylashgan ob'ektlarning ro'yxati; zonalarning hisobga olingan vaqtdagi holati; kartografik materiallari - Texnogen xavf yuqori hodisa ro'y bergan va ro'y berishi mumkin bo'lgan ta'siriga uchragan zonalar tasvirlangan maydonlari tegishli masshtabdagi topografik haritalari.

Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalarningning hisobga olinadigan axborotlari quyidagilardan iborat bo'ladi: ob'ektni xavflilik belgilari ro'yxati; ob'ektni texnologik asbob-uskunasi tavsifi; ob'ektlardagi xavfli moddalardan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlar; zarar etkazadigan va buzuvchi omillar tavsiflari: ta'sirlarning kuchi, tezligi, hajmi, turkumligi, chastotasi, asosiy yo'nalishi va ro'y berish tezligi; inson salomatligiga va atrof tabiiy muhitga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar ro'yxati; sanitariya-muhofaza va qo'riqlash zonalari to'g'risidagi ma'lumotlar; inson faoliyati turlarini cheklash zarur bo'lgan uchastkalar chegaralari yoki masofalar to'g'risidagi ma'lumotlar; odamlarni evakuatsiya qilishni yoki ko'chirishni talab qiladigan zonalar tavsifi; Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar hududlaridan foydalanishni belgilangan rejimi, zonalarda ishlab chiqarish-xo'jalik faoliyati, odamlarni yashash shart-sharoitlari; hodisalar ta'siriga uchragan ob'ektlar va inshootlar, ushbu ob'ektlarning buzilishi va shikastlanishi darajasi to'g'risidagi ma'lumotlar.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarni baholash ma'lumotlari quyidagilardan iborat:

zonalarni o'rganish bo'yicha aerosuratga olishlar, gidrometeorologiya, muhandislik, geologiya, seysmik, texnologik, ekologik tadqiqotlar va boshqalar natijalari to'g'risidagi sinovdan o'tkazilgan hisobotlar; avariya xavfini va ro'y berishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarni baholash xulosalari; sanitariya-gigiena sharoitlari to'g'risidagi, suv, havo, yer, ifloslantiruvchi (zararli) moddalar konsentratsiyalari holati to'g'risidagi ma'lumotlar; faoliyati Texnogen xavf yuqori hodisalar bilan bog'liq bo'lgan korxonalar tomonidan ro'y bergan hodisalarni idoraviy tekshirishlar natijalari bo'yicha xulosalar; zonalarni o'rgangan (tekshirishgan) rasmiy komissiyalar va mutaxassislarning ekspert xulosalari; zonalardagi va ular yaqinidagi yer va suvdan foydalanish, u yerda turli maqsaddagi

ob'ektlarni joylashtirish imkoniyatlari to'g'risidagi ma'lumotlar; hodisalar yetkazgan zarar to'g'risidagi ma'lumotlar.

Hisobga olish va baholash ma'lumotlari Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalar to'g'risidagi kadastr axborotlari yig'indisidan iborat bo'ladi, ular alfavit-raqamli (matnlar, jadvallar) va chizma (haritalar, sxemalar) ko'rinishida taqdim etiladi, qog'oz va yoki elektron manbalarda berilgan namunadagi kadastr pasporti shaklida rasmiylashtiriladi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining davlat kadastrini yuritish kadastr axborotlari uzluksiz ravishda yangilab borishni ta'minlovchi asosiy (boshlang'ich) va joriy hisobga olish (ro'yxatlar) turlaridan iborat bo'ladi.

Zonalarni dastlabki ro'yxatdan o'tkazishda (ro'yxatlar tuzishda) ob'ektlar identifikatsiya qilinadi, ularning miqdor va sifat tavsiflari, hodisalarning ro'y berishi va ta'siri dinamikasi qayd etiladi. Ob'ektlarni identifikatsiya qilish usullari, zonalar tavsiflari tarkibi "Davyergeodezkadastr" qo'mitasi bilan kelishgan holda tegishli vakolatli organlar tomonidan tasdiqlanadigan normativ hujjatlar bilan belgilanadi. Ro'yxatdan o'tkazish axborotlari va boshqa asosiy ma'lumotlar kadastr daftariga yoziladi.

Joriy hisobga olishda boshlang'ich hisobga olishdan keyin ro'y bergan barcha o'zgarishlar va ro'y bergan yangi markazlari qayd etiladi. Qayd etilgan joriy o'zgarishlar kadastr pasportiga va kadastr daftariga kiritiladi va Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarining davlat kadastr markazi va bosh kadastr markaziga beriladi.

Texnogen xavf yuqori bo'lgan zonalarini kadastr axborotlarini ishonchliligi uchun kadastrni yuritish zimmasiga yuklangan kadastr markazi va bosh kadastr markazi ob'ektlaridan foydalanuvchi tashkilotlarning mansabdor shaxslari javob beradilar.

Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritish:

1. Kadastr ob'ektlaridan foydalanuvchi tashkilotlar o'z ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini to'playdilar va ularni tegishli vakolatli idoralarga beradilar.

2. Vakolatli idoralar Ichki ishlar vazirligining Davlat yong'in xavfsizligi xizmati, Sog'liqni saqlash vazirligining Davlat sanitariya-epidemiologiya respublika markazi, Fanlar akademiyasining Yadro fizikasi instituti respublika bo'yicha TXYUZ kadastr axborotlarini to'playdilar va ularni TXYUZDKni yuritish bo'yicha bosh idora - "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasiga beradilar.

3. TXYUZDKni yuritish bo'yicha bosh idora - "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasi TXYUZ ob'ektlari bo'yicha kadastr axborotlarini "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasiga beradi.

4. "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasining bosh idorasi so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

5. Vakolatli idoralar - Favqulodda vaziyatlar vazirligi, Ichki ishlar vazirligining Davlat yong'in xavfsizligi xizmati, Sog'liqni saqlash vazirligining Davlat sanitariya-epidemiologiya respublika markazi, Fanlar akademiyasining Yadro fizikasi instituti so'rov bo'yicha "Sanoatkontexnazorat" davlat inspeksiyasining bosh idorasi orqali "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

6. Kadastr ob'ektlardan foydalanuvchi tashkilotlar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha axborotlarni olishi mumkin.

7. DKYATdan foydalanuvchilar so'rov bo'yicha "Davyergeodezkadastr" qo'mitasining DKYAT ma'lumotlar bazasidan TXYUZ bo'yicha kadastr axborotlarini olishi mumkin.

Mustaqil o'rganish uchun savollar:

1. Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritishdan maqsad?

2. Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrining ob'ekti?

3. Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini yuritishning asosiy prinsiplari ?

4. Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrini qaysi vakolatli organlar tomonidan yuritiladi?

5. Texnogen xavfi yuqori bo'lgan zonalar davlat kadastrining qanday axborotlari DKYT ma'lumotlar bazasiga taqdim etiladi?

Glossariy

Gidrotexnika inshootlari - to'g'onlar (plotinalar), gidroelektr stansiyalar binolari, suv tashlash, suv bo'shatish, suv o'tkazish va suv chiqarish inshootlari, tunnellar, kanallar, nasos stansiyalari, suv omborlari qirg'oqlarini, daryolar va kanallar o'zanlarining qirg'oqlari va tubini toshqin hamda yemirilishlardan muhofaza qilish uchun mo'ljallangan inshootlar, sanoat va qishloq xo'jaligi tashkilotlarining suyuq chiqindilar saqlanadigan joylarini o'rab turuvchi inshootlar (ko'tarmalar);

Favqulodda vaziyat - muayyan hududdagi avariya olib kelishi mumkin bo'lgan, shuningdek gidrotexnika inshootining avariya natijasida vujudga kelgan bo'lib, odamlar qurbon bo'lishiga, odamlar sog'lig'iga yoki atrof tabiiy muhitga zarar yetkazilishiga, jiddiy moddiy talafotlarga va odamlarning xayot faoliyati sharoitlari buzilishiga olib kelishi mumkin bo'lgan yoki olib kelgan vaziyat;

Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi - gidrotexnika inshootlarining odamlar hayoti, sog'lig'i va qonuniy manfaatlarini, atrof tabiiy muhit va xo'jalik ob'ektlarini muhofaza qilishni ta'minlash imkonini beruvchi holati;

Gidrotexnika inshootining xavfsizligi deklaratsiyasi - gidrotexnika inshootining xavfsizligi asoslab beriladigan hujjat;

Gidrotexnika inshootining xavfsizligi mezonlari - gidrotexnika inshooti holatining va undan foydalanish shartlarining gidrotexnika inshooti avariya xavfining yo'l qo'yiladigan darajasiga muvofiq miqdor va sifat ko'rsatkichlarining cheklangan qiymatlari;

Gidrotexnika inshooti avariya xavfining yo'l qo'yiladigan darajasi - gidrotexnika inshooti avariya xavfining normativ hujjatlar bilan belgilangan qiymati.

Madaniy meros ob'ektlari tarixiy, ilmiy, badiiy yoki o'zga madaniy qimmatga ega bo'lgan yodgorliklar, ansambllar va diqqatga sazovor joylar;

Yodgorliklar ayrim imoratlar, binolar va inshootlar, ularga taalluqli rassomlik, haykaltaroshlik, amaliy bezak san'ati asarlari hamda shu imoratlar, binolar va inshootlarning tarixan tarkib topgan hududlari bilan birga, memorial

uyular, kvartiralar, qabristonlar, maqbaralar va ayrim qabrlar, monumental san'at asarlari, fan va texnika (shu jumladan harbiy texnika) ob'ektlari, xalq og'zaki ijodi, numizmatika, epigrafika namunalari, antropologiya, etnografiya, kartografiya, fotografiya materiallari, kinofilmlar, ovozli-tasvirli yozuvlar hamda boshqa jismlardagi yozuvlar, adabiyot va san'at asarlari, arxiv, qo'lyozma va chizma hujjatlar, qadimgi qo'lyozma kitoblar, harf terish usulida chiqarilgan dastlabki kitoblar, nodir va noyob nashrlar, notalar, muqaddas buyumlar va memorial xususiyatga ega bo'lgan ashyolar, tosh haykallar, qoyaga o'yib solingan tasvirlar, shuningdek tarixiy, ilmiy, badiiy va o'zgacha madaniy qimmatga ega bo'lgan arxeologiya yodgorliklari;

Ansambllar tarixan tarkib topgan hududda aniq ko'zga tashlanadigan istehkom, din, saroy, turar joyga oid, ijtimoiy, ma'muriy, savdo, ishlab chiqarish, ilmiy, ma'rifiy va boshqa ahamiyatga molik alohida turgan yoki birikkan yodgorliklar, binolar va inshootlar guruhlari hamda ular bilan bog'liq bo'lgan, tabiat manzarasi bilan umumiyliigi yoki aloqadorligi tarixiy, arxeologik, me'moriy, estetik yoki ijtimoiy-madaniy qimmatga ega bo'lgan rassomlik, haykaltaroshlik, amaliy bezak san'ati, me'morchilik asarlari bilan birgalikda, shuningdek manzilgohlar tarixiy tarixlarining hamda uy-imoratlarning qoldiqlari, landshaft arxitekturasi va bog'-rog' san'ati asarlari (bog'lar, istirohat bog'lari, xiyobonlar, sayilgohlar);

Diqqatga sazovor joylar inson va tabiat ijodining umumiy mahsuli, shuningdek tarixiy, arxeologik, shaharsozlik, estetik, etnologik yoki antropologik qiymatga ega bo'lgan hududlar, shu jumladan xalq hunarmandchiligi maskanlari, tarixiy manzilgohlarning yoki shaharlarning tarhlari va uy-imoratlari joylashgan markazlar, tarixiy (shu jumladan harbiy) voqealar, yodgorliklar, buyuk tarixiy shaxslarning hayoti bilan bog'liq xotira joylari, tabiiy landshaftlar, shuningdek ko'hna shaharlar, shahristonlar, manzilgohlar, qarorgohlarning madaniy qatlamlari, imoratlarning qoldiqlari, marosimlar bajo etiladigan joylar.

Avtomobil yo'li – transport vositalari harakatlanishi uchun mo'ljallangan, ularning belgilangan tezlikda, og'irlikda, o'lchamlarda muttasil va xavfsiz

harakatlanishini ta'minlaydigan muhandislik inshootlari majmuasi, shuningdek ushbu majmuani joylashtirish uchun berilgan yer uchastkalari va majmua ustidagi belgilangan doiradagi bo'shliq;

Avtomobil yo'llaridan foydalanuvchilar – yo'l harakatining ishtirokchilari bo'lgan yoki ajratilgan mintaqa hamda yo'l bo'yi mintaqasi doiralarida belgilangan tartibda ruxsat etilgan faoliyatni amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar;

Ajratilgan mintaqa – avtomobil yo'li, uning tegishli konstruktiv elementlari va muhandislik inshootlari, shuningdek avtomobil yo'lidan foydalanish uchun zarur bo'lgan binolar, inshootlarni joylashtirish, ihota va manzarali daraxtzorlar barpo etish uchun doimiy foydalanishga qonun hujjatlarida belgilangan tartibda beriladigan yer uchastkasi;

Yo'l bo'yi mintaqasi – ajratilgan mintaqaga tutashgan, chegaralarida aholi xavfsizligini va transportning harakatlanish xavfsizligini ta'minlash uchun yerdan foydalanishning alohida shartlari belgilanadigan yer uchastkasi;

Xo'jaliklararo qishloq avtomobil yo'llari – qishloq joylardan o'tadigan va xo'jaliklarni o'zaro bog'laydigan avtomobil yo'llari. Xo'jaliklararo qishloq avtomobil yo'llari, agar qonun hujjatlarida boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, mahalliy davlat hokimiyati organlari ixtiyorida bo'ladi.

Temir yo'l transporti (temir yo'l) - umumiy foydalanishdagi transport turlaridan biri bo'lib, u ishlab chiqarish va ijtimoiy yo'nalishdagi korxonalar, muassasalar va tashkilotlarni o'z tarkibiga olgan, boshqa davlatlarning temir yo'llari va transportning boshqa turlari bilan o'zaro hamkorlikda tashish ehtiyojlarini ta'minlovchi yagona ishlab chiqarish-texnologiya majmuidan iboratdir;

Temir yo'l transporti korxonasi - temir yo'l asosiy faoliyatining tuzilmaviy bo'linmasi bo'lib, bevosita tashish jarayonini ta'minlaydi;

Temir yo'l transporti muassasasi - temir yo'lning kadrlar tayyorlash, temir yo'l transporti xodimlariga ijtimoiy-maishiy va madaniy xizmat ko'rsatish sohasida band bo'lgan tuzilmaviy bo'linmasi;

Temir yo‘l transporti tashkiloti - temir yo‘lning qo‘shimcha yordamchi faoliyatni amalga oshiruvchi va tashish jarayonida bevosita ishtirok etmaydigan tuzilmaviy bo‘linmasi;

Temir yo‘l ustavi - qonun hujjatlariga muvofiq temir yo‘lning, temir yo‘l transporti xizmatlaridan foydalanuvchi yuridik va jismoniy shaxslarning (shu jumladan ular nomidan ish ko‘ruvchi ekspeditorlik va boshqa tashkilotlarning) huquqlari, majburiyatlari va javobgarligini belgilaydigan normativ hujjat;

Transport xizmatlari bozori - yuklar, yo‘lovchilar, bagaj va yuk bagajini tashuvchi, transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatuvchi va ta‘mirlovchi, temir yo‘l transportida tashish bilan bog‘liq qo‘shimcha yordamchi ishlarni hamda boshqa ish turlarini (xizmatlarni) bajaruvchi soha;

Tashish jarayoni - yuklar, yo‘lovchilar, bagaj va yuk bagajini tashishga tayyorgarlik qurish, uni amalga oshirish va tugallash chog‘ida temir yo‘l transporti korxonalarini bajaradigan tashkiliy va texnologik jihatdan o‘zaro bog‘liq harakatlar va operatsiyalar majmui;

Umumiy foydalanishdagi temir yo‘llar - temir yo‘lning poezdlarni qabul qilish va jo‘natish, yuklar, bagaj va yuk bagajini qabul qilish hamda topshirish va yo‘lovchilarga xizmat ko‘rsatish, manevr ishlarini amalga oshirish bo‘yicha tegishli operatsiyalarni bajarish uchun ochiq bo‘lgan temir yo‘l bekatlari joylashgan tarmog‘i;

Yuk - tashish uchun temir yo‘l transporti korxonasi tomonidan belgilangan tartibda qabul qilingan, o‘z vaqtida eltib berilishi va saqlanishi uchun temir yo‘l javobgar bo‘lgan temir yo‘l tashish ob‘ekti;

Bagaj - yo‘lovchi olib ketayotgan va safar davomida yo‘lovchilar vagonida uning yonida bo‘ladigan buyumlar, tovarlar va boshqa moddiy boyliklar;

Yuk bagaji - yo‘lovchilar va pochta-bagaj poezdlarida tashiladigan temir yo‘l tashish ob‘ekti;

Yuk jo‘natuvchi (jo‘natuvchi) - o‘z nomidan yoxud yuk yoki yuk bagaji egasi nomidan ish ko‘ruvchi va tashish hujjatlarida qayd etilgan yuridik yoki jismoniy shaxs;

Yukni oluvchi (oluvchi) - yuk yoki yuk bagajini olish huquqiga ega bo'lgan yuridik yoki jismoniy shaxs;

Xavfli yuklar - muayyan omillar mavjud bo'lganda o'z xossalari va xususiyatlariga ko'ra tashish jarayonida, ortish-tushirish ishlarini bajarish va saqlash chog'ida portlash, yong'in chiqishiga yoki tashilayotgan yuklar, texnika vositalari, qurilmalar, binolar va inshootlar, boshqa ob'ektlarning shikastlanishiga, shuningdek odamlar hayoti yoki sog'lig'iga ziyon etishiga, hayvonlarning nobud bo'lishiga, atrof tabiiy muhitning zararlanishiga sabab bo'lishi ehtimoli bor moddalar, materiallar, buyumlar, ishlab chiqarish va boshqa faoliyat chiqindilari;

Ajratilgan mintaqa - temir yo'l transportining tuproq ko'tarmasi, sun'iy inshootlar, yo'l binolari, temir yo'l aloqasi va elektr ta'minoti qurilmalari, temir yo'l bekatlari, boshqa binolar, inshootlar va yo'l qurilmalari, shuningdek ihota daraxtzorlari joylashgan yerlari;

Muhofaza zonalari - temir yo'llardan, elektr ta'minoti va aloqa tarmoqlaridan bir me'yorda foydalanishni, temir yo'l transporti inshootlari, qurilmalari va boshqa ob'ektlarining saqlanishi, mustahkamligi va turg'unligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan yer uchastkalari, shuningdek temir yo'l transporti yerlariga tutash bo'lgan siljuvchi tuproqli yerlar.

Chiqindi bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish chiqindilarning hosil bo'lishi, ularni to'plab olib ketish, saqlash, tashish, ko'mib tashlash, qayta ishlash, utilizatsiya va realizatsiya qilish bilan bog'liq faoliyat;

Chiqindi bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish ob'ektlari chiqindilarni to'plash, saqlash, tashish, ko'mib tashlash, qayta ishlash, utilizatsiya va realizatsiya qilish uchun foydalaniladigan ob'ektlar;

Chiqindi pasporti chiqindi kelib chiqqan joyni hamda chiqindining individual xususiyatlarini tasdiqlovchi hujjat;

Chiqindilar ishlab chiqarish yoki iste'mol qilish jarayonida xom ashyo, materiallar, xomaki mahsulotlar, boshqa buyumlar yoki mahsulotlarning hosil bo'lgan qoldiqlari, shuningdek o'zining iste'mol xususiyatlarini yo'qotgan tovarlar (mahsulotlar);

Chiqindilarni joylashtirish limiti muayyan muddatga joylashtirish ruxsat etilgan chiqindilarning eng yuqori miqdori;

Chiqindilarni joylashtirish ob'ekti chiqindilarni saqlash hamda ko'mib tashlash uchun maxsus ajratilgan va jihozlangan joy;

Chiqindilarni ko'mib tashlash chiqindilarni, ifloslantiruvchi moddalar atrof muhitni bulg'atishining oldini olishga qaratilgan hamda bu chiqindilardan kelgusida foydalanish imkoniyatini istisno etadigan tarzda, ajratib qo'yish;

Chiqindilarni saqlash ko'mib tashlash, qayta ishlash yoki utilizatsiya qilish maqsadida chiqindilar olib ketilguncha ularni maxsus jihozlangan to'plagichlarda saqlash;

Chiqindilarni utilizatsiya qilish chiqindilar tarkibidan qimmatli moddalarni ajratib olish yoki chiqindilarni ikkilamchi xom ashyo, yoqilg'i, o'g'it sifatida va boshqa maqsadlarda ishlatish;

Chiqindilarni qayta ishlash chiqindilarni ekologik jihatdan bexatar saqlash, tashish yoki utilizatsiya qilish maqsadida ularning fizik, kimyoviy yoki biologik xususiyatlarini o'zgartirish bilan bog'liq texnologik operatsiyalarni amalga oshirish;

Chiqindilarning hosil bo'lish normativi mahsulot birligi ishlab chiqarilayotganda yoki boshlang'ich xom ashyo birligidan hosil bo'ladigan muayyan turdagi chiqindilarning belgilangan miqdori;

Xavfli chiqindilar tarkibida xavfli (zaharlilik, yuqumlilik, portlovchanlik, tez alanganib yong'in chiqaruvchanlik, reaksiyaga tez kirishuvchanlik, radioaktivlik) xususiyatlardan loqal bittasiga ega moddalar mavjud bo'lgan, bunday moddalar fuqarolar sog'lig'i va hayotiga, atrof muhitga o'zi mustaqil tarzda ham, shuningdek boshqa moddalarga qo'shilganda ham bevosita yoki potensial xavf tug'diradigan miqdorda va shaklda mavjud bo'lgan chiqindilar.

Ionlashtiruvchi nurlanish - radioaktiv parchalanishda, yadroviy yemirilishlarda, moddadagi zaryadlangan zarralar harakatining sekinlashuvida hosil bo'ladigan hamda muhit bilan o'zaro ta'sir etish chog'ida har xil qutbli ionlarni hosil qiladigan nurlanish;

Ionlashtiruvchi nurlanish manbai o‘zidan ionlashtiruvchi nurlanish chiqaruvchi yoki chiqarishga qodir bo‘lgan qurilma va (yoki) radioaktiv modda;

Ionlashtiruvchi nurlanish manbalaridan foydalanuvchilar - ionlashtiruvchi nurlanish manbalarini qazib oluvchi, ishlab chiqaruvchi, hosil qiluvchi, qayta ishlovchi, ulardan foydalanuvchi, ularni saqlovchi, ularga xizmat ko‘rsatuvchi, ularni tashuvchi, zararsizlantiruvchi va ko‘mib tashlovchi yuridik va jismoniy shaxslar;

Kuzatuv zonasi - radiatsiyaviy monitoring o‘tkaziladigan sanitariya-muhofaza zonasidan tashqaridagi hudud;

Radiatsiyaviy avariya - uskuna nosozligi, xodimlar (personal)ning xatti-harakatlari (harakatsizligi), tabiiy va texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlar tufayli kelib chiqqan, fuqarolarning belgilangan normalardan ko‘proq nurlanish olishiga yoki atrof muhitning radioaktiv ifloslanishiga olib kelishi mumkin bo‘lgan yoxud olib kelgan ionlashtiruvchi nurlanish manbai ustidan boshqaruvning izdan chiqishi;

Radiatsiyaviy xavfsizlik - fuqarolar va atrof muhitning ionlashtiruvchi nurlanishning zararli ta’siridan muhofazalanganlik holati;

Sanitariya-muhofaza zonasi - ionlashtiruvchi nurlanish manbai atrofidagi hudud bo‘lib, u yerda fuqarolarning nurlanish olish darajasi mazkur manbadan normal foydalanish sharoitida aholi uchun nurlanish dozasining belgilangan asosiy chegarasidan oshishi mumkin;

Tabiiy radiatsiyaviy fon - kosmik nurlanish orqali hamda yerda, suvda, havoda, biosferaning boshqa elementlarida, oziq-ovqat mahsulotlarida va inson organizmida tabiiy ravishda taqsimlangan tabiiy radionuklidlarning nurlanishi orqali hosil bo‘ladigan nurlanish dozasi;

Texnogen ravishda o‘zgartirilgan radiatsiyaviy fon - inson faoliyati natijasida o‘zgargan tabiiy radiatsiyaviy fon;

Yadroviy xavfsizlik - yadroviy materialdan xavfsiz foydalanishni ta’minlovchi chora-tadbirlar majmui.

Shaharsozlik - kompleks ijtimoiy-iqtisodiy, qurilish-texnika, arxitektura-badiiy va sanitariya-gigienik yechimlarni ta'minlaydigan aholi punktlari, qishloqlararo hududlarni rejalashtirish hamda qurish nazariyasi va amaliyoti;

Shaharsozlik faoliyati - tegishli davlat hokimiyati organlarining, yuridik va jismoniy shaxslarning fuqarolar, ijtimoiy va davlat manfaatlari, shuningdek hududlar va aholi punktlarining milliy, tarixiy-madaniy, ekologik, tabiiy xususiyatlari hisobga olingan holda hududlarni, aholi punktlarini rivojlantirishni shaharsozlik jihatidan rejalashtirish, yer uchastkalaridan foydalanish, qurilish materiallari va buyumlar ishlab chiqarish turlarini belgilash, binolar, inshootlar va boshqa ob'ektlarni loyihalash, qurish hamda rekonstruksiya qilish sohasidagi faoliyati;

Shaharsozlik hujjatlari - hududlarni, aholi punktlarini va qurilishlarni rivojlantirishni shaharsozlik jihatidan rejalashtirish to'g'risidagi belgilangan tartibda tasdiqlangan hujjatlar;

Yer uchastkasi – hududning (yer sirtining) davlat yer kadastrida aks ettirilgan berk shakldagi tayinli chegara, huquqiy rejim va boshqa tavsiflarga ega bo'lgan bir qismidir.

Kadastr raqami – mulk qilib olingan yoki egalik qilish, foydalanish uchun yohud ijara qilib yuridik yoki jismoniy shaxsga berilgan yer uchastkasiga berilgan identifikatsion raqam, u yer uchastkasi uchun uning bir butun holda mavjud bo'lishi davrida saqlanib qoladi.

Yer uchastkasiga oid muolajalar – shunday protseduraki, uning vositasida yer uchastkasiga bo'lgan huquqlar belgilanadi, o'zgartiriladi, boshqa shaxslarga o'tkaziladi, cheklanadi va bekor qilinadi. Yer uchastkasiga oid muolajalar O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi va boshqa qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshirilishi lozim.

Servitut – begona yer uchastkasidan cheklangan tarzda foydalanish huquqidir.

Yer uchastkasi ipotekasi – yer uchastkasini moliyaviy ssuda olish imkoniyatini ta'minlash maqsadida garovga qo'yish, bunda yer uchastkasining o'zi yer huquqi sub'ektining tasarrufida qoladi.

Kadastr haritasi (plani) - kadastr ob'ektlari joylashgan yerni, ularning chegaralari, muhofaza tegralari, baholash, miqdor va sifat tavsiflarini aks ettiruvchi grafik chizma hujjati bo'lib, u qog'ozda, magnit va boshqa vositalarda tuziladi.

Uchastkalarining chegaralari – ayrim uchastkalar o'rtasidagi bir uchastkani boshqasidan ajratuvchi chiziqlar.

Chegaradoshlik – uchastkalarining qo'shni uchastkalar bilan tutashish chizig'i.

Yer turlari (tomorqa ichi) – uchastkaning poliz, bog' yoki boshqa ekinlarga mo'ljallangan ayrim qismlari.

Uchastkaning imorat solingan maydoni – uchastkadagi barcha imoratlar egallagan maydon. Chuqurlikdagi (yer ostidagi) inshootlar ustidagi, shuningdek ko'p qavatli uylarning arkalari tagidagi maydon ham imorat solingan maydon hisoblanadi.

Xo'jalik qo'rasi – tomorqa yerning xo'jalik maqsadlari uchun mo'ljallangan qismi.

Uchastka to'sig'i – bir uchastkani boshqasidan chegaralovchi devorlar, to'siqlar, qoziq devorlar va h.k. Ular faqat tegishli huquq belgilovchi hujjatlar bilan belgilangan chegaralarda qo'yilishi kerak.

Ijara - mol-mulkni yollash bo'yicha shartnoma. Unga ko'ra bir tomon (ijaraga beruvchi) ikkinchi tomonga (ijarachi) ma'lum to'lov evaziga mol-mulkini vaqtincha foydalanish uchun beradi. Ijara xaqi mulk egasi mol-mulking qiymatiga va keltiradigan daromadga bog'liq bo'lib, o'zaro kelishuv bilan belgilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

RO‘YXATI

1. Yu. Kaufman, D. Studler. Kadastr 2014 Видение будущей кадастровой системы. Toshkent 1999.

2. Краткая историческая справка «О кадастре».

3. Выдержки из книги «Уложение Темура» Перевод с персидского Хамидуллы Караматова.

O‘zbekiston Respublikasi Kodekslari:

1. O‘zbekiston Respublikasi Fuqoralik kodeksi. (O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 29.08.1996 y. 257-I-son qaroriga muvofiq 1997 yilning 1 martidan kuchga kiritilgan).

2. O‘zbekiston Respublikasining Yer kodeksi (O‘zR 30.04.1998 y. 598-I-son qonuni bilan tasdiqlangan, O‘zR 30.04.1998 y. 599-I-son qarori bilan amalga kiritilgan).

3. O‘zbekiston Respublikasining Shaharsozlik kodeksi (O‘zbekiston Respublikasining 04.04.2002 y. 353-II-son qonuni bilan tasdiqlangan, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 04.04.2002 y. 354-II-son qaroriga muvofiq amalga kiritilgan).

4. O‘zbekiston Respublikasining Uy-joy kodeksi (1998 yil 24 dekabrda 713-I-son qonun bilan tasdiqlangan 1998 yil 24 dekabrda 714-I-son qaror bilan amalga kiritilgan).

5. O‘zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. (2007 yil 25 dekabrda 136-son O‘zbekiston Respublikasi qonuni bilan tasdiqlangan).

O‘zbekiston Respublikasi Qonunlari:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat kadastrlari to‘g‘risida”gi qonuni (15.12.2000 yil № 171-II).

2. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat yer kadastrlari to‘g‘risida”gi qonuni (28.08.1998 y. № 666-I).

3. O‘zbekiston Respublikasining “Yer osti boyliklari to‘g‘risida”gi qonuni (23.09.1994 y. № 2018-XII).

4. O‘zbekiston Respublikasining “Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida”gi qonuni.
5. O‘zbekiston Respublikasining “O‘simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to‘g‘risida”gi qonuni (26.12.1997 yil №543-I).
6. O‘zbekiston Respublikasining "Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to‘g‘risida"gi qonuni.
7. O‘zbekiston Respublikasining “Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar to‘g‘risida” gi qonuni (03.12.2004 yil № 710-II).
8. O‘zbekiston Respublikasining “Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi to‘g‘risida” gi qonuni (20.08.1999 yil № 826-I).
9. O‘zbekiston Respublikasining “Madaniy meros ob’ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish to‘g‘risida”gi qonuni (30.08.2001 yil № 2619-II).
10. O‘zbekiston Respublikasining “Avtomobil yo‘llari to‘g‘risida”gi qonuni (02.10.2007 yil №ZRU-117).
11. O‘zbekiston Respublikasining “Temir yo‘l transporti to‘g‘risida”gi qonuni (15.04.1999 yil № 766-I).
12. O‘zbekiston Respublikasining “Pochta aloqasi to‘g‘risida”gi qonuni (31.08.2000 yil № 118-II).
13. O‘zbekiston Respublikasining “Telekommunikatsiya to‘g‘risida”gi qonuni (20.08.1999 yil № 822- I).
14. O‘zbekiston Respublikasining “Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar to‘g‘risida” gi qonuni (03.12.2004 yil № 710-II).
15. O‘zbekiston Respublikasining "Xavfli ishlab chiqarish ob’ektlarining sanoat xavfsizligi to‘g‘risida"gi qonuni.
16. O‘zbekiston Respublikasi “Chiqindilar to‘g‘risida”gi qonuni (05.04.2002 yil №362-II).
17. O‘zbekiston Respublikasining "Geodeziya va kartografiya to‘g‘risida"gi qonuni (25.04.1997 g. № 417-I).

O‘zbekiston Respublikasi Hukumatining qarorlari:

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 26.05.1997 y. O‘zbekiston Respublikasi konlari, foydali qazilmalari nishonalari va texnogen hosilalarining davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi № 258-sonli qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 02.06.1997 y. “O‘zbekiston Respublikasida binolar va inshootlar davlat kadastrini yuritish to‘g‘risida”gi № 278-sonli qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 07.01.1998 y. “O‘zbekiston Respublikasining davlat suv kadastrini ishlab chiqish va yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi № 11-sonli qarori.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 10.03.1998 y. “O‘zbekiston Respublikasining muhofaza etiladigan tabiiy hududlari davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi № 104-sonli qarori.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 31.12.1998 y. “O‘zbekiston Respublikasida davlat yer kadastrini yuritish to‘g‘risida”gi № 543-sonli qarori.
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.11.1999 y. “Gidrotexnika inshootlarining kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida”gi № 499-sonli qarori.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 05.09.2000 y. “O‘zbekiston Respublikasi o‘simlik dunyosi ob’ektlarning davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni va O‘zbekiston Respublikasi hayvonot dunyosining davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi № 343-sonli qarori.
8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 29.07.2002 y. “Ma’daniy meros ob’ektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi № 269-sonli qarori.

9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 16.02.2005 y. “Davlat kadastrlari yagona tizimini yaratish va yuritish to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash to‘g‘risida”gi № 66- sonli qarori 3- ilovasi.

10. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 30.06.2005 y. “Ayrim davlat kadastrlarini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida”gi № 152-sonli qarori.

11. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 15.11.2005 y. “Ayrim davlat kadastrlarini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida”gi № 250-sonli qarori.

12. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 14.08.2014 y. “Hududlarning davlat kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”gi № 231-sonli qarori.